

๑

294.3072

๗ 327๗

การใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

11 ก.ค. 2531

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษาทุกระดับ

เมษายน 2530

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

S45711

166081

การใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามุขบัณฑิต
เมษายน 2530

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบผลของการสอนวิชาพระพุทธศาสนา 3 วิธี คือ การสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ การสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ และองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม และการสอนตามคู่มือครู ในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ทศนคติต่อพุทธศาสนา ความสนใจในวิชาพระพุทธศาสนา แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาพระพุทธศาสนา มโนภาพเกี่ยวกับตนเองในวิชาพระพุทธศาสนา และพฤติกรรมทางคุณธรรมของผู้เรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 129 คน แยกเป็น 3 กลุ่ม ๆ ละ 43 คน คือ กลุ่มทดลอง 1 ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ กลุ่มทดลอง 2 ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม และกลุ่มควบคุม ได้รับการสอนตามคู่มือครู การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ F-test และ t-test

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม และนักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ทศนคติต่อพุทธศาสนา ความสนใจในวิชาพระพุทธศาสนา มโนภาพเกี่ยวกับตนเองในวิชาพระพุทธศาสนา และพฤติกรรมทางคุณธรรมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ทศนคติต่อพุทธศาสนา ความสนใจในวิชาพระพุทธศาสนา และมโนภาพเกี่ยวกับตนเองในวิชาพระพุทธศาสนาของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มที่วัดหลังการสอน สูงกว่าก่อนสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

BUDDHISM TEACHING FOR MATHAYOM SUKSA TWO STUDENTS
BY USING THE QUALITY CONTROL CIRCLE

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Doctor of Education degree
at Srinakharinwirot University

April 1987

The purpose of this research was to study and compare the results of 3 instructional methods of Buddhism teaching : the quality control circle method, the quality control circle and psychological and moral development component method, and the teacher's manual method in the aspects of students' learning achievement, attitude towards Buddhism, students' interest in Buddhism subject, their achievement motivation, their self-concept on Buddhism subject and their moral behavior.

The samples of this study were 129 Mathayom Suksa II students. They were randomly selected and assigned into 3 groups. There were 43 students in each group. The experimental group I was taught by means of the quality control circle method. The experimental group II was taught by means of the quality control circle and psychological and moral development component method. The control group was taught by means of the teacher's manual method. The F-test and t-test were used for data analysis.

The research results indicated that, using the three instructional methods, there was no significant difference among groups of students' learning achievement, attitude towards Buddhism, interest in Buddhism subject, self-concept on Buddhism subject and moral behavior. After the experiment, the students' learning achievement, attitude towards Buddhism, interest in Buddhism subject and self-concept on Buddhism subject were significantly increased in all three groups.

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำคณะนิติศาสตร์และคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปริญญาโท
ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคณะนิติศาสตร์ปริญญาตรีบัณฑิต ของ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการที่ปรึกษา

.....
.....ประธาน
.....กรรมการ
.....กรรมการ
.....กรรมการ

คณะกรรมการสอบ

.....
.....ประธาน
.....กรรมการ
.....กรรมการ
.....กรรมการ
.....กรรมการ

ประกาศคุณูปการ

งานวิจัยครั้งนี้ ได้อาศัยหลักธรรมคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และได้รับความเมตตาจากคุณาช่วยเหลือ แนะนำจากผู้มีประสบการณ์ในการประพาศิธรรม ปฏิบัติธรรมอันสมควรแก่ธรรม จากคณาจารย์และจากบุคคลหลายฝ่าย ทำให้งานวิจัยครั้งนี้ สำเร็จไ้ด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณและขออนุโมทนาในคุณงามความดีของท่านทั้งหลาย ณ โอกาสนี้ บุคคลผู้มีพระคุณในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์โรจน์รุ่ง สุวรรณสุทธิ ภาควิชารังสีวิทยา คณะ แพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล ได้กรุณาให้ความคิดริเริ่มและแนวทาง ในการวิจัย สนับสนุนให้กำลังใจ และแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ของปริญญานิพนธ์ด้วยความเมตตา ตลอดจนเป็นแบบอย่างที่ดีของการปฏิบัติ ธรรมอันสมควรแก่ธรรม ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัย อย่างยิ่ง

รองศาสตราจารย์ ดร.โชติ เพชรชื่น รองศาสตราจารย์ ดร.วิชัย วงษ์ใหญ่ และรองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ ชิตพงศ์ ได้กรุณาให้ข้อคิดเห็น ช่วยเหลือ แนะนำ และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จนปริญญานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ขึ้น

ศาสตราจารย์ ดร.สมพร บัวทอง และคณะกรรมการพิจารณาเค้าโครงละเอียด ประเมินนิพนธ์ การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้ให้ข้อคิดเห็นและข้อสังเกต ที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ยิ่งต่อการวิจัย

รองศาสตราจารย์ แพทย์หญิงศรีธรรม ธนะภูมิ หัวหน้าภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี ได้ตรวจแก้ไข และให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุง คุณภาพของเครื่องมือในการวิจัย นอกจากนี้ได้กรุณาเป็นกรรมการสอบ และให้ข้อคิดเห็น ที่เป็นประโยชน์ยิ่งต่อการวิจัย

คุณอภิรมย์ แสนโกศิก ได้กรุณาตรวจสอบความถูกต้องค่านเนื้อหาธรรมะของ แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนวิชาพุทธศาสนา และให้ความรู้เกี่ยวกับธรรมะอันถูกต้อง ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัยและการวิจัยครั้งนี้

อาจารย์สมทรง เพ็งสุวรรณ ภาควิชาการพยาบาลสูติศาสตร์ นรีเวชวิทยา คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ได้มอบและให้ยืมตำราและเอกสารเกี่ยวกับธรรมชาติของไขข้อกระดูกของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และให้คำแนะนำต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ไข่มุกข์ วิเชียรเจริญ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ยุพิน จันทรัก และคุณอวยชัย โรจนนิรันดร์กิจ ได้กรุณาให้ความช่วยเหลือด้านสถิติ

รองศาสตราจารย์เฉลียว บุญยงค์ ผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง ได้ให้ความอนุเคราะห์ โดยอนุญาตให้ใช้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนนี้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการทำการทดลอง อาจารย์โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง ซึ่งประจำชั้นของกลุ่มตัวอย่าง ได้ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือในการทดสอบก่อนสอน (Pretest) อาจารย์ณัฐ เจริญพันธ์ศิริกุล ภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ ได้ช่วยดูแลนักเรียนในการทดสอบก่อนสอน

รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการโรงเรียนเทพศิลา ได้ช่วยเหลือในการทดลองใช้เครื่องมือในการวิจัย โดยดำเนินการจัดหานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 3 มาทำแบบทดสอบและแบบสอบถาม

รองศาสตราจารย์รัชนี ภิบาลแทน ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ได้อำนวยความสะดวกในการจัดเวลาสอน และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชัญญรัตน์ ปาณะกุล ภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง และอาจารย์เนติโฉม ภวภูตานนท์ ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ได้ช่วยกรุณาสอนกลุ่มตัวอย่างตั้งแต่ต้นจนเสร็จสิ้นการทดลองด้วยความเต็มใจและอดทน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทวี ชนะตระกูล คณบดีคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้ให้เอกสารและแหล่งอ้างอิงเกี่ยวกับเกมซึ่งใช้เป็นแบบวัดพฤติกรรมทางคุณธรรม

รองศาสตราจารย์ ดร.รุจิร ภูสาระ ภาควิชาทดสอบและวิจัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร.นิภา แก้วศรีงาม ภาควิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยรามคำแหง ได้ช่วยตรวจ แก้ไขแบบทดสอบ
และแบบสอบถามที่ใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้

ผู้วิจัยขออภินิหารถึงพระคุณของบิดา มารดา ที่ได้เลี้ยงดู อบรมสั่งสอนและสนับสนุน
การศึกษามาโดยตลอด ขออภินิหารถึงพระคุณของครู อาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้
แก่ผู้วิจัยมาตั้งแต่เด็กจนถึงปัจจุบัน ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยรามคำแหงที่ให้ทุนในการวิจัยครั้งนี้
และขอขอบคุณผู้มีพระคุณและหน่วยงานต่าง ๆ ที่ให้ความอนุเคราะห์แก่ผู้วิจัย ซึ่งผู้วิจัยมิได้
กล่าวนามไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

ศกดิ์ศรี ปาณะกุล

สารบัญ

บทที่

หน้า

1	บทนำ	1
	ที่มาและปัญหาของการวิจัย	1
	ความมุ่งหมายของการวิจัย	7
	ความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่ได้รับ	7
	สมมุติฐานในการวิจัย	9
	ขอบเขตของการวิจัย	12
	คำนิยามศัพท์เฉพาะ	12
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	16
	พระพุทธศาสนา	16
	พระรัตนตรัย	16
	หลักธรรมสำคัญอันเป็นหัวใจของพุทธศาสนา	17
	การพิจารณาตนเองโดยสม่ำเสมอ	22
	ความหมายของการพิจารณาตนเอง	22
	เหตุที่ต้องมีการพิจารณาตนเอง	23
	วิธีพิจารณาตนเอง	24
	การพิจารณาตนเอง คือ หลักธรรมะที่ใช้ในการดำเนินชีวิต	
	ประจำวัน	24
	ตัวอย่างการพิจารณาตนเองในชีวิตประจำวัน	
	(สำหรับนักเรียน)	26
	รูปแบบการสอนพุทธศาสนาและจริยศึกษาจากงานวิจัยในประเทศไทย	28

คุณค่าของกิจกรรมกลุ่มในการศึกษา	57
งานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนแบบร่วมมือกัน	60
กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ	63
ความหมาย หลักการพื้นฐาน และประวัติความเป็นมา	63
ขั้นตอนการดำเนินงาน	67
เทคนิคที่ใช้	68
ประโยชน์ที่ได้รับ	73
งานวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มสร้างคุณภาพ	75
งานวิจัยในต่างประเทศ	75
งานวิจัยภายในประเทศ	84
ทฤษฎีและแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสร้างคุณภาพ	86
ทฤษฎีการทำงานกลุ่ม	86
ทฤษฎีการกระทำร่วมกัน	87
ทฤษฎีค่านายการปฏิบัติงาน	87
ทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการกลุ่ม	87
ทฤษฎีบุคลิกภาพของกลุ่ม	88
ทฤษฎีสัมฤทธิ์ผลของกลุ่ม	89
ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนพฤติกรรมของกลุ่ม	90
ทฤษฎีพื้นฐานความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	91
ทฤษฎีการจูงใจ	93
ทฤษฎีลำดับความต้องการของมนุษย์ของมาสโลว์	93
ทฤษฎีสององค์ประกอบของเฮอิร์สเบอร์ก	94
ทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของแม็คเคลเลนด	95

ทฤษฎี X และทฤษฎี Y ของแม็คเกรเกอร์	95
ทฤษฎีเน้นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของเมโย	97
ทฤษฎีของเรนนิส ลีเคอร์ท	97
ทฤษฎีการจูงใจที่เกิดจากระบบงานของอาจี้ริส	97
องค์ประกอบที่ทำให้การทำงานกลุ่มมีประสิทธิภาพ	99
การประยุกต์กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพมาใช้ในการสอนพุทธศาสนา	101
3 จีซีดำเนินการวิจัย	113
กลุ่มตัวอย่าง	113
การเลือกกลุ่มตัวอย่าง	113
ตัวแปรที่ศึกษา	113
แบบแผนการทดลอง	114
เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง	116
ระยะเวลาในการทดลอง	116
เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง	116
คู่มือครูสังคมศึกษา เรื่อง พระพุทธศาสนา	116
เอกสารประกอบการสอนสำหรับกลุ่มทดลอง 1 และกลุ่มทดลอง 2	117
เอกสารประกอบการสอนสำหรับกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม	117
แบบทดสอบย่อย	117
ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่อง "กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ"	117
แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพุทธศาสนา	118
แบบสอบถามวัดทัศนคติต่อพุทธศาสนา	119
แบบสอบถามวัดความสนใจในวิชาพุทธศาสนา	121
แบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาพุทธศาสนา	122

แบบวัดมโนภาพเกี่ยวกับตนเองในวิชาพุทธศาสนา	124
แบบวัดพฤติกรรมทางคุณธรรม	125
วิธีดำเนินการทดลอง	126
การดำเนินการสอนในกลุ่มควบคุม	127
การดำเนินการสอนในกลุ่มทดลอง 1 และกลุ่มทดลอง 2	127
ข้อสังเกตในขณะดำเนินการทดลอง	136
สถิติที่ใช้ในการทดสอบ เครื่องมือและวิเคราะห์ข้อมูล	139
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	143
เปรียบเทียบลักษณะพื้นฐานระหว่างกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุมก่อนสอน	144
เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพุทธศาสนาระหว่าง วิธีสอน 3 วิธี	150
เปรียบเทียบทัศนคติต่อพุทธศาสนาระหว่างการสอน 3 วิธี	153
เปรียบเทียบความสนใจในวิชาพุทธศาสนาระหว่างวิธีสอน 3 วิธี ..	154
เปรียบเทียบแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาพุทธศาสนาระหว่าง วิธีสอน 3 วิธี	155
เปรียบเทียบมโนภาพเกี่ยวกับตนเองในวิชาพุทธศาสนาระหว่าง วิธีสอน 3 วิธี	158
เปรียบเทียบพฤติกรรมทางคุณธรรมระหว่างวิธีสอน 3 วิธี	159
เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในวิชาพุทธศาสนาระหว่างก่อนสอนและ หลังการสอนในกลุ่มทดลอง 1. กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม ..	164
เปรียบเทียบทัศนคติต่อพุทธศาสนาระหว่างก่อนสอนและหลังสอน.....	167

เปรียบเทียบความสนใจในวิชาพุทธศาสนาระหว่างก่อนสอนและ	
หลังการสอน	169
เปรียบเทียบแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาพุทธศาสนาระหว่างก่อนสอน	
และหลังการสอน	171
เปรียบเทียบมโนภาพเกี่ยวกับตนเองในวิชาพุทธศาสนาระหว่าง	
ก่อนสอนและหลังการสอน	173
5 สรุป อภิปรายผล และขอเสนอแนะ	175
ความมุ่งหมายของการวิจัย	175
สมมุติฐานในการวิจัย	176
ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย	178
วิธีดำเนินการวิจัย	178
การดำเนินการทดลอง	179
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	179
สรุปผลการวิจัย	180
อภิปรายผล	183
ข้อดีของการวิจัย	196
ขอเสนอแนะเพื่อนำไปใช้	196
ขอเสนอแนะในการวิจัยต่อไป	198
บรรณานุกรม	200
ภาคผนวก	222
ภาคผนวก ก. ผลการวิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือ หนังสือติดคอขอ	
ความรวมมือ รายงานผู้ทรงคุณวุฒิ	223

ภาคผนวก ข. จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมประจำหน่วยการเรียนรู้	
แบบทดสอบย่อย	229
ภาคผนวก ค. แบบทดสอบ แบบสอบถาม แบบวัดพฤติกรรมทางคุณธรรม	245
ภาคผนวก ง. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองเรื่อง "กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ" ..	283
ภาคผนวก จ. กิจกรรมการเรียนรู้การสอนตามคู่มือครู	307
ภาคผนวก ฉ. เอกสารประกอบการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ ...	311
ภาคผนวก ช. เอกสารประกอบการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ และองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม	328
ภาคผนวก ซ. เอกสารประกอบการสอนสำหรับกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม	334
ภาคผนวก ฌ. ตัวอย่างผลงานของกลุ่มสร้างคุณภาพ	355

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

1	แสดงผลการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการสอนโดยใช้กลุ่มสัมพันธ์ เปรียบเทียบกับการสอนปกติ	30
2	แสดงผลการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ แยกศึกษาตามพัฒนาการทางสติปัญญา 3 ระดับ เปรียบเทียบ การสอนปกติ	33
3	แสดงผลการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการสอนที่ใช้ตัวแบบ ในรูปต่าง ๆ เพื่อพัฒนาจริยธรรม	35
4	แสดงผลการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการสอนแบบอยู่ค่ายพักแรม เปรียบเทียบกับการเรียนในห้องเรียน	39
5	แสดงผลการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการสอนโดยใช้บทบาท สมมติ	40
6	แสดงผลการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการสอนแบบสืบสวนสอบสวน เปรียบเทียบกับการสอนปกติ	42
7	แสดงผลการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการสอนแบบกลุ่มย่อยหรือ แบบกลุ่มแก๊งค์หา เปรียบเทียบกับการสอนแบบปกติ	43
8	แสดงผลการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการสอนโดยใช้ แบบเรียนสำเร็จรูป เปรียบเทียบกับการสอนปกติ	44
9	แสดงผลการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการใช้ชุดการสอน เปรียบเทียบ กับสอนปกติ	45
10	แสดงผลการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการสอนโดยใช้ ศูนย์การเรียนรู้หรือสื่อประสม เปรียบเทียบกับการสอนปกติ	46

11	แสดงผลการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการสอนโดยใช้วิธีการทางพุทธศาสนา	47
12	แสดงผลการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการสอน โดยให้คำปรึกษาเป็นกลุ่ม	48
13	แสดงผลการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาตนเอง	49
14	แสดงผลการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการสอนแบบต่างๆ นอกจากที่กล่าวมาแล้ว เปรียบเทียบกับการสอนปกติ	50
15	ตารางสรุปรูปแบบงานวิจัย และคะแนนขนาดของผลของแต่ละรูปแบบ	56
16	แสดงผลการเปรียบเทียบรูปแบบการเรียนการสอนแบบต่าง ๆ	61
17	สรุปผลการวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มสร้างคุณภาพในต่างประเทศ	82
18	แนวคิดที่มา ทฤษฎี และงานวิจัยที่เป็นพื้นฐาน	110
19	แสดงแบบแผนการทดลองแบบ Randomized Control-Group Pretest-Posttest Design	115
20	แสดงการดำเนินการสอนในกลุ่มควบคุม	131
21	แสดงการดำเนินการสอนในกลุ่มทดลอง 1	132
22	แสดงการดำเนินการสอนในกลุ่มทดลอง 2	133
23	เปรียบเทียบลักษณะการสอนในกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 กับกลุ่มควบคุม	134
24	เปรียบเทียบลักษณะการสอนในกลุ่มทดลอง 1 กับกลุ่มทดลอง 2	136
25	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรทั้ง 5 ตัวแปร ในกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุมที่วัดก่อนทำการสอน	144

26	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน เพื่อหาความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ ในวิชาพุทธศาสนาของกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม จากการทดสอบก่อนสอน	146
27	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน เพื่อหาความแตกต่างของทัศนคติ ต่อพุทธศาสนาของกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม จากการทดสอบก่อนสอน	147
28	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน เพื่อหาความแตกต่างของความสนใจ ในวิชาพุทธศาสนาของกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม จากการทดสอบก่อนสอน	147
29	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน เพื่อหาความแตกต่างของแรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาพุทธศาสนาของกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม จากการทดสอบก่อนสอน	148
30	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน เพื่อหาความแตกต่างของมโนภาพ เกี่ยวกับตนเองในวิชาพุทธศาสนาของกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม จากการทดสอบก่อนสอน	149
31	แสดงค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรตาม ในกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม ที่วัดหลังจาก สอนจบแล้ว	151
32	แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนวิชาพุทธศาสนาระหว่างกลุ่มที่สอนแตกต่างกัน 3 วิธี	152
33	แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติ ต่อพุทธศาสนา ระหว่างกลุ่มที่สอนแตกต่างกัน 3 วิธี	153

34	แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน เพื่อเปรียบเทียบความสนใจ ในวิชาพุทธศาสนาระหว่างกลุ่มที่สอนแตกต่างกัน 3 วิธี	154
35	แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน เพื่อเปรียบเทียบแรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาพุทธศาสนาระหว่างกลุ่มที่สอนแตกต่างกัน 3 วิธี	156
36	ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ รายการตามวิธีของ Newman - Keuls	157
37	แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน เพื่อเปรียบเทียบโนภาพ เกี่ยวกับตนเอง ระหว่างกลุ่มที่สอนแตกต่างกัน 3 วิธี	158
38	แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรม ด้านความเอื้อเฟื้อและการเคารพกติกา ซึ่งวัดจากการใช้กลุ่มตัวอย่าง ทั้ง 3 กลุ่ม เล่นเกม "การต่อชิ้นส่วน"	160
39	แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรม การทำงานกลุ่ม ซึ่งวัดจากการให้กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม เล่นเกม "สำรวจดวงจันทร์"	161
40	แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรม ด้านความซื่อสัตย์และความเสียสละ ซึ่งวัดจากการให้กลุ่มตัวอย่าง ทั้ง 3 กลุ่ม เล่นเกม "จะเลือกอย่างไรจึงจะได้คะแนนมากที่สุด"	162
41	ความเห็นของผู้สังเกตพฤติกรรม	163
42	แสดงการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพุทธศาสนาการสอน และหลังจากสอนจบแล้วของกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และ กลุ่มควบคุม	165
43	แสดงการเปรียบเทียบทัศนคติต่อพุทธศาสนาการสอนและหลังจาก สอนจบแล้วของกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม ...	167

44	แสดงการเปรียบเทียบความสนใจในวิชาพุทธศาสนาก่อนสอนและ หลังจากสอนจบแล้วของกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และ กลุ่มควบคุม	169
45	แสดงการเปรียบเทียบแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ก่อนสอนและหลังจาก สอนจบแล้ว ของกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม	171
46	แสดงการ เปรียบเทียบมโนภาพเกี่ยวกับตนเองในวิชาพุทธศาสนา ก่อนสอนและหลังจากสอนจบแล้วของกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม	173
47	สรุปผลการวิจัย	180
48	แสดงค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของ แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพุทธศาสนา	224
49	แสดงค่าอำนาจจำแนก (t) เป็นรายข้อของแบบสอบถามวัดทัศนคติ ต่อพุทธศาสนา	225

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

1	แสดงหลักโอวาทปาฏิโมกข์อันเป็นสรุปคำสอนในพุทธศาสนา	21
2	อธิบายถึงความหมายของการพิจารณาตนเอง	22
3	แสดงให้เห็นว่า การพิจารณาตนเองโดยสม่ำเสมอ เป็นจุดเริ่มของคุณธรรม	23
4	การนำหลักธรรมะ คือการพิจารณาตนเองมาใช้ในการดำเนินชีวิต	25
5	การพิจารณาตนเองทางโลก	26
6	การพิจารณาตนเองทางธรรม	27
7	แสดงค่าเฉลี่ยขนาดของผลเมื่อพิจารณาจากปัจจัย 4	29
8	แสดง ความหมายและการดำเนินงานของกลุ่มสร้างคุณภาพ	66
9	แสดงขั้นตอนทั้ง 4 ของวงจรเคมี	67
10	แผนภูมิพาเรโตแสดงปัญหาต่าง ๆ ของนักเรียน	69
11	แผนภูมิการวิเคราะห์สาเหตุของการสอบตกของนักเรียน	70
12	แสดงขั้นตอนการดำเนินงานของกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ	72
13	แสดงประโยชน์ของกลุ่มสร้างคุณภาพที่มีต่อการพัฒนาคนและการพัฒนางาน	74
14	แสดงทฤษฎีการจูงใจที่สอดคล้องกับปรัชญาการสร้างคุณภาพ	98
15	โครงสร้างขั้นที่ 1	101
16	โครงสร้างขั้นที่ 2	103
17	โครงสร้างขั้นที่ 3	106
18	โครงสร้างขั้นที่ 4	109
19	กราฟเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพุทธศาสนา ก่อนสอนและหลังสอนระหว่างกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และ กลุ่มควบคุม	166

- 20 กราฟเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของทัศนคติต่อพุทธศาสนา ก่อนสอน และ
หลังสอนระหว่างกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม .. 168
- 21 กราฟเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความสนใจในวิชาพุทธศาสนา ก่อนสอน
และหลังสอนระหว่างกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม 170
- 22 กราฟเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ก่อนสอนและ
หลังสอนระหว่างกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม .. 172
- 23 กราฟเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของมโนภาพเกี่ยวกับตนเอง ก่อนสอน
และหลังสอนระหว่างกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม 174

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและปัญหาของการวิจัย

ปัญหาทางสังคมเป็นปัญหาหนึ่งที่คุกคามต่อสวัสดิภาพของประชาชนทั่วโลกอยู่ตลอดเวลา สำหรับประเทศไทยก็ประสบปัญหาต่าง ๆ ในทางสังคม ซึ่งมีความสำคัญต่อความอยู่รอดของชาติเป็นอย่างมาก สาเหตุที่สำคัญของปัญหาสังคมไทยปัจจุบันคือ ความค้อยหรือไร้จริยธรรมของคนในสังคม ถึงพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานแก่ผู้เข้าร่วมสัมมนาผู้นำศาสนา ในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี ความว่า "ปัญหายุ่งยากในสังคมทุกวันนี้เกิดจากเหตุหลายอย่าง แต่เหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหามากคือ ความขาดหรือบกพร่องในความเป็นระเบียบและความสะอาดมั่นคงในความประพฤติและความกตัญญูใจของบุคคล" (สมพร เทพสิทธา 2528 : 8) โดยจะเห็นได้จากสถิติคืออาญาฆ่าคนตายที่ราชอาณาจักรที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2519 มีจำนวน 168,077 ราย และเพิ่มขึ้นเป็น 219,757 ราย ในปี พ.ศ. 2523 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2525 : 45 - 50) แสดงว่าในระยะ 5 ปี มีคดีประเภทนี้เพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 30.74 จึงสรุปได้ว่า จำนวนคดีอาชญากรรมมีแนวโน้มสูงขึ้น

นอกจากนี้จากข่าวทางวิทยุ หนังสือพิมพ์ และจากสื่อมวลชนอื่น ๆ จะพบเสมอว่า กลุ่มวัยรุ่นที่อยู่ในระหว่างการศึกษาล่าเรียนยกพวกตีกันบ้าง มั่วสุมเสพยาเสพติดบ้าง ออกเที่ยวตามสถานเริงรมย์ซึ่งเป็นแหล่งอบายมุขบ้าง หรือแสดงกิริยาจาไม่สุภาพกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และครู และจากสถิติในปี พ.ศ. 2524 เยาวชนมีอัตราการศึกษาเสพติดถึงร้อยละ 54.48 ของผู้วัยทั้งหมด (ประสาร มาลากุล 2526 : 3) และต้องคดีขึ้นศาลเฉพาะในกรุงเทพมหานคร มีจำนวน 2,678 ราย (กองวิชาการ 2525 : 2) ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความเสื่อมถอยและตกต่ำของสภาวะทางจิตใจของเยาวชน ซึ่งนับว่า

น้ำเป็นห่วงอนาคตของสังคมประเทศชาติอย่างยิ่ง เพราะเป็นที่ยอมรับว่า เด็กและเยาวชน เป็นหัวใจสำคัญ และเป็นผู้กำหนดอนาคตของชาติทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ถ้าเยาวชนขาดคุณภาพก็สามารถใช้เป็นเครื่องรื้ออนาคตของชาตินั้น ๆ ได้ว่า มีแต่ทางเสื่อม อย่างแน่นอน ดังที่ กวงเคียน พันธมนวิน (กวงเคียน พันธมนวิน 2524 : 1) ได้กล่าวไว้ว่า "ประเทศจะพัฒนาไปด้วยปริมาณและคุณภาพเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับ คุณลักษณะต่าง ๆ ของประชาชนในประเทศนั้น ๆ เป็นอันดับแรก"

ในการแก้ปัญหาทางสังคมสามารถกระทำได้หลายทิศทาง ทางหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ และสมควรใช้เพื่อแก้ปัญหาทางสังคมคือ การศึกษา (โกสินทร์ รังสยาพันธ์ 2521 : 8) เพราะการศึกษาเป็นเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาคน ซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญของชาติ (ชม ภูมิภาค 2523 : บทนำ) การจัดการศึกษาให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนนั้น ทำได้ทั้งในระบบ โรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน การศึกษาในระบบโรงเรียนมีความสำคัญต่อการแก้ปัญหาสังคม ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เพราะโรงเรียนจะปลูกฝังค่านิยมที่ดี และอบรมให้เด็กและเยาวชน เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ กระทรวงศึกษาธิการได้ตระหนักถึงความสำคัญในการปลูกฝัง ให้นักเรียนเป็นพลเมืองดี จึงได้กำหนดวิชาสังคมศึกษาไว้ในหลักสูตรตั้งแต่ระดับประถมศึกษา จนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นวิชาบังคับให้นักเรียนทุกคนต้อง เรียนทุกภาคเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ 2520 : 65) และในกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ก็ได้มีการบรรจุเนื้อหาวิชา ศิลปกรรมหรือพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นวิชาที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการปลูกฝังและพัฒนาจริยธรรม ให้เยาวชนได้ศึกษาเล่าเรียนมาโดยตลอด ทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา การเรียนรู้ วิชาพระพุทธศาสนาจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความคิด รู้แนวทางที่จะปฏิบัติให้เหมาะสมในสังคม ช่วยให้เกิดความเจริญงอกงามทางสติปัญญา ทศนคติ มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทาง ที่พึงปรารถนา มีหลักธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ และนำไปปฏิบัติในการแก้ปัญหาชีวิตได้ นอกจากนี้วิชาพระพุทธศาสนายังช่วยสร้างคนให้อยู่ในกรอบวัฒนธรรมอันดีงามของไทย ใช้ชีวิต และแสดงบทบาทในสังคมได้อย่างเหมาะสมตามลัทธิ หน้าที่ของตนตามระบอบประชาธิปไตย และสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของบ้านเมือง (ภนิกา กุสุมภ์ 2518 : 3)

การจัดการเรียนการสอนพุทธศาสนาอันเป็นวิชาหนึ่งในกลุ่มวิชาสังคมศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุถึงวัตถุประสงค์ดังกล่าวมาแล้วนั้น ผู้สอนจะต้องสอนเนื้อหาวิชา แนวคิด ทักษะ และค่านิยมที่ถูกต้องให้กับผู้เรียน เฟนตัน (Fenton. 1967 : 19) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ในการสอนของครูสังคมศึกษามีเพียงหน้าที่แนะนำให้นักเรียนรู้จักคิด และรู้จักวิเคราะห์ข้อเท็จจริง โดยอาศัยข้อมูลกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งในอดีตและปัจจุบัน ตลอดจนกระตุ้นและส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถที่จะนำข้อมูลที่ได้อ่านไปใช้ตัดสินใจอย่างฉลาด เพื่อสามารถปรับปรุงตนเองให้เข้ากับสังคมในอนาคตได้ แต่การเรียนการสอนพุทธศาสนาที่ผ่านมายังไม่บรรลุผลเท่าที่ควร เพราะพฤติกรรมของผู้เรียนที่เรียนวิชาพุทธศาสนาไปแล้วไม่เปลี่ยนแปลง ไม่สามารถนำเอาวิชาความรู้ไปแก้ปัญหาในชีวิตจริงได้ตามความคาดหวัง เยาวชนที่เป็นผลผลิตของการสอนวิชาศีลธรรมหรือพระพุทธศาสนาไม่ได้มีความซาบซึ้งในหลักธรรมคำสอน ไม่สามารถแยกแยะได้ว่าอะไรถูก อะไรผิด อะไรดี อะไรชั่ว และมีพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดปัญหาและความเดือดร้อนแก่สังคมเพิ่มขึ้นทุกวัน ดังปรากฏเป็นข่าวอยู่เนือง ๆ (กระทรวงศึกษาธิการ 2527 : 4, 21 และสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ 2526 : 18) สาเหตุสำคัญที่เด็กไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหลังจากเรียนจบไปแล้ว ก็คือ วิธีสอนของครู (ลาวัญญ์ ถนอมจันทร์ 2521 : คำนำ) ครูพุทธศาสนาส่วนมากยังเน้นการสอนแบบบรรยายหรืออธิบายบทเรียน และนำสื่อการสอนมาใช้บ่อยมาก การสอนมุ่งให้จำเนื้อหามากกว่าสอนให้เกิดความเข้าใจ ซึ่งเห็นได้จากผลการวิจัยของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ 2528 : 66 - 67) ที่ได้วิเคราะห์พฤติกรรมของครูสังคมศึกษาขณะสอนจริยศึกษาพบว่า ครูใช้เวลาพูดร้อยละ 48 ส่วนนักเรียนใช้เวลาพูดเพียงร้อยละ 19 ครูใช้อธิบายตรงมากกว่าทางอ้อม ครูที่มีพฤติกรรมต่างกัน มีพฤติกรรมการสอนไม่ต่างกัน ส่วนใหญ่ยึดการสอนแบบครูเป็นศูนย์กลาง และสอนด้วยการบรรยายหรืออธิบายบทเรียนมากกว่าจะใช้วิธีอื่น ครูเป็นผู้แสดงหรือบอกเนื้อหาให้ทุกอย่าง วิธีสอนไม่เข้าใจให้ผู้เรียนสนใจในบทเรียนเท่าที่ควร ขาดการส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนด้วยการกระทำและรับผิดชอบในการปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง ทั้ง ๆ ที่ความรู้ต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ (วันดี วัฒนประสิทธิ์ 2519 : 64 - 73 จินดา อาจีนสมาจาร 2522 : 84 - 89 และ สมบูรณ์ โพธิ์งาม 2524 : 75) ซึ่งมีผลทำให้นักเรียนไม่เห็นความสำคัญของวิชาพุทธศาสนา ขาดความกระตือรือร้น ขาดความสนใจและแรงจูงใจในการเรียนวิชานี้

ถึงแม้ว่าจะมีการปรับปรุงหลักสูตรพุทธศาสนาให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง และเห็นคุณค่าของวิชาพุทธศาสนาที่มีต่อการดำรงชีวิตประจำวัน แต่ครูก็ยังใช้วิธีสอนแบบเดิม จะเห็นได้จากผลการประเมินผล การใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ 2523 : 2) ซึ่งทำการวิจัยในปีการศึกษา 2522 และจากการติดตามผล แนะนำการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษา พ.ศ. 2521 ของสำนักงานศึกษาธิการเขต 1 และ สำนักงานศึกษาธิการเขต 5 (สำนักงานศึกษาธิการเขต 1 2523 : 38 และสำนักงาน ศึกษาธิการเขต 5 2523 : 16 - 17) ซึ่งทำวิจัยในปี พ.ศ. 2523 ได้ขอค้นพบตรงกันว่า ครูมัธยมศึกษายังใช้การสอนแบบเดิม คือ การบรรยายหรืออธิบายบทเรียน ไม่สามารถจัดกิจกรรม การเรียนการสอนได้ตรงตามความมุ่งหมายของหลักสูตร เนื่องจากขาดอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรม ขาดเทคนิคการสอนแบบใหม่ ๆ ที่จะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิดค้นหาเหตุผลด้วยตนเอง จึงทำให้นักเรียนส่วนใหญ่ไม่เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่วางไว้ ในวิชาสังคมศึกษา พบว่านักเรียนที่สามารถเรียนรู้ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ได้ถึงเกณฑ์ (เกณฑ์คือร้อยละ 60 ของจำนวนจุดประสงค์ทั้งหมดในรายวิชาสังคมศึกษา) มีเพียงร้อยละ 7.05 เท่านั้น และ เป้าหมายของการศึกษาปัจจุบันมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น แต่กิจกรรม การเรียนการสอนยังคงเน้นที่เนื้อหา ความจำ มากกว่าการฝึกปฏิบัติและการทำกิจกรรม (อุณา นพคุณ 2526 : 8) ดังนั้นครูควรหาแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เพราะการสอนของครูเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่จะทำให้ ผู้เรียนได้รับความรู้ มีคุณสมบัติ และทัศนคติตามที่ผู้สร้างหลักสูตรวางเป้าหมายไว้ (สุมิตร คุณานุกร 2523 : 136) ด้วยเหตุนี้นักการศึกษาจึงได้พยายามหาวิธีการพัฒนาคุณภาพ การเรียนการสอน ซึ่งเป็นการพัฒนาหลักสูตรระดับห้องเรียน อันเป็นระดับที่สำคัญที่สุดและมีแนวทางนำไปสู่การปฏิบัติได้มากที่สุด (วิชัย วงษ์ใหญ่ 2521 : 4) โดยการนำนวัตกรรม มาประยุกต์ใช้เพื่อปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (เปรี๊ญ ภูมิ 2517 : 149)

กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ (Quality Control Circle) หรือที่เรียกกันย่อ ๆ ว่า Q.C.C. เป็นกระบวนการทำงานเป็นกลุ่มย่อย ๆ แนวใหม่กระบวนการหนึ่ง ซึ่งกำลังได้รับความสนใจนำมาใช้ในวงการศึกษามากขึ้นในปัจจุบัน เช่น นำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของระบบบริหารโรงเรียน เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการเรียนการสอนเพื่อพัฒนานักเรียนให้มีความสามารถในการคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น และเพื่อปลูกฝังคุณธรรมให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียน (ชัยพร วิชาวุธ 2526 : 68 - 84) แนวความเชื่อพื้นฐานของกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพคือ การยอมรับว่าผู้ปฏิบัติงานทุกคนมีศักยภาพ ควรจะได้ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา และใช้ศักยภาพที่มีอยู่ให้เต็มที่ในการแก้ปัญหาในการทำงาน (กิตติมา ปรีดีติติก 2527 : 1) และกิจกรรมของกลุ่มสร้างคุณภาพเป็นกิจกรรมการแก้ปัญหาค้นคว้าวิธีวิทยาศาสตร์ โดยใช้เวลาเป็นฐาน ใช้ความคิดในการวิเคราะห์ ใช้วิจารณญาณในการประเมินและตัดสินใจ อาศัยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และระดมพลังสมองเพื่อหาสาเหตุและวิธีการแก้ปัญหา เพื่อให้ได้มาซึ่งคุณภาพของงาน ขั้นตอนการดำเนินงานของกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพนั้นใช้วงจร เดมมิง (Deming Cycle) ซึ่งมี 4 ขั้นตอน คือ (1) การวางแผนแก้ปัญหา (Plan) (2) การดำเนินการแก้ปัญหตามแผนที่วางไว้ (Do) (3) การประเมินผลการแก้ปัญหา (Check) และ (4) การปรับปรุงแก้ไขแผนที่วางไว้แล้วให้ดีขึ้นสามารถจัดเป็นมาตรฐานได้ (Action) วิธีสอนโดยให้นักเรียนทำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพนี้ จะลดบทบาทของครูจากการเป็นผู้สอน มาเป็นผู้ให้คำแนะนำแก่นักเรียน และส่งเสริมให้นักเรียนได้มีโอกาสปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองมากขึ้น เป็นวิธีที่จะปลูกฝังให้นักเรียนได้รู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนได้ดี และนอกจากนี้การสอนด้วยการให้นักเรียนทำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ จะช่วยปลูกฝังให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์และรู้จักการแก้ปัญหาย่างมีระบบ รู้จักตัดสินใจ และทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดในการเรียนการสอนสังคมศึกษา ที่ต้องการให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ ผึกฝน และแก้ปัญหาร่วมกัน โดยเน้นทักษะที่สำคัญ ๆ ได้แก่ ทักษะทางสังคม (Social Skill) ทักษะในการค้นคว้า (Study Skill) ทักษะในการทำงานกลุ่ม (Group Work Skill) และทักษะทางปัญญา (Intellectual Skill) (สุนทร สุนันท์ชัย 2514 : 14)

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยพบว่ากิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ มีประสิทธิภาพเมื่อนำมาใช้ในองค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐบาลและเอกชน ในการบริหารการศึกษาและในการเรียนการสอนบางวิชา ทำให้ผู้วิจัยเกิดแนวความคิดว่า การใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพในการสอนวิชาพุทธศาสนาอาจเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถช่วยให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจและเลื่อมใสศรัทธาในพุทธศาสนาอย่างไคลย คือ การวิจัยนี้ จึงมุ่งประยุกต์ขั้นตอนการดำเนินงานและเทคนิคของกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพซึ่งเป็นนวัตกรรม นำมาใช้ในการเรียนการสอนพุทธศาสนาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เพื่อพัฒนา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพุทธศาสนา ทศนคติต่อพุทธศาสนา ความสนใจในวิชาพุทธศาสนา แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพุทธศาสนา มโนภาพเกี่ยวกับตนและพฤติกรรมทางคุณธรรม ของผู้เรียน การดำเนินงานตามขั้นตอนของกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ จะทำให้สมาชิก เกิดความสำนึกหรือตระหนักในความเป็นหมู่คณะ การไต่ถามปฏิบัติโดยช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันแก้ปัญหาเกี่ยวกับ เนื้อหาวิชาความรู้ที่เรียน คือหลักธรรมในพุทธศาสนา จะทำให้เกิดความสนใจในสิ่งที่เรียน ตลอดจนมีความรู้ความเข้าใจเนื้อหาวิชาถูกต้องชัดเจนขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพุทธศาสนาดีขึ้น และการศึกษาหรือผู้เรียนทุกคน ได้แสดงออกซึ่งความสามารถในทางสร้างสรรค์ทำให้มีความภาคภูมิใจในผลงานของตน และ จะส่งผลให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อสิ่งที่เรียน เกิดแรงจูงใจในการเรียน หากได้มีการทำกิจกรรม กลุ่มสร้างคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ในระยะเวลาที่นานพอควร ก็จะสามารถพัฒนาผู้เรียน ให้เกิดพฤติกรรมทางคุณธรรมได้ ดังที่แมรคฟอร์ด (ทิสนา แซมมณี 2522 : 7 อ้างอิงมาจาก Bradford) ได้กล่าวว่า การใช้กระบวนการกลุ่มหรือพลังกลุ่มมาเป็นวิธีสอนสามารถเปลี่ยน พฤติกรรมของผู้เรียนได้

แนวความคิดที่นำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพมาทดลองสอนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 นั้น จะเป็นการช่วยเพิ่มพูนสมรรถภาพในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มหรือเป็นหมู่คณะ ซึ่งเป็น คุณสมบัติที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ และคนไทยยังขาดคุณสมบัติดังกล่าวอยู่ (ไพศาล ไกรสิทธิ์ 2524 : 158 และ คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจ ศึกษาปัญหาและเสนอทางแก้ปัญหาสังคม โดยการพัฒนาวัดธรรมการทางาน 2526 : 22 - 55) จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องมีการปลูกฝัง

และเสริมสร้างความสามารถในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มให้แก่เยาวชนซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติในอนาคต โดยพยายามให้มีวิธีการทำงานที่พึงประสงค์ ดังที่ สมพร บัวทอง (สมพร บัวทอง ม.ป.ป. : 7) กล่าวไว้ว่า การทำงานร่วมกันที่จะให้บรรลุผลดีนั้น ทุกคนในสังคมจะต้องร่วมมือร่วมใจกัน สนับสนุนและให้กำลังใจกันและกัน เลิกเกียวกั้น เลิกโยนกลอง เลิกกล่าวโทษผู้อื่น ประกอบการงานในหน้าที่ตามกำลังความสามารถ ปิดผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

นอกจากนี้การทำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพยัง เป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคม ซึ่งสอดคล้องกับวัยของเด็กอีกด้วย ทั้งนี้เนื่องจากเด็กวัยนี้เป็นวัยที่กำลังสนใจการรวมกลุ่มกับผู้ที่อยู่ในวัยเดียวกันและต้องการการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน (Piaget. 1968 : 39 - 41) เด็กจะได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จากเพื่อน ในลักษณะของการเลียนแบบโดยรู้ตัวและไม่รู้ตัว เช่น การปรับตัวทางสังคม การทำตัวเข้ากับหมู่คณะ ตลอดจนแนวคิด ทักษะ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และจากผลการวิจัยยังพบว่า การมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนสามารถพัฒนาความรู้ และระดับจริยธรรมของเด็กวัยนี้ได้ (Lickona. 1967 : 233 citing Kohlberg, Lefurgy and Waloshin. 1969 : 104 - 110)

จากประโยชน์ของกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพทั้งที่ได้อธิบายมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะนักการศึกษาซึ่งตระหนักถึงความสำคัญของการใช้หลักธรรมในพุทธศาสนา เพื่อการปลูกฝังและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นในเยาวชนที่กำลังจะเติบโตเป็นพลเมืองของประเทศ จึงได้ทำวิจัยเรื่อง การใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เพื่อศึกษาว่า กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพจะมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ทศนคติต่อพุทธศาสนา ความสนใจในวิชาพระพุทธศาสนา แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียน มโนภาพเกี่ยวกับตนเอง และพฤติกรรมทางคุณธรรมของผู้เรียนเพียงใด ข้อมูลและผลจากการวิจัยนี้จะช่วยให้ได้แนวการสอนวิชาพระพุทธศาสนาเพิ่มขึ้นอีกลักษณะหนึ่ง อันจะมีส่วนช่วยแก้ปัญหาการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา ซึ่งยังมีประสิทธิภาพไม่เพียงพอ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนจากการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ และองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม และสอนตามคู่มือครู
2. เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติต่อพุทธศาสนา ความสนใจในวิชาพุทธศาสนา แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาพุทธศาสนา และเมโนภาพเกี่ยวกับตนเองในวิชาพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ และองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม และสอนตามคู่มือครู
3. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมทางคุณธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนจากการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม และสอนตามคู่มือครู
4. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพุทธศาสนา ระหว่างก่อนสอนและหลังการสอนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนจากการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม และสอนตามคู่มือครู
5. เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติต่อพุทธศาสนา ความสนใจในวิชาพุทธศาสนา แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาพุทธศาสนา และเมโนภาพเกี่ยวกับตนเองในวิชาพุทธศาสนา ระหว่างก่อนสอนและหลังการสอนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนจากการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม และสอนตามคู่มือครู

ความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่ได้รับ

ความสำคัญของการวิจัย

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529) ได้เน้นถึงความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพประชากรทั้งด้านร่างกาย ความคิดสติปัญญา และด้านคุณธรรม จริยธรรมไว้ว่า "ส่งเสริมสุขภาพอนามัย และเสริมสร้างสติปัญญาขั้นพื้นฐานของประชากร ทางด้านสาธารณสุขและการศึกษา เพื่อให้ประชากรมีร่างกายสมบูรณ์ แข็งแรง และมีสติปัญญาความสามารถในการประกอบอาชีพ ให้มีความทัดเทียมกันในแบบของคนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น รวมทั้งมีระเบียบวินัย มีจริยธรรม มีความรับผิดชอบ" (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2524 : 219) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534) ซึ่งเป็นฉบับต่อไป ก็จะมีการสอดคล้องกับฉบับปัจจุบัน กล่าวคือ จะเน้นการพัฒนา "คน" พัฒนาลังคม ด้านคุณภาพและจิตใจ โดยมีลักษณะสำคัญคือ เป็นการพัฒนาจาก "ปริมาณ" ไปสู่การพัฒนา "คุณภาพ" (เสนาะ อุนากุล 2528 : 33) การวิจัยครั้งนี้เป็นการทดลองใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพเพื่อพัฒนาทั้งด้านความรู้ ความคิด ด้านอารมณ์ความรู้สึก และพฤติกรรมทางคุณธรรมของนักเรียน จึงนับว่าเป็นการสนองแนวนโยบายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 5 และฉบับที่ 6 ที่เน้นการพัฒนาตัวบุคคล อันเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาประเทศ เนื่องจากคนในชาติเป็นทั้งอุปกรณ์ขั้นพื้นฐาน และเป้าหมายของการพัฒนา

ประโยชน์ที่จะได้รับ

ผลจากการวิจัยเรื่องนี้ จะให้ประโยชน์ต่อครู ต่อผู้เรียน และบุคคลที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. เป็นแนวทางให้ครูสอนพุทธศาสนาและครูจริยศึกษานำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพไปทดลองใช้ เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อันจะมีส่วนช่วยแก้ปัญหาการปลูกฝังและเสริมสร้างจริยธรรมแก่นักเรียนในระบบการศึกษาของไทย ซึ่งยังมีประสิทธิผลไม่เพียงพอ

2. ผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตรด้านจริยศึกษา สามารถนำผลการวิจัยนี้ไปประกอบการพิจารณาในการจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนไทยต่อไป

3. องค์กร หน่วยงานต่าง ๆ สามารถนำผลการวิจัยนี้ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาและเสริมสร้างคุณธรรม คีตธรรม ของบุคลากรในหน่วยงาน ตลอดจนพัฒนาคุณภาพของงานได้ครบ

4. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การทำงานและการอยู่ร่วมกับคนอื่น ๆ ในสังคม ช่วยให้ได้ปรับปรุงพฤติกรรม อันจะเป็นประโยชน์ในการทำงานและการดำเนินชีวิตในอนาคต เมื่อสำเร็จการศึกษาออกไปอยู่ในสังคมภายนอก

5. ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การอยู่ในสังคมที่เห็นประโยชน์หรือผลสำเร็จของสังคมส่วนรวมยิ่งใหญ่มากกว่าประโยชน์หรือผลสำเร็จส่วนตัว อันจะทำให้เป็นบุคคลที่พึงปรารถนาในสังคมปัจจุบัน ซึ่งขาดความร่วมมือในการทำงานเป็นอย่างมาก

สมมุติฐานในการวิจัย

จากการประมวลข้อมูลต่าง ๆ ทั้งทางทฤษฎีและผลการวิจัยที่กล่าวไว้ในบทที่ 2 จึงสามารถกำหนดสมมุติฐานได้ว่า วิธีสอนทั้ง 3 วิธี ส่งผลให้เกิดความแตกต่างในตัวแปรตามดังนี้

1. นักเรียนที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยา และการพัฒนาจริยธรรม หลังจากการสอนสิ้นสุดลงแล้ว ตัวแปรตามข้อ 1.1 ถึง 1.6 สูงกว่านักเรียนที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ และนักเรียนที่สอนโดยใช้คู่มือครู

1.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพุทธศาสนา

1.2 ทศนคติต่อพุทธศาสนา

1.3 ความสนใจในวิชาพุทธศาสนา

1.4 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาพุทธศาสนา

1.5 มโนภาพเกี่ยวกับตนเองในวิชาพุทธศาสนา

1.6 พฤติกรรมทางคุณธรรม

2. นักเรียนที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ หลังจากการสอนสิ้นสุดลงแล้ว
ตัวแปรตามข้อ 2.1 ถึง 2.6 สูงกว่านักเรียนที่สอนโดยใช้คู่มือครู
 - 2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพุทธศาสนา
 - 2.2 ทศนคติต่อพุทธศาสนา
 - 2.3 ความสนใจในวิชาพุทธศาสนา
 - 2.4 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาพุทธศาสนา
 - 2.5 มโนภาพเกี่ยวกับตนเองในวิชาพุทธศาสนา
 - 2.6 พฤติกรรมทางคุณธรรม
3. นักเรียนที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยา
และการพัฒนาจริยธรรม หลังจากสอนจบแล้ว ตัวแปรตามข้อ 3.1 ถึง 3.5 สูงขึ้น
 - 3.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพุทธศาสนา
 - 3.2 ทศนคติต่อพุทธศาสนา
 - 3.3 ความสนใจในวิชาพุทธศาสนา
 - 3.4 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาพุทธศาสนา
 - 3.5 มโนภาพเกี่ยวกับตนเองในวิชาพุทธศาสนา
4. นักเรียนที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ หลังจากสอนจบแล้ว ตัวแปรตาม
ข้อ 4.1 ถึง 4.5 สูงขึ้น
 - 4.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพุทธศาสนา
 - 4.2 ทศนคติต่อพุทธศาสนา
 - 4.3 ความสนใจในวิชาพุทธศาสนา
 - 4.4 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาพุทธศาสนา
 - 4.5 มโนภาพเกี่ยวกับตนเองในวิชาพุทธศาสนา
5. นักเรียนที่สอนโดยใช้คู่มือครู หลังจากสอนจบแล้ว ตัวแปรตามข้อ 5.1 ถึง
5.5 สูงขึ้น

- 5.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพุทธศาสนา
- 5.2 ทศนคติต่อพุทธศาสนา
- 5.3 ความสนใจในวิชาพุทธศาสนา
- 5.4 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาพุทธศาสนา
- 5.5 มโนภาพเกี่ยวกับตนเองในวิชาพุทธศาสนา

ขอบเขตของการวิจัย x

1. การศึกษาครั้งนี้กระทำเฉพาะกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง ในวิชาพระพุทธศาสนา
2. วิชาพระพุทธศาสนาในการศึกษาครั้งนี้ หมายถึง เนื้อหาพุทธศาสนาตามหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา ส 203 ส 204 เพื่อนบ้านของเรา เรื่องพุทธศาสนา ซึ่งเป็นวิชาบังคับสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

การสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ หมายถึง การสอนวิชาพระพุทธศาสนา โดยนำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ คือ การทำงานร่วมกันของสมาชิกกลุ่มเล็ก ๆ ขนาด 3 - 10 คน ซึ่งอยู่ในสถานที่เดียวกัน มีการทำงานตามขั้นตอน "วงจรเดมิง" ซึ่งได้แก่ วางแผน (Plan) ปฏิบัติ (Do) ตรวจสอบผล (Check) และปรับปรุงแก้ไข (Action) โดยใช้เทคนิคในการทำกิจกรรม คือ เทคนิคทางสถิติ แผนภูมิแกนต์ การคิดสร้างสรรค์ การประเมินและตัดสินใจ การทำงานร่วมกันเป็นทีม และการระดมสมอง

การสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม หมายถึง การสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพทั้งกล่าวข้างต้น และองค์ประกอบทางจิตวิทยาการเรียนการสอนและการพัฒนาจริยธรรมอีก 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ตัวแบบที่ดี การเสริมแรง การแก้ไขข้อบกพร่อง และการมอบงานภาคปฏิบัติธรรมและติดตามผล

การสอนตามคู่มือครูพุทธศาสนา หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามคู่มือครูสังคมศึกษา เรื่อง พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งใช้เนื้อหาเกี่ยวกับกลุ่มทดลอง 1 และกลุ่มทดลอง 2 การสอนใช้วิธีการบรรยาย อธิบาย ชักถาม เขียนรายงาน ค้นคว้า ทำแบบฝึกหัด และกิจกรรมอื่น ๆ โดยพิจารณาตามความเหมาะสมของเนื้อหา โดยครูทำการสอนนักเรียนเป็นกลุ่มทั้งชั้นเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการเรียนรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาพุทธศาสนาที่ทำการทดลอง ซึ่งพิจารณาจากคะแนนของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการทดสอบก่อนเรียนและภายหลังสิ้นสุดการเรียน โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพุทธศาสนา ด้านความรู้-ความจำ ความเข้าใจ และการนำไปใช้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ความสนใจในวิชาพุทธศาสนา หมายถึง การแสดงออกซึ่งความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมในการประกอบกิจกรรมหรือเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา รู้จักเอาใจใส่ มองเห็นความสำคัญ มีการรับรู้ (Receiving) และมีการตอบสนอง (Responding) ต่อการรับรู้ แล้วก็เกิดการยอมรับในคุณค่า (Acceptance of Value) ของสิ่งที่ตนได้รับรู้ ในที่สุด วัดโดยใช้แบบวัดความสนใจในวิชาพุทธศาสนา

ทัศนคติต่อพุทธศาสนา หมายถึง ความเห็น ความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อการประพฤติปฏิบัติธรรม หรือต่อประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม คนที่มีทัศนคติที่ดีต่อพุทธศาสนาจะแสดงพฤติกรรมต่อไปนี้

1. ไม่ฆ่าหรือฆ่าเหิง รังแก ตลอดจนทำร้ายด้วยลักษณะต่าง ๆ ทอมนุญและสัตว์ทั้งปวง

2. ไม่ลักทรัพย์ พุศบด พุศส่อเสียด กล่าวคำหยาบ พุศเพื่อใจ

3. แสดงออกซึ่งความเชื่อในหลัก "ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว" และดำเนินชีวิตโดยยึดหลักการดังกล่าว

4. กระทำคุณงามความดีอันประกอบด้วยคุณสมบัติ คือ ศรัทธา เจตนา 4 และจิตเป็นมหากุศล

5. ทำสมาธิโดยมีเจตนาเพื่อละความชั่วในจิตใจออกไปชั่วขณะ ทำให้จิตใจมั่นคง สงบ ไม่ฟุ้งซ่าน

ทัศนคติแบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ ทัศนคติเชิงนิมาน ทัศนคติเชิงนิเสธ และทัศนคติที่เป็นกลาง ในการวิจัยครั้งนี้ วัดทัศนคติต่อพุทธศาสนาโดยใช้แบบสอบถามวัดทัศนคติที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง ความต้องการสัมฤทธิ์ผล เป็นแรงจูงใจที่พยายามกระทำหรือแข่งขันกันกระทำเพื่อให้ถึง เกณฑ์หรือมาตรฐานอันดีเยี่ยม หรือทำดีกว่าบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง ความอดทน ความพยายามที่จะเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ ลักษณะอีกอย่างหนึ่งของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ คือ การวางแผนโครงการระยะยาว ซึ่งเป็นลักษณะของความต้องการความสำเร็จ ในการศึกษาครั้งนี้มุ่งพิจารณาถึงแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนพุทธศาสนา วัดโดยใช้แบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาพุทธศาสนา

มโนภาพเกี่ยวกับตนเอง หมายถึง ความรู้สึกหรือความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ในด้านค่านิยมทางวิชาการ (Academic Value) เป็นความรู้สึกหรือทัศนคติต่อตนเอง ในด้านสติปัญญา ความสามารถ นิสัยในการเรียน แรงจูงใจ ทักษะในการอ่าน การแข่งขันเกี่ยวกับการทำงาน การเลือกอาชีพ ตัวอย่างมโนภาพเกี่ยวกับตนเองในทางบวก เช่น เชื่อว่าตนเองมีความสามารถในวิชาในระดับสูง มั่นใจว่าจะสามารถเรียนวิชานั้นในระดับสูงกว่าที่กำลังเรียนอยู่ได้ เป็นต้น ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งพิจารณามโนภาพเกี่ยวกับตนเองในด้านที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนวิชาพุทธศาสนา วัดโดยใช้แบบวัดมโนภาพเกี่ยวกับตนเองในวิชาพุทธศาสนาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

พฤติกรรมทางคุณธรรม หมายถึง ความประพฤติและการปฏิบัติตนของนักเรียน ที่ถูกต้องหรือสอดคล้องกับหลักธรรมคำสอนตามจุดหมายและเนื้อหาของหลักสูตรพุทธศาสนา ที่ทำการทดลอง วัดโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมทางคุณธรรมของผู้เรียนขณะเล่นเกมร่วมกัน

กลุ่มทดลอง 1 หมายถึง กลุ่มผู้เรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ

กลุ่มทดลอง 2 หมายถึง กลุ่มผู้เรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ และใช้องค์ประกอบทางจิตวิทยาการเรียนการสอนและการพัฒนาจริยธรรม 4 องค์ประกอบ คือ ตัวแบบที่ดี การเสริมแรง การแก้ไขข้อบกพร่อง และการมอบงานภาคปฏิบัติธรรมและติดตามผล

กลุ่มควบคุม หมายถึง กลุ่มผู้เรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครูสังคมศึกษา เรื่อง พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในหัวข้อเรื่องต่อไปนี้คือ

1. พระพุทธศาสนา
2. รูปแบบการสอนพุทธศาสนาและจริยศึกษาจากงานวิจัยในประเทศไทย
3. คุณค่าของกิจกรรมกลุ่มในการศึกษา
4. กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ
5. ทฤษฎีและแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสร้างคุณภาพ
6. องค์ประกอบที่ทำให้การทำงานกลุ่มมีประสิทธิภาพ
7. การประยุกต์กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพมาใช้ในการสอนพุทธศาสนา

1. พระพุทธศาสนา

ในหัวข้อเรื่องพระพุทธศาสนาประกอบด้วยข้อย่อย ๆ ดังต่อไปนี้

- 1.1 พระรัตนตรัย
- 1.2 หลักธรรมสำคัญอันเป็นหัวใจของพุทธศาสนา
- 1.3 การพิจารณาตนเองโดยสม่ำเสมอ

1.1 พระรัตนตรัย

พระพุทธศาสนา คือ ศาสนาประจำชาติไทย ประกอบด้วยพระรัตนตรัย

ได้แก่

1. พระพุทธ คือ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ไค้ตรัสรู้หรือค้นพบพระธรรม คือ ความเป็นจริงตามธรรมชาติด้วยพระองค์เอง เป็นบุญโลกอย่างแจ่มแจ้ง

เป็นพระอรหันต์ ได้ทรงค้นคว้าหาความจริงของจิตใจ (กิเลส) ด้วยพระปัญญาอันยิ่งของพระองค์ ทรงจำแนกธรรมสั่งสอนทั้งพรหม เทวตา มนุษย์ และหมู่สัตว์ให้รู้ตาม ทรงสามารถอบรมสั่งสอน และนำผู้ที่ไม่สมควรฝึก ทรงประกาศแบบแห่งการปฏิบัติอันประเสริฐ บริสุทธิ บริบูรณ์

2. พระธรรม คือ ความจริงตามธรรมชาติที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ตรัสรู้หรือค้นพบและทรงประกาศสั่งสอน เป็นสิ่งที่ผู้ศึกษาและปฏิบัติพึงเห็นได้ด้วยตนเอง ให้ผลไม่จำกัดกาลเวลา พระธรรมที่ทรงแสดงมีทั้งสิ้น 84,000 พระธรรมชั้น ซึ่งสามารถสรุปได้ตามพระโอวาทปาฏิโมกข์ คือ การไม่ทำบาปทั้งปวง การทำกุศลให้ถึงพร้อม และ การทำจิตของตนให้ผ่องใส เป็นธรรมที่สมควรน้อมนำมาให้บังเกิดแก่ตน และทำให้แจ้งแก่ตน

3. พระสงฆ์ คือ สาวกขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ปฏิบัติ ปฏิบัติตาม ปฏิบัติเพื่อธรรมเป็นเครื่องออกจากความเศร้าหมองของจิตใจ (กิเลส) ซึ่งเป็นพระอริยบุคคล ได้แก่ โสคาปัตติมรรค โสคาปัตติผล สกิทาคามีมรรค สกิทาคามีผล อานาคามีมรรค อานาคามีผล อรหัตตมรรค อรหัตตผล นอกจากนั้นยังเป็นผู้สืบต่อและเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า (พระศาสนโศภน 2526 : 1 - 5)

เมื่อพิจารณาจากพระรัตนตรัย จะเห็นว่าพุทธศาสนา คือ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระธรรมคำสั่งสอนของพระองค์ และสาวกขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

1.2 หลักธรรมสำคัญอันเป็นหัวใจของพุทธศาสนา

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงสอนให้เชื่อในเรื่องของ "เหตุ" และ "ผล" ซึ่ง "เหตุ" คือการกระทำทั้งดีและชั่วที่แต่ละคนได้สร้างขึ้น "ผล" คือ สิ่งที่จะได้รับ ซึ่งเป็นผลเกิดจาก "เหตุ" ที่ได้ทำลงไปแล้วมาตอบสนอง แล้วแต่การกระทำนั้น ทุกสิ่งทุกอย่างเกิดจากเหตุ สร้างเหตุดีหรือสร้างกรรมดี ย่อมได้รับผลดีหรือวิบากกรรมดี สร้างเหตุชั่วหรือสร้างกรรมชั่วย่อมได้รับผลชั่วหรือวิบากกรรมชั่ว (กรมศาสนา เล่มที่ 21 2521 : 287 - 295)

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงแสดงพระธรรมคำสั่งสอน เมื่อวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 มาฆะมาส ณ กรุงราชคฤห์ นครหลวงแห่งแคว้นมคธ เป็นจาตุรงคสันนิบาต คือ

มีการประชุมใหญ่ของสาวกที่ลวันเป็นพระอรหันต์ชั้นอนิภูญา 6 และอุปสมบทด้วยพระองค์
ที่เรียกว่า เอหิภิกขุอุปสัมปทา ทั้งสิ้น 1,250 องค์ โดยพร้อมเพรียงกันโดยมิได้นัดหมาย
พระพุทธองค์ได้ทรงแสดงพุทธโอวาท เรียกว่า โอวาทปาฏิโมกข์ หรือหัวใจของพระพุทธศาสนา
มีความว่า "การไม่ทำบาปทั้งสิ้น การยังกุศลให้ถึงพร้อม การทำจิตของตนให้ผ่องใส นี่เป็น
คำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย" (กรมการศาสนา เล่มที่ 10 2521 : 50 - 60)

1. การไม่ทำบาปทั้งสิ้น คือ การไม่ทำกรรมชั่ว ไม่ให้สร้างเหตุที่ชั่ว
ให้เกิดขึ้น เป็นการป้องกันไม่ให้ก่อรับผลหรือวิบากกรรมชั่ว หรืออกุศลวิบากกรรม คือ
ความทุกข์ ความเดือดร้อนทั้งในปัจจุบันและอนาคต ได้แก่ ทุกคติภูมิ 4 (กรมการศาสนา
เล่มที่ 22 2521 : 276 - 277) ความชั่วหรืออกุศลกรรมบถ 10 มีดังนี้ (กรมการศาสนา
เล่มที่ 21 2521 : 312 - 314 และ ขุนสรวพกิจโกศล ประเด็นที่ 5 2521 : 90 - 103)

กายกรรม 3 ได้แก่ 1. การฆ่าสัตว์
2. การลักทรัพย์
3. การประพฤติดีกในกาม

วจีกรรม 4 ได้แก่ 1. การพูดโกหก
2. การพูดส่อเสียด
3. การกล่าวคำหยาบ
4. การพูดเพ้อเจ้อ

มโนกรรม 3 ได้แก่ 1. การอยากได้ของผู้อื่น
2. การคิดร้ายต่อผู้อื่น
3. การเห็นผิดจากคลองธรรม

2. การยังกุศลให้ถึงพร้อม คือการทำความดี เป็นการสร้างเหตุที่ดี
เพราะเมื่อวิบากกรรมดี หรือ "กุศลกรรมวิบาก" ส่งผล ความสุขในชีวิตทั้งในปัจจุบันและ
อนาคตจะเกิดขึ้น การทำกรรมดีเป็นกามาวจรกุศล ซึ่งผู้กระทำกรรมดีจะได้ผลตอบแทน
ข้างกามคุณ 5 คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ รับสัมผัสที่งาม และผู้กระทำกรรมดีต้องพยายาม

สร้างกรรมดีเป็นกิจประจำด้วยปัญญา เพื่อจะยังความสุขและความเจริญอันคงทนที่ชีวิตจะได้รับ
สม่ำเสมอ ไม่ลุ่ม ๆ คอน ๆ ซึ่งความดีดังกล่าวได้แก่ บุญกิริยาวัตถุ 10 คือ (มหามกุฏราชวิทยาลัย
2520 : 234 - 241 และ ขุนสรวทกิจโกศล ประณีต 5 2521 : 104)

1. ทาน	2. ศีล
3. ภาวนา	4. เคารพบุคคลที่ควรเคารพ
5. ขวนขวายในกิจที่ชอบ	6. การแผ่กุศลผลบุญ
7. การอนุโมทนาบุญ	8. การฟังธรรม
9. การให้ธรรมเป็นทาน	10. การทำความเห็นตรงตามความจริง

การสร้างบุญกิริยาวัตถุ 10 ผู้สร้างจะต้องมีคุณสมบัติ คือ

1. ศรัทธา คือ เชื่อด้วยเหตุและผลอันถูกต้อง อันได้แก่
 - 1.1 เชื่อว่ากรรมและวิบากกรรมมีจริง
 - 1.2 เชื่อว่าบุญบาป เป็นของมีจริง
 - 1.3 เชื่อว่านรกสวรรค์ เป็นของมีจริง
 - 1.4 เชื่อว่าใครทำดีก็ได้รับผลดี ใครทำชั่วก็ได้รับผลชั่ว
2. เจตนา 4 คือ
 - 2.1 เจตนาก่อนทำบุญ
 - 2.2 เจตนาขณะทำบุญ
 - 2.3 เจตนาหลังทำบุญเสร็จแล้วใหม่ ๆ
 - 2.4 เจตนาหลังทำบุญเสร็จไปนานแล้ว
3. จิตเป็นมหากุศลดวงหนึ่งดวงใดใน 8 ดวง คือ
 - 3.1 จิตที่เกิดพร้อมด้วยความดีใจ ประกอบด้วยญาณ ไม่มี

สังขารกระตุ้นเตือน

- 3.2 จิตที่เกิดพร้อมด้วยความดีใจ ประกอบด้วยญาณ มี

สังขารกระตุ้นเตือน

3.3 จิตเกิดพร้อมด้วยความดีใจ ปราศจากญาณ ไม่มีสังขาร
กระตุ้นเตือน

3.4 จิตที่เกิดพร้อมด้วยความดีใจ ปราศจากญาณ มีสังขาร
กระตุ้นเตือน

3.5 จิตที่เกิดพร้อมด้วยความเฉย ประกอบด้วยญาณ ไม่มี
สังขารกระตุ้นเตือน

3.6 จิตที่เกิดพร้อมด้วยความเฉย ประกอบด้วยญาณ มี
สังขารกระตุ้นเตือน

3.7 จิตที่เกิดพร้อมด้วยความเฉย ปราศจากญาณ ไม่มีสังขาร
กระตุ้นเตือน

3.8 จิตที่เกิดพร้อมด้วยความเฉย ปราศจากญาณ มีสังขาร
กระตุ้นเตือน

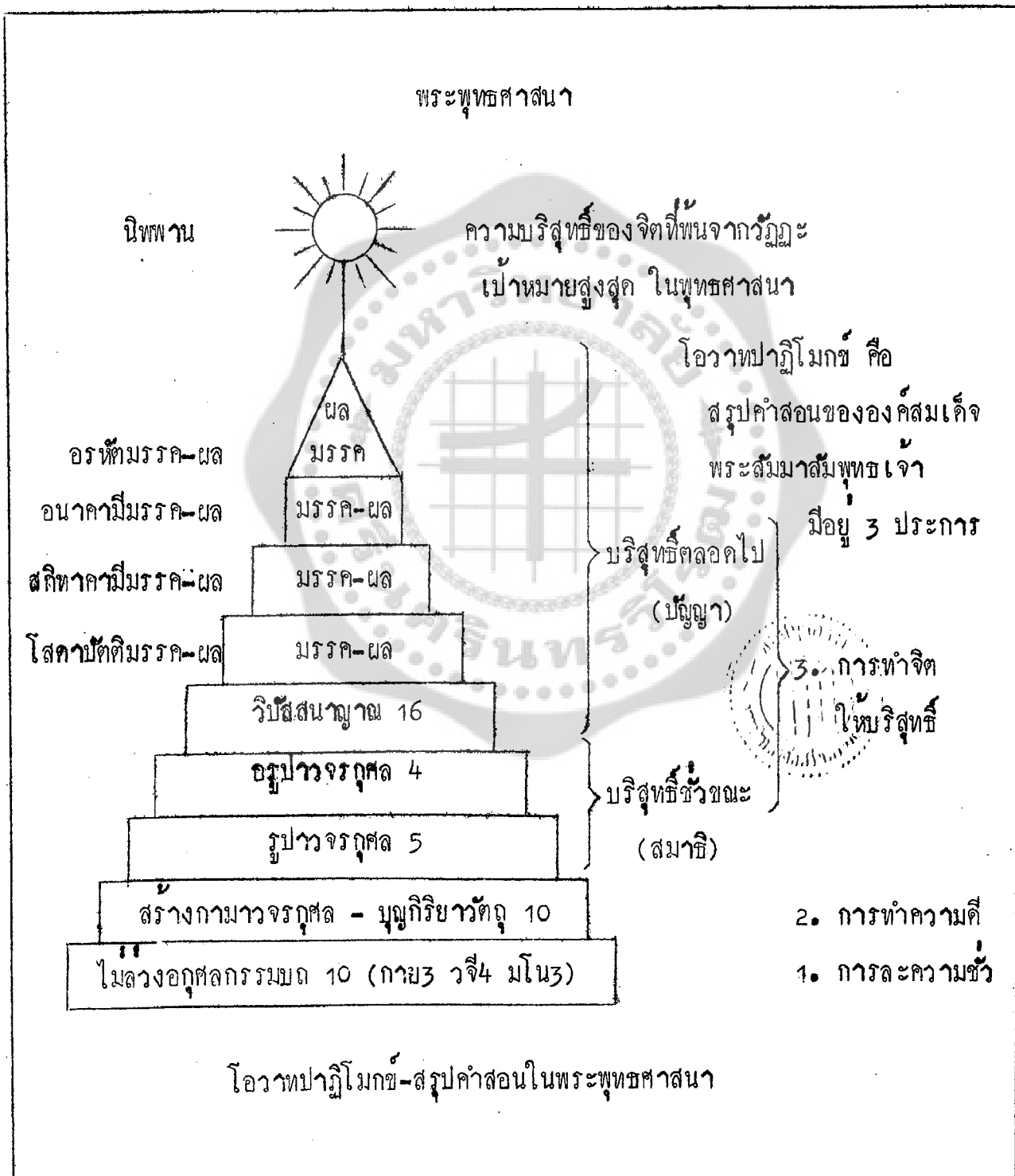
จิตที่เป็นมหากุศล 8 ดวงนี้ไม่ใช่เกิดขึ้นได้ง่าย ๆ เพราะ
จิตมหากุศลนี้จะเกิดขึ้นได้ในผู้ที่มีการพิจารณาตนเองโดยสม่ำเสมอ ไม่ตั้งอยู่ในความประมาท
ในเรื่องของกรรม ไม่ทำความชั่วทั้งทางกาย วาจา และใจ ผู้ที่ตั้งอยู่ในความประมาท
ไม่พิจารณาตนเองโดยสม่ำเสมอ เมื่อเวลาทำกุศลจะทำด้วยการหวังผล "โลภมูลจิต 8 ดวง"
จะเกิดขึ้นแทนแต่ไม่รู้ตัว เพราะโลภมูลจิต 8 ดวงนี้ คล้ายคลึงกับมหากุศลจิต 8 ดวงมาก

3. การทำจิตให้บริสุทธิ์ เป็นการสร้าง "เหตุ" ที่ดีให้เกิดขึ้นทางใจ
แบ่งเป็น 2 ประการ คือ

3.1 การทำจิตให้บริสุทธิ์ชั่วขณะ หรือสมถกัมมัฏฐาน หรือสมาธิ
ซึ่งหมายถึงการฝึกจิตให้ตั้งมั่นกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพียงสิ่งเดียว (กรมการศาสนา ขอมติ 35
2521 : 295)

3.2 การทำจิตให้บริสุทธิ์ตลอดไป หรือวิปัสสนากัมมัฏฐาน หรือปัญญา
จะสร้างให้เกิดขึ้นได้ จะต้องฝึกปฏิบัติให้ครบถ้วน อันได้แก่ (1) ศรัทธา (2) พหุสัจจะ
(3) วิริยารัมภะ (4) ปัญญา (5) อิทธิบาท 4 (6) ศีลวิสุทธิ (7) อินทรีย์ 5
(8) สัมมปปทาน (9) พละ 5 (10) มรรคมรรค 8

จึงสรุปได้ว่า หลักธรรมคำสั่งสอนซึ่งเป็นหัวใจของพุทธศาสนา คือ หลักโอวาทปาฏิโมกข์ อันประกอบด้วย (1) การละความชั่ว (2) การทำความดี (3) การทำจิตให้บริสุทธิ์ ดังแสดงในภาพประกอบต่อไปนี้

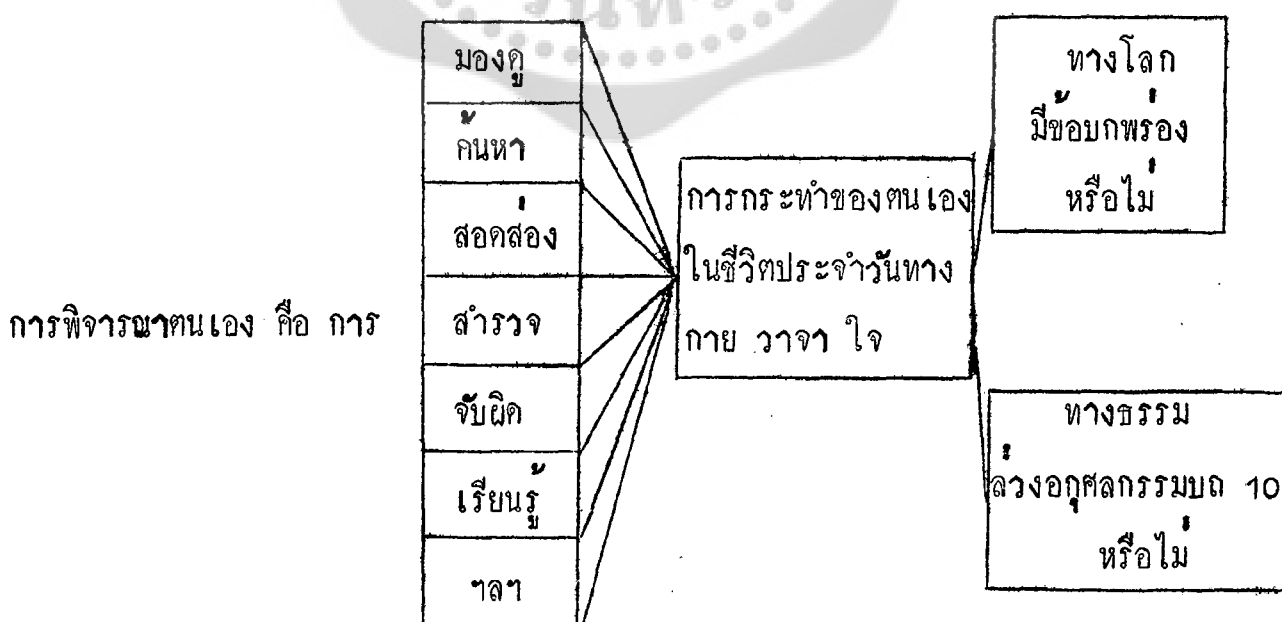
ภาพประกอบ 1 แสดงหลักโอวาทปาฏิโมกข์อันเป็นสรุปคำสอนในพุทธศาสนา

จากหลักโอวาทปาฏิโมกข์ สามารถสรุปออกมาเป็นหลักของ "เหตุ" และ "ผล" ได้ว่า สิ่งทั้งหลายย่อมเกิดจากเหตุ เหตุดี ผลดีก็ตามมา เหตุชั่ว ผลชั่วก็ตามมา กรรมมีจริง ผลของกรรมมีจริง ทางชีวิตของเราตามพระธรรมคำสอน คือ ไม่ตั้งอยู่ในความประมาทในเรื่องของกรรม พิจารณาตนเองโดยสม่ำเสมอ ไม่ทำความชั่ว ทำความดี และทำจิตใจบริสุทธิ์ หากเรามีความเชื่อในเรื่องของกรรมตามพระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราก็ควรประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมคำสอนของพระองค์โดยเคร่งครัด โดยละเว้นกรรมชั่วทางกาย ทางวาจา และทางใจ เพราะเมื่อทำไปแล้ว ตนเองก็ต้องได้รับผล คือ ความทุกข์ทรมานต่าง ๆ ซึ่งเกิดขึ้นเหมือนตัวอย่างที่พบในหน้าหนังสือพิมพ์ และเหตุการณ์ที่ได้ประสบกับตนเองอยู่ทุกวัน แต่เราไม่รู้วาลิงเหล่านี้เป็นเรื่องของกรรมนั่นเอง

1.3 การพิจารณาตนเองโดยสม่ำเสมอ

1.3.1 ความหมายของการพิจารณาตนเอง

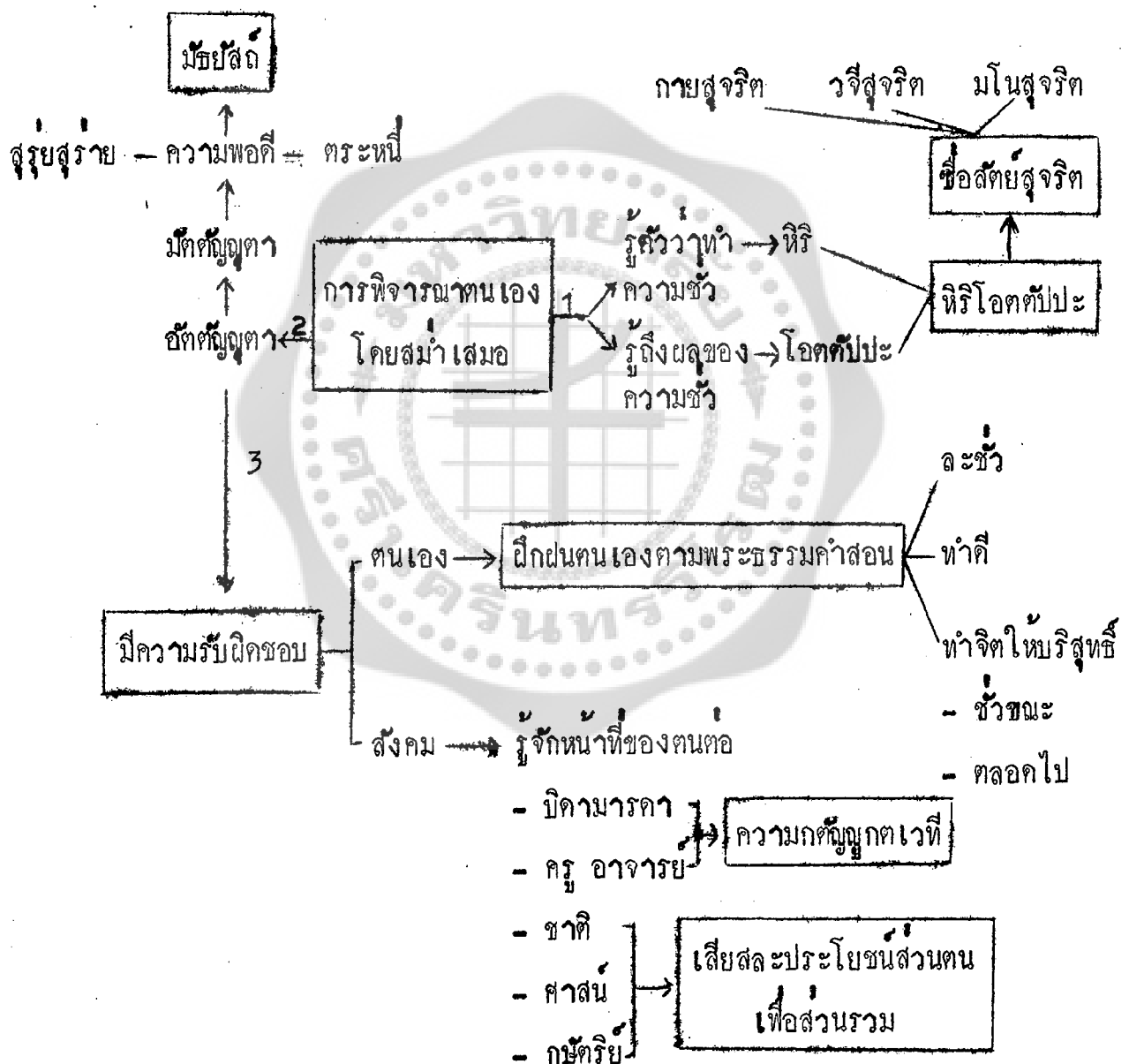
การพิจารณาตนเอง คือ การมองดู ค้นหา สอดส่อง สำนวน จับผิด เรียนรู้ ฯลฯ การกระทำของตัวเราเองในชีวิตประจำวันทางกาย วาจา ใจ ว่าในทางโลกเรามีขอบกพร่องหรือไม่ และในทางธรรม เราล่วงอกุศลกรรมบถ 10 หรือไม่ เพื่อให้สามารถเข้าใจความหมายของการพิจารณาตนเองให้ชัดเจนขึ้น จึงสรุปออกมา ดังแสดงในภาพต่อไปนี้

ภาพประกอบ 2 อธิบายถึงความหมายของการพิจารณาตนเอง

1.3.2 เหตุที่ต้องมีการพิจารณาตนเอง

การพิจารณาตนเองโดยสม่ำเสมอจะเป็นเหตุให้ตัวคุณธรรมต่าง ๆ เกิดขึ้น เช่น หิริโอตตปปะ ความมัยสัจ ความรับผิดชอบ ฯลฯ ดังแสดงในภาพต่อไปนี้

ภาพประกอบ 3 แสดงให้เห็นว่า การพิจารณาตนเองโดยสม่ำเสมอเป็นจุดเริ่มของคุณธรรม

จากภาพประกอบ 3 คำหมายเลข 1 แสดงให้เห็นว่า

การพิจารณาตนเองโดยสม่ำเสมอ ทำให้บุคคลเห็นการกระทำของตัวเองและรู้ตัวว่าทำความชั่ว จึงเกิดความละอายใจต่อการทำความชั่ว (หิริ) และทำให้รู้ถึงผลของความชั่ว จึงเกิดความเกรงกลัวต่อผลของความชั่ว (โอตตปปะ) เมื่อบุคคลมีหิริโอตตปปะ ก็ย่อมมีความซื่อสัตย์ สุจริตทั้งกาย วาจา และใจ

คำหมายเลข 2 การพิจารณาตนเองโดยสม่ำเสมอ ทำให้บุคคลเกิดความรู้จักตน (อัตตัญญา) อันนำไปสู่ความรู้จักประมาณ (มัตตัญญา) มีความพอดี ไม่สุรุ่ยสุร่าย ไม่ตระหนี่ นั่นคือเป็นผู้ที่มีความมัธยัสถ์

คำหมายเลข 3 การเป็นผู้รู้จักตน (อัตตัญญา) เป็นทางนำไปสู่ความเป็นผู้มีความรับผิดชอบ ทั้งต่อตนเองและต่อสังคม ต่อตนเองก็คือ รู้จักฝึกฝนตนเอง ตามพระธรรมคำสอน ไค แก่ ละชั่ว ทำดี และทำจิตให้บริสุทธิ์ซึ่งแบ่งออกเป็น ทำจิตให้บริสุทธิ์ชั่วขณะและตลอดไป ต่อสังคมก็คือ รู้จักหน้าที่ของตนต่อบิคามารดา ครูอาจารย์ นั่นคือเป็นผู้ที่มีความกตัญญูทวดี และรู้จักหน้าที่ของตนต่อชาติ ศาสน์ กษัตริย์ นั่นคือเป็นผู้เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวม

1.3.3 วิธีพิจารณาตนเอง

1.3.3.1 หมั่นพิจารณาข้อบกพร่องของตนเองโดยสม่ำเสมอ

1.3.3.2 หมั่นตักเตือนตนเอง ไม่ค้างอยู่ในความประมาท

1.3.3.3 หมั่นพิจารณาตนเอง ทางกาย วาจา และใจ

1.3.3.4 หมั่นพิจารณาตนเอง ทางกาย วาจา และใจ ด้วยเหตุ

และผลว่า สิ่งใดดี สิ่งใดชั่ว

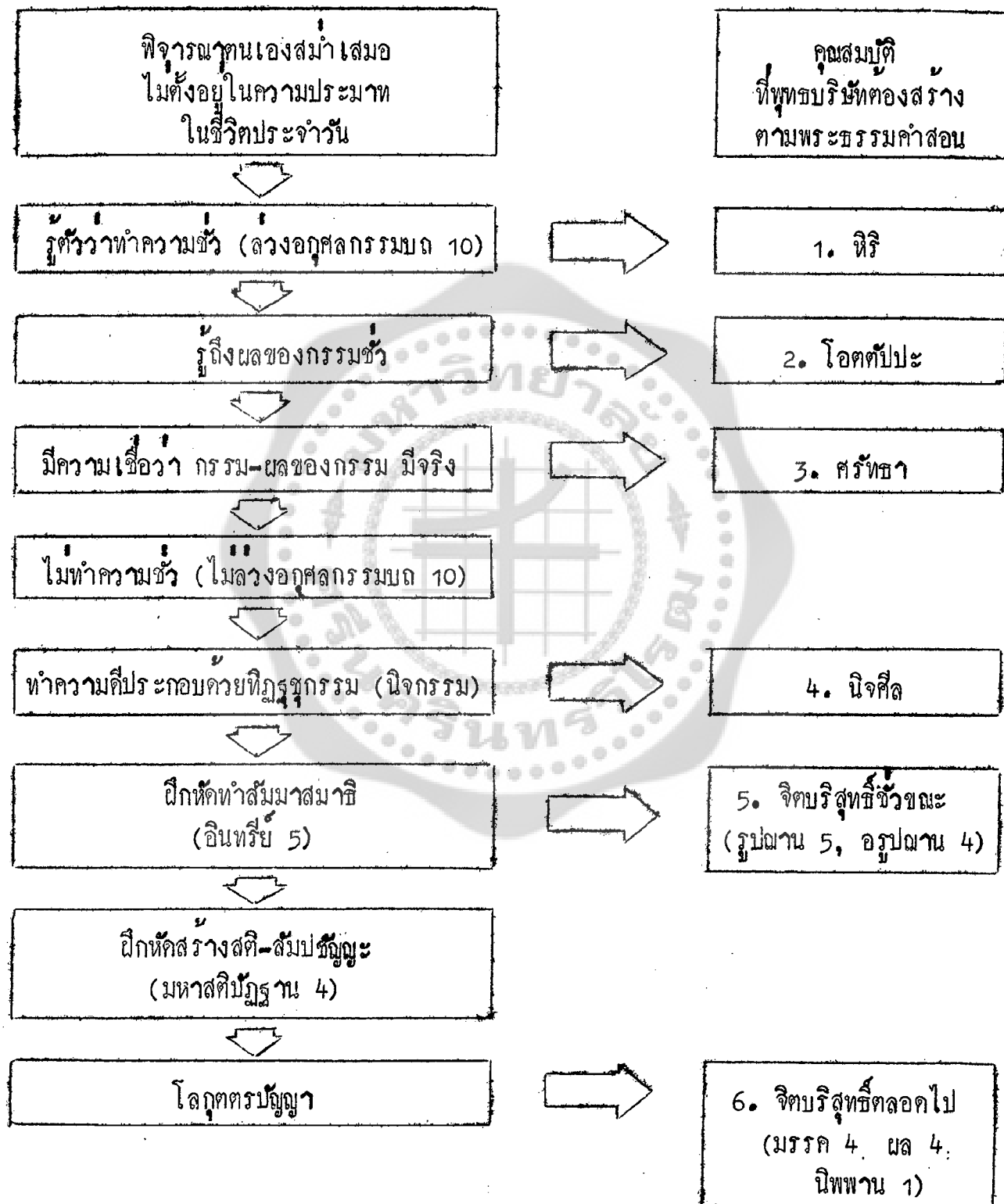
1.3.3.5 หมั่นพิจารณาตนเอง ทางกาย วาจา และใจ ที่จะละเหตุที่ชั่ว และสร้างเหตุที่ดีโดยสม่ำเสมอ

1.3.3.6 หมั่นพิจารณาตนเอง ทางกาย วาจา และใจ ที่จะสร้างจิตที่บริสุทธิ์ทั้งชั่วขณะและตลอดไปให้เกิดขึ้น

1.3.4 การพิจารณาตนเอง คือ หลักธรรมที่ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ดังแสดงในภาพต่อไปนี้

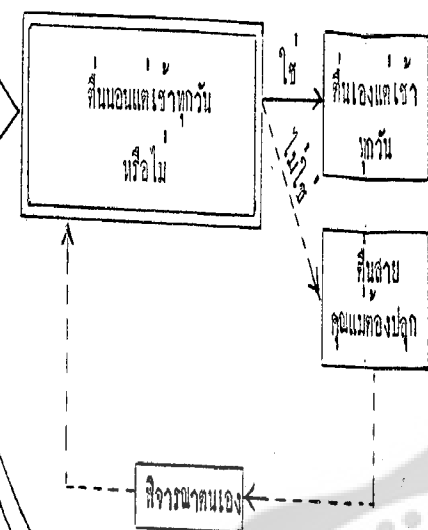
เหตุที่ต้องสร้างให้เกิดขึ้น

ผลที่ได้รับ

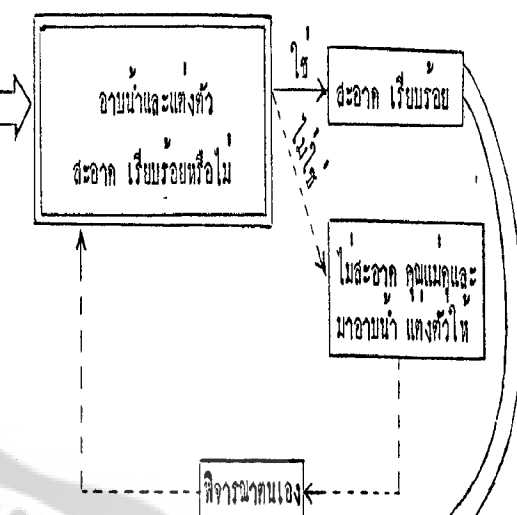

ภาพประกอบ 4 การนำหลักธรรมะ คือการพิจารณาตนเอง มาใช้ในการดำเนินชีวิต

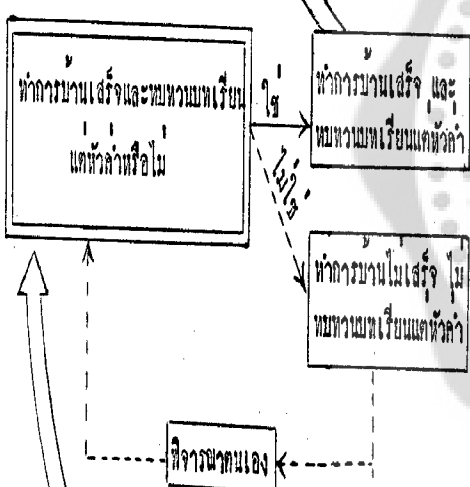
๑) การพิจารณาตนเองเรื่องกรที่นอน

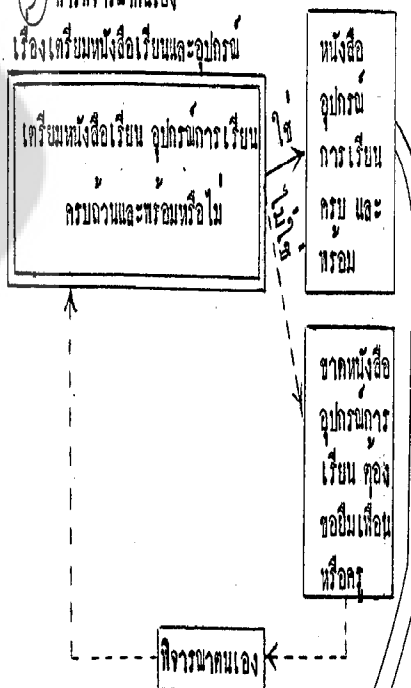
(2) การพิจารณาตนเองระชาชนน้ำ แ่งตัว

๖) การพิจารณาตนเองเรื่องหน้าการบ้าน

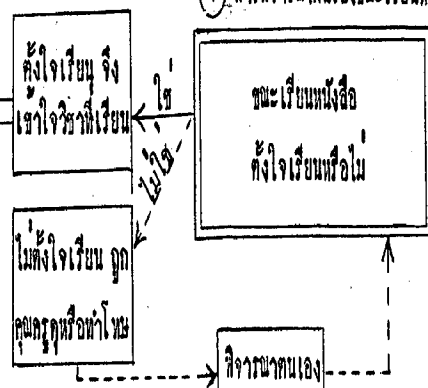
③ การพิจารณาตนเอง
เรื่องเตรียมหนังสือเรียนและอุปกรณ์

๕) การพิจารณาตนเอง
เรื่องกลับบ้านตรง เวลา

4) การพิจารณาตนเองขณะเรียนหนังสือ

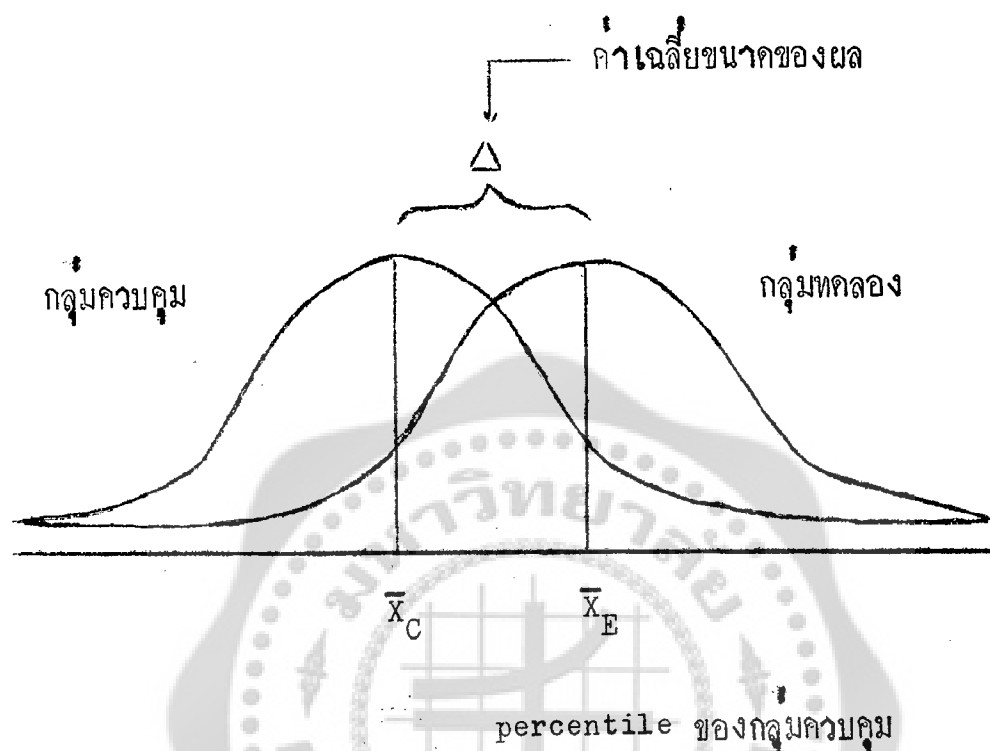
2. รูปแบบการสอนพุทธศาสนาและจริยศึกษาจากงานวิจัยในประเทศไทย

รูปแบบการสอน คือ โครงสร้างที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ที่จะใช้จัดกระทำ เพื่อให้เกิดผลที่ตั้งเป้าหมายไว้แก่ผู้เรียน จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการสอนพุทธศาสนาและจริยศึกษาในประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2516 ถึง ปี พ.ศ. 2528 จำนวน 68 เรื่อง โดยศึกษาตัวแปรตามเฉพาะด้านวิภาวีสัย (Affective Domain) สามารถจัดกลุ่มงานวิจัยได้เป็น 13 กลุ่ม และเพื่อให้การเปรียบเทียบผลการวิจัยด้านการสอนพุทธศาสนาและจริยศึกษามีความหมายขึ้น ประกอบกับความเป็นไปได้ในการเก็บรวบรวม คาสติที่พื้นฐานที่จำเป็น ผู้วิจัยได้ใช้วิธีสังเคราะห์งานวิจัยโดยการวิเคราะห์เมตา (Meta - Analysis) หรือการวิเคราะห์รวม (Intergrative Analysis) (Glass. 1981 : 12) ซึ่งเน้นที่ขนาดของผล (Effect Size) ว่ามีค่าเท่าใด ขนาดของผล (Effect Size) หาได้จากอัตราส่วนระหว่างความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กับความเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มควบคุม เขียนเป็นสูตรได้ดังนี้

$$\text{ขนาดของผล (d)} = \frac{\text{ค่าเฉลี่ยกลุ่มทดลอง} - \text{ค่าเฉลี่ยกลุ่มควบคุม}}{\text{ความเบี่ยงเบนมาตรฐานกลุ่มควบคุม}}$$

(Glass. 1981 : 29)

คาสติที่แสดงขนาดของผลแต่ละค่าที่คำนวณได้ นำมาใช้ประมาณค่าขนาดของผลของกลุ่มประชากรได้โดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าเฉลี่ยนี้สามารถใช้ประโยชน์ในการสรุปรวมหาผลรวมของประสิทธิภาพของรูปแบบการสอน

ภาพประกอบ 7 แสดงค่าเฉลี่ยขนาดของผล เมื่อพิจารณาจากโค้งปกติ

งานวิจัยตามกลุ่มต่าง ๆ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

งานวิจัยที่เปรียบเทียบผลการสอนระหว่างการสอน โดยใช้กลุ่มสัมพันธ์กับการสอนปกติ มี 12 เรื่อง ขนาดของผลสูงสุด 1.28 ค่าสุด -0.01 เฉลี่ย 0.59

ตาราง 1 แสดงผลการสังเกตงานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการสอนโดยใช้กลุ่มสัมพันธ์เปรียบเทียบกับการสอนปกติ

เรื่อง ที่	ชื่อผู้วิจัย ปีทำ	ชั้น	เนื้อหาที่สอน	N	ตัวแปรตาม	สถิติพื้นฐาน			d
						$\bar{X}_E$	$\bar{X}_C$	S_C	
1	ฉันทนา	ภาคบกข	สังคมหน่วย "วันสำคัญของชาติ"	91	ทัศนคติด้านมนุษยสัมพันธ์	128.0	119.0	13.4	0.67
2	สุภาพร	พวงจันเพชร	วิชาศีลธรรมหน่วย "คุณธรรมเสริมสร้างลักษณะนิสัย"	30	ทัศนคติเชิงจริยธรรม	141.1	131.4	15.6	0.62
3	พรณี	ลิมปิวัดนา	ระเบียบวินัย, ชื่อสัตย์ รับผิดชอบ	28	เหตุผลเชิงจริยธรรม	77.5	66.1	8.9	1.28
4	อัจฉรา	จตุรพิรพร	ระเบียบวินัย, ชื่อสัตย์ รับผิดชอบ	30	เหตุผลเชิงจริยธรรม	78.6	76.0	8.6	0.30
5	วิริยะ	บุญยะนิวัฒน์	ระเบียบวินัย, ชื่อสัตย์ รับผิดชอบ	30	เหตุผลเชิงจริยธรรม	78.5	74.8	6.7	0.55
6	ชวลี	นากัท	สังคมหน่วย "ศาสนากับการดำเนินชีวิต"	39	ทัศนคติต่อความมีวินัยแห่งตน	103.9	94.6	11.2	0.83

ตาราง 1 (ต่อ)

เรื่อง ที่	ชื่อผู้วิจัย		เนื้อหาที่สอน	N	ตัวแปรตาม	สถิติพื้นฐาน			d
	ปีที่ทำ	ชั้น				$\bar{X}_E$	$\bar{X}_C$	S_C	
7	ทศวรรษ 2524	มัธยมศึกษา ป.6	ความสามัคคี	24	เหตุผลเชิงจริยธรรม	91.0	87.3	6.8	0.54
8	สุพล 2524	บุญทรง ป.4	เอื้อเฟื้อและเสียสละ	29	ทัศนคติต่อความ เอื้อเฟื้อ, เสียสละ	125.3	119.2	16.2	0.38
			กล้าหาญ, เข้มแข็ง ในตนเองและรับฟัง ความเห็นผู้อื่น	28	ทัศนคติเชิงจริยธรรม	109.1	97.3	17.2	0.69
			การให้อภัยและ เห็นอกเห็นใจ	31	ทัศนคติต่อการให้อภัย และเห็นใจ	122.1	121.3	21.6	0.04
			การทำใจให้สงบ และแจ่มใส	30	ทัศนคติต่อการทำใจ ให้สงบและแจ่มใส	88.7	88.9	14.9	-0.01
9	ลัดดาวรรณ น. ระนอง 2524	ป.5	ความมีวินัยในตนเอง	14	ทัศนคติต่อความมีวินัย ในตนเอง	123.2	117.2	8.2	0.73

ตาราง 1 (ต่อ)

เรื่อง ที่	ชื่อผู้วิจัย ปีที่ทำ ชั้น	เนื้อหาที่สอน	N	ตัวแปรตาม	สถิติพื้นฐาน			d
					$\bar{X}_E$	$\bar{X}_C$	S_C	
10	ชไมพร มุขโต 2525 ป.6	ความซื่อสัตย์	14	ทัศนคติต่อ ความซื่อสัตย์	112.5	107.1	5.6	0.96
11	นิภา วิจิตรศิริ 2525 ม.1	ความรับผิดชอบ	16	ทัศนคติต่อ ความรับผิดชอบ	200.1	180.1	23.8	0.84
12	อุไรวรรณ รูปเจริญ 2527 ม.2	ระเบียบวินัย, ซื่อสัตย์ รับผิดชอบ	45	เหตุผลเชิงจริยธรรม ด้านวินัย, ซื่อสัตย์ รับผิดชอบ	116.3	112.2	10.5	0.39

ขนาดของผลสูงสุด 1.28

ต่ำสุด -0.01

เฉลี่ย 0.59

มีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์โดยแยกกลุ่มตัวอย่างตามพัฒนาการทางสติปัญญา 3 ระดับ คือ
 ขั้นการสู่รูปธรรม (Transition to Concrete Operation) ขั้นรูปธรรม (Concrete Operation) และ
 ขั้นการสู่นามธรรม (Transition to Formal Operation) ในขั้นการสู่รูปธรรมได้ค่าเฉลี่ยของขนาดของผล 0.34
 ขั้นรูปธรรมได้ค่าเฉลี่ยของขนาดของผล 0.89 และขั้นการสู่นามธรรมได้ค่าเฉลี่ยของขนาดของผล 0.92

ตาราง 2 แสดงผลการสังเกตงานวิจัยเกี่ยวกับการสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์แยกศึกษาตามพัฒนาการทางสติปัญญา 3 ระดับ เปรียบเทียบกับการสอนปกติ

ลำดับ เรื่อง ที่	ข้อมูลวิจัย		ตัวแปรตาม	ขั้นการสุ่มปรนัย (TC)				ขั้นปรนัย (C)				ขั้นการสุ่มปรนัย (TF)			
	สิ่งที่ ทำ	เนื้อหา		$\bar{X}_E$	$\bar{X}_C$	S_C	d_{TC}	$\bar{X}_E$	$\bar{X}_C$	S_C	d_C	$\bar{X}_E$	$\bar{X}_C$	S_C	d_{TF}
1	ฉวี	นาคลินธุ์	ทัศนคติต่อ	94.0	90.6	7.3	0.47	96.8	91.1	10.5	0.54	98.0	94.5	8.0	0.44
	2525	ความรักชาติ	ความรักชาติ												
2	บุญยงค์	นิสวาทชัย	ทัศนคติต่อ	163.0	161.0	18.6	0.11	167.0	150.6	13.5	1.22	169.2	156.2	15.0	0.87
	2525	ความเมตตา	ความเมตตา												
3	พิชิตรา	พงษ์จินดากร	ทัศนคติต่อ	155.5	148.9	15.0	0.44	156.0	145.1	15.2	0.72	156.6	150.0	11.1	0.59
	2525	ความรับผิดชอบ	ความรับผิดชอบ												
4	ทิพย์รัตน์	บรรจงเขียน	ทัศนคติต่อ	91.4	88.5	4.1	0.71	103.7	93.6	3.6	2.81	103.1	93.2	3.8	2.61
	2525	ความซื่อสัตย์	ความซื่อสัตย์												
5	วิรัชกร	ชัยชลทรัพย์	ทัศนคติต่อ	83.1	75.8	5.9	1.24	79.3	80.8	7.6	-0.20	85.0	84.8	7.6	0.03
	2525	ความกตัญญู	ความกตัญญู												
6	วัชร	วงษ์สถิต	ทัศนคติต่อ	151.5	156.0	10.3	-0.44	163.8	154.5	9.0	1.03	168.2	154.7	11.4	1.18
	2526	ความเอื้อเฟื้อ	ความเอื้อเฟื้อ												

ตาราง 2 (ต่อ)

เรื่อง ที่	ข้อมูลวิจัย		ตัวแปรตาม	ขั้นการสุ่มปรนัย (TC)				ขั้นปรนัย (C)				ขั้นการสุ่มนามธรรม (TF)			
	สิ่งที่ทำ	เนื้อหา		$\bar{X}_E$	$\bar{X}_C$	S_C	d_{TC}	$\bar{X}_E$	$\bar{X}_C$	S_C	d_C	$\bar{X}_E$	$\bar{X}_C$	S_C	d_{TF}
7	ศึกษา	จำนวน	ทัศนคติต่อ	41.5	42.0	4.5	-0.11	44.6	39.6	3.2	1.56	44.6	41.4	3.6	0.89
	2525	ความยุติธรรม	ความยุติธรรม												
8	สัมภาษณ์	ผู้พบ	ทัศนคติต่อ	68.1	67.4	10.6	0.07	73.7	70.6	8.8	0.35	78.2	71.0	3.9	1.85
	2525	ความเมตตา	ความเมตตา												
9	สัมภาษณ์	พลอยงาม	ทัศนคติต่อ	158.2	156.2	13.1	0.15	167.5	159.0	15.1	0.56	174.8	166.3	16.9	0.50
	2525	ความเชื่อมั่นในตน	ความเชื่อมั่น												
10	สัมภาษณ์	เพชรจอม	ทัศนคติต่อ	133.6	125.9	9.8	0.79	127.2	124.0	11.2	0.29	119.7	116.7	14.2	0.21
	2525	ความอ่อนน้อม	ความอ่อนน้อม												

ขนาดของผลสูงสุด	2.81	เฉลี่ย ขั้นการสุ่มปรนัย	0.34
ขนาดของผลต่ำสุด	-0.44	เฉลี่ย ขั้นปรนัย	0.89
		เฉลี่ย ขั้นการสุ่มนามธรรม	0.92

สรุปตาราง 2

ขนาดของผลสูงสุด	2.81
ขนาดของผลต่ำสุด	-0.44
เฉลี่ย	0.72

งานวิจัยที่ศึกษานักเรียนที่ใช้ตัวแบบเพื่อพัฒนาจริยธรรมในรูปแบบต่าง ๆ มี 9 เรื่อง ขนาดของผลสูงสุด 4.85

ต่ำสุด -0.02 เฉลี่ย 1.00

ตาราง 3 แสดงผลการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการสอนที่ใช้ตัวแบบในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อพัฒนาจริยธรรม

เรื่อง ที่	ชื่อผู้วิจัย			การทดลอง	เปรียบกับ	ตัวแปรตาม	สถิติพื้นฐาน			d
	ปีที่ทำ	N	ชั้น				$\bar{Y}_E$	$\bar{Y}_C$	S_C	
1	สุขสมร ประพัฒน์ทอง	2521	40 ป.1-4	ใช้นิทานที่กระตุ้น แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	นิทาน	พฤติกรรมใฝ่สัมฤทธิ์	49.6	46.0	11.2	0.32
					ทั่วไป	พฤติกรรมตั้งใจทำงาน (แบบสังเกต)	5.4	4.6	1.5	0.53
2	อรทัย จันทวิษณุวงศ์	2523	40 ป.4	ใช้นิทานปรัมปรา, ทองถิ่นและเรื่องสัตว์ พัฒนาความรับผิดชอบ	ไม่เล่า	พฤติกรรมความรับผิดชอบ (แบบวัด)				
					นิทาน	กลุ่มฟังนิทานปรัมปรา	83.3			0.32
						กลุ่มฟังนิทานทองถิ่น	83.3	80.6	8.4	0.32
						กลุ่มฟังนิทานเรื่องสัตว์	80.4			0.02
3	ประเสริฐศรี เอื้อนกรินทร์	2524	20 ป.6	ใช้โลกก้าวทันเป็น ตัวแบบพัฒนา ความซื่อสัตย์	ไม่ใช่ ตัวแบบ	ทัศนคติต่อความซื่อสัตย์	84.5	75.8	7.4	1.18

ตาราง 3 (ต่อ)

เรื่อง ที่	ชื่อผู้วิจัย ปีที่ทำ	N	ชั้น	การทดลอง	เปรียบกับ	ตัวแปรตาม	สถิติพื้นฐาน			d
							$\bar{X}_E$	$\bar{X}_C$	S_C	
4	ยุพดี เทระอังกร 2525	20	ป.5	เช็กหนังสือเพื่อ พัฒนาความมีวินัย ใน แหล่งตน	สอน ปกติ	เหตุผลเชิงจริยธรรม ด้านวินัย	65.6	57.0	7.8	1.10
5	สุนีย์ ชินศักดิ์ชัย 2525	15	ป.2	ใช้หุ่นเชิดมือพัฒนา ความเอื้อเฟื้อ	สอน ปกติ	เหตุผลเชิงจริยธรรม ด้านเอื้อเฟื้อ	33.9	26.6	2.3	3.17
6	สมเดช ลีแสง 2525	30	ป.6	ใช้หนังสือนิทาน สำหรับเด็ก ประกอบการสอน	สอน ปกติ	ระดับการใช้เหตุผล เชิงจริยธรรม	42.0	32.3	2.0	4.85
7	กัญญา ประสงค์เจริญ 2526	20	ป.3	ใช้นิทานประกอบหุ่น พัฒนาความรับผิดชอบ	สอน ปกติ	พฤติกรรมความ รับผิดชอบ(แบบวัด)	26.2	20.9	4.0	1.33
8	พริ้มเพรา นิตอมร 2526	30	อนุบาล	ใช้หนังสือภาพที่มี ตัวละครเป็นสัตว์	ตัว ละคร	ระดับอนุบาล ระดับ ป. 1-3	21.6	21.4	4.8	0.04
		30	ป.1-3	เพื่อพัฒนา ความเอื้อเฟื้อ	เป็น คน		25.0	25.1	4.6	0.02

ตาราง 3 (ต่อ)

เรื่อง ที่	ชื่อผู้วิจัย ปีที่ทำ N	ชั้น	การทดลอง	เปรียบกับ	ตัวแปรตาม	สถิติพื้นฐาน			d
						$\bar{X}_E$	$\bar{X}_C$	S_C	
9	วิมล อยู่ไว 2527	ป.3-7 20	อ่านหนังสือการ์ตูน โคราเอมอน ซึ่งตัวการ์ตูน มีพฤติกรรม เชิงจริยธรรม ในปริมาณที่ แตกต่างกัน	ไม่ได้ อ่าน (60)	ทัศนคติเชิงจริยธรรม				
					ตัวการ์ตูนมีจริยธรรมสูง และมีการแนะนำจาก ผู้สอน	147.7			1.06
					ตัวการ์ตูนมีจริยธรรมสูง และไม่มีการแนะนำ	140.9			0.56
					ตัวการ์ตูนมีจริยธรรมต่ำ และมีการแนะนำ	154.4	133.3	13.6	1.55
		20			ตัวการ์ตูนมีจริยธรรมต่ำ และไม่มีการแนะนำ	141.4			0.60

ตาราง 3 (ต่อ)

เรื่อง ที่	ชื่อผู้วิจัย ปีที่ทำ N ชั้น	การทดลอง	เปรียบกับ	ตัวแปรตาม	สถิติพื้นฐาน			d
					$\bar{X}_E$	$\bar{X}_C$	S_C	
	20			ตัวการที่มีจริยธรรมสูง และต่ำรวมกัน และมีการแนะนำ	142.3			0.66
	20			ตัวการที่มีจริยธรรมสูง และต่ำรวมกัน และไม่มีการแนะนำ	138.7			0.40
ขนาดของผลสูงสุด 4.85 ค่าสุด -0.02					เฉลี่ย 1.00			

งานวิจัยที่เปรียบเทียบผลการสอนระหว่างวิธีสอนแบบอยู่ค่ายพักแรมกับเรียนในห้องเรียน
มี 7 เรื่อง ขนาดของผลสูงสุด 3.63 ต่ำสุด 1.28 เฉลี่ย 2.03

ตาราง 4 แสดงผลการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการสอนแบบอยู่ค่ายพักแรม เปรียบเทียบกับการเรียนในห้องเรียน

เรื่อง ที่	ชื่อผู้วิจัย ปีที่ทำ	ชั้น	N	ตัวแปรตาม	สถิติพื้นฐาน			d
					$\bar{X}_E$	$\bar{X}_C$	S_C	
1	อุบลวรรณ ภวากานันท์ 2523	ม.3	20	ทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรม ในจังหวัดนครราชสีมา	275.4	244.6	13.1	2.35
2	จุไร รังสิกรรพุม 2524	ม.3	20	ทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรม ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	261.6	235.0	13.2	2.02
3	ชนิกา วิทยุติเกียรติ 2524	ม.3	20	ทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรม ในจังหวัดเชียงใหม่	326.2	295.0	21.4	1.46
4	ฐิติมา ช่างไม้ 2524	ม.3	20	ทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรม ในจังหวัดราชบุรี	263.4	237.4	17.2	1.51
5	ไพโรจน์ พูลยรัตน์ 2524	ม.3	20	ทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรม ในเขตการศึกษา 3	229.7	217.0	3.5	3.63
6	วรรณิ ศีวกุล 2524	ม.3	20	ทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรม ในจังหวัดนครปฐม	264.4	254.4	14.9	1.28
7	อำไพ มหาสิทธิ์ระกุล 2525	ม.3	20	ทัศนคติต่อมรดกทางวัฒนธรรม ในจังหวัดจันทบุรี	310.6	275.2	18.0	1.97

ขนาดของผลสูงสุด 3.63 ต่ำสุด 1.28

เฉลี่ย 2.03

งานวิจัยที่เปรียบเทียบผลการสอนระหว่างการใช้บทบาทสมมติกับการสอนปกติและการสอนแบบอื่น ๆ มี 6 เรื่อง

ขนาดของผลสูงสุด 1.54 ต่ำสุด 0.09 เฉลี่ย 0.69

ตาราง 5 แสดงผลการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการสอนโดยใช้บทบาทสมมติ

เรื่อง ที่	ชื่อผู้วิจัย			เนื้อหาที่สอน	เทียบกับ	ตัวแปรตาม	สถิติพื้นฐาน			d
	ปีที่ทำ	N	ชั้น				$\bar{X}_E$	$\bar{X}_C$	S_C	
1	สุรีย์ ชุมจิต			กลุ่มสร้างเสริม	ไม่ใช่	ทัศนคติค่านิยมของสังคม				
	2523	36	ป.5	ประสบการณ์	บทบาท	นักเรียนโรงเรียน ก	153.5	151.5	21.2	0.09
		30		หน่วย "ชีวิตในยาน"	สมมติ	นักเรียนโรงเรียน ข	148.9	142.8	18.1	0.34
2	เกรียงศักดิ์ ภัทรพงศ์พันธ์			ระเบียบวินัย,	ไม่ใช่	ระคับการใช้เหตุผล	132.6	124.4	13.3	0.62
	2526	30	ปริญญาตรี	ข้อสงสัย, รับผิดชอบ		เชิงจริยธรรม				
3	ฉลวยศรี มีใจเย็น			ความกตัญญูทวเที่	สอน	การใช้เหตุผล	68.9	63.0	5.6	1.05
	2526	15	ป.5		ปกติ	เชิงจริยธรรม				
4	วรรณภา ศิริทรัพยากร			ระเบียบวินัย,	ไม่ใช่	เหตุผล เชิงจริยธรรม	149.5	131.3	11.8	1.54
	2526	41	ม.4	ข้อสงสัย, รับผิดชอบ						

เรื่อง ที่	ชื่อผู้วิจัย			เนื้อหาที่สอน	เทียบกับ	ตัวแปรตาม	สถิติพื้นฐาน			d
	ปีที่ทำ	N	ชั้น				$\bar{X}_E$	$\bar{X}_C$	S_C	
5	สุจิตรา บัวคำภา			ระเบียบวินัย,	ไม่ใช่	ทัศนคติเชิงจริยธรรม				
	2526	17	ป.6	ชื่อสัตย์, รับผิดชอบ		นักเรียนโรงเรียน ก	133.9	119.5	13.4	1.07
		20		เอื้อเพื่อเสียสละ		นักเรียนโรงเรียน ข	136.7	128.2	12.1	0.70
6	ปรีชา ศรีสมบัติ			ระเบียบวินัย	อภิปราย	เหตุผลเชิงจริยธรรม				
	2528	25	ป.6	ชื่อสัตย์, รับผิดชอบ	กลุ่ม		92.2	83.4	73.6	0.12
				เอื้อเพื่อเสียสละ						

ขนาดของผลสูงสุด 1.54 ต่ำสุด 0.09 เฉลี่ย 0.69

งานวิจัยที่เปรียบเทียบผลการสอนระหว่างวิธีสืบสวนสอบสวนกับการสอนปกติมี 3 เรื่อง
ขนาดของผลสูงสุด 0.91 ค่าสุด -0.06 เฉลี่ย 0.32

ตาราง 6 แสดงผลการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการสอนแบบสืบสวน สอบสวน เปรียบเทียบกับการสอนปกติ

เรื่อง ที่	ชื่อผู้วิจัย		N	วิชา	ตัวแปรตาม	สถิติพื้นฐาน			d
	ปีที่ทำ	ชั้น				$\bar{X}_E$	$\bar{X}_C$	S_C	
1	พยอม กันมณี		116	วิทย์	พฤติกรรมไม่สัมฤทธิ์	119.1	107.8	18.9	0.60
	2516	มศ.2	131		(แบบสอบถาม)				
2	พิศิษฐ์ สร้อยบุหร่า		37	สังคม	ทัศนคติทางศีล 5	277.2	273.4	36.2	0.10
	2520	วิทยาลัย	36		ทัศนคติทาง	337.3	339.0	29.4	-0.06
					สัปปริยธรรม				
					ทัศนคติแบบ	614.5	612.5	57.7	0.03
3	ปิ่นประภา บุตรไสว		45	สังคม	ทัศนคติต่อบุคลิภาพ	182.7	167.7	16.5	0.91
	2523	ม.1			ประชาธิปไตย				

ขนาดของผลสูงสุด 0.91 ค่าสุด -0.06

เฉลี่ย 0.32

งานวิจัยที่เปรียบเทียบผลการสอนระหว่างวิธีสอนแบบกลุ่มย่อยหรือแบบกลุ่มแก้ปัญห
(Syndicate) กับการสอนปกติมี 3 เรื่อง ขนาดของผลสูงสุด 2.15 ค่าสุด 0.61
เฉลี่ย 1.28

ตาราง 7 แสดงผลการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการสอนแบบกลุ่มย่อยหรือแบบกลุ่มแก้ปัญห
(Syndicate) เปรียบเทียบกับการสอนแบบปกติ

เรื่อง ที่	ชื่อผู้วิจัย			เนื้อหาที่สอน	ตัวแปรตาม	สถิติพื้นฐาน			d
	ปีที่ทำ	N	ชั้น			$\bar{X}_E$	$\bar{X}_C$	S_C	
1	ไพโรจน์	การามาศ		สังคมเรื่อง "ปัญหา	ทัศนคติต่อ	114.8	110.2	7.6	0.61
	2524	30	ม.3	ในโลกปัจจุบัน"	บุคลิกภาพ				
					ประชาธิปไตย				
2	พิชญ	ลำอานศรี		ความซื่อสัตย์,	ทัศนคติ				
	2527		ป.6	รับผิดชอบ,	เชิงจริยธรรม				
		35		ระเบียบวินัย	โรงเรียน ก	142.1	125.1	7.9	2.15
		32		เอื้อ เพื่อ เผื่อแผ่	โรงเรียน ข	139.1	124.7	13.6	1.06
					เหตุผล				
					เชิงจริยธรรม				
					โรงเรียน ก	122.0	91.6	18.8	1.62
					โรงเรียน ข	118.9	99.5	13.8	1.41
3	สมชาย	สิงห์พันธุ์		สังคมเรื่อง	พฤติกรรม	63.3	58.7	5.4	0.85
	2527	30	ม.4	"คุณธรรมที่จำเป็น	ความมีวินัย				
				ต่อการพัฒนา	ในตนเอง				
				สังคมไทย	(แบบสอบถาม)				

ขนาดของผลสูงสุด 2.15 ค่าสุด 0.61

เฉลี่ย 1.28

ตาราง 8 แสดงผลการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการสอนโดยใช้แบบเรียนสำเร็จรูป
เปรียบเทียบกับการสอนแบบปกติ

เรื่อง ที่	ชื่อผู้วิจัย			เนื้อหา	ตัวแปรตาม	สถิติพื้นฐาน			d
	ปีที่ทำ	N	ชั้น			$\bar{X}_E$	$\bar{X}_C$	s_c	
1	อัศนีย์ ศรีสุข	2521	30	ป.4	สิ่งแวดล้อม ทัศนคติในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ	115.4	125.5	14.3	-0.71
2	ช่ออ่อน ทองส่งโสม	2525	40	ม.1	ภาษาไทย พฤติกรรม ความรับผิดชอบ (แบบสังเกต)	25.3	24.9	4.0	0.11

ขนาดของผลสูงสุด 0.11 ต่ำสุด -0.71 เฉลี่ย -0.30

งานวิจัยที่เปรียบเทียบผลการสอนระหว่างการใช้ชุดการสอนกับการสอนปกติมี 2 เรื่อง
ขนาดของผลสูงสุด 0.43 ค่าสุด 0.02 เฉลี่ย 0.20

ตาราง 9 แสดงผลการวิเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการใช้ชุดการสอน เปรียบเทียบกับการสอนแบบปกติ

เรื่อง ที่	ชื่อผู้วิจัย			วิชา	ตัวแปรตาม	สถิติพื้นฐาน			d	
	ปีที่ทำ	N	ชั้น			$\bar{X}_E$	$\bar{X}_C$	s_c		
1	ควน ขาวหนู	2516	35	ป.4	สังคมศึกษา	ทัศนคติที่มีต่อค่านิยมหลัก เช่น ความสามัคคี ซื่อสัตย์ ขยัน อดทน	86.7	86.4	14.0	0.02
2	สุนันทา ลิ้มอารีย์	2521	42	ป.5	สังคมศึกษา	ทัศนคติต่อการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ	5.2	4.1	6.7	0.16
3	ภูานี ทองพลับ	2525	30	ป.4	การงานและ พื้นฐานอาชีพ	เหตุผลเชิงจริยธรรม ค่านิยมทางสังคม	51.0	47.5	8.2	0.43

ขนาดของผลสูงสุด 0.43 ค่าสุด 0.02

เฉลี่ย 0.20

งานวิจัยที่เปรียบเทียบผลการสอนระหว่างการสอนแบบใช้ศูนย์การเรียนรู้หรือสื่อประสมกับการสอนปกติมี 3 เรื่อง ขนาดของผลสูงสุด 2.00 ต่ำสุด 0.25 เฉลี่ย 1.10

ตาราง 10 แสดงผลการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการสอนโดยใช้ศูนย์การเรียนรู้หรือสื่อประสม เปรียบเทียบกับการสอนแบบปกติ

เรื่อง ที่	ชื่อผู้วิจัย			เนื้อหา	ตัวแปรตาม	สถิติพื้นฐาน			d
	ปีที่ทำ	N	ชั้น			$\bar{X}_E$	$\bar{X}_C$	S_C	
1	นภา กัลยาณัฐ			ความกตัญญู	ทัศนคติต่อความกตัญญู	17.5	11.9	2.8	2.00
	2521	40	ป.2	ความเอื้อเฟื้อ	ทัศนคติต่อความเอื้อเฟื้อ	16.5	11.2	3.5	1.51
				ความสามัคคี	ทัศนคติต่อความสามัคคี	16.5	11.7	4.1	1.17
2	วิเชียร คำจันทร์			สังคมศึกษา	ทัศนคติต่อการอนุรักษ์	215.4	211.6	15.5	0.25
	2523	43	ม.1		ทรัพยากรธรรมชาติ				
3	สมใจ สุริยะกุล			จริยศึกษา	ทัศนคติต่อความมีวินัย	168.0	155.9	21.0	0.58
	2523	49	ป.5		แหล่งตน				

ขนาดของผลสูงสุด 2.00 ต่ำสุด 0.25

เฉลี่ย 1.10

งานวิจัยที่เปรียบเทียบผลการสอนระหว่างการใช้วิธีการทางพุทธศาสนากับการสอนปกติ
มี 2 เรื่อง ขนาดของผลสูงสุด 0.78 ต่ำสุด 0.48 เฉลี่ย 0.62

ตาราง 11 แสดงผลการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการสอนโดยใช้วิธีการทางพุทธศาสนา

เรื่อง ที่	ชื่อผู้วิจัย ปีที่ทำ	N	ชั้น	การทดลอง	เทียบกับ	ตัวแปรตาม	สถิติพื้นฐาน			d
							$\bar{X}_E$	$\bar{X}_C$	S_C	
1	ประสิทธิ์ พรหมเสนา 2523	28	ป.6	ใช้วิธีสอนแบบ อุปมาอุปไมย, ธรรมสภาจณา ปุจฉาวิสัชนา และไตรสิกขา ในวิชา จริยศึกษา	สอน ปกติ	พฤติกรรม เชิงจริยธรรม (ใช้แบบสังเกต)	100.2	97.5	5.6	0.48
2	อวยชัย โรจนนิรันดร์ 2526	20	โรงเรียน ปริญาตรูปานสถิตสมาธิ ในพุทธศาสนา	การ ให้ หลัก คา (18) การมี กิจกรรม ปกติ (33)	เหตุผล เชิงจริยธรรม (เทียบกับ กลุ่มหลักคา) เหตุผล เชิงจริยธรรม (เทียบกับกลุ่ม กิจกรรมปกติ)		29.4	22.5	8.8	0.78
							29.4	24.5	8.3	0.59

ขนาดของผลสูงสุด 0.78 ต่ำสุด 0.48

เฉลี่ย 0.62

งานวิจัยที่เปรียบเทียบผลการสอนแบบให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มกับสอนปกติมี 2 เรื่อง
ขนาดของผลสูงสุด 3.93 ค่าสุก 1.07 เฉลี่ย 2.50

ตาราง 12 แสดงผลการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการสอนโดยให้คำปรึกษาเป็นกลุ่ม
เปรียบเทียบกับการสอนแบบปกติ

เรื่อง ที่	ชื่อผู้วิจัย ปีที่ทำ N	การทดลอง ชั้น	เทียบกับ กับ	ตัวแปรตาม	สถิติพื้นฐาน			d
					$\bar{X}_E$	$\bar{X}_C$	S_C	
1	คารณี วงษ์น้อย 2525 8 ม.4	ให้คำปรึกษา แบบกลุ่ม เพื่อพัฒนา แรงจูงใจ	สอน ปกติ	พฤติกรรม ไฝ่สัมฤทธิ์ (แบบวัด)	94.5	85.1	8.8	1.07
2	สุภาพร จันทศิริโยธิน 2526 10 ม.2	ให้คำปรึกษา แบบกลุ่ม เพื่อพัฒนา วินัยในตน	สอน ปกติ	พฤติกรรม ความมีวินัย (แบบวัด)	114.0	98.3	4.0	3.93

ขนาดของผลสูงสุด 3.93 ต่ำสุด 1.07 เฉลี่ย 2.50

งานวิจัยที่เปรียบเทียบผลการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาตนเองกับไม่ได้ฝึกมี 2 เรื่อง
ขนาดของผลสูงสุด 1.84 ต่ำสุด 0.88 เฉลี่ย 1.27

ตาราง 13 แสดงผลการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาตนเอง

เรื่อง ที่	ชื่อผู้วิจัย			การทดลอง	เทียบกับ	ตัวแปรตาม	สถิติพื้นฐาน			d
	ปีที่ทำ	N	ชั้น				$\bar{X}_E$	$\bar{X}_C$	S_C	
1	วิบูลย์ ธรรมลักษณ์ 2526	20	ม.1	ฝึกอบรม การพัฒนา ตนเอง	ไม่ได้ฝึก	พฤติกรรมความ ตั้งใจเรียน(ใช้ แบบสอบถาม และแบบสังเกต)	141.6	115.9	14.0	1.84
2	เพ็ญศรี หงส์สวัสดิ์ 2528	20	กลุ่ม บุตรกรรม สาธารณะ	ฝึกอบรม การพัฒนา ตนเอง	ไม่ได้ฝึก	แบบวัดการ พัฒนาตนเอง (จากการ ประเมินของ ตนเอง, ผู้ ใกล้ชิดและ เพื่อนร่วมงาน) พฤติกรรมความ ตั้งใจปฏิบัติงาน	100.0	94.0	6.8	0.88
							83.5	76.5	6.9	1.09

ขนาดของผลสูงสุด 1.84 ต่ำสุด 0.88

เฉลี่ย 1.27

งานวิจัยที่เปรียบเทียบผลการสอนระหว่างการสอนแบบต่าง ๆ นอกจากที่กล่าวมาแล้ว มี 4 เรื่อง ขนาดของผลสูงสุด 1.75

ต่ำสุด -0.42 เฉลี่ย 0.27

ตาราง 14 แสดงผลการวิเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการสอนแบบต่าง ๆ นอกจากที่กล่าวมาแล้ว เปรียบเทียบกับการสอนปกติ

เรื่อง ที่	ชื่อผู้วิจัย			เนื้อหา	ทดลองสอน	เทียบกับ	ผลการสอน	สถิติพื้นฐาน			d
	พ.ศ.	N	ชั้น					$\bar{X}_E$	$\bar{X}_C$	S_C	
1	หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 3	2525	122	ม.1	สังคม	สอนแบบ เสริมสร้าง เจตคติ	สอน ปกติ ของนักเรียน ม. 1 ด้าน การไปสังสรรค์ การใช้ปัญญาแก้ปัญหา ความเมตตากรุณา ความซื่อสัตย์ ความขยันหมั่นเพียร	11.3	10.1	3.2	0.38
								11.8	10.1	2.5	0.68
								14.2	11.8	3.2	0.75
								12.3	11.3	3.2	0.31
								13.8	12.3	3.4	0.44

ตาราง 14 (ต่อ)

เรื่อง ที่	ชื่อผู้วิจัย			เนื้อหา	ทดลองสอน	เทียบกับ	ผลการสอน	สถิติพื้นฐาน			d
	พ.ศ.	N	ชั้น					$\bar{X}_E$	$\bar{X}_C$	S_C	
							ค่านิยมเชิงจริยธรรม ของนักเรียน ม. 1 คำน				
							การใฝ่สัจธรรม	2.2	2.3	0.6	-0.17
							การใฝ่ปัญญาแก้ปัญหา	3.3	3.1	0.6	0.33
							ความเมตตากรุณา	3.3	3.4	0.5	-0.20
							ความซื่อสัตย์	2.8	2.9	0.5	-0.20
							ความขยันหมั่นเพียร	2.9	2.8	0.5	0.20
	91	ป.3	จริย- ศึกษา		51		เจตคติเชิงจริยธรรม ของนักเรียน ป.3 คำน				
							ความเมตตากรุณา	9.1	10.2	2.6	-0.42
							ความซื่อสัตย์	8.3	9.2	3.1	-0.29
							ความขยันหมั่นเพียร	10.2	10.6	2.5	-0.16

ตาราง 14 (ต่อ)

เรื่อง ที่	ชื่อผู้วิจัย		เนื้อหา	ทดลองสอน	เขียน กับ	ผลการสอน	สถิติพื้นฐาน			d
	พ.ศ.	N					$\bar{X}_E$	$\bar{X}_C$	S_C	
						คานิยมเชิงจริยธรรม ของนักเรียน ป.3 ด้าน				
						ความเมตตากรุณา	3.2	2.6	0.5	0.60
						ความซื่อสัตย์	2.8	2.5	0.5	0.60
						ความซนหมั่นเพียร	2.7	2.6	0.4	0.25
	119	ม.1	สังคม	สอนแบบ	สอน	เจตคติเชิงจริยธรรม				
				ปรับพฤติกรรม	ปกติ	ของนักเรียน ม.1 ด้าน				
					81	การใ้จัดจรรรม	10.5	10.1	3.2	0.13
						การใ้ปัญญาแก้ปัญหา	10.6	10.1	2.5	0.20
						ความเมตตากรุณา	12.8	11.8	3.2	0.31
						ความซื่อสัตย์	10.9	11.3	3.2	-0.13
						ความซนหมั่นเพียร	12.0	12.3	3.4	-0.09

ตาราง 14 (ต่อ)

เรื่อง-คดี	ชื่อผู้วิจัย		เนื้อหา	ทดลองสอน	เทียบกับ	ผลการสอน	สถิติพื้นฐาน			d
	พ.ศ.	N					$\bar{X}_E$	$\bar{X}_C$	S_C	
						คานิยมเชิงจริยธรรม ของนักเรียน ม. 1 คำน				
						การไปสังฆกรรม	2.2	2.3	0.6	-0.17
						การใช้ปัญญาแก้ปัญหา	3.2	3.1	0.6	0.17
						ความเมตตากรุณา	3.2	3.4	0.5	-0.40
						ความซื่อสัตย์	2.8	2.9	0.5	-0.20
						ความขยันหมั่นเพียร	2.7	2.8	0.5	-0.20
	75	ป.3	จริย- ศึกษา		51	เจตคติเชิงจริยธรรม ของนักเรียน ป.3 คำน				
						ความเมตตากรุณา	10.22	10.25	2.6	-0.01
						ความซื่อสัตย์	9.5	9.2	3.1	0.10
						ความขยันหมั่นเพียร	11.0	10.6	2.5	0.16

ตาราง 14 (ต่อ)

เรื่อง ที่	ชื่อผู้วิจัย		เนื้อหา	ทดลองสอน	เปรียบเทียบ	ผลการสอน	สถิติพื้นฐาน			d
	พ.ศ.	N					$\bar{X}_E$	$\bar{X}_C$	S_C	
2	สกล	เพียงแท้	จริย- ธรรม	ฝึกการ ใช้เหตุผล	ไม่ฝึก	ค่านิยมเชิงจริยธรรม ของนักเรียน ป.3 คำนวณ				
						ความเมตตากรุณา	3.2	2.9	0.5	0.60
						ความซื่อสัตย์	2.7	2.5	0.5	0.40
						ความขยันหมั่นเพียร	2.9	2.6	0.4	0.75
						ระดับการใช้เหตุผล เชิงจริยธรรม	44.2	36.5	4.4	1.75
3	ขำรงค์	นวมศิริ	จริย- ศึกษา	ใช้ หนังสือพิมพ์เป็น สถานการณ์จำลอง	สอน	เหตุผลเชิงจริยธรรม	41.2	33.9	10.5	0.70
						พฤติกรรมเชิงจริยธรรม	4.9	4.4	0.3	1.67
						(แบบสังเกต)				

ตาราง 14 (ต่อ)

เรื่อง ที่	ชื่อผู้วิจัย พ.ศ. N ชั้น	เนื้อหา	ทดลองสอน	เปรียบเทียบ	ผลการสอน	สถิติพื้นฐาน			d
						$\bar{X}_E$	$\bar{X}_C$	S_C	
4	หน่วยศึกษานิเทศก์ เขตการศึกษา 12 2527 45 ม.1	การ ตรง ต่อ เวลา	ใช้กิจกรรมฝึก พฤติกรรม ตรงต่อเวลา	ไม่ฝึก	พฤติกรรมตรงต่อเวลา ในการเข้าแถว การเปลี่ยนห้องเรียน และการส่งงาน (ใช้แบบสังเกต)	0.98	0.92	0.77	0.86
ขนาดของผลสูงสุด 1.75		ต่ำสุด	-0.42				เฉลี่ย	0.27	

งานวิจัยทั้งหมด 68 เรื่อง แยกเป็น 13 กลุ่ม สรุปผลได้ดังนี้

ตาราง 15 ตารางสรุปรูปแบบงานวิจัย และค่าเฉลี่ยขนาดของผลของแต่ละรูปแบบ

กลุ่ม ที่	รูปแบบที่ศึกษา	เทียบกับ	จำนวน งานวิจัย	d		
				ต่ำสุด	สูงสุด	เฉลี่ย
1	กลุ่มสัมพันธ์	ปกติ	22	-0.44	2.81	0.72
2	โซ่ตัวแบบ	ไม่ใช่, สอนปกติ	9	-0.02	4.85	1.00
3	อวัยวะพักแรม	เรียนในห้องเรียน	7	1.28	3.63	2.03
4	โซ่บทบาทสมมติ	ไม่ใช่, สอนปกติ	6	0.09	1.54	0.69
5	สืบสวน-สอบสวน	ปกติ	3	-0.06	0.91	0.32
6	กลุ่มย่อย	ปกติ	3	0.61	2.15	1.28
7	แบบเรียนสำเร็จรูป	ปกติ	2	-0.71	0.11	-0.30
8	ชุดการสอน	ปกติ	3	0.02	0.43	0.20
9	ศูนย์การเรียนรู้หรือสื่อประสม	ปกติ	3	0.25	2.0	1.10
10	วิธีการทางพุทธศาสนา	ปกติ	2	0.48	0.78	0.62
11	ให้คำปรึกษาเป็นกลุ่ม	ปกติ	2	1.07	3.93	2.50
12	ฝึกอบรมการพัฒนาตนเอง	ไม่ฝึก	2	0.88	1.84	1.27
13	แบบอื่น ๆ	ปกติ	4	-0.42	1.75	0.27
รวม			68	-0.71	4.85	0.90

จากตาราง 15 แสดงให้เห็นว่า รูปแบบการสอนพุทธศาสนาและจริยศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยขนาดของผลสูง ซึ่งแสดงว่าเป็นรูปแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพ เป็นการสอนแบบใช้กิจกรรมกลุ่ม เช่น การให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มซึ่งมีค่าเฉลี่ยขนาดของผลถึง 2.50 รองลงมา คือ การอู๋ค่ายพักแรมมีค่าเฉลี่ยขนาดของผล 2.03 ซึ่งผู้เรียนมีโอกาสได้ประสบการณ์ตรง และมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนคย การสอนแบบกลุ่มย่อยหรือกลุ่มแก๊ญหา (Syndicate) มีค่าเฉลี่ยขนาดของผล 1.28 ศูนย์การเรียนหรือสื่อประสมซึ่งมีค่าเฉลี่ยขนาดของผล 1.10 ก็เป็นการเรียนการสอนในลักษณะกิจกรรมกลุ่มเช่นกัน รวมทั้งรูปแบบการสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ซึ่งมีค่าเฉลี่ยขนาดของผล 0.72 และเป็นรูปแบบการสอนที่มีจำนวนมากที่สุดถึง 1 ใน 3 ของรูปแบบการสอนทั้งหมด จึงสรุปได้ว่า การเรียนการสอนพุทธศาสนาและจริยศึกษาเพื่อพัฒนาด้ำนวิภาวิสัย (Affective Domain) ของผู้เรียนนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) กันในกลุ่ม ซึ่งก็นับว่าสอดคล้องกับวิธีการปลูกฝังและส่งเสริมพัฒนาการทางจริยธรรมวิธีหนึ่งในหลายวิธี นั่นคือ วิธีใช้อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน (ดวงเคื้อน พันธมนาวิน 2524 : 67) ทั้งเพียเจ้ท์และโคล เบอร์กได้แสดงความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่า ปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนเป็นแหล่งสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความรู้และระดับจริยธรรม เด็กที่ไ้ร่วมสังคมกันจะมีพัฒนาการทางจริยธรรมมากกว่าเด็กที่แยกเดี่ยวจากเพื่อน (Lickona. 1967 : 233 citing Kohlberg. n.d.) นอกจากนี้กิจกรรมกลุ่มยังมีคุณค่าต่อการเรียนการสอนในค้ำอื่น ๆ อีก ดังจะกล่าวถึงต่อไป

3. คุณค่าของกิจกรรมกลุ่มในการศึกษา

จากหลักการของจอห์น คิวอี้ ที่ว่า โรงเรียนควรมีหน้าที่ในการเตรียมเด็กให้สามารถเผชิญชีวิตในสังคมได้ ไม่ใช่มีหน้าที่แค่เพียงการถ่ายทอดความรู้เท่านั้น และจากการเสนอแนวคิดการเรียนรู้โดยการกระทำ (Learning by Doing) ได้กลายมาเป็นหลักการในการให้การศึกษาที่สำคัญ ทำให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อการเรียนรู้ การรวมกลุ่มเพื่อการทำงาน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และการให้นักเรียนปกครองกันเอง เป็นต้น

แมรคฟอริค (Gage. 1970 : 479 - 480 citing Bradford. n.d.) กล่าวถึงที่มาของการนำเอาพลังกลุ่มมาใช้เป็นวิธีการสอนว่าเกิดจากหลัก 2 ประการ คือ

1. จุดมุ่งหมายที่สำคัญทางการศึกษา คือ การให้ผูเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาพฤติกรรม เน้นการให้การพัฒนาพฤติกรรมของผูเรียนในแง่ของการลงมือปฏิบัติ เพื่อแก้ปัญหา มากกว่าการสอนเนื้อหาวิชาเพียงอย่างเดียว ซึ่งผูเรียนไม่สามารถนำไปถ่ายโอนเพื่อการแก้ปัญหาได้ในชีวิตจริง

2. วิธีการที่ดีที่สุดในการจัดประสบการณ์การเรีียนรู้ คือการสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมให้ผูเรียนมีอิสระในการแสดงความรู้สึกรักของคนที่กลุ่มได้รับรู้ และเปิดเผยตนเองให้มากที่สุด ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผูเรียนอย่างมาก

เดคตัน (Deighton. 1971 : 229 - 233) ได้รวบรวมแนวการสอนโดยการแบ่งกลุ่มย่อย (Small - Group Instruction) เอาไว้ 10 ประเภท คือ

1. การสอนแบบพี่เลี้ยง (Tutorial) เป็นการสอนแบบครูช่วยเหลือนักเรียนในกลุ่มทีละคน นักเรียนสามารถทำความเข้าใจกับครูหรือทำความเข้าใจกับเพื่อนในกลุ่มด้วยก็ได้

2. การใช้กลุ่มเพื่อเสนอการสอนเนื้อหาวิชา (Didactic Presentation) อาจจัดให้ผูเรียนที่มีปัญหาหรือความสนใจคล้าย ๆ กันมารวมกลุ่มกัน แล้วครูเสนอเนื้อหาวิชานักเรียนอภิปรายรวมกับครู

3. การค้นคว้าร่วมกันเป็นกลุ่ม (Group Investigation) โดยให้นักเรียนทำงานหรือแก้ปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน

4. การสนทนาอย่างกันเอง เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (Colloquium) โดยผูเรียนคนหนึ่งจะเสนอปัญหาให้กลุ่มช่วยกันวิเคราะห์ มีการค้นคว้าเพื่อแก้ปัญหา แล้วนำมาเสนอให้กลุ่มรับทราบ

5. การใช้กลุ่มเพื่อฝึกการตั้งคำถาม (Heuristic Method) คือการสอนให้รู้จักใช้ศิลปะในการตั้งคำถามเพื่อค้นคว้าหาความรู้ด้วยตัวเอง

6. การแบ่งกลุ่มเพื่อให้ผู้เรียนระดมสมอง (Brainstorming) ออกความเห็น
ร่วมกัน เสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาที่เป็นไปได้

7. การฝึกการชักชวนพบทวน (Rehearsal) เป็นการฝึกหัดร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ
เช่น ฝึกภาษา เป็นต้น

8. การแสดงละคร (Dramatic Activities) เช่น การแสดงบทบาทสมมติ
(Role - Playing) และสังคมนาฏการ (Sociodrama)

9. การเล่นเกมและสถานการณ์จำลอง (Game and Simulation) เพื่อให้
ผู้เรียนได้กระทำกิจกรรมร่วมกันในกลุ่ม

10. การรวมกลุ่มเพื่อปฏิบัติการ (Workshop) เช่น การทดลองวิทยาศาสตร์
 เป็นต้น

โรเจอร์ส (Rogers. 1970 : 121 - 122) ได้อ้างถึงผลการวิจัยของ
กิบป์ (Gibb) ที่พบว่า กระบวนการกลุ่มจะให้ผลส่งเสริม สร้างสรรค์ทางจิตวิทยามาก
กล่าวคือจะมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านการรับรู้ ทางความรู้สึก มีการตระหนักถึงความรู้สึก
ของตนเองและของผู้อื่นมากขึ้น ตลอดจนเปิดเผยความรู้สึก มีความจริงใจและเป็นไปอย่าง
ธรรมชาติ มีการเปลี่ยนแปลงทางความสามารถในการควบคุมความรู้สึกต่าง ๆ ของตนเอง
มีการแสดงพฤติกรรมที่ตรงกับความรู้สึกของตนเอง มีแนวทางในการสร้างความเข้าใจตนเอง
การรู้จักตัดสินใจด้วยตนเอง มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านทัศนคติต่อตนเองและผู้อื่นมากขึ้น
กล่าวคือ บุคคลจะยอมรับตนเอง พัฒนาในเรื่องคุณค่าของตนเอง เข้าใจตนเอง และมีความ
มั่นใจยิ่งขึ้น ในด้านทัศนคติที่ดีต่อผู้อื่น ได้แก่ การใช้อำนาจลดน้อยลง มีการยอมรับผู้อื่น
มากขึ้น ลดการสั่งสอนและควบคุมผู้อื่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมมากขึ้น และมีความรู้สึกพึ่งพา
และกัน (Interdependence) คือ เชื่อในความสามารถของบุคคล มีการแก้ปัญหาโดยการ
ทำงานกลุ่มและเป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่ม

นอกจากกิจกรรมกลุ่มจะเป็นประโยชน์ต่อตัวนักเรียนเองแล้ว ยังช่วยครูในการ
จัดประสบการณ์การเรียนรู้ด้วย ยัง (Young. 1972 : 634) ได้อธิบายถึงข้อได้เปรียบ
ของการเรียนโดยการให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่มว่า

1. ครูมีโอกาสนำพลังกลุ่มของนักเรียนมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน ทำให้ครูมีเวลามากขึ้นในการให้ความช่วยเหลือนักเรียนแต่ละคน เพราะนักเรียนจะเป็นผู้อธิบายกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกันในกลุ่มตนเอง ในขณะที่ครูอธิบายปัญหาที่นักเรียนกลุ่มอื่นสงสัย และแก้ปัญหาไม่ได้

2. การทำงานของครูมีความคล่องตัวมากขึ้น เพราะเมื่อแบ่งกลุ่มนักเรียนแล้ว แทนที่ครูจะต้องตอบปัญหาของนักเรียน 25 - 40 คน ทั้งชั้น ก็จะกลายเป็นว่าครูตอบปัญหาของกลุ่มเพียง 4 - 5 กลุ่ม เท่านั้น ปัญหาที่จะมาถึงครูหรือที่ครูต้องอธิบายให้ฟังก็มักจะเป็นปัญหาที่กลุ่มช่วยกันตอบ แล้วตอบไม่ได้เท่านั้น

3. บรรยากาศในการเรียนจะมีความเป็นกันเองมากขึ้น นักเรียนจะรู้สึกสบายใจและไม่เคร่งเครียดเมื่อทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

4. ช่วยแก้ปัญหาลดข้อจำกัดให้นักเรียนบางคน เพราะการทำงานร่วมกันจะทำให้ทุกคนรู้สึกตนว่ามีความสำคัญต่อกลุ่มเท่ากัน ความเชื่อมั่นในตนเองก็จะถูกกระตุ้นให้เพิ่มมากขึ้น ความเชื่อมั่นในตนเองนี้เริ่มขึ้นภายในกลุ่มก่อน เพราะนักเรียนส่วนใหญ่จะมีความประหม่าหน่อยหรือไม่มีเลยเมื่อเสนอปัญหาข้อใจของเขาต่อกลุ่ม แต่จะประหม่ามากถ้าจะเสนอข้อข้อใจต่อนักเรียนทั้งชั้น

5. การเรียนเป็นกลุ่มจะช่วยลดปัญหาเกี่ยวกับระเบียบวินัยของนักเรียน จากเอกสารต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้แบบกลุ่มจะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองในทุกด้าน ทั้งความรู้ ความคิด การตัดสินใจ การแก้ปัญหา ทักษะ ค่านิยม และพฤติกรรม เพราะกิจกรรมกลุ่มเน้นกิจกรรมที่นำไปสู่การปฏิบัติจริง สู่การวิเคราะห์ ทำให้ผู้เรียนรู้จักตนเองและผู้อื่นมากขึ้น และมีประสบการณ์ในการดำรงชีวิตแบบประชาธิปไตย นอกจากนี้ยังได้มีการวิจัยอีกหลาย เรื่องซึ่งแสดงให้เห็นถึงประสิทธิผลของการเรียนรู้แบบกลุ่ม

งานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนแบบร่วมมือกัน (Cooperative or Team Learning)

จอห์นสันและคนอื่น ๆ (Johnson and others. 1981 : 47 - 62) ได้รวบรวมงานวิจัย จำนวน 122 เรื่อง ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอนแบบให้ผู้เรียน

ร่วมมือกัน (Cooperation) แบบให้แข่งขันกัน (Competition) และแบบให้แต่ละคนช่วยตัวเอง (Individualistic Effort) เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ และผลงานของผู้เรียนที่เกิดจากการเรียนการสอนดังกล่าว ซึ่งสรุปผลได้ว่า

1. การเรียนการสอนแบบให้ผู้เรียนร่วมมือช่วยเหลือกัน มีประสิทธิภาพมากกว่าการให้แข่งขันกัน และแบบแต่ละคนช่วยตัวเอง
 2. การสอนแบบให้ผู้เรียนร่วมมือกันในกลุ่ม โดยแข่งขันกันระหว่างกลุ่ม (Intergroup Competition) ได้ผลดีกว่าแบบให้แข่งขันกันระหว่างบุคคล (Interpersonal Competition) และดีกว่าแบบให้แต่ละคนช่วยตัวเอง (Individualistic Effort)
 3. ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญระหว่างการสอนแบบให้แข่งขันกันระหว่างบุคคลกับแบบให้แต่ละคนช่วยตัวเอง
 4. ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างการสอนแบบให้ร่วมมือกันในกลุ่มโดยไม่แข่งขันระหว่างกลุ่มกับการสอนแบบให้ร่วมมือกันในกลุ่มโดยแข่งขันระหว่างกลุ่ม
- ผลการศึกษาเปรียบเทียบของจอห์นสันและคนอื่น ๆ แสดงในตารางต่อไปนี้

ตาราง 16 แสดงผลการเปรียบเทียบรูปแบบการเรียนการสอนแบบต่าง ๆ

ลำดับที่	รูปแบบการเรียนการสอนที่ศึกษา	เปรียบเทียบกับ	จี
1	ร่วมมือกันในกลุ่มโดยไม่แข่งขันระหว่างกลุ่ม	ร่วมมือกันในกลุ่มโดยแข่งขันระหว่างกลุ่ม	.00
2	ร่วมมือกัน	แข่งขันกัน	.78
3	ร่วมมือกัน	แต่ละคนช่วยตัวเอง	.78
4	แข่งขันกันระหว่างกลุ่ม	แต่ละคนช่วยตัวเอง	.50
5	แข่งขันกันระหว่างบุคคล	แต่ละคนช่วยตัวเอง	.03

นอกจากนี้ สเลวิน (Slavin. 1980 : 315 - 342) ได้ศึกษางานวิจัยจำนวน 28 เรื่อง ซึ่งเกี่ยวกับการสอนแบบให้ผู้เรียนเรียนรู้โดยร่วมมือกัน (Cooperative or Team Learning) ในระดับประถมและมัธยมศึกษา ได้ขอสรุปดังนี้

1. จากการเปรียบเทียบงานวิจัยระหว่างการเรียนแบบร่วมมือกันกับการเรียนแบบอื่น ๆ จำนวนทั้งหมด 28 เรื่อง พบว่า การเรียนแบบร่วมมือกันทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าการเรียนแบบอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติถึง 27 เรื่อง
2. เมื่อนำเทคนิคการเรียนแบบร่วมมือกันมาใช้ในการเรียนรู้ระดับการท่องจำหรือการคำนวณ (Calculation) ควรให้ผู้เรียนเป็นผู้กระทำหรือปฏิบัติด้วยตัวเอง และมีระบบการให้รางวัลที่ชัดเจนสำหรับกลุ่ม
3. เมื่อนำมาใช้ในการเรียนรู้ระดับสูง (เช่น การวิเคราะห์ปัญหา และ การใช้วิจารณญาณ) ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนช่วยตัวเอง และมีส่วนในการตัดสินใจ
4. การเรียนแบบร่วมมือกัน ช่วยให้ผู้เรียนที่เชื่อชาติต่างกันเกิดความเข้าใจกันมากขึ้น
5. สัมพันธภาพระหว่างผู้เรียนเป็นไปในทางบวกในท้องเรียนที่ผู้เรียนเรียนรู้แบบร่วมมือกัน
6. ในงานวิจัยบางเรื่องพบว่า การเรียนแบบร่วมมือกันช่วยเพิ่มความภาคภูมิใจในตนเอง (Self-Esteem) ของผู้เรียน
7. นักเรียนที่สอนโดยให้ร่วมมือกันในการเรียน รายงานว่าชอบโรงเรียนในระดับที่สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบดั้งเดิม (Traditional)

ในขณะเดียวกัน ชารัน (Sharan. 1980 : 241 - 271) ก็ได้ศึกษาและรวบรวมงานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนแบบกลุ่มย่อย ซึ่งให้ผู้เรียนร่วมมือกัน ได้แก่ การสอนแบบให้เพื่อนช่วยสอน (Peer - Tutoring) และการค้นควาร่วมกันเป็นกลุ่ม (Group Investigation) ซึ่งก็ได้ผลสรุปออกมาคล้ายคลึงกับผลการศึกษาของ สเลวิน

จากผลสรุปการวิจัยดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้แบบร่วมมือกัน
 ในชั้นเรียนช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านผลสัมฤทธิ์ด้านสติปัญญา ผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้สึกและ
 ทศนคติ ตลอดจนพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการประยุกต์กิจกรรม
 กลุ่มสร้างคุณภาพ ซึ่งเป็นการทำงานกลุ่มแบบร่วมมือกัน มาใช้ในการเรียนการสอน
 วิชาพุทธศาสนา ซึ่งผู้วิจัยคาดว่าจะช่วยให้เกิดสัมฤทธิ์ผลของการเรียนการสอนพุทธศาสนา

ในตอนต่อไปจะกล่าวถึงกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพในรายละเอียดต่าง ๆ คือ
 ความหมาย หลักการพื้นฐาน ประวัติความเป็นมา ขั้นตอนการดำเนินงาน เทคนิคที่ใช้
 ตลอดจนงานวิจัยและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสร้างคุณภาพ

4. กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ

4.1 ความหมาย หลักการพื้นฐาน และประวัติความเป็นมา

กลุ่มสร้างคุณภาพ หมายถึง กลุ่มพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานเดียวกัน
 รวมตัวกันเข้าด้วยความสมัครใจเป็นกลุ่มเล็ก ๆ เพื่อทำกิจกรรมที่มีส่วนช่วยในการแก้ปัญหา
 ในการปฏิบัติงานหรือพัฒนาคุณภาพของงานที่สมาชิกของกลุ่มมีส่วนร่วมรับผิดชอบร่วมกัน แต่ละกลุ่ม
 มีจำนวนสมาชิก 3 - 10 คน สมาชิกของกลุ่มเลือกทั้งหัวหน้ากลุ่มและเลขานุการกลุ่มกันเอง
 ตามแบบของประชาธิปไตย เพื่อเป็นผู้นำและผู้ประสานงานในการทำกิจกรรมของกลุ่ม

คำที่มีความหมายเหมือนกับกลุ่มสร้างคุณภาพมีหลายคำด้วยกัน ได้แก่

(ประวิทย์ จงวิศาล 2526 : 3)

- Q.C. Circle (Quality Control Circle)
- Q.C.C. (Quality Control Circle)
- Q.C. (Quality Circle)
- P.C. (Pride Circle)
- W.I.T. (Work Improvement Team)
- T.E. (Team Effectiveness)
- Small Group Activity

- ก.ส.ค. (กลุ่มสร้างคุณภาพ)
- ก.ส.ง. (กลุ่มสร้างคุณภาพงาน)
- ก.ส.ช. (กลุ่มสร้างสรรค์ชีวิตการทำงาน)

ในการวิจัยนี้ จะใช้ความหมายในภาษาไทยว่า กลุ่มสร้างคุณภาพ หรือ กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ และความหมายในภาษาอังกฤษว่า Quality Control Circle

หลักการพื้นฐานของกลุ่มสร้างคุณภาพก็คือ ทุกคนมีส่วนร่วมในการปรับปรุงและพัฒนาหน่วยงานหรือองค์การของตน เคารพในความเป็นมนุษย์ด้วยกัน เปิดเผยความสามารถของมนุษย์ และดึงเอาความสามารถที่ไม่มีที่สิ้นสุดออกมาใช้

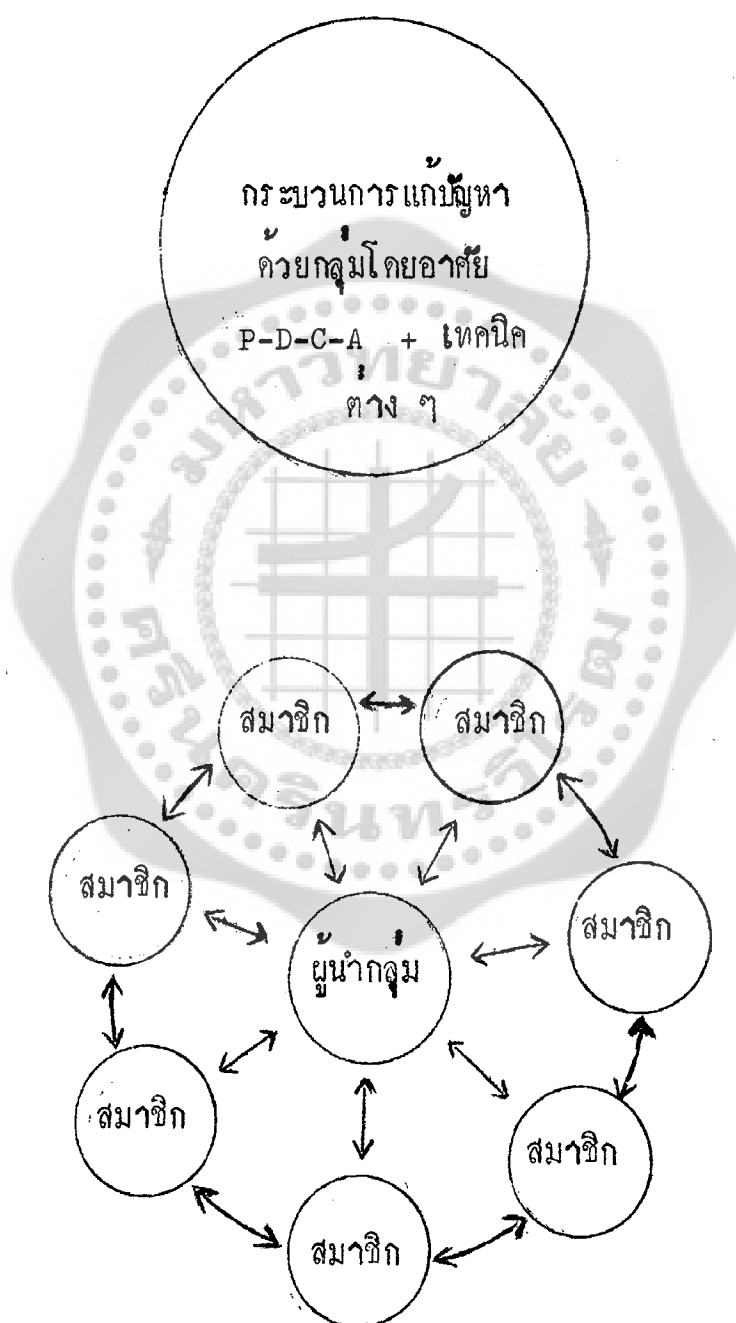
กลุ่มสร้างคุณภาพ (Quality Control Circle) ได้มีวิวัฒนาการมาจากการพัฒนาแนวความคิดในเรื่องการควบคุมคุณภาพ (Quality Control) ซึ่งแรกเริ่มเดิมทีมาจากแนวคิดทฤษฎีทางตะวันตก (หมายถึง สหรัฐอเมริกา อังกฤษ และยุโรป) เป็นส่วนใหญ่ กล่าวคือ ในระยะเริ่มแรกนั้น สหรัฐอเมริกาได้มีการควบคุมคุณภาพโดยวิธีการทางสถิติ (Statistical Quality Control หรือ S.Q.C.) มีการเน้นในเรื่องการตรวจสอบ (Inspection) เป็นส่วนใหญ่ ต่อมาญี่ปุ่นได้รับหลักการนี้เข้ามา เมื่อ พ.ศ. 2488 โดย ดร.เดมิง (Deming) เป็นผู้มาสอนให้ในระยะแรก ๆ เมื่อญี่ปุ่นได้รับเอาระบบควบคุมคุณภาพโดยวิธีทางสถิติจากสหรัฐอเมริกาเข้ามาใช้ในโรงงานอุตสาหกรรมได้ 4 - 5 ปี ก็ประสบปัญหาในเรื่องค่าใช้จ่าย มนุษย์สัมพันธ์ และการสูญเสียในการตรวจสอบ ทำให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจขึ้นในโรงงาน ญี่ปุ่นจึงคิดปรับปรุงระบบการควบคุมคุณภาพใหม่ ซึ่งในขณะนั้นทางตะวันตกเองก็ปรับปรุงระบบควบคุมคุณภาพกันใหม่เป็นระบบการปรับปรุง คุณภาพแบบเบ็ดเสร็จ (Total Quality Control หรือ T.Q.C.) โดยเน้นการตรวจสอบทุกขั้นตอนภายในกระบวนการ ญี่ปุ่นก็ได้เปลี่ยนมาเป็นระบบ T.Q.C. บ้าง แต่ก็ยังไม่ดีเท่าที่ควร ญี่ปุ่นจึงปรับปรุงจากของสหรัฐอเมริกามาเป็นระบบของตัวเองโดยถือหลักว่า การควบคุมคุณภาพหรือการที่จะให้ได้สินค้าคุณภาพดีนั้น ต้อง เป็นการร่วมมือกันจากพนักงานทุกคน ทุกระดับ ทุกฝ่ายภายในบริษัท ซึ่งเรียกระบบนี้ว่า การควบคุมคุณภาพแบบทั่วทั้งบริษัท (Company Wide Quality Circle หรือ C.W.Q.C.) แนวความคิดดังกล่าวได้รับความสนใจจากพนักงานบริษัทเป็นอย่างมาก จึงมีการ

รวมตัวกันเป็นกลุ่มย่อยตามหน่วยผลิตต่าง ๆ และร่วมประชุมปรึกษาหารือในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพของการผลิต เพื่อให้บรรลุผล คือ การผลิตโดยปราศจากผลผลิตที่ต่ำกว่ามาตรฐานกำหนด (Zero Defect หรือ ZD) กลุ่มคนงานย่อย ๆ ที่รวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันในการแก้ไขปัญหาค้นคุณภาพสินค้า เรียกกันว่า กลุ่มสร้างคุณภาพ (Quality Control Circles)

ระบบกลุ่มสร้างคุณภาพนี้ เป็นส่วนหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการทำให้ประเทศญี่ปุ่นกลายเป็นประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจของโลก และทุกวันนี้ประเทศทางตะวันตกไม่ว่าจะเป็นสหรัฐอเมริกา อังกฤษ หรือยุโรป ล้วนแล้วแต่หันมาสนใจระบบกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพของญี่ปุ่น

ในปี พ.ศ. 2518 กลุ่มสร้างคุณภาพเริ่มเข้ามาในประเทศไทย โดยมีการใช้ในโรงงานอุตสาหกรรมก่อน ต่อมาก็ได้แพร่ขยายเข้าไปในวงการธุรกิจและรัฐวิสาหกิจ และในปัจจุบันกลุ่มสร้างคุณภาพได้เป็นที่สนใจของหน่วยราชการต่าง ๆ หลายแห่ง รวมทั้งกระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานภายในกระทรวงศึกษาธิการ เช่น สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและวิทยาลัยช่างกลปทุมวัน ในหน่วยงานหลายหน่วยของกรุงเทพมหานคร ในมหาวิทยาลัย เช่น มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหิดล แม้กระทั่งในโรงเรียนเอกชน เช่น โรงเรียนเซนต์คาเบรียล และโรงเรียนเซนต์โยเซฟคอนเวนต์ เป็นต้น (วีระ ด้งรักษ์ 2528 : 31 และ นิพนธ์ ไทยพานิช 2526 : 3 - 4)

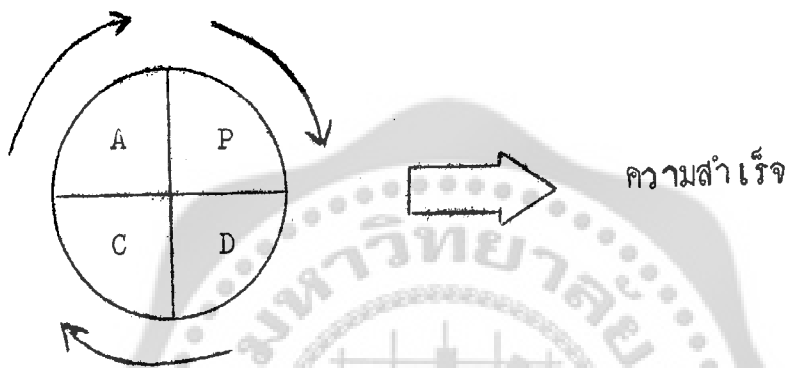
สรุปความหมายและการดำเนินงานของกลุ่มสร้างคุณภาพ แสดงในภาพประกอบต่อไปนี้

ภาพประกอบ 8 แสดงความหมายและการดำเนินงานของกลุ่มสร้างคุณภาพ

4.2 ขั้นตอนการดำเนินงาน

กลุ่มสร้างคุณภาพใช้วิธีดำเนินงานตามขั้นตอนที่เรียกว่า วงจรเดมมิง (Deming Cycle) ตามชื่อผู้เชี่ยวชาญ Dr. W.E. Deming ดังแสดงในภาพประกอบ

ภาพประกอบ 9 แสดงขั้นตอนทั้ง 4 ของวงจรเดมมิง

ขั้นตอนทั้ง 4 ของวงจรเดมมิงเรียกย่อ ๆ ว่า PDCA ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีความหมายและกิจกรรมที่ใช้เรียงตามลำดับดังนี้

1. P = Plan หมายถึงการวางแผนแก้ปัญหา ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมย่อย ๆ ดังนี้

- 1.1 การระบุปัญหา
- 1.2 การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา
- 1.3 การจัดอันดับความสำคัญสาเหตุของปัญหา
- 1.4 การกำหนดเป้าหมายการแก้ปัญหา
- 1.5 การวางแผนแก้ปัญหา

2. D = Do หมายถึงการดำเนินการแก้ปัญหาตามแผนที่วางไว้

3. C = Check หมายถึงการตรวจสอบดูว่า หลังจากแก้ปัญหาแล้ว สภาพของปัญหานั้นได้ลดลงจนถึง เป้าหมายที่ทางกลุ่มได้ตั้งไว้หรือไม่

4. A = Action หมายถึงในกรณีภายหลังที่ตรวจสอบผลแล้วปรากฏว่าไม่ได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ก็จะต้องมีการแก้ไขแผนใหม่ แล้วลงมือแก้ไขปัญหตามแผนใหม่เสร็จแล้วตรวจสอบผลอีก ถ้ายังไม่ได้ตามเป้าหมายก็ต้องกลับไปวางแผนอีก ถ้าในกรณีที่ตรวจสอบผลแล้วได้ผลตามเป้าหมาย จะต้องมีการสรุปรายงานผลและตั้งเป็นมาตรฐานการทำงานต่อไป

4.3 เทคนิคที่ใช้

เทคนิคของกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพที่ใช้เป็นเครื่องมือสำหรับดำเนินกิจกรรมแก้ปัญหาที่ตั้งต่อไปนี้ (ชัยพร วิชชาวุธ 2526 : 71 - 73)

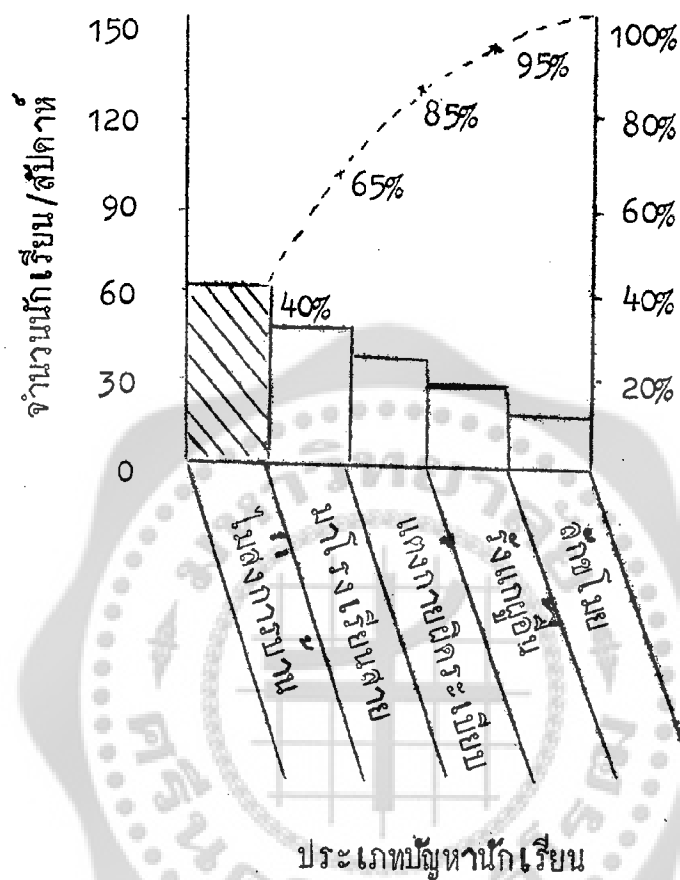
1. เทคนิคทางสถิติ วิธีการพื้นฐานที่ใช้กันแพร่หลายคือ

1.1 การจัดแบ่งประเภทข้อมูล (Stratification) เช่น แบ่งประเภทของข้าราชการที่มีกี่แบบ แบ่งประเภทปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนว่ามีกี่ประเภท อะไรบ้าง

1.2 การแจกแจงความถี่ ใช้ตารางบันทึกความถี่ของข้อมูลประเภทต่าง ๆ เช่น จำนวนนักเรียนขาดเรียนต่อวัน เรียกว่า ตารางตรวจสอบ (Check Sheet)

1.3 กราฟ เป็นการนำเสนอข้อมูลที่มีความเป็นรูปธรรม ง่ายแก่การเข้าใจและเปรียบเทียบ กราฟที่มีประโยชน์มากคือ กราฟแท่ง (Histogram) กราฟเส้น กราฟวงกลม และกราฟรูปภาพ

1.4 แผนภูมิ แผนภูมิที่มีประโยชน์สำหรับการแก้ปัญหามาก คือ แผนภูมิพาเรโต (Pareto Diagram) แผนภูมิควบคุม (Control Chart) และแผนภูมิการกระจาย (Scattered Diagram) ดังแสดงในภาพประกอบ

ภาพประกอบ 10 แผนภูมิพาเรโตแสดงปัญหาต่าง ๆ ของนักเรียน

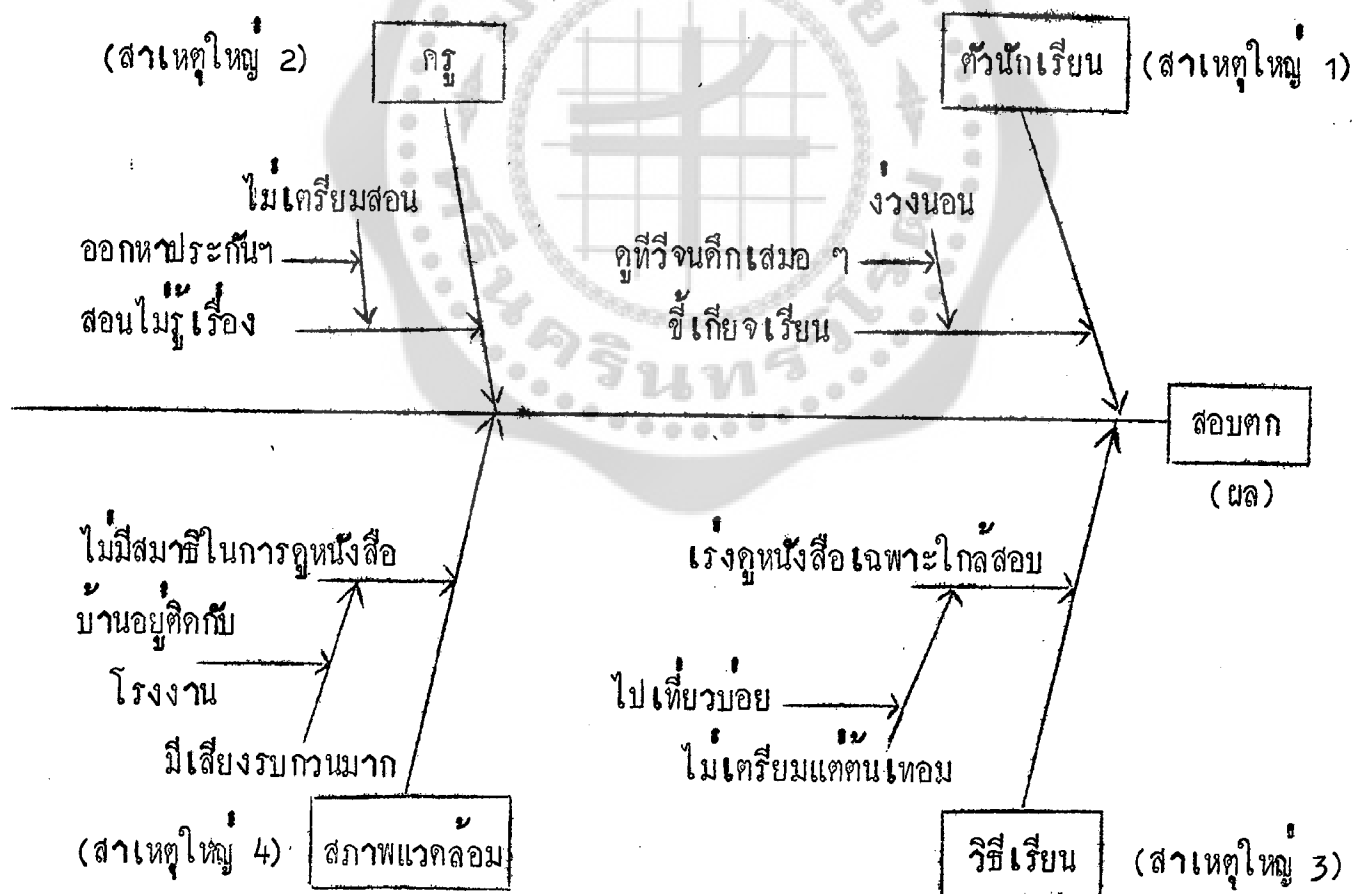
1.5 คาสติอื่น ๆ เช่น มัธยม ฐานนิยม มัธยม ความเบี่ยงเบน
มาตรฐาน สัมประสิทธิ์ความถดถอย ฯลฯ ตลอดจนการใช้เทคนิคทดสอบด้วยค่าไครส์แควร์
ค่าที ค่าเอฟ หากจำเป็น

2. เทคนิคการระดมสมอง (Brainstorming) เป็นเทคนิคการระดมความคิด
จากสมาชิกของกลุ่ม เพื่อให้ได้มาซึ่งความคิดที่แตกต่างกันในปริมาณมากที่สุด การระดมสมอง
จำเป็นต้องอาศัยเทคนิคการดำเนินการประชุมกลุ่มที่สร้างสรรค์ บรรยากาศเป็นกันเอง
รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน โดยไม่มีการประเมินหรือวิจารณ์ ส่งเสริมให้มีการแสดงออก
ซึ่งความคิดอย่างอิสระ โดยไม่ต้องกลั่นกรอง ตลอดจนขยายความคิดของกันและกัน

การระดมสมองใช้ในขั้นตอนต่าง ๆ ของการแก้ปัญหา 3 ขั้นตอน คือ ขั้นการค้นหาคำตอบ
ขั้นการวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา และขั้นการคิดหาวิธีแก้ปัญหา

3. เทคนิคแผนภูมิแก๊งปลา (Cause-Effect or Fish-Bone Diagram)

การระดมสมองเพื่อค้นหาสาเหตุของปัญหา อาจทำได้หลายวิธี วิธีหนึ่งคือการเปิดโอกาส
ให้แสดงความคิดอย่างอิสระก่อน แล้วค่อยนำมาจัดระเบียบภายหลัง อีกวิธีหนึ่งคือ การกำหนด
แนวทางกว้าง ๆ ให้ระดมเจาะลึกลงไปเรื่อย ๆ หากนำตัวปัญหามาเขียนเป็นหัวปลา สาเหตุ
ของปัญหาก็จะเป็นก้างปลา จากก้างใหญ่สุดแตกแขนงเป็นก้างย่อย ๆ ลงไปเรื่อย ๆ ก้างใหญ่
คือสาเหตุใหญ่ ก้างย่อยคือสาเหตุย่อยภายในสาเหตุใหญ่ ดังแสดงในภาพประกอบ

ภาพประกอบ 11 แผนภูมิแก๊งปลาวิเคราะห์สาเหตุของการสอบตกของนักเรียน

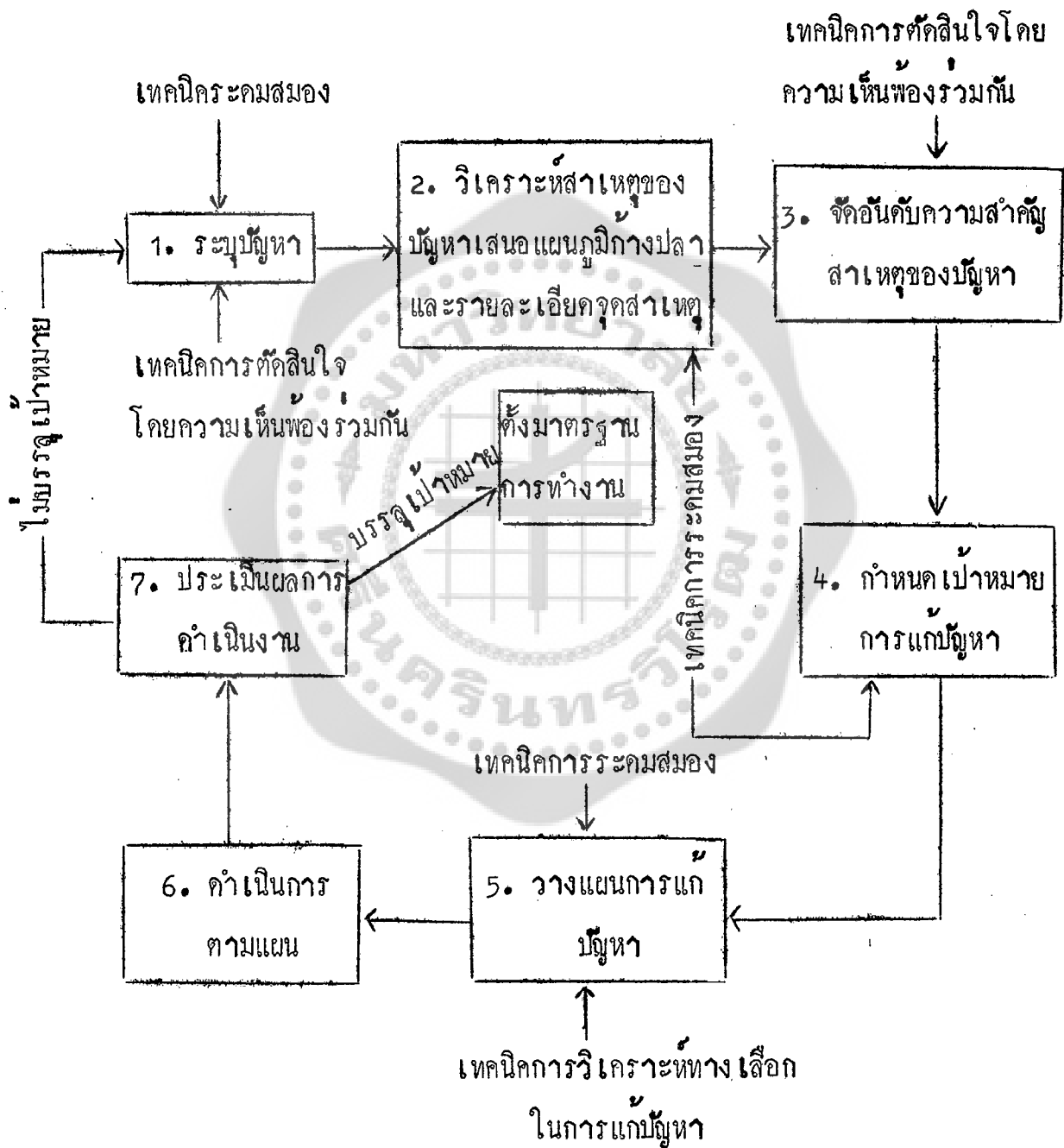
4. เทคนิคการคิดสร้างสรรค์ ในการระดมสมองเพื่อค้นหาวิธีแก้ปัญหา จำเป็นต้องอาศัยเทคนิคการคิดสร้างสรรค์ เช่น การคิดในเชิงสมมุติ การคิดในเชิงอุปมา การแฉงและการไขว้ลักษณะของสิ่งต่าง ๆ การพักสมองและการปล่อยให้ไปตามอารมณ์ ฯลฯ เทคนิคเหล่านี้ช่วยให้สามารถค้นพบวิธีแก้ปัญหาที่แยบยล มีประสิทธิภาพและได้ผลดี แต่ไม่เคยนึกถึงมาก่อน

5. เทคนิคการประเมินและการตัดสินใจ เป็นสิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญไปกับเทคนิคการระดมสมอง เมื่อระดมสมองจนได้ปัญหา สาเหตุของปัญหา หรือวิธีการแก้ปัญหา มาได้แล้ว ขั้นที่จำเป็นจะต้องทำต่อจากนั้นคือ การประเมินและตัดสินใจว่าจะเลือกปัญหาใด จะแก้ที่สาเหตุใด และจะแก้ด้วยวิธีใด การประเมินและตัดสินใจจำเป็นจะต้องตั้งอยู่บนฐานของข้อมูลและเกณฑ์การตัดสินใจที่กำหนดไว้ล่วงหน้า ในขั้นนี้เทคนิคทางสถิติต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วจำเป็นต้องนำมาใช้ นอกจากนี้ยังต้องพิจารณาตามเกณฑ์ต่าง ๆ เช่น สอดคล้องกับนโยบายขององค์การหรือไม่ ใช้ค่าใช้จ่ายมากน้อยเพียงใด เป็นปัญหาของกลุ่มหรือไม่ ทำได้เองโดยตลอดหรือไม่ ฯลฯ

6. เทคนิคการทำงานร่วมกันเป็นทีม กิจกรรมของกลุ่มสร้างคุณภาพเป็นกิจกรรมกลุ่มทำงานร่วมกันในทุกขั้นตอน มีการประชุมกลุ่มอย่างสม่ำเสมอทุกสัปดาห์ เพื่อให้การทำงานดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ เทคนิคการทำงานร่วมกันเป็นทีมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง การนำประชุม การดำเนินการประชุมอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำงานของกลุ่ม การจูงใจสมาชิกในกลุ่ม ฯลฯ จำเป็นต้องนำมาใช้อย่างได้ผล

เทคนิคในการทำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพดังกล่าว มิใช่จะใช้ครบถ้วนทุกอย่างในการทำกิจกรรมหนึ่ง ๆ ความจริงแล้วกิจกรรมแต่ละกิจกรรมจะใช้เทคนิคแตกต่างกันไปตามความเหมาะสม เทคนิคบางอย่างใช้บ่อย เช่น ผังกางปลา แผนภูมิพาเรโต เทคนิคการระดมสมอง เทคนิคการทำงานเป็นทีม เป็นต้น ในระดับการแก้ปัญหาที่ง่าย ๆ สถิติที่ใช้ก็เป็นสถิติเบื้องต้น ไม่ยากหรือลึกซึ้งอะไรนัก เว้นแต่จะเป็นปัญหาที่ซับซ้อนซึ่งต้องผู้จริง ๆ จึงจะมีการใช้เครื่องมือที่ยากและลึกซึ้ง ซึ่งก็มีไม่บ่อยนัก จึงนับว่าเทคนิคดังกล่าวสามารถนำมาใช้โดยสมาชิกธรรมดาซึ่งมีพื้นฐานความรู้ไม่สูงนักได้อย่างสบาย เพียงแต่ให้มีการอบรมชี้แจงให้เข้าใจก่อนเท่านั้น ซึ่งเรื่องนี้ก็เป็นที่ประจักษ์แจ้งชัดอยู่แล้วในวงการอุตสาหกรรมทั่ว ๆ ไป

ขั้นตอนการดำเนินงานของกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ แสดงในภาพประกอบต่อไปนี้

ภาพประกอบ 12 แสดงขั้นตอนการดำเนินงานของกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ

4.4 ประโยชน์ที่ได้รับ

เจริญ วัชรরংশิ (เจริญ วัชรরংশิ ม.ป.ป. : 8 - 11) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการทำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพว่า มีประโยชน์ต่อผู้ทำกิจกรรม ต่อหน่วยงาน และต่อประเทศชาติโดยส่วนรวม ซึ่งมีผลดีทั้งทางด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ และที่สำคัญคือ มีผลดีด้านการพัฒนาระบบการบริหาร และพัฒนาทรัพยากรคน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้คือ

1. ช่วยสร้างระบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพที่ทุกคนมีส่วนร่วม นักบริหาร และพนักงานทุกระดับจะมีความสามารถเพิ่มขึ้น การทำงานต่าง ๆ จะนำไปสู่คุณภาพและประสิทธิภาพที่ดีกว่าเดิม

2. ปลุกฝังวิธีการทำงานเป็นทีมที่ดีกว่าการทำงานแบบเอกเทศ ซึ่งเป็นการปลุกฝังความสำนึกเรื่องความจำเป็นและความสำคัญของการทำงานร่วมกัน การรักษากติกาและระเบียบวินัยในการทำงานรวมกัน

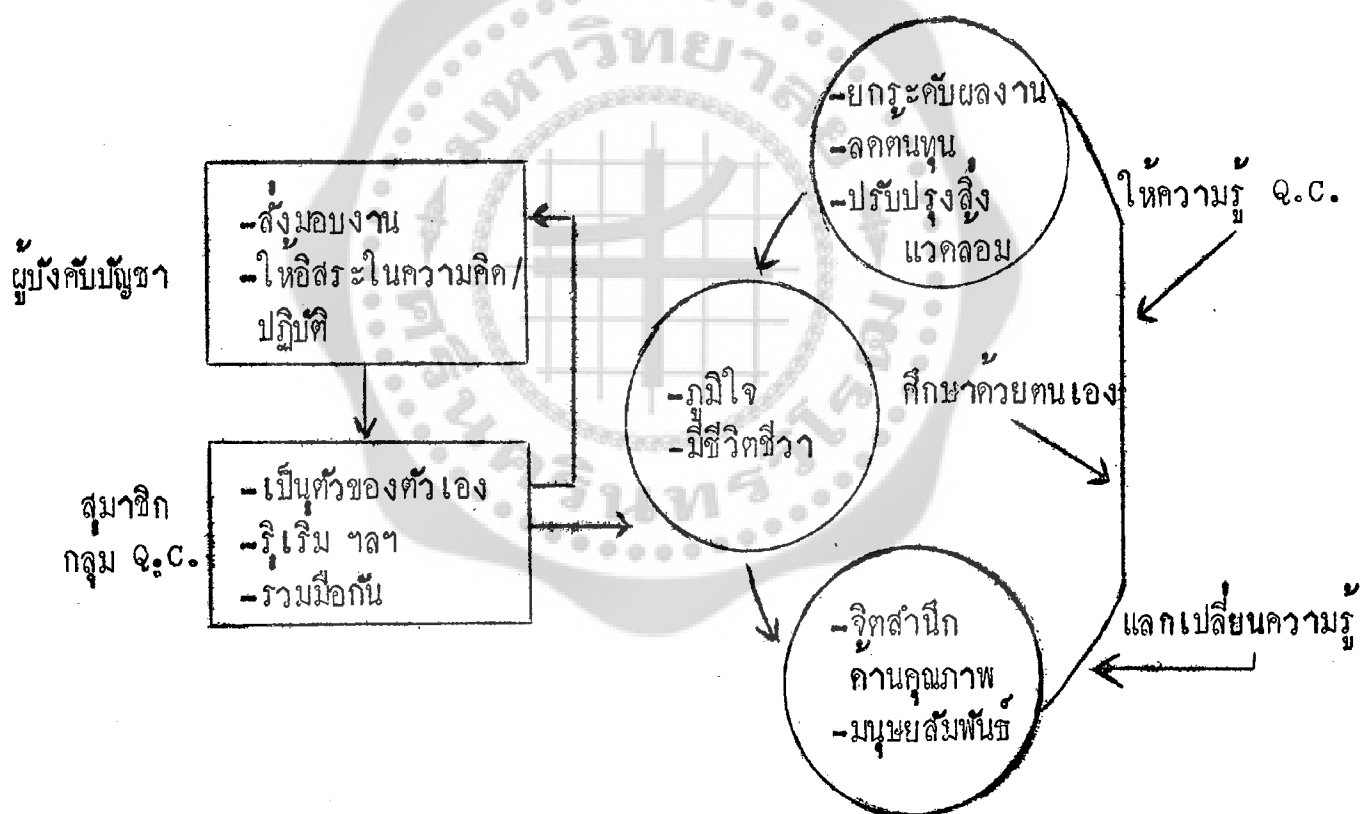
3. เป็นพื้นฐานการสร้างควมสามัคคี และสร้างระเบียบวินัยของคนทั่วไป

4. เป็นการฝึกคนให้รู้วิธีการวิเคราะห์และแก้ปัญหาจากข้อมูลความจริง โดยการใช้เทคนิคคู่มือคิวิซี ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพมาก

ชัยพร วิชชาวุธ (ชัยพร วิชชาวุธ 2526 : 8) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพไว้ว่า กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพนอกจากจะมีประโยชน์ในด้านประสิทธิภาพและผลผลิตแล้ว ยังสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของงานให้กับผู้ปฏิบัติงาน ความรู้สึกมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของงานนี้ ทำให้เกิดความผูกพันในงาน และมีความตั้งใจทำงานมากขึ้น กิจกรรมกลุ่มของกลุ่มสร้างคุณภาพเป็นประโยชน์ต่อการสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ปฏิบัติงานด้วยกัน และเป็นการพัฒนาความสามารถของสมาชิกทุกคนในกลุ่มในเชิงคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็นอีกด้วย

ประโยชน์ของกลุ่มสร้างคุณภาพ นอกจากสองท่านที่กล่าวมาแล้ว ยังมีผู้กล่าวไว้ในวารสารและหนังสือต่าง ๆ อีกมาก แต่ก็สรุปความได้ในทำนองเดียวกันว่า กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพมีประโยชน์มากที่สุดต่อผู้ทำกิจกรรมเอง เพราะการทำกิจกรรมทำให้ได้รับการพัฒนาตนเองให้เป็นคนมีความรู้ความสามารถในการคิดเห็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น

มีความเชื่อมั่นในตนเอง และมีมนุษยสัมพันธ์ ผู้ที่ได้รับประโยชน์รองลงมาคือ องค์การที่
 ผู้ทำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพสังกัดอยู่ เช่น เป็นพนักงานก็ทำให้บริษัทเจริญก้าวหน้า เป็นครู
 หรือนักเรียนก็ทำให้โรงเรียนมีคุณภาพ ซึ่งสุดท้ายก็จะส่งผลไปสู่ประเทศชาติเป็นส่วนรวม
 ดังแสดงในภาพประกอบต่อไปนี้ (สุวัฒน์ เงินดำ 2527 : 168)

ภาพประกอบ 13 แสดงประโยชน์ของกลุ่มสร้างคุณภาพที่มีต่อการพัฒนาคนและการพัฒนางาน

4.5 งานวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มสร้างคุณภาพ

หลังจากที่กลุ่มสร้างคุณภาพได้กำเนิดขึ้นในประเทศญี่ปุ่นราวทศวรรษ 1960 แล้ว ในเดือนเมษายน ค.ศ. 1962 ได้มีการเริ่มเผยแพร่กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพขึ้นเป็นครั้งแรก โดยองค์การที่ชื่อว่า JUSE (Japan Union of Scientists and Engineers) ซึ่งมีสำนักงานใหญ่อยู่ที่มหานครโตเกียว กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพนี้เป็นที่สนใจจากวงการอุตสาหกรรมของญี่ปุ่นเป็นอย่างมาก จึงทำให้การจัดตั้งกลุ่มสร้างคุณภาพขยายตัวไปอย่างรวดเร็ว ในปี ค.ศ. 1974 สหรัฐอเมริกาได้เริ่มรับแนวความคิดกลุ่มสร้างคุณภาพของญี่ปุ่นเข้ามาใช้ในประเทศ อย่างไรก็ตามกลุ่มสร้างคุณภาพได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในวงการธุรกิจ วงการบริหาร และวงการศึกษารวมทั้งของสหรัฐอเมริกาในระยะ 4 - 5 ปี ที่ผ่านมานี้เอง และงานวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มสร้างคุณภาพก็ได้มีขึ้นอย่างมากมายในระยะเวลาดังกล่าวเช่นกัน ทั้งนี้ รายละเอียดดังนี้

งานวิจัยในต่างประเทศ

ซาห์รา (Zahra. 1982 : 2030-A) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการทำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพกับความพึงพอใจในงานที่ทำ ลักษณะของงาน คุณภาพชีวิตการทำงาน และความผูกพันของพนักงานต่อบริษัท เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างคือพนักงานจำนวน 439 คน และหัวหน้างานจำนวน 48 คน ผลการวิจัยพบว่า การทำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในงานที่ทำ (Job Satisfaction) แต่มีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการทำงานที่ระดับนัยสำคัญ .10 และมีความสัมพันธ์กับความผูกพันของพนักงานที่มีต่อบริษัทที่ระดับ .01 นอกจากนี้ยังสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตการทำงาน (Quality of Working Life) ตามการรับรู้ของพนักงานด้วย

เบนจามิน (Benjamin. 1982 : 3062-B) ได้สำรวจทัศนคติต่อองค์การของพนักงานที่ทำและไม่ทำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ ปรากฏว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตามผู้วิจัยพบว่ามีความสัมพันธ์ในทางบวกระหว่างพันธกรณี (Commitment) ที่มีต่อองค์การกับการประเมินความสำเร็จของการทำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ

โมแรน (Moran. 1983 : 4186-3) ได้ทำการฝึกอบรมผู้นำกลุ่มสร้างคุณภาพจำนวน 10 คน เป็นเวลา 12 สัปดาห์ เพื่อปลูกฝังทักษะและทัศนคติที่จำเป็นสำหรับการเป็นผู้นำและผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ในการทำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ ซึ่งได้แก่ความสามารถในการปฏิบัติงานกับบุคคลทุกระดับในบริษัท ความสามารถที่จะฝึกสมาชิกกลุ่มสร้างคุณภาพให้เป็นผู้นำและรับผิดชอบกลุ่มของตน ความชำนาญในการใช้ขั้นตอนและเทคนิคของกลุ่มสร้างคุณภาพ หลังจากการฝึกอบรมผู้วิจัยพบว่า ผู้รับการอบรมมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการทำกลุ่มสร้างคุณภาพมากขึ้น

เบนส์โกเตอร์ (Benscoter. 1983 : 368-A) เปรียบเทียบความสามารถในการค้นหาปัญหาและแก้ปัญหาของนักศึกษามหาวิทยาลัยเพนซิลวาเนีย ที่ได้รับและไม่ได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับขั้นตอนและเทคนิคกลุ่มสร้างคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาในกลุ่มควบคุมสามารถค้นหาปัญหาได้เร็วกว่ากลุ่มทดลอง แต่ความสามารถในการแก้ปัญหาของสมาชิกในกลุ่มทดลองมีระดับสูงกว่ากลุ่มควบคุม

คริกส์แมน (Krigsman. 1983 : 1052-B) ศึกษาผลงานและการขาดงาน (Absenteeism) ของพนักงานในโรงงานทำไส้กรอก 2 แห่ง ที่ทำและไม่ทำกลุ่มสร้างคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า การขาดงานและความเกียจคร้านของพนักงานในกลุ่มทดลองลดน้อยลงหลังจากที่ได้มีการทำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพไปแล้วเป็นเวลา 12 เดือน

โวลฟ์ (Wolff. 1983 : 2184-A) ศึกษาอิทธิพลของการทำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพที่มีต่อทัศนคติ พฤติกรรม และการปฏิบัติตัวของสมาชิกในหน่วยราชการภายในระยะเวลา 17 สัปดาห์ ซึ่งมีการนำกลุ่มสร้างคุณภาพเข้าไปใช้ ผลการวิจัยพบว่าโปรแกรมกลุ่มสร้างคุณภาพมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมและการปฏิบัติมากกว่าด้านทัศนคติ พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด ได้แก่ การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น อัตราการหยุดงานลดน้อยลงในสมาชิกกลุ่มสร้างคุณภาพ

คริสเตียน (Christian. 1983 : 2707-A) ทำการศึกษารายกรณีเกี่ยวกับการนำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพไปใช้ในสถาบันสำหรับเด็กที่เรียนรู้อาสา โดยกลุ่มตัวอย่าง

คือจิตแพทย์ในสถานจำนวน 9 คน ที่สมัครเข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มสร้างคุณภาพภายในระยะเวลาการทดลอง 4 เดือน พบว่า การทำกลุ่มสร้างคุณภาพช่วยพัฒนาความภาคภูมิใจในตนเอง (Self-Esteem) ปรับปรุงคุณภาพการดูแลรักษาคนไข้ของจิตแพทย์ และเพิ่มการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการทำงานมากขึ้น

โกเมซ (Gomez. 1983 : 1510-A) ได้ทำการสำรวจผลจากการทำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพที่มีต่อผลผลิตของงานและคุณภาพชีวิตการทำงาน ผลการวิจัยพบว่าพนักงานมีความเห็นว่าการทำกลุ่มสร้างคุณภาพช่วยปรับปรุงคุณภาพชีวิตการทำงาน ในด้านผลผลิตรวมพบว่าเพิ่มขึ้นถึง 1 เท่าตัว โดยพนักงานแต่ละคนสามารถเพิ่มผลผลิตมากกว่าเดิมประมาณ 20 %

ลิตเทล (Littell. 1983 : 2942-A) ได้นำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพมาประยุกต์ใช้ในโรงเรียนในรัฐเนวาดา โดยเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มทดลอง 8 โรงเรียน และกลุ่มควบคุม 7 โรงเรียน จากการวัดตัวแปรตามโดยใช้แบบสำรวจองค์การ (Modified Survey of Organization) และแบบประเมินผลผลิต (Productivity Assessment Scale) พบว่า กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ระดับผลผลิตจากกลุ่มสร้างคุณภาพ 27 กลุ่ม มีค่าคะแนนเฉลี่ย 4.25 จากคะแนนเต็ม 5 จึงสรุปได้ว่ากลุ่มสร้างคุณภาพสามารถนำมาใช้ในระบบการศึกษาได้อย่างบังเกิดผลดี

สมิธ (Smith. 1984 : 135-A) ได้วิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสร้างคุณภาพ เครื่องมือในการวิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา การสังเกต และการสัมภาษณ์ สรุปผลการวิจัยได้ว่า (1) การทำกลุ่มสร้างคุณภาพช่วยจัดความไม่พึงพอใจในการทำงาน (Job Dissatisfaction) ของพนักงานได้ (2) การแยกตัวโดดเดี่ยวของพนักงานมีการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากการทำกลุ่มสร้างคุณภาพ (3) ปัจจัยพื้นฐานที่ช่วยพัฒนาและทำให้การทำกลุ่มสร้างคุณภาพประสบผลสำเร็จ คือ ความเข้าใจและความเชื่อมั่นในกระบวนการของกลุ่มสร้างคุณภาพ โปรแกรมและผู้นำที่มีประสิทธิภาพ (4) การเข้าร่วมในกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพช่วยให้เกิดการวางแผน และจัดการงานในแนวทางใหม่ ๆ

รอฟฟาเอลลี (Lafaeli. 1984 : 315-A) ได้สำรวจความคิดเห็นของพนักงานที่ทำและไม่ได้ทำกลุ่มสร้างคุณภาพเกี่ยวกับอิทธิพลต่าง ๆ ที่มีต่อการทำงาน ตาม

การรับรู้ของพนักงาน ผลการศึกษาพบว่า พนักงานที่ทำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพรายงานการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการแก้ปัญหาในการทำงานมากกว่า ตลอดจนมีความพึงพอใจในงานที่ทำในระดับสูงกว่าพนักงานที่ไม่ได้ทำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ

เอมส์ (Ames. 1984 : 1581-A) ได้เปรียบเทียบผลของการนำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพมาใช้กับครูและคนงานในโรงเรียน 2 แห่ง ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า มีการปรับปรุงด้านสิ่งแวดล้อม 10 องค์ประกอบ ในโรงเรียนกลุ่มทดลอง ซึ่งแตกต่างจากโรงเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ทำการสัมภาษณ์อย่างเป็นระบบ (Structured Interview) เพิ่มเติมเพื่อยืนยันข้อค้นพบนี้ด้วย จึงสรุปได้ว่า ในโรงเรียนที่ครูใหญ่หรือผู้บริหารให้ความสนใจในตัวบุคคล งาน และแก้ปัญหาโดยใช้ระบบกลุ่มสร้างคุณภาพ จะช่วยให้มีการปรับปรุงคุณภาพชีวิตการทำงานในโรงเรียน มากกว่าในโรงเรียนที่ครูใหญ่หรือผู้บริหารไม่ได้ให้ความสนใจตัวแปรดังกล่าว

กันนาทิลเลค (Gunatilake. 1984 : 1723-B) ได้ศึกษาผลของการนำเทคนิคกลุ่มสร้างคุณภาพเข้าไปใช้ในโรงพยาบาล 2 แห่ง ตัวแปรตามที่วัด คือ ประสิทธิภาพของกลุ่มสร้างคุณภาพและทีมงาน เครื่องมือที่ใช้วัดเป็นแบบสังเกต และแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า พนักงานในกลุ่มทดลองมีทัศนคติต่อการทำงานดีขึ้น และแตกต่างจากกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีการปรับปรุงทีมงานมากขึ้นกว่าเดิมในกลุ่มทดลอง

โชว์ส (Shores. 1984 : 2014-A) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าร่วมทำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพกับความพึงพอใจในงานที่ทำของพนักงานในองค์กรต่าง ๆ ของมลรัฐไอโอวา (Iowa) จำนวน 510 คน ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกกลุ่มสร้างคุณภาพมีความพึงพอใจงานที่ทำอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อนำตัวแปรคือ รายได้ อายุ ฯลฯ เข้ามาศึกษาด้วย แต่ถ้าวัดแยกศึกษาตามรายได้ อายุ ฯลฯ แล้ว ปรากฏว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

เอลวินส์ (Elvins. 1984 : 2693-A) ศึกษาผลของการทำกลุ่มสร้างคุณภาพที่มีต่อการติดต่อสื่อสารภายในองค์กร ตามการรับรู้ของพนักงานหรือสมาชิกในองค์กรนั้น ๆ โดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์พนักงานจำนวน 102 คน ในองค์กรส่วนท้องถิ่น 5 แห่ง

ที่มีการทำกลุ่มสร้างคุณภาพ จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพพบว่า การเข้ามีส่วนร่วมทำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพให้ผลทางบวกต่อการติดต่อสื่อสาร (Communication) ภายในองค์กร

เรโนลด์ส (Reynolds. 1984 : 3693-A) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการทำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพในสหรัฐอเมริกา เครื่องมือในการวิจัยคือ แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างคือพนักงาน 126 คน จากบริษัท 69 แห่ง ในสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีการทำกลุ่มสร้างคุณภาพมาเป็นเวลาอย่างน้อย 6 เดือน นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบบริษัท 9 แห่ง เกี่ยวกับองค์ประกอบการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ได้แก่ คุณภาพ ผลผลิต ประสิทธิภาพ ด้านราคา การพัฒนาพนักงาน การฝึกอบรม การติดต่อสื่อสาร การขาดงาน การลาออก จากงาน และขวัญในการทำงาน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่คาดหวังว่า การทำกลุ่มสร้างคุณภาพจะช่วยให้เกิดการพัฒนาและปรับปรุงในด้านคุณภาพ การพัฒนาพนักงาน การติดต่อสื่อสาร ขวัญในการทำงาน ประสิทธิภาพด้านราคา และการฝึกอบรม นอกจากนี้ยังพบว่ามีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างรายงานเกี่ยวกับการปรับปรุง และ ลักษณะโปรแกรมกลุ่มสร้างคุณภาพในบริษัท 8 แห่ง

โฮมส์ (Holmes. 1984 : 515-A) ศึกษาผลของการทำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพในองค์การบริหารของรัฐ (Public Sector Bureaucracies) 3 ระดับ คือ ระดับรัฐบาลกลาง (Federal) ระดับรัฐ (State) และระดับท้องถิ่น (Local Agency) เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดของกลุ่มสร้างคุณภาพถูกนำไปใช้และประสบผลสำเร็จมากที่สุดในระดับรัฐบาลกลาง ปัจจัยสำคัญของความสำเร็จคือ การฝึกอบรมกลุ่มสร้างคุณภาพให้แก่ฝ่ายจัดการทุกระดับ รวมทั้งหัวหน้าฝ่ายบุคลากร และการมีหัวหน้ากลุ่มสร้างคุณภาพที่ยึดมั่นในแนวคิดของกลุ่มสร้างคุณภาพ ส่วนปัจจัยสำคัญที่ทำให้้องค์การบริหารระดับรัฐ และระดับท้องถิ่นไม่ประสบผลสำเร็จในการทำกลุ่มสร้างคุณภาพ คือการเปลี่ยนแปลงด้านการเมือง และข้อจำกัดด้านการเงิน

ซอร์ค (Sork. 1984 : 576-A) เปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในการทำงานของครูในโรงเรียน 4 แห่ง ที่ทำและไม่ได้ทำกลุ่มสร้างคุณภาพ สรุปผลการวิจัยไว้ว่า (1) ทัศนคติต่อบรรยากาศการทำงานของครูที่ร่วมทำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เมื่อเทียบกับครูที่ไม่ได้ทำกลุ่มสร้างคุณภาพ (2) การแก้ปัญหาโดยใช้ขั้นตอนและเทคนิคของกลุ่มสร้างคุณภาพมีประสิทธิภาพในระบบการศึกษา (3) ครูที่ร่วมทำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพมีสัมพันธภาพระหว่างกันดีขึ้น

แพสเสก (Pesek. 1984 : 749-A) สํารวจทัศนคติของหัวหน้างาน (Supervisors) 90 คน และพนักงาน (Employees) 420 คน ใน 7 องค์การ ที่ทำและไม่ได้ทำกลุ่มสร้างคุณภาพโดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า ทัศนคติที่มีต่อความสามารถของลูกน้องของหัวหน้างานที่ทำและไม่ได้ทำกลุ่มสร้างคุณภาพไม่แตกต่างกัน พนักงานที่ไม่ได้ทำกลุ่มสร้างคุณภาพมีทัศนคติต่อความสามารถของหัวหน้างานอยู่ในระดับต่ำกว่าพนักงานที่ทำกลุ่มสร้างคุณภาพ

แอนดริโอเรีย (Andiorio. 1984 : 784-B) ศึกษาผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพกับพนักงานในโรงพยาบาลจำนวน 48 คน พบว่า ประสิทธิภาพการทำงานกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพให้ผลในทางบวกต่อความคิดสร้างสรรค์ ผลงาน โครงสร้างขององค์การ การติดต่อสื่อสาร การจัดการความขัดแย้ง และด้านทรัพยากรมนุษย์ การบริหารแบบมีส่วนร่วม และการพัฒนาผู้นำ

เกรดี (Grady. 1984 : 989-B) สํารวจความเปลี่ยนแปลงด้านผลงานและด้านคุณภาพชีวิตการทำงานของผู้ที่เข้าร่วมและไม่ได้เข้าร่วมกลุ่มสร้างคุณภาพ พบว่ามีความสัมพันธ์ในทางบวกระหว่างการเข้าร่วมกลุ่มสร้างคุณภาพและการเปลี่ยนแปลงด้านคุณภาพชีวิตการทำงาน ตามการรับรู้ของผู้ที่ทำการกลุ่มสร้างคุณภาพ และมีการปรับปรุงด้านผลงาน และลดอัตราการขาดงานลงด้วย นอกจากนี้ยังพบว่ามีแนวโน้มของการเสื่อมถอย (Decrease) ด้านคุณภาพชีวิตการทำงานในกลุ่มที่ไม่ได้ทำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพมากกว่ากลุ่มที่ทำด้วย

แอนเยาชา (Anyaocha. 1984 : 848-A) วิเคราะห์ประสิทธิผลของการนำแนวคิดกลุ่มสร้างคุณภาพไปใช้ในระบบการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า การตัดสินใจโดยความเห็นพ้องร่วมกัน (Decision Making by Consensus) ซึ่งเป็นเทคนิคของกลุ่มสร้างคุณภาพได้ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายในยุโรปและสหรัฐอเมริกาเป็นเวลากว่า 20 ปีแล้ว ซึ่งเป็นวิธีการที่มีประสิทธิผลมากกว่าการตัดสินใจโดยเอกฉันท์บุคคล (Individual Decision Making)

แดกเคน (Dakken. 1985 : 2495-A) ศึกษาความคิดเห็นของครูใหญ่ 108 คน ในโรงเรียนรัฐบาล มลรัฐโอไฮโอว่า เกี่ยวกับความต้องการ (Desirability) และความเป็นไปได้ในการนำขั้นตอนและเทคนิคกลุ่มสร้างคุณภาพไปใช้กับครู เพื่อปรับปรุงผลงานและคุณภาพการทำงานในโรงเรียน ปรากฏว่าครูใหญ่ 70 % จากโรงเรียนประถมและมัธยมสนับสนุนความคิดดังกล่าวข้างต้น

มิสกิน (Miskin. 1985 : 3213-A) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าร่วมกลุ่มสร้างคุณภาพกับความพึงพอใจงานที่ทำ และการรับรู้เกี่ยวกับแบบและประสิทธิภาพของผู้นำ กลุ่มตัวอย่าง คือ พนักงานที่เคยรวมและไม่เคยรวมกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า พนักงานที่เคยรวมกลุ่มสร้างคุณภาพรายงานประสิทธิภาพของผู้นำ และความพอใจงานที่ทำในระดับที่สูงกว่า พวกที่ไม่เคยรวมกลุ่มสร้างคุณภาพ และยังพบความสัมพันธ์ในทางบวกระหว่างคะแนนความพอใจงานและคะแนนการรับรู้เกี่ยวกับประสิทธิภาพของผู้นำกลุ่ม ผู้วิจัยให้ข้อเสนอแนะว่า ผู้นำกลุ่มสร้างคุณภาพควรมีลักษณะมุ่งมั่นและมุ่งความสัมพันธ์

จากการศึกษาผลของการวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มสร้างคุณภาพในต่างประเทศ
ได้ข้อสรุปที่สำคัญดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตาราง 17 สรุปผลการวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มสร้างคุณภาพในต่างประเทศ

ลำดับที่	ชื่อผู้วิจัย	กลุ่มที่เปรียบเทียบ	ปี	กลุ่มตัวอย่าง	ผลการศึกษา
1	ซาฮรา	ศึกษา อ.ค. กลุ่มเดียว	1982	พนักงาน, หัวหน้า	สัมพันธ์กับตัวแปรตาม
2	เบนจามิน	ไม่ทำ อ.ค.	1982	พนักงาน	ไม่แตกต่าง
3	โมแรน	ก่อน-หลังการทดลอง	1983	พนักงาน	แตกต่าง
4	เบนดิกเตอร์	ไม่ฝึกอบรม อ.ค.	1983	นักศึกษา	แตกต่าง 1 จาก 2 ตัวแปร
5	คริสเตน	ก่อน-หลังทดลอง	1983	พนักงาน	แตกต่าง
6	ไวลด์	ก่อน-หลังทดลอง	1983	ข้าราชการ	แตกต่าง 1 จาก 2 ตัวแปร
7	คริสเตียน	ก่อน-หลังทดลอง	1983	จิตแพทย์	แตกต่าง
8	โคเมซ	ก่อน-หลังทดลอง	1983	พนักงาน	แตกต่าง
9	ลิตเทิล	ไม่ทำ อ.ค.	1983	ครูและคณงาน	แตกต่าง
10	สมิท	ศึกษา อ.ค. กลุ่มเดียว	1984	พนักงาน	สัมพันธ์กับตัวแปรตาม
11	รพีฟาเอลลี	ไม่ทำ อ.ค.	1984	พนักงาน	แตกต่าง
12	เฮมส์	ไม่ทำ อ.ค.	1984	ครูและคณงาน	แตกต่าง
13	กันนาทิล เลค	ไม่ทำ อ.ค.	1984	พนักงาน	แตกต่าง
14	โฮวล์	ศึกษา อ.ค. กลุ่มเดียว	1984	พนักงาน	สัมพันธ์กับตัวแปรตาม

ตาราง 17 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อผู้วิจัย	กลุ่มที่เปรียบเทียบ	ปี	กลุ่มตัวอย่าง	ผลการศึกษา
15	เอลวินด์	ศึกษา Q.C. กลุ่มเดียว	1984	พนักงาน	สัมพันธ์กับตัวแปรตาม
16	เรโนลด์	ศึกษา Q.C. กลุ่มเดียว	1984	พนักงาน	สัมพันธ์กับตัวแปรตาม
17	โฮมส์	ศึกษา Q.C. กลุ่มเดียว	1984	เจ้าหน้าที่	สำเร็จ 1 จาก 3 องค์การ
18	ซอร์ค	ไม่ทำ Q.C.	1984	ครู	แตกต่าง
19	แพตเสก	ไม่ทำ Q.C.	1984	พนักงาน, หัวหน้า	แตกต่างเฉพาะกลุ่มพนักงาน
20	แอนดีโอเวีย	ศึกษา Q.C. กลุ่มเดียว	1984	พนักงาน	สัมพันธ์กับตัวแปรตาม
21	เกร็ก	ไม่ทำ Q.C.	1984	พนักงาน	แตกต่าง
22	แอนเยาคา	ศึกษา Q.C. กลุ่มเดียว	1984	ครูและผู้บริหาร	สัมพันธ์กับตัวแปรตาม
23	แดกเกน	-	1985	ครูใหญ่	70 % สนับสนุน Q.C.
24	มิสกิน	ไม่ทำ Q.C.	1985	พนักงาน	แตกต่าง

จากตาราง 17 แสดงให้เห็นว่า การทำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพส่งผลต่อ
ตัวแปรตามในทางที่ดีกว่า เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มที่ไม่ทำกลุ่มสร้างคุณภาพ หรือเมื่อเปรียบเทียบกับ
ระหว่างก่อน-หลังการทดลองจำนวน 11 การวิจัยด้วยกัน และส่งผลต่อตัวแปรตามเฉพาะบางตัว
4 การวิจัย มีเพียง 1 การวิจัยเท่านั้นที่ไม่แตกต่างกัน แต่มีการวิจัยอีกจำนวนหนึ่งที่ไม่ได้ศึกษา
ในแง่การเปรียบเทียบ แต่มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการทำกลุ่มสร้างคุณภาพกับตัวแปรตาม
ซึ่งปรากฏว่ามี 7 การวิจัยที่แสดงว่า การทำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพมีความสัมพันธ์ในทางบวก
กับตัวแปรตามที่ดีกว่า ตัวแปรตามที่ดีศึกษากันในเรื่องกลุ่มสร้างคุณภาพ ได้แก่ ผลงาน ทักษะ
ขององค์กรหรือหน่วยงาน ความพึงพอใจในงาน แรงจูงใจในการทำงาน คุณภาพชีวิตการทำงาน
ขวัญในการทำงาน ความผูกพันต่อหน่วยงาน ความสามัคคีของพนักงาน ความสามารถแก้ปัญหา ฯลฯ

จากงานวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มสร้างคุณภาพในต่างประเทศดังกล่าวแล้วข้างต้น
แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกลุ่มสร้างคุณภาพ เมื่อนำมาใช้ในองค์การ
บริษัท โรงงานอุตสาหกรรม หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งของรัฐบาลและเอกชน ตลอดจนในการ
บริหารการศึกษา ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการนำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพมาประยุกต์ใช้
ในการเรียนการสอนพุทธศาสนา ซึ่งยังไม่เคยมีผู้ทำการวิจัยมาก่อน การฝึกเยาวชนให้เรียนรู้
การทำงานกลุ่มที่มีประสิทธิภาพนับว่ามีความสำคัญยิ่ง เพราะในอนาคตเยาวชนเหล่านี้ก็ต้อง
เข้าไปมีบทบาทในองค์การและหน่วยงานต่าง ๆ

งานวิจัยภายในประเทศ

สมนึก ทองเอี่ยม (สมนึก ทองเอี่ยม 2528 : ง - จ) ได้ทำวิจัย
เรื่อง ผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพงานต่อการรับรู้สภาพการปฏิบัติงานของครูอาจารย์
ในวิทยาลัยเกษตรกรรมชลบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพงาน
ต่อการรับรู้สภาพการปฏิบัติงานของครู-อาจารย์ ในลักษณะของความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน
ขวัญในการปฏิบัติงาน สัมพันธภาพระหว่างครู-อาจารย์ ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และ
ผลงานตามการรับรู้ของครู-อาจารย์ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ

กลุ่มควบคุม 1 มีจำนวน 26 คน เป็นครู-อาจารย์ที่ผ่านการฝึกอบรม
กลุ่มสร้างคุณภาพแต่ไม่ได้ทำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพในการปฏิบัติงานจริง

กลุ่มควบคุม 2 มีจำนวน 25 คน เป็นครู-อาจารย์ ซึ่งไม่ผ่านการฝึกอบรม
กลุ่มสร้างคุณภาพ และไม่ได้ทำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ

กลุ่มทดลอง มีจำนวน 25 คน เป็นครู-อาจารย์ที่ผ่านการฝึกอบรม
กลุ่มสร้างคุณภาพและทำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพงานในสภาพการปฏิบัติงานจริง

ผลการวิจัยพบว่า การใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพมีผลทางบวกในกลุ่ม
ครู-อาจารย์ที่ผ่านการฝึกอบรมกลุ่มสร้างคุณภาพ และทำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพงาน
ในสภาพการปฏิบัติงานจริง ต่อการรับรู้สภาพการปฏิบัติงานของครู-อาจารย์ ทั้ง 5 ลักษณะ
คือ ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ขวัญในการปฏิบัติงาน สัมพันธภาพระหว่างครู-อาจารย์
ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และผลงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

วีระ ผังรักษ์ (วีระ ผังรักษ์ 2528 : 60) ได้ศึกษาความคิดสร้างสรรค์
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นโดยการทดลองทำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ
โดยใช้เวลาในการทดลอง 14 สัปดาห์ และใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัย
รูปภาพเป็นสื่อ แบบ ก. ของเทอร์เรนซ์ทำการทดสอบนักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ทำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพมีระดับความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้น
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เพ็ญจันทร์ วรรณรัตน์ (เพ็ญจันทร์ วรรณรัตน์ 2528 : ง - จ)
ได้ทำวิจัยเรื่องผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มควบคุมคุณภาพในการแก้ปัญหาวงจรไฟฟ้า ของ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เนื้อหาเรื่องวงจรไฟฟ้า ตามหลักสูตรของกรมวิชาการ
กระทรวงศึกษาธิการ เป็นสถานการณ์ทดสอบ ตัวแปรตามที่ศึกษาคือ ประสิทธิภาพและ
ประสิทธิผลของการแก้ปัญหาวงจรไฟฟ้า พฤติกรรม คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และ
พฤติกรรมการทำงานเป็นกลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลอง คือกลุ่มที่ได้รับการอบรม
กิจกรรมกลุ่มควบคุมคุณภาพ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการแก้ปัญหา มีพฤติกรรมคิดเป็น
ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และมีพฤติกรรมการทำงาน เป็นกลุ่มดีกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม ซึ่งไม่ได้รับ
การอบรมกลุ่มสร้างคุณภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วรัญญา ชีรธรรมากร (วรัญญา ชีรธรรมากร 2528 : 69 - 70) ได้ทำการวิจัยเรื่องผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มควบคุมคุณภาพในการแก้ปัญหาระเบียบวินัย ในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มทดลองได้รับการฝึกอบรม ปฏิบัติการกิจกรรมกลุ่มควบคุมคุณภาพ แล้วนำวิธีการที่ได้รับการฝึกอบรมไปใช้ในการแก้ปัญหา ความมีระเบียบวินัยในชั้นเรียน ส่วนกลุ่มควบคุมให้แก้ปัญหาคำมีความมีระเบียบวินัยกันเองโดยไม่ได้รับการฝึก ผลการวิจัยปรากฏว่า

1. นักเรียนห้องเรียนที่ใช้กิจกรรมกลุ่มควบคุมคุณภาพมีพฤติกรรม การผิดระเบียบวินัยในชั้นเรียนลดลงมากกว่านักเรียนห้องเรียนที่ไม่ใช้กิจกรรมกลุ่มควบคุมคุณภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. นักเรียนห้องเรียนที่ใช้กิจกรรมกลุ่มควบคุมคุณภาพมีพัฒนาการของ พฤติกรรมการทำงานเป็นกลุ่มมากกว่านักเรียนห้องเรียนที่ไม่ใช้กิจกรรมกลุ่มควบคุมคุณภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. นักเรียนห้องเรียนที่ใช้กิจกรรมกลุ่มควบคุมคุณภาพมีพัฒนาการของ พฤติกรรมคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น มากกว่านักเรียนห้องเรียนที่ไม่ใช้กิจกรรม กลุ่มควบคุมคุณภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มสร้างคุณภาพภายในประเทศซึ่งมีเพียง 4 เรื่อง ปรากฏว่ากลุ่มสร้างคุณภาพช่วยให้เกิดการพัฒนาด้านการปฏิบัติงาน ความคิดสร้างสรรค์ การคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ตลอดจนพฤติกรรมการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5. ทฤษฎีและแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสร้างคุณภาพ

5.1 ทฤษฎีการทำงานกลุ่ม

ทฤษฎีเกี่ยวกับกลุ่มและการทำงานเป็นหมู่คณะนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับการที่จะ พยายามสร้างแรงจูงใจให้สมาชิกกลุ่มได้รับแรงจูงใจในระดับที่สูงที่สุดที่จะเป็นไปได้ เพื่อให้เขาเหล่านั้นสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างดี

ในเรื่องของทฤษฎีการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มนี้มีผู้เสนอทฤษฎีที่น่าสนใจไว้แตกต่างกันไปหลายทฤษฎีดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎีการกระทำร่วมกัน ได้รับการพัฒนาขึ้นมาโดย จอร์จ โฮมส์ (George Homans) ทฤษฎีนี้อธิบายเป็นหลักการสำคัญเอาไว้ว่า การกระทำร่วมกันเป็นกลุ่ม ประกอบด้วยการประกอบพื้นฐานสำคัญ 3 อย่าง คือ (1) กิจกรรม (2) การกระทำร่วมกัน และ (3) ความรู้สึก องค์ประกอบทั้งสามจะเกี่ยวพันโดยตรงระหว่างกัน กล่าวคือ ถ้าหากว่าบุคคลยังมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากเท่าใด การกระทำร่วมกัน และความรู้สึกของพวกเขา จะมีมากขึ้นด้วย บุคคลต่าง ๆ ภายในกลุ่มเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นไม่เพียงแต่อยู่ใกล้ชิดกันเท่านั้น แต่พวกเขาจะต้องทำการตัดสินใจ ตัดทอนสื่อสาร สนับสนุน ประสานงานและประสบความสำเร็จในเป้าหมายอีกด้วย สมาชิกภายในกลุ่มหรือองค์การที่เกี่ยวข้องกับลักษณะดังกล่าวนี้มีแนวโน้มจะรวมกันเข้าเป็นกลุ่มที่มีพลังสูงมาก (สมยศ นาวิการ 2523 : 234)

2. ทฤษฎีตาข่ายการปฏิบัติงาน (Grid of Work) ผู้พัฒนาความคิดของทฤษฎีนี้ คือ เบลค (Blake) และมูตัน (Mouton) แห่งมหาวิทยาลัยเท็กซัส หลักการสำคัญของทฤษฎีนี้เชื่อว่าคนต้องการจะทำงานให้ได้ผลและต้องการมีส่วนร่วมในงานที่เขารับผิดชอบ และการที่จะให้การทำงานแบบการเข้ามามีส่วนร่วมได้ผลย่อมกระทำโดยการสร้างบรรยากาศขององค์การที่จะช่วยให้สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ และเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นในการทำงานจริงจึง ทฤษฎีตาข่ายงานนี้มีความเชื่ออย่างฝังใจว่า ผลงานย่อมเกิดจากการสนธิ (Integration) หรือการประสานประสานความต้องการขององค์การและของคนเข้าด้วยกัน (โสภณ ภาพจน์ 2521 : 118 - 119) กล่าวโดยสรุปแล้วทฤษฎีนี้เชื่อว่าการทำงานโดยกลุ่มนั้นจะต้องให้ได้ทั้งผลงานและความร่วมมือร่วมใจของผู้ทำงานประกอบด้วย

3. ทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการกลุ่ม กระบวนการกลุ่มเป็นเรื่องของการทำงานของกลุ่มคน ทฤษฎีด้านนี้มุ่งศึกษาเพื่อหาความรู้ที่จะนำไปใช้ในการปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของคนอันจะเป็นประโยชน์ในด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์ และปรับปรุงการทำงานของกลุ่มชนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เนื้อหาของทฤษฎีนี้จึงมุ่งศึกษาถึงเรื่องธรรมชาติของคน พฤติกรรมของคน ธรรมชาติของกลุ่ม ลักษณะการรวมตัวของกลุ่ม

องค์ประกอบต่าง ๆ ที่สำคัญของกลุ่ม กระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม เป็นต้น (ทิสนา แชมมณี และ เยาวภา เกษะคุปต์ 2522 : 1) เนื่องจากมีหัวข้อที่ต้องศึกษามากมาย ทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการกลุ่ม จึงมีผู้ศึกษาคนคว่าแยกเป็นทฤษฎีย่อย ๆ อีกหลายทฤษฎี คือ

1. ทฤษฎีบุคลิกภาพของกลุ่ม (Group Syntality Theory)

เป็นทฤษฎีที่พัฒนาโดยแคทเทิล (Cattell) ทฤษฎีนี้อาศัยหลักการจากทฤษฎีการเสริมแรง (Reinforcement Theory) คือ กฎแห่งผล (Law of Effect) เพื่ออธิบายพฤติกรรมของกลุ่ม แนวคิดนี้ประกอบด้วยเรื่องต่อไปนี้ (ทิสนา แชมมณี และ เยาวภา เกษะคุปต์ 2522 : 12 - 13)

1.1 ลักษณะของกลุ่มจะประกอบด้วยลักษณะต่อไปนี้

1.1.1 กลุ่มแต่ละกลุ่มจะประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีบุคลิกภาพ

เฉพาะตัว ได้แก่ สติปัญญา ทักษะ บุคลิกภาพ เป็นต้น

1.1.2 กลุ่มแต่ละกลุ่มมีบุคลิกภาพเฉพาะกลุ่ม หรือความสามารถที่กลุ่มได้รับจากสมาชิกดังกล่าวในข้อ 1.1.1 ซึ่งจะทำให้แต่ละกลุ่มมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป บุคลิกภาพของกลุ่ม ได้แก่ ความสามารถของกลุ่มที่มีอยู่ การกระทำของสมาชิกรวมกัน การตัดสินใจ รวมทั้งพฤติกรรมหรือการแสดงออกของสมาชิก

1.1.3 กลุ่มแต่ละกลุ่มมีโครงสร้างภายในเฉพาะ หมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกและแบบแผน หรือลักษณะในการรวมกลุ่ม เช่น มีการแสดงบทบาท ตำแหน่งหน้าที่ มีการสื่อสารระหว่างสมาชิก เป็นต้น

1.2 พลังหรือการเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพของกลุ่ม หมายถึง การแสดงกิจกรรมหรือความร่วมมือของสมาชิกในกลุ่ม เพื่อจุดมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง การกระทำของสมาชิกจะมีลักษณะ 2 ประการ คือ

1.2.1 ลักษณะที่ทำให้กลุ่มรวมกันได้ หมายถึงลักษณะของความร่วมมือในการกระทำกิจกรรมของสมาชิกแต่ละกลุ่ม เพื่อให้ความสัมพันธ์ของสมาชิกเป็นไปอย่างราบรื่นและก่อให้เกิดความสามัคคี ความรวมแรงรวมใจกัน (Cohesion) ซึ่งจะทำให้การรวมกลุ่มโดยไม่มีการแตกแยกหรือการถอนตัวออกจากกลุ่มเป็นไปได้อย่างราบรื่น

1.2.2 ลักษณะที่ทำให้กลุ่มประสบผลสำเร็จ หมายถึง กิจกรรมที่สมาชิกกระทำเพื่อให้กลุ่มบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

2. ทฤษฎีสัมฤทธิ์ผลของกลุ่ม (A Theory of Group Achievement) ผู้ที่คิดค้นรวบรวมองค์ประกอบของทฤษฎีนี้ไว้ คือ สโตกคิลล์ (Stogdill) ซึ่งอธิบายว่า องค์ประกอบสำคัญของการทำงานเป็นกลุ่มมี 3 อย่าง คือ (ทัศนคติ แชนมณี และ เขาวภา เตะชะคุปต์ 2522 : 13 - 14)

2.1 การทุ่มเทของสมาชิก

2.2 สื่อกลางของการลงทุนของสมาชิก

2.3 สัมฤทธิ์ผลของกลุ่ม

ทฤษฎีสัมฤทธิ์ผลของกลุ่มมีคำอธิบายในรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

2.1 การทุ่มเทของสมาชิก (Member Inputs) หมายถึง การแสดงออก ปฏิสัมพันธ์ และการคาดหวังผล ซึ่งถือว่าการลงทุนของสมาชิก เพื่อให้เกิดผลจากการรวมกลุ่ม การแสดงออก หมายถึงการโต้ตอบหรือการตอบสนองของสมาชิก เช่น การตัดสินใจ การเตรียม การสื่อสาร การร่วมมือร่วมใจในการทำงาน เป็นต้น ปฏิสัมพันธ์ หมายถึงปฏิกริยาหรือการแสดงออกต่อกันในระหว่างสมาชิก ส่วนความคาดหวัง หมายถึงสิ่งที่ประกอบกันเข้าเพื่อช่วยเสริมแรงให้สมาชิกคาดหวังความพอใจที่จะได้รับจากการรวมกลุ่ม เช่น จุดมุ่งหมายของกลุ่ม การแสดงบทบาทต่าง ๆ ความมั่นคงของกลุ่ม

2.2 สื่อกลางของการลงทุนของสมาชิก คือ โครงสร้างของกลุ่ม ซึ่งมีลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ (1) โครงสร้างอย่างเป็นทางการ คือ สิ่งที่คาดหวังจากการมีปฏิสัมพันธ์ของสมาชิก เช่น การกำหนดตำแหน่งให้แก่สมาชิกแต่ละคนให้มีสถานภาพและหน้าที่ตามที่ควรจะเป็นเพื่อให้สมาชิกกระทำ และมีปฏิกริยาตามที่คาดหวังไว้ และทำให้ผลการทำงานเป็นจริงเป็นจังขึ้นมา (2) โครงสร้างเกี่ยวกับบทบาทของสมาชิก คือ โครงสร้างของกลุ่มที่เชื่อว่าจะมีอยู่ภายในตัวสมาชิกแต่ละคน บทบาทที่กล่าวถึงนี้ คือ ความรับผิดชอบ และอำนาจในการทำตามตำแหน่งหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

2.3 ผลของกลุ่ม (Group Output) หมายถึงผลที่ได้รับจากการลงทุนของสมาชิกจากการแสดงออก การมีปฏิสัมพันธ์ และการคาดหวังผลโดยผ่านทางโครงสร้างและการกระทำของกลุ่มที่กำหนดขึ้น ผลของกลุ่มที่ได้รับนี้มี 3 ประการ คือ

2.3.1 ผลของการทำงาน ซึ่งเกิดจากความคาดหวังหรือจุดมุ่งหมายและการกระทำเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าว

2.3.2 จริยธรรมของกลุ่ม คือขอบเขตความเป็นอิสระในการทำงานหรือการแสดงพฤติกรรมที่จะให้บรรลุเป้าหมาย ถ้ากลุ่มมีการกำหนดโครงสร้างและปฏิบัติตามโครงสร้างนั้น จริยธรรมของกลุ่มจะมีความเข้มแข็ง เพราะช่วยให้กลุ่มทราบเกี่ยวกับผลที่ควรจะได้รับ

2.3.3 ความสามัคคี หรือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกลุ่ม หมายถึงการรักษากระตือรือร้นและการกระทำและโครงสร้างของกลุ่มไว้ในสภาพที่ต้องการ ซึ่งจะปรากฏเป็นความพอใจของกลุ่มหรือการสนองความต้องการของสมาชิกในกลุ่ม

3. ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนพฤติกรรมของกลุ่ม (Exchange Theory) แนวคิดของทฤษฎีนี้ พยายามจะอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกและกระบวนการของกลุ่ม ซึ่งจะก่อให้เกิดผลจากการรวมกลุ่ม แนวความคิดจากทฤษฎีนี้จะเป็นพื้นฐานของการกระทำหน้าที่ในกลุ่มได้อย่างดี แนวคิดที่สำคัญของทฤษฎีนี้ คือ

3.1 ในการรวมกลุ่มจะมีการแลกเปลี่ยนพฤติกรรมและความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกนี้จะเกิดจากการที่สมาชิกมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การสื่อสารหรือการแสดงพฤติกรรมที่บุคคลหนึ่งแสดงต่ออีกคนหนึ่ง และจะมีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมของบุคคลนั้นด้วย การแสดงพฤติกรรมนี้จะเป็นการแสดงออกทางด้านการกระทำ หรือคำพูดก็ได้ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายตามที่ต้องการ พฤติกรรมที่แสดงออกภายในกลุ่มนี้จะต้องเป็นพฤติกรรมที่ได้รับการเลือกสรรชักจูง หรือพิจารณาแล้วว่า จะแสดงกับใคร อย่างไรบ้าง แนวคิดนี้สรุปเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

3.1.1 สมาชิกมีความสัมพันธ์กัน (Interpersonal Relationship)

3.1.2 สมาชิกมีปฏิริยาสัมพันธ์กัน (Interaction)

3.1.3 การแสดงปฏิสัมพันธ์เป็นการแสดงพฤติกรรม
ในรูปต่าง ๆ

3.1.4 พฤติกรรมที่แสดงออกภายในกลุ่ม จะเป็นพฤติกรรม
ที่เลือกสรรแล้ว

3.2 การเลือกพฤติกรรมและความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก
จะก่อให้เกิดผลของกลุ่มขึ้นซึ่งอาจประกอบด้วย รางวัลจากการมีปฏิสัมพันธ์ เช่น ความสบายใจ
ความสนุกสนาน ความอึดอิมใจ ความพอใจ และการเห็นคุณค่าของการพยายามกระทำ
พฤติกรรมนั้นให้บรรลุจุดมุ่งหมายตามที่ต้องการ

รางวัลและคุณค่าที่ได้รับจากการแสดงพฤติกรรมพิจารณาได้

2 ลักษณะ คือ

3.2.1 ลักษณะของแต่ละบุคคลที่ไม่ได้เกี่ยวกับความสัมพันธ์
ของบุคคล คือ ลักษณะเฉพาะตัวบุคคล เช่น ค่านิยม ทักษะ ความต้องการ ฯลฯ ซึ่งจะทำให้
บุคคลสามารถแสดงพฤติกรรมใดออกมาแตกต่างกัน และทำให้คุณค่าและรางวัลที่บุคคลได้รับ
ต่างกันออกไปด้วย

3.2.2 ลักษณะที่ได้รับจากความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก
หรือปัจจัยในกลุ่ม หมายถึงสิ่งที่เกิดจากการมีความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม เช่น
ความร่วมมือ การรู้จักประสานงาน ความสามัคคี รวมทั้งลักษณะที่ไม่มีคุณค่า เช่น ความไม่รู้จักพอ
ความเหนียวแน่น ความเข้ากันไม่ได้ของสมาชิก ผลจากความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกจะช่วยกำหนด
คุณค่าและรางวัลจากการแสดงปฏิสัมพันธ์ของสมาชิก

4. ทฤษฎีพื้นฐานความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (FIRO : Fundamental
Interpersonal Relations Orientation) ผู้เป็นเจ้าของทฤษฎีนี้คือ ชูลทซ์ (Schultz)
ทฤษฎีนี้จะพิจารณาพฤติกรรมระหว่างสมาชิกที่พยายามปรับตัวเข้าหากัน โดยเชื่อว่าคนทุกคน
จะมีลักษณะเฉพาะในการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น (ทิสนา แคมมลี และ เขาวภา เคชะคุปต์
2522 : 16 - 18) ทฤษฎีนี้อธิบายว่า ความต้องการที่จะมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นมี 3 ลักษณะ คือ

4.1 ความต้องการเชื่อมโยงกับผู้อื่น (Inclusion) ได้แก่ ความต้องการอยู่รวมกับผู้อื่น มีส่วนเป็นพวกกับคนอื่น เป็นคนที่อยู่ในพวกนั้นด้วย (Togetherness) ซึ่งบุคคลพยายามจะแสดงออกเพื่อให้เกิดชื่อเสียง (Prominence) การเป็นที่ยอมรับ (Recognition) และความมีเกียรติ (Prestige) เป็นต้น

4.2 ความต้องการในการควบคุม (Control) หมายถึง กระบวนการที่บุคคลตัดสินใจเพื่อจะมีอิทธิพล (Authority) มีอำนาจ หรือความต้องการที่จะควบคุมผู้อื่น ซึ่งอาจจะแสดงออกมาในสองลักษณะ คือ การควบคุมผู้อื่นหรือการถูกผู้อื่นควบคุม

4.3 ความต้องการเป็นที่รักใคร่ของผู้อื่น (Affection) หมายถึงความรู้สึกและอารมณ์ส่วนตัวที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลสองคน เช่น ความรัก ความเป็นมิตร การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การสร้างความผูกพันทางอารมณ์ เพื่อให้เกิดความใกล้ชิดสนิทสนมต่อกัน เมื่อบุคคลมีความสัมพันธ์กัน แต่ละคนจะแสดงพฤติกรรมและความต้องการเฉพาะตน ซึ่งพัฒนาขึ้นจากการได้รับการตอบสนองความต้องการในวัยเด็ก ความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่ม อาจเป็นไปในลักษณะที่เข้ากันได้ หรือเข้ากันไม่ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบุคคลที่สัมพันธ์กันและลักษณะในการแสดงความสัมพันธ์กันเป็นสำคัญ

ลักษณะที่บุคคลพยายามปรับตัวเข้ากันมี 3 ลักษณะ คือ

1. การพยายามปรับตัวเข้าหากันโดยแสดงความรู้สึกที่ต้องการ โดยบุคคลจะพยายามแสดงความรู้สึกที่เป็นความต้องการของตน ซึ่งมีอยู่ 3 ประการ ดังกล่าวแล้ว คือ อยากเป็นพวก อยากควบคุม อยากเป็นที่รักใคร่ ถ้าบุคคลมีความต้องการคล้ายกัน ก็จะมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

2. การพยายามปรับตัวเข้าหากันโดยฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ริเริ่ม กล่าวคือ จะมีฝ่ายหนึ่งเป็นผู้แสดงความต้องการของตน โดยพยายามริเริ่มกิจกรรมของกลุ่ม ถ้าผู้อื่นซึ่งเป็นผู้รับไม่ต้องการจะรวมกิจกรรมนั้น ปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจะเป็นไปในลักษณะที่สมาชิกเข้ากันไม่ได้

3. การปรับตัวโดยการแลกเปลี่ยนความต้องการเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ตนปรารถนา (Reciprocal Compatibility) โดยแสดงความต้องการเกี่ยวกับพฤติกรรมให้อีกคนหนึ่งทราบ และถ้าความพอใจของสมาชิกไม่ตรงกันหรือบุคคลไม่สามารถแสดงความต้องการเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ตนพอใจให้บุคคลอื่นทราบ คนทั้งคู่ก็เข้ากันไม่ได้

5.2 ทฤษฎีการจูงใจ

การจูงใจ (Motivation) หมายถึงการกระทำทุกวิถีทางที่จะให้เกิดพฤติกรรมไปในแนวทางที่ต้องการ เช่น ใ้คนเกิดความรู้สึกอยากทำงานมากขึ้น สนใจในปัญหาการทำงานมากขึ้น เป็นต้น เนื่องจากการจูงใจเป็นสิ่งสำคัญต่อการทำงานและการเรียนรู้ของมนุษย์ จึงได้มีการศึกษาวิจัยในเรื่องการจูงใจกันอย่างกว้างขวาง เพื่อมุ่งตอบปัญหาสำคัญที่ว่า "อะไรเป็นเป้าหมายเบื้องต้นของมนุษย์" หรือ "คนต้องการอะไร" นั่นเอง ในที่นี้จะขอลำดับถึงทฤษฎีการจูงใจบางทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ ดังนี้คือ

1. ทฤษฎีลำดับความต้องการของมนุษย์ของมาสโลว์ มาสโลว์ ได้จัดลำดับความต้องการ (Need Hierarchy) ของมนุษย์ไว้เป็น 5 ขั้นตอน คือ (Ingle. 1982 : 171 - 172 citing Maslow. 1954)

1. ความต้องการทางร่างกาย (Physiological Needs)
2. ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs)
3. ความต้องการทางสังคม (Social Needs)
4. ความต้องการชื่อเสียงและการยอมรับนับถือ (Esteem Needs)
5. ความต้องการความสำเร็จสมหวังในชีวิต (Self-Actualization Needs)

โดยทั่วไปมนุษย์มีความต้องการเป็นขั้น ๆ และจะมีความต้องการขั้นต่อไปเมื่อความต้องการขั้นต้น ๆ ได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอแล้ว สำหรับความต้องการในขั้นที่ 5 เป็นความต้องการที่จะได้รับความสำเร็จสมหวังในชีวิตตามอุดมคติของแต่ละบุคคล ซึ่งแตกต่างกันตามค่านิยมของสังคมและวัฒนธรรมนั้น ๆ การทำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพนี้เป็นการสนองความต้องการลำดับขั้นที่ 3, 4 และ 5 ตามทฤษฎีของมาสโลว์ได้เป็นอย่างดี

2. ทฤษฎีสององค์ประกอบของเฮิร์สเบอร์ก (Herzberg's Dual Factor Theory) เฟรดเดอริก เฮิร์สเบอร์ก ได้ชี้ให้เห็นว่า คนจะเกิดความพอใจในการทำงานก็เพราะความต้องการเบื้องต้นได้รับการตอบสนองในสภาวะที่เหมาะสม และคนมีความต้องการเบื้องต้นอยู่สองอย่างคือ

1. คนต้องการหลีกเลี่ยงความไม่พอใจในสภาพแวดล้อมของการทำงาน การสนองความต้องการนี้ ทำได้โดยให้ปัจจัยสภาพแวดล้อมที่ดี ซึ่งเฮิร์สเบอร์ก เรียกว่า ปัจจัยอนามัย (Hygienes)

2. คนต้องการใช้ความสามารถและต้องการความก้าวหน้า ต้องการความสำเร็จในงาน ความต้องการดังกล่าวตอบสนองได้จากปัจจัยจูงใจ (Motivators) เกี่ยวกับปัจจัยทั้ง 2 ประการนี้ เฮิร์สเบอร์ก (สมยศ นาวิการ 2521 : 97 - 99 อ้างอิงมาจาก Herzberg. 1966) ได้สรุปไว้ดังนี้

2.1 ปัจจัยอนามัย (Hygienes) เป็นปัจจัยที่จะกำจัดให้แรงจูงใจในการทำงานของบุคคลมีอยู่ตลอดเวลา ถ้าไม่มีหรือมีในลักษณะที่ไม่สอดคล้องกับบุคคลในองค์การ บุคคลในองค์การจะเกิดความไม่พึงพอใจในงานขึ้น ปัจจัยอนามัย ได้แก่ แบบการบังคับบัญชา ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เงินเดือน ค่าจ้าง นโยบายการบริหารงานที่ดี สภาพแวดล้อมในการทำงาน และความมั่นคงของงาน

2.2 ปัจจัยจูงใจ (Motivators) เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับงานโดยตรง เป็นปัจจัยที่จูงใจให้คนชอบและรักงาน เป็นตัวการสร้างความพึงพอใจให้บุคคลในองค์การปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ปัจจัยจูงใจ ได้แก่ ลักษณะของงาน โดยตัวของมันเอง ความรู้สึกที่เกี่ยวกับความสำเร็จของงาน ความรับผิดชอบที่มีมากขึ้น การยกย่อง และโอกาสของความก้าวหน้า

จากสาระสำคัญของทฤษฎีสององค์ประกอบ เมื่อพิจารณาดลของกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพที่เกิดขึ้นกับผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมคือ งานที่ทำบรรลุเป้าหมายประสบความสำเร็จอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ สร้างความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นกับตนเองและเพื่อนร่วมงานตนเอง

และเพื่อนร่วมงานได้มีโอกาสใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นที่ยอมรับของเพื่อนร่วมงาน
ผู้บังคับบัญชา และผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพยังช่วยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม
ได้มีโอกาสพัฒนาตนเองและเพื่อนร่วมงาน และสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นกับเพื่อนร่วมงาน
ผู้บังคับบัญชา และผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาอีกด้วย กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพมีความสอดคล้องกับ
ปัจจัยจูงใจมากกว่าปัจจัยยอนามัย และปัจจัยจูงใจจะมีผลกระทบโดยตรงต่อความรัก
ความพึงพอใจในงานที่ปฏิบัติ

3. ทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของแม็คเคลแลนด์ ในการทำงานของคนนั้น
องค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญและมีส่วนช่วยกระตุ้น หรือจูงใจให้คนทำงานก็คือ ความสำเร็จของงาน
เพราะทุกคนต้องการทำงานแล้วประสบผลสำเร็จ ซึ่งเรื่องนี้ เดวิด แม็คเคลแลนด์
ทำการศึกษาพบว่า นักธุรกิจ นักวิทยาศาสตร์ หรือนักวิชาการต่าง ๆ มีความต้องการ
สัมฤทธิ์ผลหรือความสำเร็จในการทำงานสูง ท่านผู้นี้ได้เสนอว่าสิ่งที่คนต้องการมากในการทำงาน
เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ คือ การอนุญาตให้เขาทำงานในสภาพการณ์ที่แตกต่างจากคนอื่น
สิ่งที่เขาต้องการ คือ (เอกชัย กี่สุขพันธ์ 2528 : 17 อ้างอิงมาจาก McClelland.
1961)

1. ต้องการกำหนดเป้าหมายในการปฏิบัติงานเอง
2. ต้องการกำหนดเป้าหมายในการทำงานที่ไม่ยาก หรือไม่ยุ่งเกินไป
ซึ่งเขาสามารถปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จได้
3. ต้องการข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) เกี่ยวกับงานที่เขาทำ
4. ต้องการรับผิดชอบการแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานเอง

4. ทฤษฎี X และทฤษฎี Y ของแม็คเกรเกอร์ คีทลาส แม็คเกรเกอร์
ได้ตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับธรรมชาติของคนในองค์การในรูปทฤษฎี X และทฤษฎี Y ไว้ดังนี้

ทฤษฎี X มีความเชื่อเบื้องต้นเกี่ยวกับธรรมชาติของคนคือ

1. คนส่วนใหญ่ไม่ชอบทำงาน จะพยายามหลีกเลี่ยงการทำงาน

ทุกอย่างเท่าที่จะทำได้

2. เนื่องจากคนไม่ชอบทำงาน จึงต้องมีการใช้อำนาจบังคับ ควบคุม
แนะนำ หรือขู่ว่าจะลงโทษ เพื่อให้งานสำเร็จตามวัตถุประสงค์

3. คนส่วนใหญ่ชอบให้ผู้อื่นคอยแนะนำชี้แนวทางในการทำงาน พยายาม
หลีกเลี่ยงความรับผิดชอบ มีความทะเยอทะยานน้อย ต้องการความปลอดภัยมากกว่าสิ่งใด

ทฤษฎี Y มีความเชื่อเบื้องต้นเกี่ยวกับธรรมชาติของคน คือ

1. คนจะทุ่มเทร่างกาย แรงใจให้กับการทำงานตามปกติ

2. การควบคุมจากบุคคลอื่น และการบังคับข่มขู่ไม่ใช่วิธีเดียวที่จะ
ทำให้คนทำงานบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ ทุกคนปรารถนาเป็นตัวของตัวเอง และ
ควบคุมตัวเองในการทำงาน เพื่อสัมผัสผลตามวัตถุประสงค์ที่เขามีส่วนผูกพัน

3. การที่คนมีความผูกพัน (Commitment) ต่อวัตถุประสงค์ จะเป็น
แรงจูงใจอย่างหนึ่งที่ยึดกันให้เกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่เขามีส่วนผูกพัน

4. คนเราไม่เพียงแต่ต้องการมีความรับผิดชอบด้วยตนเองเท่านั้น
แต่ยังแสวงหาความรับผิดชอบเพิ่มขึ้นอีกด้วย

5. คนส่วนมากมีความสามารถค่อนข้างสูงในการใช้จินตนาการ
ความเฉลียวฉลาดและความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหาองค์การ (สมนึก ทองเอี่ยม
2528 : 16 - 18 อ้างอิงมาจาก McGregor. 1966)

สาระสำคัญของความเชื่อเบื้องต้นในการบริหารงานตามทฤษฎี X คือ
การเน้นที่งาน การที่จะให้บุคคลปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพต้องมีการบังคับบัญชา และ
ควบคุมอย่างใกล้ชิด มุ่งพัฒนาระบบงานมากกว่าพัฒนาคน และเน้นผลตอบแทนทางวัตถุ
มากกว่าจิตใจ ส่วนความเชื่อเบื้องต้นในการบริหารงานตามทฤษฎี Y คือ การเน้น
ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ร่วมมือกันในการปฏิบัติงาน โดยมีการให้คำแนะนำช่วยเหลือ
ฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มุ่งพัฒนาคนและผลตอบแทนทางจิตใจมากกว่าผลตอบแทนทางวัตถุ
กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพเป็นกิจกรรมการบริหารงานที่มีความเชื่อในธรรมชาติของมนุษย์
ตามทฤษฎี Y เพื่อให้ได้งานที่บรรลุเป้าหมายและสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลที่ร่วมงานกัน

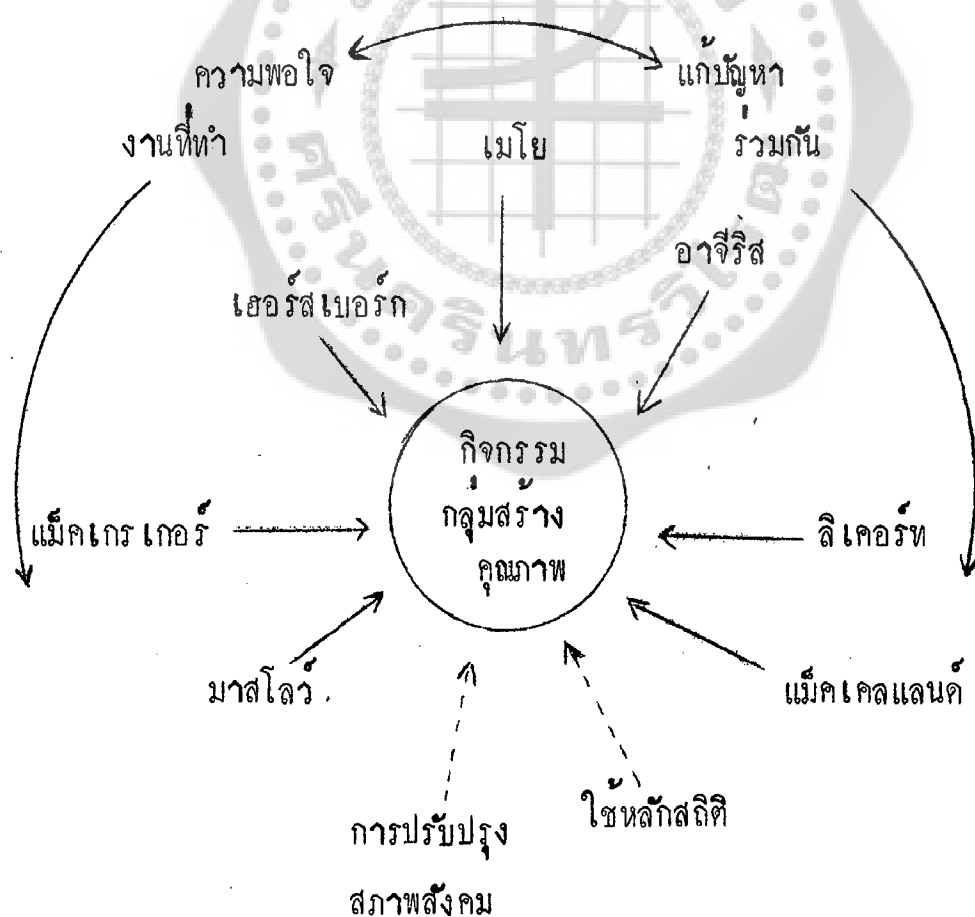
5. ทฤษฎีเน้นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Human Relations) ของ
เอลตัน เมโย ทฤษฎีนี้เชื่อว่า ในองค์การจะมีกลุ่มที่ตั้งขึ้นอย่างไม่เป็นทางการ (Informal)
 ปรากฏอยู่ทั่วไป ซึ่งกลุ่มเหล่านี้มีผลกระทบต่อกิจกรรมขององค์การด้วย เมโย สรุปว่า
 คนทั่วไปนั้นโดยธรรมชาติชอบมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดซึ่งกันและกันในการทำงาน ดังนั้น
 แทนที่จะเพิกเฉย ละเลยความจริงข้อนี้ ผู้บริหารหรือผู้จัดการควรจะทำให้การสนับสนุน และ
 พัฒนากลุ่มต่าง ๆ ดังกล่าวขึ้นมา โดยแสดงความสนใจและให้กลุ่มเหล่านี้ได้มีส่วนร่วมและ
 บริหารงานในความรับผิดชอบของเขาด้วยตัวเอง (Ingle. 1982 : 172 - 173)

6. ทฤษฎีของเรนนิส ลิเคอร์ท ริเคอร์ทได้ทำการวิจัยและสร้างทฤษฎีเกี่ยวกับ
 แบบอย่างการจัดการของผู้จัดการออกเป็น 4 ระบบ คือ ระบบแรก ผู้จัดการไม่มีความเชื่อ
 และไว้วางใจในความสามารถของลูกน้อง ดังนั้นจึงไม่ให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจใด ๆ ทั้งสิ้น
 ระบบที่สอง ผู้จัดการมีความเชื่อและไว้วางใจในความสามารถของลูกน้องบ้าง แต่การตัดสินใจ
 มาจากเบื้องบน และลูกน้องจำนวนน้อยที่มีส่วนร่วม ระบบที่สาม ผู้จัดการปรึกษาหารือลูกน้องบ้าง
 ในการดำเนินงาน แต่ท้ายที่สุดแล้ว การตัดสินใจก็ตี การดำเนินงานก็ตี ยังอยู่ในอำนาจของ
 ผู้จัดการอยู่มาก ระบบที่สี่ แบบอย่างการจัดการของผู้จัดการแสดงออกมาในรูปของการ
 ให้มีส่วนร่วม (Participative) ในการดำเนินงานและการตัดสินใจอย่างเต็มที่ ลิเคอร์ท
 มีความเห็นว่าระบบที่สี่นี้ เป็นระบบที่สามารถจูงใจให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานได้สูงสุด
 (วุฒิชัย จานงค์ 2525 : 5) ซึ่งก็มีความสอดคล้องกับปรัชญาของกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพด้วย

7. ทฤษฎีการจูงใจที่เกิดจากระบบงานของคริส อากีร์ริส อากีร์ริส มีความเห็นว่า
 ระบบความสัมพันธ์ในองค์การ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญมากที่จะจูงใจมนุษย์ให้ปฏิบัติงานได้เต็มที่
 ระบบความสัมพันธ์ที่ไม่มีประสิทธิภาพคือ ระบบความสัมพันธ์ที่ใช้อำนาจเป็นเกณฑ์ (Autocratic
 Relationship) เพราะผู้จัดการจะเป็นใหญ่เสียคนเดียว ความสัมพันธ์แบบนี้จะไม่เอื้ออำนวย
 ให้เกิดการจูงใจให้แต่ละบุคคลทำงานได้เต็มที่ ระบบความสัมพันธ์ที่จะสนองความต้องการ
 อิสระเสรีของมนุษย์ และยังความพึงพอใจตามความเห็นของอากีร์ริส ก็คือ ระบบความสัมพันธ์
 แบบธรรมชาติจริงใจ (Authentic Relationship) ซึ่งระบบความสัมพันธ์แบบนี้
 อาจถูกสร้างขึ้นได้โดยการสร้างเสริมให้แต่ละบุคคลมีความสามารถในการสองประการ คือ

ความสามารถทางเทคนิค (Technical Competence) และความสามารถในส่วนบุคคล
แต่ละคน (Interpersonal Competence) (วุฒิชัย จำนวน 2525 : 6)

จึงสรุปได้ว่า คนมีธรรมชาติเป็นสัตว์สังคม ชอบการทำงานร่วมกัน กิจกรรม
หลายอย่างของคนเราเกิดขึ้นในลักษณะที่เป็นกลุ่มเป็นคณะ และการจูงใจอย่างเหมาะสม
มีความสำคัญเพื่อให้การทำงานมีสัมฤทธิ์ผลสูง ทฤษฎีการจูงใจหลายทฤษฎีซึ่งกล่าวมาแล้ว
ข้างต้น ล้วนสอดคล้องและสามารถนำมารวมเข้าด้วยกันในปรัชญาของกลุ่มสร้างคุณภาพ
ความพึงพอใจในงานที่ทำ (Job Satisfaction) และการทำงานร่วมกัน (Teamwork)
เป็นแรงผลักดันที่อยู่เบื้องหลังกิจกรรมการจูงใจทั้งหลาย ดังแสดงในภาพประกอบต่อไปนี้

ภาพประกอบ 14 แสดงทฤษฎีการจูงใจที่สอดคล้องกับปรัชญาการสร้างคุณภาพ

6. องค์ประกอบที่ทำให้การทำงานกลุ่มมีประสิทธิภาพ

การทำงานโดยกลุ่มมีลักษณะที่แตกต่างไปจากการทำงานโดยคนคนเดียวตามลำพัง เพราะการทำงานโดยลำพังนั้น เพียงแต่ผู้ทำงานสามารถทำงานให้ตรงตามเป้าหมายที่กำหนดเอาไว้โดยใช้ทักษะ ความสามารถของตนอย่างเต็มที่ก็เพียงพอแล้ว แต่ความสำเร็จของการทำงานโดยกลุ่มนั้นองค์ประกอบต่าง ๆ เพิ่มขึ้นอีก จึงจะประสบผลสำเร็จของการทำงานได้ กล่าวคือความสำเร็จของการปฏิบัติงานกลุ่มอยู่ที่การหลอมบุคคลผู้ปฏิบัติงานทั้งหลายให้เป็นคณะเดียวกันโดยมีเป้าหมาย มาตรฐานของงาน หลักประเพณีปฏิบัติเป็นเครื่องแนะแนวทางให้แต่ละบุคคล นอกจากนี้ยังต้องมีการติดต่อ มีใช้เพียงระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชาเท่านั้น แต่รวมถึงการติดต่อระหว่างผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยกัน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ขาวสาร และรับผิดชอบร่วมกันเป็นกลุ่มในอันที่จะปฏิบัติงานให้เป็นผลสำเร็จตามโครงการ (สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์ 2509 : 25) จากความจำเป็นดังกล่าวแล้ว การทำงานเป็นกลุ่มจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาทีมงาน เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้ตามเป้าหมาย สำหรับแนวความคิดในเรื่องการพัฒนาทีมงานนี้ อรุณ วัชรธรรม (อรุณ วัชรธรรม 2524 : 156) ได้อ้างถึงแนวคิดของอาร์จิริส (Argyris. 1970) ว่า วัตถุประสงค์ของการพัฒนาทีมงานก็คือ การทำให้กลุ่มมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกลุ่มซึ่งต้องทำงานด้วยกันเพื่อสัมฤทธิ์ผล ซึ่งลักษณะขององค์การ คือ กลุ่มที่มีประสิทธิภาพนั้นมีลักษณะดังนี้คือ

1. มีความสามารถในการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
2. มีความสามารถในการตัดสินใจโดยอิสระเสรี มีเสรีภาพในการตัดสินใจ
3. มีความสามารถในการนำผลการวิจัย หรือผลของการวิจัยสั่งการมาปฏิบัติด้วยความรับผิดชอบ และมีความผูกพันทางใจ

นอกจากนี้ เอกชัย กี่สุขพันธ์ (เอกชัย กี่สุขพันธ์ 2528 : 22 - 25) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่จำเป็น ซึ่งทำให้การทำงานกลุ่มมีประสิทธิภาพไว้ดังนี้

1. บรรยากาศในการทำงาน บรรยากาศในการทำงานของหน่วยงานที่จะช่วยเสริมการทำงานกลุ่มให้มีประสิทธิภาพ คือ บรรยากาศที่มีแนวโน้มเป็นกันเองระหว่างผู้ร่วมงาน ผู้บริหาร ขาวสารต่าง ๆ สมาชิกทุกคนรับรู้โดยทั่วถึง มีการแสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผย ไม่ว่าจะมีความขัดแย้งกับผู้อื่นหรือไม่

2. ภาวะผู้นำ ภาวะผู้นำของกลุ่มนับว่ามีอิทธิพลต่อการทำงานของกลุ่มเป็นอย่างมาก ผู้นำที่มีความกล้าในการตัดสินใจ เมื่อต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ย่อมสร้างความศรัทธาให้เกิดขึ้นกับผู้ร่วมงานได้ดีกว่าผู้นำที่ไม่กล้าตัดสินใจเมื่อต้องเผชิญกับปัญหา นอกจากนี้ผู้นำกลุ่มทำงานต้องเป็นคนมีความยุติธรรม มีหลักการ และมีความเป็นเพื่อนร่วมงานที่ดีของกลุ่มอีกด้วย

3. การมีส่วนร่วมของบุคลากร การทำงานที่เปิดโอกาสให้สมาชิกของกลุ่มมีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์การทำงาน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หรือแก้ปัญหาการทำงาน จะช่วยเสริมให้การทำงานของกลุ่มมีประสิทธิภาพมากขึ้น

4. การรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน โดยปกตินิสัยของมนุษย์มักจะชอบฟังคนที่มีความคิดเห็นเหมือนกับตัวเอง มากกว่าการฟังคนที่มีความคิดแตกต่างกับตัวเอง การรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันนี้ จะเป็นผลให้สมาชิกของกลุ่มสามารถระดมความคิดได้อย่างเต็มที่ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการทำงานเป็นกลุ่มมาก

5. การมอบหมายงานที่ชัดเจน การมอบหมายงานที่ชัดเจน การแบ่งงานกันทำ ช่วยขจัดปัญหาการประสานงาน และปัญหาการทำงานซ้ำซ้อนได้มาก และเป็นผลให้การทำงานของกลุ่มเป็นไปโดยราบรื่นอย่างมีประสิทธิภาพ

6. ความรับผิดชอบของบุคลากร งานของกลุ่มจะสำเร็จตามวัตถุประสงค์มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบในการทำงานของบุคลากร เป็นสำคัญด้วย

7. ความจริงใจ ซื่อสัตย์ต่อหน่วยงาน การที่คนมาทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม จำเป็นต้องมีความจริงใจในการทำงาน และความซื่อสัตย์ต่อหน่วยงานด้วย ความจริงใจ ความซื่อสัตย์ จะเป็นผลให้เกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกันในการทำงานของกลุ่ม

8. การตัดสินใจแบบเห็นพ้องร่วมกัน (Consensus) การทำงานเป็นกลุ่มที่ดีนั้น จะต้องพยายามหลีกเลี่ยงการตัดสินใจโดยวิธีการลงมติให้มากที่สุด ความพยายามตัดสินใจแบบเห็นพ้องร่วมกันเป็นวิธีการตัดสินใจของกลุ่มที่ดีที่สุด แม้ว่าสมาชิกแต่ละคนจะมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันก็ตาม เทคนิคการตัดสินใจโดยความเห็นพ้องร่วมกันมีหลักการที่สำคัญคือ ให้สมาชิกของกลุ่มตัดสินใจโดยการประเมินสภาพปัญหา สาเหตุของปัญหา และอื่น ๆ จากประสบการณ์ของสมาชิก ออกมาเป็นตัวเลขคะแนน โดยให้ตัวเลขคะแนนมากถ้ามีความสำคัญมาก และให้คะแนนน้อยในกรณีที่มีความสำคัญ หรือความจำเป็นน้อยโดยใช้ตารางประเมินการตัดสินใจ

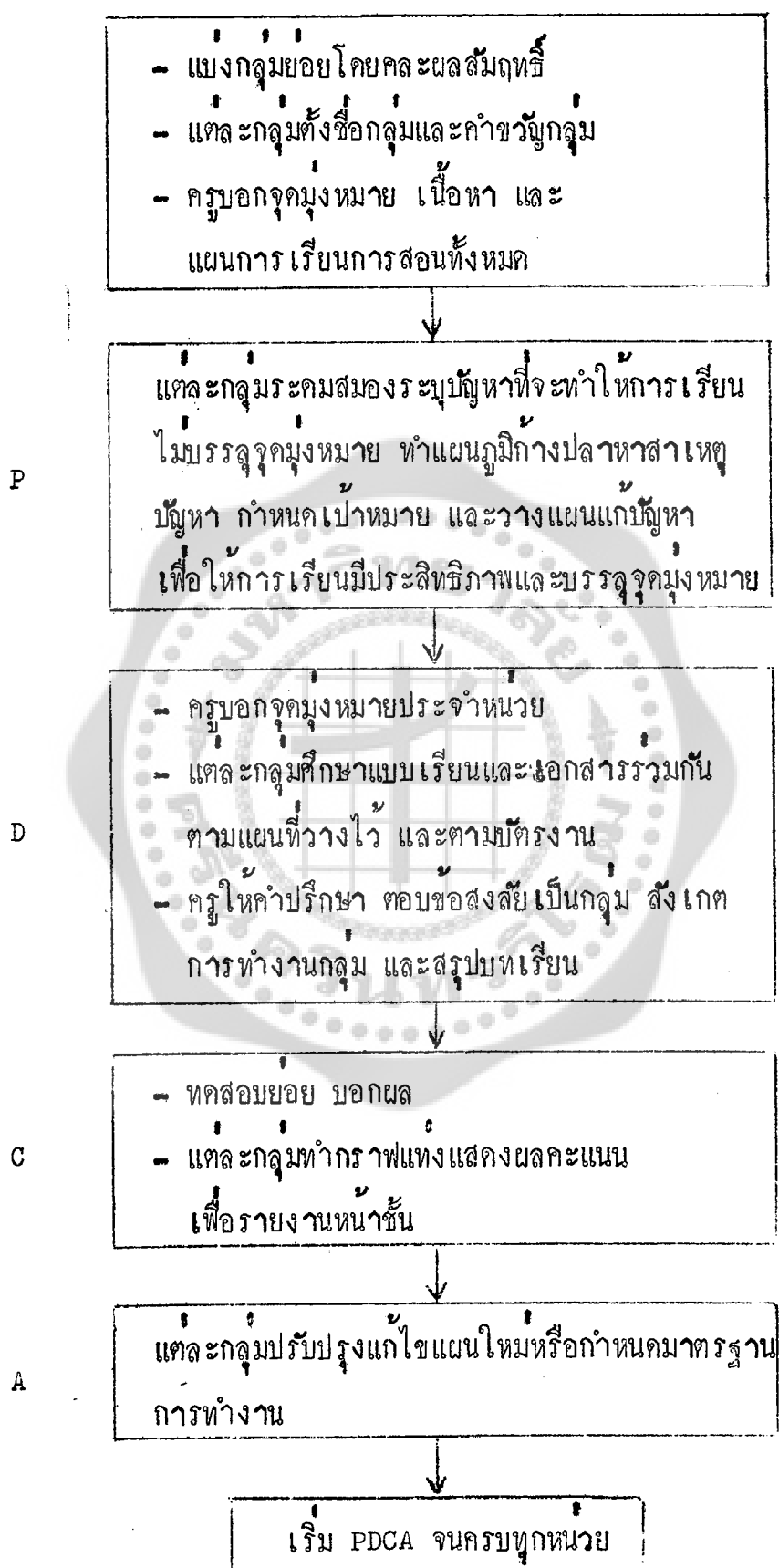
7. การประยุกต์กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพมาใช้ในการสอนพุทธศาสนา

ในการประยุกต์กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพมาใช้ในการสอนวิชาพุทธศาสนา ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้เป็นแนวความคิดพื้นฐานตามลำดับขั้นดังนี้

ขั้นที่ 1 จากการศึกษารูปแบบการสอนพุทธศาสนาและจริยศึกษาจากงานวิจัยภายในประเทศจำนวน 68 เรื่อง ซึ่งจัดได้เป็น 13 กลุ่ม พบว่า รูปแบบการสอนที่มีค่าเฉลี่ยขนาดของผลสูง ซึ่งแสดงว่าเป็นรูปแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพนั้น เป็นการสอนแบบใช้กิจกรรมกลุ่ม เช่น การให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มมีค่าเฉลี่ยขนาดของผลสูงสุด คือ 2.50 รองลงมาเป็นการสอนแบบให้อยู่ค่ายพักแรมมีค่าเฉลี่ยขนาดของผล 2.03 ซึ่งผู้เรียนมีโอกาสดำเนินประสบการณ์ตรงและมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนร่วม การสอนแบบกลุ่มย่อยหรือกลุ่มแก๊งค์ (Syndicate) มีค่าเฉลี่ยขนาดของผล 1.28 ศูนย์การเรียนหรือสื่อประสมซึ่งมีค่าเฉลี่ยขนาดของผล 1.10 ก็เป็นการเรียนการสอนในลักษณะกิจกรรมกลุ่มเช่นกัน รวมทั้งการสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ซึ่งมีค่าเฉลี่ยขนาดของผล 0.72 และเป็นรูปแบบการสอนที่มีจำนวนมากที่สุดถึง 1 ใน 3 ของรูปแบบการสอนทั้งหมด แสดงให้เห็นว่า การเรียนการสอนพุทธศาสนาและจริยศึกษา ซึ่งเป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับด้านวิภาวีสัย (Affective Domain) เป็นส่วนใหญ่นั้น จำเป็นต้องให้ผู้เรียนได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่มย่อย นอกจากนี้จากเอกสารเกี่ยวกับคุณค่าของกิจกรรมกลุ่ม และงานวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการเรียนแบบร่วมมือกัน (Cooperative or Team Learning) แสดงถึงประสิทธิภาพของการเรียนในรูปแบบกิจกรรมกลุ่มย่อย ทำให้ผู้วิจัยวางโครงสร้างขั้นที่ 1 ว่า การสอนพุทธศาสนาจะเป็นการเรียนการสอนในรูปแบบนักเรียนเป็นกลุ่มย่อย ๆ (Small Group Instruction) และให้ทำกิจกรรมกลุ่ม จึงมีโครงสร้างดังภาพประกอบ

สอนโดยแบ่งนักเรียนเป็น
กลุ่มย่อยและให้ทำกิจกรรมกลุ่ม

ขั้นที่ 2 จากการศึกษาเอกสารพบว่า กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพเป็นกระบวนการ
 แก้ไขปัญหาด้วยกลุ่มโดยดำเนินงานตามขั้นตอน 4 ขั้น คือ วางแผน (Plan) ปฏิบัติตามแผน (Do)
 ตรวจสอบและประเมินผล (Check) แก้ไขปรับปรุงหรือกำหนดมาตรฐาน (Action) และ
 อาศัยเทคนิคต่าง ๆ เช่น เทคนิคทางสถิติ แผนภูมิแกงปลา การระดมสมอง ฯลฯ โดยมี
 หลักการพื้นฐานคือ เปิดโอกาสให้ผู้รวมกิจกรรมได้ใช้ศักยภาพของตนอย่างเต็มความสามารถ
 โดยเท่าเทียมกัน และจากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มสร้างคุณภาพในต่างประเทศจำนวน
 24 เรื่อง และภายในประเทศจำนวน 4 เรื่อง พบว่า กลุ่มสร้างคุณภาพมีประสิทธิภาพเมื่อ
 นำไปใช้ในองค์กร หน่วยงานทั้งของรัฐบาลและเอกชนและในการบริหารการศึกษา
 ตลอดจนในการเรียนการสอนบางวิชา จึงทำให้ผู้วิจัยเกิดแนวความคิดที่จะนำขั้นตอนและ
 เทคนิคกลุ่มสร้างคุณภาพมาใช้สอนพุทธศาสนา นอกจากนี้ทฤษฎีการทำงานกลุ่มและทฤษฎี
 การจูงใจ ซึ่งเป็นทฤษฎีและแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสร้างคุณภาพยังเป็นเครื่องสนับสนุน
 ให้เห็นว่ากลุ่มสร้างคุณภาพน่าจะมีประสิทธิภาพ เมื่อนำมาใช้ในการเรียนการสอนพุทธศาสนา
 เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ตามจุดหมายทางการศึกษาทั้งด้านความรู้ ความคิด อารมณ์
 ความรู้สึก และพฤติกรรมทางคุณธรรม ดังนั้น โครงร่างขั้นที่ 2 จึงเป็นการนำขั้นตอนทั้ง 4
 หรือ PDCA ของกลุ่มสร้างคุณภาพมาใช้ในการเรียนการสอน ดังแสดงในภาพประกอบ

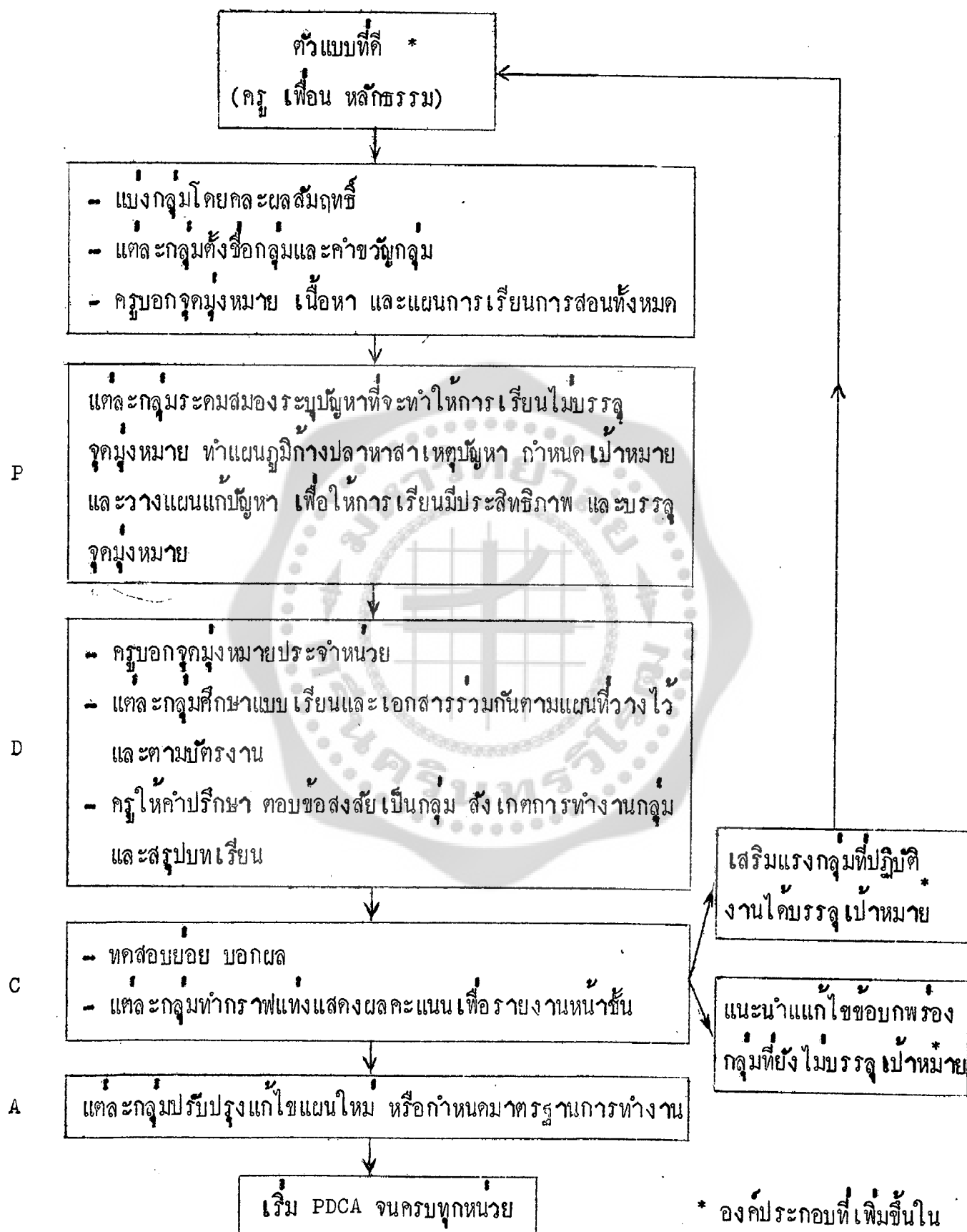

ขั้นที่ 3 จากการศึกษาประสิทธิภาพของงานวิจัยเกี่ยวกับการสอนพุทธศาสนาและ
จริยศึกษาภายในประเทศจำนวน 68 เรื่องนั้น พบว่าประสิทธิภาพของรูปแบบการสอนที่ให้
ค่าเฉลี่ยสูงในอันดับรองลงมาจากการสอนในรูปแบบกิจกรรมกลุ่มต่าง ๆ คือ การสอนโดยใช้ตัวแบบ
ซึ่งให้ค่าประสิทธิภาพเฉลี่ย 1.00 แสดงให้เห็นถึงบทบาทและความสำคัญของตัวแบบ
ในกระบวนการเรียนการสอนจริยศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการปลูกฝังจริยธรรมโดยการ
เรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ของแบนดูรา (Bandura. 1977 :
22 - 29) ที่กล่าวว่า ตัวแบบมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลผู้พบเห็นเป็นอย่างมาก และ
การเรียนรู้ในลักษณะของการเลียนแบบจะนำไปสู่การสร้างความนิยมทางศีลธรรมของเด็ก
(นวลศิริ เปาโรหิตย์ 2520 : 195 - 196 อ้างอิงมาจาก Bandura. 1972)
ตัวแบบที่จะก่อให้เกิดการเลียนแบบนั้น อาจเป็นชีวิตจริง (Live Model) ในสังคม เช่น
พ่อแม่ ครู ผู้ใหญ่ เพื่อนของเด็ก หรือเป็นสัญลักษณ์ (Symbolic Model) เช่น คำพูด
เอกสาร ภาพยนตร์ โทรทัศน์ หรือโสตทัศนูปกรณ์อื่น ๆ ก็ได้ แฟลนเคอร์ส (Flanders.
1968 : 316 - 337) ได้ประมวลการวิจัยต่าง ๆ เกี่ยวกับพฤติกรรมเลียนแบบและสรุปว่า
การที่ตัวแบบได้รับผลดีจากการกระทำของตน แสดงว่าตัวแบบประสบผลสำเร็จซึ่งเป็นเหตุให้
ผู้ที่เฝ้าดูการกระทำของตัวแบบเลียนแบบตัวแบบที่ประสบความสำเร็จมากกว่าตัวแบบที่
ไม่ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว จากความสำคัญของตัวแบบในการปลูกฝังและพัฒนาจริยธรรม
ซึ่งมีทฤษฎีและงานวิจัยสนับสนุนดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยจึงนำตัวแบบมาเป็นองค์ประกอบหนึ่ง
ในรูปแบบการสอนพุทธศาสนาในการวิจัยครั้งนี้ด้วย

นอกจากนี้ทฤษฎีการเรียนรู้ในโรงเรียนของบลูม (Bloom. 1976 : 115 - 127)
ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่ทำให้การสอนมีคุณภาพดีว่า มี 4 ตัว คือ (1) การชี้แนะ
(2) การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม (3) การให้สิ่งเสริมแรง (4) การแก้ไขข้อบกพร่อง
ให้ผู้เรียน จากองค์ประกอบดังกล่าว ผู้วิจัยพิจารณาเห็นว่า การชี้แนะและการให้ผู้เรียน
มีส่วนร่วม ได้อยู่ในขั้นตอนกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพแล้ว (โครงสร้างขั้นที่ 2) ส่วน
การเสริมเรงนั้นนับว่ามีผลต่อการเรียนรู้ทั้งด้านสติปัญญา จิตใจ และพฤติกรรม จากการศึกษา

ประสิทธิภาพของตัวแปรต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการเรียนของวอลเบอร์ก (Walberg. 1984 : 19 - 27) ซึ่งได้รวบรวมงานวิจัยตั้งแต่ปี ค.ศ. 1970 - 1983 ประมาณ 3,000 เรื่อง พบว่า การเสริมแรงมีอิทธิพลต่อผลการเรียนสูงสุด คือ มีค่าประสิทธิภาพ 1.17 ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำการเสริมแรงและการแก้ไขข้อบกพร่องมาเป็นองค์ประกอบในรูปแบบการสอนพุทธศาสนาควย โดยในกรณีของกลุ่มสร้างคุณภาพใคปฏิบัติกิจกรรมใคบรรลุเป้าหมาย ครูจะยกของชมเชยและนำมาเป็นตัวอย่างที่ดีแก่กลุ่มอื่น ๆ ส่วนกลุ่มที่ยังปฏิบัติงานไม่บรรลุเป้าหมายที่คั้งไว้นั้น ครูจะชี้ให้เห็นข้อบกพร่องที่ควรแก้ไขต่อไป ดังนั้นในโครงสร้างชั้นที่ 3 นี้ จึงเพิ่มตัวแบบ การเสริมแรง และการแก้ไขข้อบกพร่อง ดังภาพประกอบ

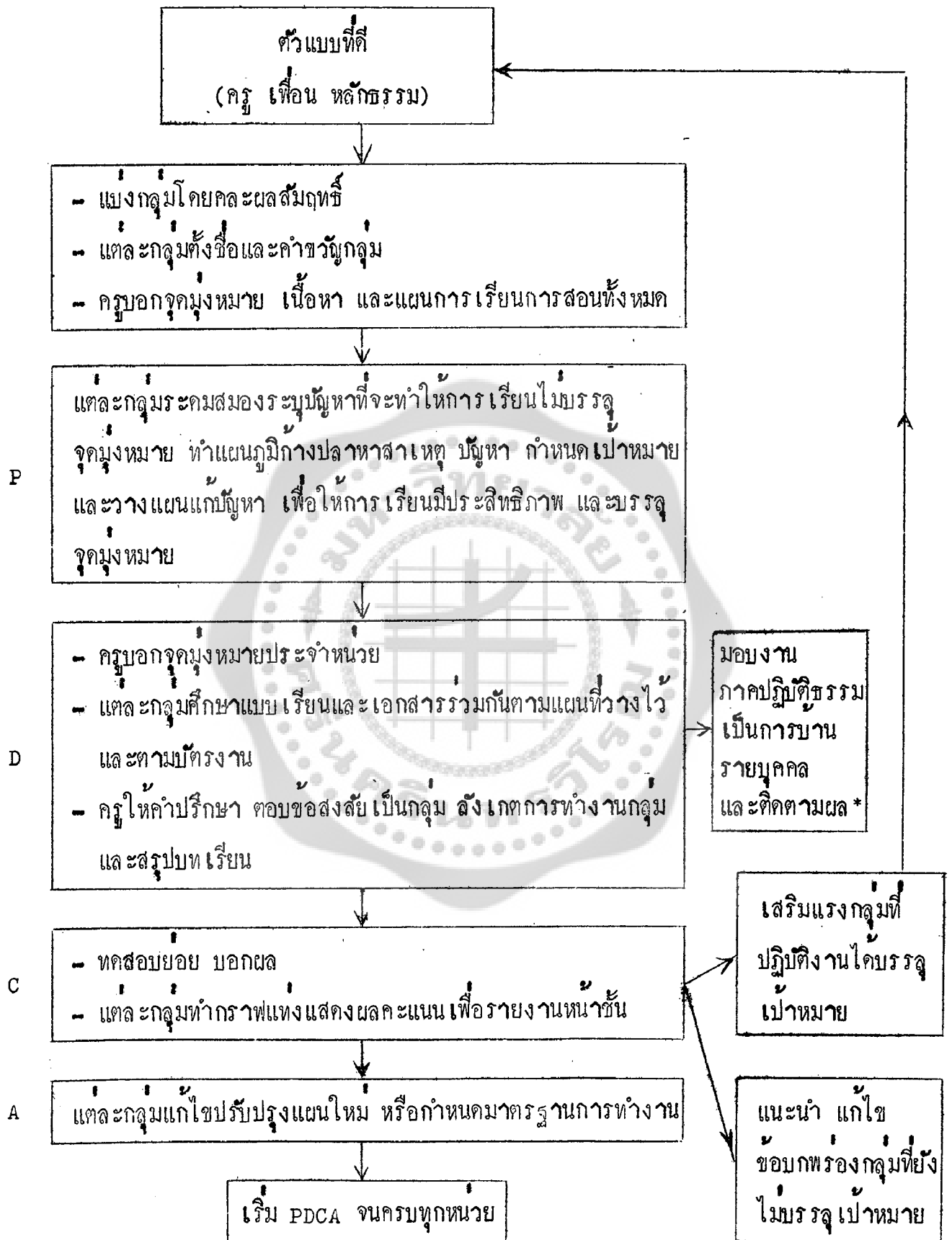
ขั้นที่ 4 การเรียนรู้ธรรมะในพุทธศาสนานั้น จะต้องมีการประพฤติปฏิบัติด้วย ผู้เรียนจึงจะเกิดศรัทธา คือ ความเชื่อด้วยเหตุและผลอันถูกต้อง และเห็นประโยชน์ของการนำหลักธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิต (กรมอาชีวศึกษา 2528 : 71) และตัวแท้ของพระพุทธศาสนานั้น คือตัวการปฏิบัติตามหลักพุทธศาสนานั้นเอง (พุทธทาสภิกขุ 2525 : 282) การปลูกฝังคุณธรรมให้แก่เด็กจึงมีไว้ว่าจะทำด้วยการอ่าน การบอกด้วยวาจา และการให้ของจำเท่านั้น ครูจะต้องเร้า จูงใจ และหาโอกาสให้ผู้เรียนได้นำความรู้ไปทดลองใช้หรือปฏิบัติด้วย ดังเช่น ทรงรัชฎ์ ศตะนาวัน (ทรงรัชฎ์ ศตะนาวัน 2508 : 23) ได้เสนอแนะไว้ว่า การสอนศีลธรรมแยกได้เป็นสองหลักใหญ่ คือ สอนศีลธรรมเพื่อพุทธศึกษาคือสอนให้รู้ และสอนศีลธรรมเพื่อจริยศึกษาคือสอนให้ปฏิบัติได้ การเรียนการสอนจึงต้องมุ่งให้ผู้เรียนเกิดทั้งพุทธศึกษาและจริยศึกษาไปพร้อม ๆ กัน

จากการวิจัยเพื่อสำรวจการฝึกปฏิบัติจริยศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาตามหลักสูตรประถมศึกษา 2521 ในกรุงเทพมหานครและเขตการศึกษา 1, 5, 11, 12 ของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา พบว่า ในการสอนจริยศึกษานั้น ครูมุ่งที่จะอธิบายเนื้อหาให้เด็กเข้าใจ ส่วนการให้เด็กได้ปฏิบัติจริยศึกษามีน้อยมาก และจากผลการวิจัยนี้ยังพบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมตามจุดประสงค์การเรียนรู้ในแขนงจริยศึกษากลุ่มสร้างนิสัยยังไม่เป็นที่น่าพอใจ เพราะพฤติกรรมที่สังเกตนักเรียนทั้งหมด 20 ข้อ นักเรียนประถมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาทำได้ถึงเกณฑ์เพียง 8 ข้อ และโรงเรียนประถมสังกัดกรุงเทพมหานครทำได้เพียง 2 ข้อ (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา 2523 : 39 - 40) จากผลการวิจัยดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาพฤติกรรมเพื่อสร้างลักษณะนิสัยอันพึงประสงค์นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องให้ผู้เรียนลงมือหรือฝึกปฏิบัติจริง และทำอย่างสม่ำเสมอ

นอกจากนี้จากผลการเปรียบเทียบการสอนโดยการให้ปฏิบัติกับการสอนโดยการบรรยาย ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน จำนวน 4 การวิจัย พบว่ามีค่าเฉลี่ยขนาดของผล 0.48 (ละเอียก รัชฎ์เฒ่า 2528 : 73)

จากความสำเร็จของการปฏิบัติที่มีต่อการเรียนรู้ดังกล่าวแล้ว ในโครงสร้างชั้นที่ 4 ซึ่งเป็นชั้นสุดท้าย ผู้วิจัยจึงเพิ่มองค์ประกอบด้านการปฏิบัติธรรมโดยมอบเป็นการบ้านรายบุคคล มีการให้คะแนนการบ้านรวมทั้งติดตามผลด้วย เพราะการให้คะแนนการบ้านมีอิทธิพลต่อผลการเรียนเป็นค่าเฉลี่ยขนาดของผล 0.79 (Walberg. 1984 : 19 - 27) โครงสร้างชั้นที่ 4 แสดงในภาพประกอบ

*องค์ประกอบที่เพิ่มขึ้น
ในขั้นที่ 4

สรุปแนวคิดที่มาจาก ทฤษฎีและงานวิจัยที่เป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการสอนพุทธศาสนา
 ดังแสดงในตาราง 18 ต่อไปนี้

ตาราง 18 แนวคิดที่มาจาก ทฤษฎี และงานวิจัยที่เป็นพื้นฐาน

ชั้นที่	แนวคิดที่มาจาก	ทฤษฎีและงานวิจัยที่เป็นพื้นฐาน		
		ทฤษฎี	งานวิจัยของ	ส
1	การสอนพุทธศาสนา โดยใช้กิจกรรมกลุ่ม		ประเทศไทย 68 เรื่อง จอห์นสันและ คนอื่น ๆ 122 เรื่อง สเลวิน 28 เรื่อง	2.50, 2.03, 1.28, 1.10, 0.72 0.78 ผลการวิจัย 27 จาก 28 เรื่อง แสดงความแตกต่าง อย่างมีนัยสำคัญ
2	กิจกรรม กลุ่มสร้างคุณภาพ	ทฤษฎี การทำงานกลุ่ม ทฤษฎีการจูงใจ	แซร์น ต่างประเทศ 24 เรื่อง ประเทศไทย 4 เรื่อง	

ตาราง 18 (ต่อ)

ชั้นที่	แนวคิดที่มา	ทฤษฎีและงานวิจัยที่เป็นพื้นฐาน		
		ทฤษฎี	งานวิจัยของ	ด
3	ตัวแบบที่ดี	ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนคูรา	ประเทศไทย 68 เรื่อง	1.00
	การเสริมแรง		แฟลนเคอร์ส วอล เบอร์ก 3,000 เรื่อง	1.17
	การแก้ไขข้อบกพร่อง	ทฤษฎีการเรียนรู้ในโรงเรียนของบลูม		
4	การมอบงานภาคปฏิบัติและติดตามผล		หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ละเอียค รักษ์เฝ้า 4 เรื่อง	0.48
			วอล เบอร์ก 3,000 เรื่อง	0.79

หากพิจารณารูปแบบการสอนที่ไคสังเคราะห์ขึ้นโดยมีทฤษฎีและผลงานวิจัยสนับสนุน จะเห็นว่าเป็นรูปแบบการสอนพุทธศาสนาที่ได้ประยุกต์ขั้นตอนดำเนินงาน 4 ขั้น และเทคนิค บางอย่างของกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพมาใช้ ดังแสดงในโครงสร้างชั้นที่ 2 นอกจากนี้ ได้มีการเพิ่มองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องทฤษฎีการเรียนรู้ จิตวิทยาการเรียนการสอน และ การพัฒนาจริยธรรมเข้าไปด้วย 4 ตัว ได้แก่ การเสริมแรง การแก้ไขข้อบกพร่อง การมอบงานภาคปฏิบัติและติดตามผล ดังแสดงในโครงสร้างชั้นที่ 4

จากรูปแบบการสอนดังกล่าว คือ การสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ และการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนา จริยธรรม ผู้วิจัยได้นำไปทดลองใช้ ซึ่งวิธีดำเนินการจะได้กล่าวถึงในบทที่ 3 ต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง จำนวน 129 คน เป็นนักเรียนที่อยู่ในกลุ่มทดลอง 1 จำนวน 43 คน กลุ่มทดลอง 2 จำนวน 43 คน และกลุ่มควบคุม 43 คน

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชากรซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2529 ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง จำนวน 5 ห้องเรียน ใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยสุ่มมา 3 ห้องเรียน นำรายชื่อนักเรียนทั้ง 3 ห้องเรียนมาคละกันและสุ่มอย่างง่ายอีกครั้งหนึ่ง เพื่อแบ่งนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่มที่หักเหียมกัน แล้วจับฉลากเพื่อเลือกเป็นกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)

1.1 วิธีสอนตามคู่มือครูพุทธศาสนา

1.2 วิธีสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ

1.3 วิธีสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยา

และการพัฒนาจริยธรรม

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variables)

2.1 ผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้ความคิด

2.2 ผลสัมฤทธิ์ด้านวิภาววิสัย ได้แก่

2.2.1 ทศนคติต่อพุทธศาสนา

2.2.2 ความสนใจในวิชาพุทธศาสนา

2.2.3 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียนพุทธศาสนา

2.2.4 มโนภาพเกี่ยวกับตนเอง

2.3 พฤติกรรมทางคุณธรรมของผู้เรียน

แบบแผนการทดลอง

แบบแผนการทดลองในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบ Randomized Control-Group
Pretest-Posttest Design (ลวน สายยศ และ อังคณา สายยศ 2524 : 226)

ตาราง 19 แสดงแบบแผนการทดลองแบบ Randomized Control-Group
Pretest-Posttest Design

กลุ่มตัวอย่าง	การวัดก่อนเรียน	การทดลอง	การวัดหลังเรียน
$R_E 1$	O_1	X_a	O_2
$R_E 2$	O_1	X_b	O_2
R_C	O_1	X_c	O_2

$R_E 1$	หมายถึง	กลุ่มทดลอง 1
$R_E 2$	หมายถึง	กลุ่มทดลอง 2
R_C	หมายถึง	กลุ่มควบคุม
X_a	หมายถึง	การเรียนรู้จากการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ
X_b	หมายถึง	การเรียนรู้จากการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ และองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม
X_c	หมายถึง	การเรียนรู้จากการสอนตามคู่มือครู
O_1	หมายถึง	การวัดก่อนเรียน
O_2	หมายถึง	การวัดหลังเรียน

เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง

เนื้อหาที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ คือ เนื้อหาพุทธศาสนาตามหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา ส 203 ส 204 เพื่อนบ้านของเรา เรื่องพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นวิชาบังคับสำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยได้คัดเลือกเนื้อหาบางส่วนมาใช้ในการทดลองดังนี้

หน่วยที่ 1

โอวาทสาม

ความรู้เกี่ยวกับกรรม

หน่วยที่ 2

อบายมุขสี่

ฆราวาสธรรม

จักรสี่

หน่วยที่ 3

สติสัมปชัญญะ

พละหา

ระยะเวลาในการทดลอง

ระยะเวลาในการทดลองทั้งสิ้น 14 คาบ และทดสอบก่อนและหลังการทดลอง อีก 4 คาบ รวมใช้เวลาทั้งหมด 18 คาบ คาบละ 50 นาที ทำการสอนสัปดาห์ละ 3 คาบ ทดลองสอนโดยผู้วิจัยและครูอีก 2 คน โดยจัดการการสอนให้กลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่ม เรียนเวลาเดียวกันหมด เริ่มทดลองวันที่ 3 พฤศจิกายน 2529 ถึงวันที่ 20 ธันวาคม 2529

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ได้แก่

1. คู่มือครูสังคมศึกษา เรื่อง พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (กรมวิชาการ 2528 : 29 - 67) สำหรับกลุ่มควบคุม

ตัวอย่างกิจกรรมการเรียนการสอนตามคู่มือครู

1.1 ครูนำเข้าสู่บทเรียนโดยให้นักเรียนดูภาพจากหนังสือพิมพ์ เช่น ภาพรถชนกัน ภาพคดีอาชญากรรม แล้วถามนักเรียนว่าเหตุการณ์เหล่านี้เกิดขึ้นได้อย่างไร มีวิธีป้องกันอย่างไร

1.2 ให้นักเรียนบอกความหมายของคำว่า "โอาส" และ "โอาส 3"

1.3 ครูอธิบายองค์ประกอบของโอาส 3 และให้นักเรียนยกตัวอย่างประกอบในแต่ละข้อ (ดูรายละเอียดกิจกรรมการเรียนการสอนตามคู่มือครูในภาคผนวก จ.)

2. เอกสารประกอบการสอนสำหรับกลุ่มทดลอง 1 และกลุ่มทดลอง 2 ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามขั้นตอนทั้ง 4 และเทคนิคของกลุ่มสร้างคุณภาพ นอกจากนี้ยังมีบัตรงานประกอบด้วย เพื่อให้ผู้เรียนรู้อย่างเต็มที่ของตนในการทำงานกลุ่ม (ดูรายละเอียดเอกสารประกอบการสอนของกลุ่มทดลอง 1 และ 2 ในภาคผนวก ฉ. และ ช.)

3. เอกสารประกอบการสอนสำหรับกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม เป็นเอกสารเพิ่มเติมที่แจกให้แก่อีกกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้มีความรู้ในเนื้อหาที่เรียนกว้างขวางลึกซึ้งขึ้น (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ช.)

4. แบบทดสอบย่อย เป็นแบบทดสอบที่ใช้ในขั้นตรวจสอบประเมินผล (c) ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมประจำหน่วย เป็นแบบทดสอบแบบเลือกตอบ แบบจับคู่ และแบบถูกผิด มีทั้งหมด 3 ฉบับ (ดูแบบทดสอบย่อยในภาคผนวก ช.)

5. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่อง "กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ" ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ง.) โดยมีลำดับขั้นตอนของการสร้างดังต่อไปนี้

5.1 ศึกษาค้นคว้าความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนดำเนินงานและเทคนิคของกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพจากบทความ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเข้ารับการอบรมในโครงการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง "อ.อ. กับการศึกษา" ซึ่งจัดโดยหน่วยฝึกอบรมทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระหว่างวันที่ 26 - 28 พฤษภาคม พ.ศ. 2529

5.2 ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับหลักการและวิธีการสร้างชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.3 สร้างชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองเรื่อง "กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ" แล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ

5.4 นำชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

6. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพุทธศาสนา ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยมีขั้นตอนของการสร้างดังนี้

6.1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบทดสอบจากตำราและเอกสารเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล การสร้างและวิเคราะห์ข้อสอบ

6.2 ศึกษาเนื้อหาพุทธศาสนาที่จะนำมาใช้ในการทดลองจากหลักสูตร คู่มือครู แบบเรียน และวิเคราะห์จุดมุ่งหมายของวิชาพุทธศาสนา

6.3 สร้างตารางกำหนดน้ำหนักของเนื้อหาความรู้ในแต่ละเรื่อง แล้วสร้างข้อสอบให้มีจำนวนสอดคล้องกับตารางกำหนดน้ำหนักนั้น แบบทดสอบเป็นแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก

6.4 นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องทางด้านเนื้อหา (ดูรายนามผู้ทรงคุณวุฒิในภาคผนวก ก.)

6.5 นำแบบทดสอบไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทพศิลา กรุงเทพมหานคร ที่เรียนเนื้อหาวิชาพุทธศาสนาที่ใช้ในการทดลองไปแล้ว

6.6 นำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) เป็นรายข้อ แล้วเลือกข้อสอบที่ดีมีคุณภาพตามเกณฑ์ คือมีค่า p ระหว่าง .20 - .80 และค่า r ตั้งแต่ .20 ขึ้นไปไว้เป็นจำนวน 30 ข้อ (ดูค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อของแบบทดสอบในภาคผนวก ก.) หลังจากนั้นนำข้อสอบที่คัดเลือกได้มาหาความเชื่อมั่นตามสูตรของ กูเคอร์-ริชาร์ดสัน (KR-20) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.883

ตัวอย่างแบบทดสอบ

- ๐) สรุปคำสอนของพระพุทธเจ้า (โอวาทปาฏิโมกข์) ได้แก่
- ละชั่ว ทำดี ทำจิตให้บริสุทธิ์
 - ศีล สมาธิ ปัญญา
 - ละชั่ว ทำดี ถือศีล
 - ทำดี ทำสมาธิ ถือศีล
- ๐๐) การยิงนกตกปลาเป็นความชั่วข้อใด
- ลักทรัพย์
 - ฆ่าสัตว์
 - พูดคำหยาบ
 - ไม่ถือว่าเป็นความชั่ว

การให้คะแนน แต่ละข้อจะมีคำตอบที่ถูกคงที่สุดเพียงคำตอบเดียว ถ้าตอบถูก
ได้ 1 คะแนน ถ้าตอบผิดได้ 0 คะแนน

7. แบบสอบถามวัดทัศนคติต่อพุทธศาสนา ขั้นตอนในการสร้างมีดังนี้
- ศึกษาวิธีการวัดทัศนคติจากเอกสาร งานวิจัย
 - ศึกษาค้นคว้ารายละเอียดเกี่ยวกับเนื้อหาพุทธศาสนาที่ใช้ในการทดลอง
จากหลักสูตร คู่มือครู แบบเรียน ตำรา และเอกสารที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนขอคำปรึกษา
จากผู้มีประสบการณ์ด้านการแนะนำธรรมะในพุทธศาสนา
 - ศึกษาความหมายและนิยามของทัศนคติต่อพุทธศาสนา
 - ศึกษาพฤติกรรมว่า พฤติกรรมใดบ้างที่แสดงถึงการมีทัศนคติที่ดี
ต่อพุทธศาสนา พฤติกรรมใดบ้างที่แสดงถึงการมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อพุทธศาสนา
 - สร้างนิยามปฏิบัติการ (Operational Definition) ของทัศนคติที่ดี
ต่อพุทธศาสนา โดยใช้ความหมายและพฤติกรรมที่รวบรวมได้ในข้อ 7.3 และ 7.4

7.6 นำนิยามปฏิบัติการมาใช้เป็นหลักในการสร้างเครื่องมือวัด ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสอบวัดเชิงสถานการณ์ (Situational Test)

7.7 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจและแก้ไข

7.8 นำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนเทพศิลา กรุงเทพมหานคร เพื่อวิเคราะห์รายข้อ หากค่าอำนาจจำแนกด้วยวิธีการแจกแจงแบบที่ (t - distribution) แบ่งกลุ่มที่ไคคะแนนสูง 25 % เป็นกลุ่มสูง และกลุ่มที่ไคคะแนนต่ำ 25 % เป็นกลุ่มต่ำ แล้วเลือกเฉพาะข้อที่มีค่า t ตั้งแต่ 2.00 ขึ้นไป (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ก.)

7.9 นำแบบสอบถามวัดทัศนคติที่คัดเลือกไว้มาหาค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีสูตร Coefficient Alpha (Cronbach, 1976 : 126) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.819

ตัวอย่างแบบสอบถาม

๐) สมชายเดินทางกลับบ้านโดยรถเมล์ประจำทางสายหนึ่ง มีคนโดยสารเกือบเต็มรถ เขาได้ที่นั่งท้ายรถ กระเป๋าเดินทางวางอยู่กับการเก็บค่าโดยสารที่ด้านหน้า ก็พอดีถึงป้ายลง สมชายก็ลงโดยที่ไม่ได้ชำระค่าโดยสาร เขาคิดว่า ค่าโดยสารเพียงเล็กน้อยคงไม่เป็นไร และเขาก็ประหยักรถได้ 1 เที่ยว

ก. ท่านเห็นด้วยกับการกระทำของสมชายหรือไม่

เห็นด้วยอย่างยิ่ง

เห็นด้วย

ไม่เห็นด้วย

ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ข. ถ้าท่านเป็นสมชาย ท่านจะทำเช่นนั้นหรือไม่

ทุกครั้ง

บ่อย ๆ

เป็นบางครั้ง

ไม่ทำเลย

การให้คะแนน

ข้อความที่แสดงถึงการมีทัศนคติที่ดีต่อพุทธศาสนา ให้คะแนนดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง, ทุกครั้ง	ให้	4	คะแนน
เห็นด้วย, บ่อย ๆ	ให้	3	คะแนน
ไม่เห็นด้วย, เป็นบางครั้ง	ให้	2	คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง, ไม่ทำเลย	ให้	1	คะแนน

ข้อความที่แสดงถึงการมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อพุทธศาสนา ให้คะแนนดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง, ทุกครั้ง	ให้	1	คะแนน
เห็นด้วย, บ่อย ๆ	ให้	2	คะแนน
ไม่เห็นด้วย, เป็นบางครั้ง	ให้	3	คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง, ไม่ทำเลย	ให้	4	คะแนน

8. แบบสอบถามวัดความสนใจในวิชาพุทธศาสนา ขั้นตอนในการสร้างมีดังนี้

8.1 สัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาพุทธศาสนาและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนเทพศิรินทร์ มีพฤติกรรมของนักเรียนอะไรบ้างที่แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความสนใจในวิชาพุทธศาสนา

8.2 รวบรวมพฤติกรรมที่คิดว่าจะเป็นตัวบ่งชี้ความสนใจในวิชาเรียน ของนักเรียน แล้วเรียบเรียงเป็นแบบสอบถามวัดความสนใจ ซึ่งมีมาตราประมาณค่า 3 หน่วย คือ ใช่ ไม่แน่ใจ ไม่ใช่

8.3 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทพศิรินทร์ กรุงเทพมหานคร แล้วนำผลมาหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร Coefficient Alpha ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.908

ตัวอย่างแบบสอบถาม

ข้อ	ข้อความ	ใช่	ไม่แน่ใจ	ไม่ใช่
0	วิชาพุทธศาสนาเป็นวิชาที่น่าเบื่อหน่าย			
00	ข้าพเจ้าชอบทำการบ้านวิชาพุทธศาสนา ที่ครูมอบหมายให้			

การให้คะแนน

ข้อความที่แสดงถึงการมีความสนใจในวิชาพุทธศาสนา ให้คะแนนดังนี้

ใช่	ให้	3 คะแนน
ไม่แน่ใจ	ให้	2 คะแนน
ไม่ใช่	ให้	1 คะแนน

ข้อความที่แสดงถึงการไม่มีความสนใจในวิชาพุทธศาสนา ให้คะแนนดังนี้

ใช่	ให้	1 คะแนน
ไม่แน่ใจ	ให้	2 คะแนน
ไม่ใช่	ให้	3 คะแนน

9. แบบวัดแรงงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาพุทธศาสนา ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยมีขั้นตอนดังนี้

9.1 ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องแรงงใจ และวิธีสร้างแบบวัดแรงงใจใฝ่สัมฤทธิ์

จากเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ

9.2 สร้างแบบวัดแรงงใจใฝ่สัมฤทธิ์ซึ่งมีมาตราประเมินค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

9.3 นำแบบวัดไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียน
เทพศิลา กรุงเทพมหานคร และหาความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร Coefficient Alpha
ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.935

ตัวอย่างแบบวัด

ข้อ	ข้อความ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๐	ข้าพเจ้าตั้งใจทำการบ้านวิชา พุทธศาสนา แต่พอทำไปไม่นาน					
๐๐	ข้าพเจ้าจะรู้สึกเบื่อและหยุดทำ ข้าพเจ้าต้องการรอบรู้ในวิชา พุทธศาสนา					

การให้คะแนน

ข้อความที่แสดงถึงการมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาพุทธศาสนา ให้คะแนนดังนี้

มากที่สุด	ให้	5	คะแนน
มาก	ให้	4	คะแนน
ปานกลาง	ให้	3	คะแนน
น้อย	ให้	2	คะแนน
น้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน

ข้อความที่แสดงถึงการไม่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาพุทธศาสนา

ให้คะแนนดังนี้

มากที่สุด	ให้	1	คะแนน
มาก	ให้	2	คะแนน
ปานกลาง	ให้	3	คะแนน
น้อย	ให้	4	คะแนน
น้อยที่สุด	ให้	5	คะแนน

10. แบบวัดมโนภาพเกี่ยวกับตนเองในวิชาพุทธศาสนา ขั้นตอนในการสร้างมีดังนี้

10.1 ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

10.2 สร้างแบบวัดมโนภาพเกี่ยวกับตนเอง ซึ่งให้ผู้ตอบแสดงความรู้สึกหรือความคิดเห็นในระดับแตกต่างกัน 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

10.3 นำแบบวัดไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนเทพศิลา กรุงเทพมหานคร และหาความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร Coefficient Alpha ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.731

ตัวอย่างแบบวัด

ข้อ	ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่ เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย อย่างยิ่ง
0	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าคุณเองเรียนวิชา					
00	พุทธศาสนาได้ดีกว่าวิชาอื่น ๆ					
	ถ้าครูให้เลือกจะตอบปัญหาวิชาใด					
	ข้าพเจ้าขอเลือกตอบปัญหาวิชา					
	พุทธศาสนา					

การให้คะแนน

ข้อความที่แสดงถึงการมีมโนภาพเกี่ยวกับตนเองในทางบวก ให้คะแนนดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้	5 คะแนน
เห็นด้วย	ให้	4 คะแนน
ไม่แน่ใจ	ให้	3 คะแนน
ไม่เห็นด้วย	ให้	2 คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้	1 คะแนน

ข้อความที่แสดงถึงการมีโน้มน้าวใจเกี่ยวกับตนเองในทางลบ ให้คะแนนดังนี้

เห็นควยอย่างยิ่ง	ให้	1 คะแนน
เห็นควย	ให้	2 คะแนน
ไม่แน่ใจ	ให้	3 คะแนน
ไม่เห็นควย	ให้	4 คะแนน
ไม่เห็นควยอย่างยิ่ง	ให้	5 คะแนน

11. แบบวัดพฤติกรรมทางคุณธรรม การวัดพฤติกรรมทางคุณธรรมของกลุ่มตัวอย่างในการทดลองครั้งนี้ เป็นการวัดภายหลังเสร็จสิ้นการทดลองแล้ว และเป็นการวัดในสถานการณ์ที่สร้างหรือกำหนดขึ้น 3 สถานการณ์ คือ

11.1 ให้เล่นเกม "การต่อชิ้นส่วน" (ทีศนา เขมมณี 2522 : 54 - 59)

11.2 ให้เล่นเกม "สำรวจดวงจันทร์" (ปัญญา ศรีประมวง 2521 :

99 - 111)

11.3 ให้เล่นเกม "จะเลือกอย่างไรจึงจะได้คะแนนมากที่สุด"

(ทวี ชนะตระกูล 2522 : 19 - 20)

ขั้นตอนในการสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมทางคุณธรรมมีดังนี้

1. ศึกษาจุดมุ่งหมาย แนวคิด และขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมของเกมแต่ละเกมอย่างละเอียด แล้วกำหนดพฤติกรรมที่ต้องการวัดในการเล่นเกมนั้นๆ
2. สร้างเกณฑ์ประเมินพฤติกรรมที่ต้องการวัดและเกณฑ์การให้คะแนน
3. สร้างแบบสังเกตพฤติกรรมโดยยึดเกณฑ์ประเมินพฤติกรรมที่ต้องการวัดและเกณฑ์การให้คะแนนในข้อ 2 เป็นหลัก ดังตัวอย่าง

สถานการณ์ที่ 1 ให้เล่นเกม "การต่อชิ้นส่วน"

พฤติกรรมที่ต้องการวัด การเคารพกติกา

เกณฑ์ประเมินพฤติกรรม พิจารณาพฤติกรรมของกลุ่มว่าปฏิบัติตามกติกาหรือไม่

กติกาได้แก่

1. ห้ามพูด
2. ห้ามขอหรือแสดงอาการกิริยาหรือส่งสัญญาณใด ๆ ที่จะเป็นการขอขึ้นส่วนจากคนอื่น
3. ห้ามช่วยกันจัดขึ้นส่วน

การให้คะแนน

- 3 = ดี หมายถึง กลุ่มปฏิบัติตามกติกาได้ 3 ข้อ
- 2 = พอใช้ หมายถึง กลุ่มปฏิบัติตามกติกาได้เพียง 2 ข้อ
- 1 = ต้องปรับปรุง หมายถึง กลุ่มปฏิบัติตามกติกาได้เพียง 1 ข้อ

แบบสังเกตพฤติกรรม

โปรดพิจารณาว่ากลุ่มที่ท่านสังเกต มี หรือ ไม่มีพฤติกรรมต่อไปนี้ แล้วใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องทางขวามือให้ครบทุกข้อ

พฤติกรรม

1. สมาชิกในกลุ่มพูดกันขณะเล่นเกมการต่อขึ้นส่วน
2. สมาชิกขอหรือแสดงอาการกิริยาหรือส่งสัญญาณใด ๆ เพื่อขอขึ้นส่วนกัน
3. สมาชิกช่วยกันจัดขึ้นส่วน

มี	ไม่มี

4. นำแบบสังเกตที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจ และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ ก่อนนำมาใช้กับกลุ่มตัวอย่าง (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ค.)

วิธีดำเนินการทดลอง

1. ลุมนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เข้าสู่กลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม และกลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม ให้มีนักเรียนกลุ่มละ 43 คน ดังกล่าวมาแล้วในเรื่องกลุ่มตัวอย่าง การกำหนดให้นักเรียนกลุ่มใดเป็นกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 กลุ่มควบคุม ใช้วิธีจับฉลาก เช่น

เช่น ห้องที่จับฉลากขึ้นมาได้เป็นห้องแรก ให้เป็นกลุ่มทดลอง 1 ห้องที่จับฉลากขึ้นมาได้เป็นกลุ่มที่ 2 ให้เป็นกลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มที่เหลือเป็นกลุ่มควบคุม

2. ทำการทดสอบกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่มก่อนการทดลอง (Pretest) ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพุทธศาสนา แบบวัดทัศนคติต่อพุทธศาสนา แบบวัดความสนใจในวิชาพุทธศาสนา แบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาพุทธศาสนา และแบบวัดมโนภาพเกี่ยวกับตนเอง

3. ดำเนินการสอนกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่ม คือ กลุ่มควบคุม กลุ่มทดลอง 1 และกลุ่มทดลอง 2 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

การดำเนินการสอนในกลุ่มควบคุม

ดำเนินการสอนโดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามคู่มือครูสังคมศึกษา เรื่อง พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งได้แก่ การใช้วิธีบรรยาย อธิบาย ซักถาม เขียนรายงาน ค้นคว้า ทำแบบฝึกหัด และกิจกรรมอื่น ๆ ตามความเหมาะสมของเนื้อหา โดยครูทำการสอนนักเรียนเป็นกลุ่มทั้งชั้นเรียน (นักเรียนจำนวน 43 คน) ไม่มีการแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มย่อย และให้ทำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพเนื้อหาวิชา แบบเรียนและเอกสารประกอบการเรียนเหมือนกลุ่มทดลอง และให้มีการทดสอบย่อยเช่นเดียวกับกลุ่มทดลองด้วย

การดำเนินการสอนในกลุ่มทดลอง 1 และกลุ่มทดลอง 2

1. หลังการทดสอบก่อนเรียน (Pretest) ครูแจกชุดการเรียนด้วยตนเอง เรื่อง "กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ" ให้แก่นักเรียนในกลุ่มทดลอง 1 และกลุ่มทดลอง 2 เพื่อนำไปศึกษาเป็นการบ้าน

2. ในช่วงแรกของการเรียน ครูแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อยประมาณกลุ่มละ 7 คน โดยละความสามารถ (ดูจากคะแนนวิชาพุทธศาสนาในภาคเรียนที่ 1) และจัดให้นักเรียนด้วยกันเป็นกลุ่ม แต่ละกลุ่มตั้งชื่อกลุ่ม คำขวัญกลุ่ม เลือกประธานและเลขานุการ ต่อจากนั้นครูบอกจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมของหน่วยการเรียนทั้ง 3 หน่วย บอกกำหนดเวลาการทดสอบย่อย

ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนทราบถึงความรับผิดชอบของคนที่จะต้องเรียนรู้ให้บรรลุจุดมุ่งหมาย แต่ละกลุ่มจะปฏิบัติงานควบการเรียนรู้ร่วมกัน โดยใช้ขั้นตอนและเทคนิคต่าง ๆ ของกลุ่มสร้างคุณภาพในการเรียนรู้เนื้อหาแต่ละหน่วย ซึ่งมีดังนี้

2.1 ขั้นวางแผนดำเนินงาน (Plan) ผู้เรียนแต่ละกลุ่มพิจารณาปัญหาในการเรียนร่วมกัน โดยระดมสมองเพื่อระบุปัญหาที่จะเป็นอุปสรรคทำให้การเรียนของกลุ่มไม่บรรลุจุดมุ่งหมาย ทำแผนภูมิการวางแผนหาสาเหตุปัญหา จัดอันดับความสำคัญของปัญหาวางแผนแก้ไขปัญหา กำหนดเป้าหมายการปฏิบัติงาน เพื่อให้การเรียนมีประสิทธิภาพ และบรรลุจุดมุ่งหมาย

2.2 ขั้นปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ (Do) ครูบอกจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมของหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 แต่ละกลุ่มปฏิบัติตามกิจกรรมการเรียนร่วมกันตามแผนที่วางไว้ และตามตาราง โดยศึกษาจากแบบเรียน เอกสารประกอบการเรียน ในขั้นนี้ครูสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของผู้เรียน ตอบปัญหาข้อสงสัยของแต่ละกลุ่ม และในตอนท้ายชั่วโมง ครูสรุปหรืออธิบายเนื้อหาบางจุดที่สำคัญ

สำหรับกลุ่มทดลอง 2 นั้น หลังจากที่ได้เรียนรู้เนื้อหาหลักธรรมในภาคทฤษฎีแล้ว ครูจะมอบหมายงานภาคปฏิบัติธรรมให้ผู้เรียนแต่ละคนไปทำเป็นการบ้าน และนำมาส่งครู ซึ่งจะมีการติดตามผลโดยการให้คะแนนการบ้าน อภิปรายร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียน เกี่ยวกับการปฏิบัติธรรม และให้รวมกลุ่มในการปฏิบัติธรรมโดยใช้เทคนิค Q.C. ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างของงานภาคปฏิบัติที่มอบให้นักเรียนทำ หลังจากเรียนรู้ในภาคทฤษฎีไปแล้ว

ใบพิจารณาตนเอง

ชื่อ สกุล ชั้น อายุ ปี
 ชีตลงในช่องที่ทำความผิด ตามจำนวนครั้งที่ทำในแต่ละวัน

อกุศลกรรมบถ 10	อาทิตย	จันทร์	อังคาร	พุธ	พฤหัสบดี	ศุกร์	เสาร์	รวม
1. ฆ่าสัตว์								
2. ลักทรัพย์								
3. ประพฤติผิดในกาม								
4. พุคโกหก								
5. พุคส่อเสียด								
6. พุคคำหยาบ								
7. พุคเพ้อเจ้อ								
8. ออยากโคของผู้อื่น								
9. พยาบาท								
10. การเห็นผิด								
รวม								
ขอบกพร่องทางโลก								
1. ตื่นสาย								
2. ลืมปิดน้ำ ปิดไฟ ปิดลม								
3. รับประทานอาหารไม่เรียบร้อย								
4. ขี้เกียจเรียนหนังสือ								
5. ส่งเสียงดังขณะผู้อื่นทำงาน								
6. หึงขะโมกที่								
7. กิริยามารยาทไม่เรียบร้อย								
8. คุยวิ่มาากเกินไป								
9. สุรยสุรย								
10. ไม่เชื่อฟังพ่อแม่								
รวม								
ทำสมาธิ (นาที)								

ความคิดเห็นและขอเสนอแนะ

2.3 ขั้นตรวจสอบประเมินผล (Check) หลังจากที่ยุเรียนปฏิบัติตามกิจกรรม การเรียนร่วมกันตามแผนที่วางไว้ในหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 จบแล้ว จะมีการทดสอบย่อย แบบทดสอบย่อยสร้างขึ้นตามจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมประจำหน่วย หลังการทดสอบครูจะให้ ผู้เรียนตรวจคำตอบเองหรือผลัดกันตรวจ เพื่อจะได้ทราบคะแนนทันที หลังจากนั้นแต่ละกลุ่ม ช่วยกันทำกราฟแท่งแสดงคะแนนของแต่ละคนในกลุ่มและคะแนนรวมของกลุ่ม แล้วรายงาน ผลการรวมกลุ่มในการเรียนหน้าชั้น

สำหรับการสอนในกลุ่มทดลอง 2 นั้น กลุ่มที่ปฏิบัติงานได้บรรลุเป้าหมาย ที่ตั้งไว้ ครูจะยกของชมเชยและนำมาเป็นตัวอย่างที่ดีแก่กลุ่มอื่น ส่วนกลุ่มที่ยังปฏิบัติงาน ไม่บรรลุเป้าหมาย ครูจะให้คำแนะนำเพื่อการปรับปรุงแก้ไขต่อไป

2.4 ขั้นแก้ไขปรับปรุงแผนใหม่หรือวางมาตรฐานการทำงาน (Action) ในขั้นนี้เป็นขั้นที่แต่ละกลุ่มตรวจสอบผลการทดสอบย่อย กลุ่มใดที่ปฏิบัติงานได้บรรลุเป้าหมาย จะต้องรักษามาตรฐานการทำงานในการเรียนหน่วยต่อไปคือ หน่วยที่ 2 และ 3 ส่วนกลุ่มที่ยังปฏิบัติงานไม่บรรลุเป้าหมาย จะต้องปรับปรุงแก้ไขแผนการปฏิบัติงานใหม่

เมื่อเริ่มหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ก็เริ่มขั้นตอน PDCA ใหม่อีก จนครบ 3 หน่วย

3. ทำการทดสอบกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่มหลังการทดลอง (Posttest)

ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบวัดความสนใจในวิชาพุทธศาสนา แบบวัดทัศนคติต่อพุทธศาสนา แบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาพุทธศาสนา แบบวัดมโนภาพเกี่ยวกับตนเอง และให้กลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่มเล่นเกม 3 เกม คือ เกม "การต่อชิ้นส่วน" เกม "สำรวจดวงจันทร์" และเกม "จะเลือกอย่างไรจึงจะได้คะแนนมากที่สุด" แต่ละเกม ใช้เวลาในการเล่น 1 คาบเรียน รวมเวลาในการเล่นทั้งหมด 3 คาบ ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่มเล่นเกมนั้น ผู้วิจัยได้จัดให้มีผู้ช่วยวิจัยซึ่งเป็นนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง และผ่านการฝึกอบรมจากผู้วิจัยมาแล้ว ทำการสังเกต และจดพฤติกรรมทางคุณธรรมในแบบฟอร์มที่เตรียมไว้ให้ (ดูรายละเอียดของแบบสังเกต ในภาคผนวก ค.) โดยให้ผู้สังเกต 1 คน คอยนักเรียน 1 กลุ่ม แต่ละเกมมีจำนวนนักเรียนในกลุ่มหนึ่ง ๆ ตั้งแต่ 5 - 10 คน

การดำเนินการสอนในกลุ่มควบคุม กลุ่มทดลอง 1 และกลุ่มทดลอง 2 สรุปออกมา ในรูปตารางต่อไปนี้

ตาราง 20 แสดงการดำเนินการสอนในกลุ่มควบคุม

กลุ่มควบคุม	
คาบ ที่	Pretest
1	ครูบอกจุดประสงค์และแผนการเรียนรู้ ทั้ง 14 คาบ สอน (หน่วยที่ 1)
2	สอน
3	สอน
4	สอน
5	สอบหน่วยที่ 1 สอน (หน่วยที่ 2)
6	สอน
7	สอน
8	สอน
9	สอบหน่วยที่ 2 สอน (หน่วยที่ 3)
10	สอน
11	สอน
12	สอน
13	สอบหน่วยที่ 3 ทบทวน
14	ทบทวน
	Posttest

ภาพ 21 แสดงการดำเนินการสอนในกลุ่มทดลอง 1

กลุ่มทดลอง 1	
คาบ	Pretest
ที่	แจกชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง
1	แบ่งกลุ่มย่อย ตั้งชื่อ คำขวัญกลุ่ม ครูบอกจุดมุ่งหมายและแผนการเรียนรู้ทั้ง 14 คาบ
2	P
3	D
4	D
5	C (หน่วยที่ 1)
6	A + P
7	D
8	D
9	C (หน่วยที่ 2)
10	A + P
11	D
12	D
13	C (หน่วยที่ 3)
14	แต่ละกลุ่มเสนอผลงานรวมและสรุป
	Posttest

ตาราง 22 แสดงการดำเนินการสอนในกลุ่มทดลอง 2

กลุ่มทดลอง 2	
คาบที่	Pretest
	แจกชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง
1	แบ่งกลุ่มย่อย ทั้งชื่อ คำขวัญกลุ่ม ครูบอกจุดมุ่งหมายและแผนการเรียนรู้ทั้ง 14 คาบ
2	P
3	D
4	D
5	C (หน่วยที่ 1)
6	A + P
7	D
8	D
9	C (หน่วยที่ 2)
10	A + P
11	D
12	D
13	C (หน่วยที่ 3)
14	แต่ละกลุ่มเสนอผลงานรวมและสรุป
	Posttest

มอบงานภาคปฏิบัติธรรม
และติดตามผล

เสริมแรง
แก้ไขข้อบกพร่อง

มอบงานภาคปฏิบัติธรรม
และติดตามผล

เสริมแรง
แก้ไขข้อบกพร่อง

มอบงานภาคปฏิบัติธรรม
และติดตามผล

เสริมแรง
แก้ไขข้อบกพร่อง

เพื่อให้เห็นลักษณะที่แตกต่างกันระหว่างการสอนในกลุ่มทดลอง 1 และกลุ่มทดลอง 2 ซึ่งใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพกับการสอนในกลุ่มควบคุมซึ่งสอนตามคู่มือครู จึงขอแสดงการเปรียบเทียบดังตาราง 23 ต่อไปนี้

ตาราง 23 เปรียบเทียบลักษณะการสอนในกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 กับกลุ่มควบคุม

ลักษณะการสอนในกลุ่มควบคุม (สอนตามคู่มือครู)	ลักษณะการสอนในกลุ่มทดลอง 1, กลุ่มทดลอง 2 (สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ)
1. นักเรียนเรียนไปตามเกณฑ์กำหนดของตนเอง	1. นักเรียนเรียนไปตามเกณฑ์กำหนดของกลุ่ม ซึ่งมีการวาง เป้าหมายในการทำงาน แกะไขข้อบกพร่อง และรักษามาตรฐานการทำงาน
2. ความสนใจในการเรียนขึ้นอยู่กับแรงจูงใจภายในตนเอง	2. ความสนใจในการเรียน ขึ้นอยู่กับแรงจูงใจภายในและแรงจูงใจภายนอก ได้แก่ จากกลุ่มที่รวมตัวกันอย่างต่อเนื่อง จากกระบวนการเรียนที่มีการตรวจสอบ ประเมินผลที่เป็นรูปธรรมโดยใช้กราฟแสดง และจากการเปรียบเทียบกันระหว่างกลุ่ม
3. นักเรียนพัฒนาไปตามความสามารถของตน โดยเรียนรู้กระบวนการทำงานจากครู	3. นักเรียนพัฒนาไปตามความสามารถของตน โดยเรียนรู้กระบวนการทำงานจากครู และจากกลุ่มเพื่อน
4. การแก้ไขข้อบกพร่องในการเรียน ขึ้นอยู่กับความเอาใจใส่ของตนเอง	4. การแก้ไขข้อบกพร่องในการเรียน ขึ้นอยู่กับ การได้มีกลุ่มเพื่อนช่วย มีการ เปรียบเทียบ กับเป้าหมายการปฏิบัติงานที่กำหนดไว้

ลักษณะการสอนในกลุ่มควบคุม (สอนตามคู่มือครู)	ลักษณะการสอนในกลุ่มทดลอง 1, กลุ่มทดลอง 2 (สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ)
5. การเรียนรู้เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับครู 6. นักเรียนที่มีความสามารถสูงจะช่วยตัวเองได้และไม่สนใจผู้อื่น ในขณะที่นักเรียนที่มีความสามารถต่ำ ผลการเรียนรู้จะลดลงเรื่อย ๆ ในแต่ละหน่วยที่เรียนสูงขึ้น 7. การแจกแจงของคะแนนจะใกล้เคียงกับโค้งปกติ หรือเบ้ทางบวก คือ คนส่วนน้อยได้คะแนนสูง 8. การกระจายของคะแนนจะมาก	5. การเรียนรู้เกิดขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับครู ผู้เรียนกับผู้เรียนด้วยกัน ซึ่งการทำงานกลุ่มจะช่วยให้มีโอกาสเรียนรู้คุณธรรมในภาคปฏิบัติ เช่น ความอดทน ออกกำลังกาย ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเสียสละ การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว 6. นักเรียนที่มีความสามารถสูงถูกกระตุ้นให้ช่วยผู้อื่นในการปรับปรุงการเรียนรู้ เกิดความภูมิใจที่ช่วยผู้อื่นและรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม นักเรียนที่มีความสามารถต่ำจะได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อน และเกิดมโนภาพเกี่ยวกับตนเองในด้านการเรียนดีขึ้น 7. การแจกแจงของคะแนนจะเบ้ทางลบ คือ คนส่วนใหญ่จะได้คะแนนสูง 8. การกระจายของคะแนนจะน้อย (คะแนนเกาะกลุ่มกัน)

และเพื่อให้เห็นลักษณะที่แตกต่างกันระหว่างการสอนในกลุ่มทดลอง 1 กับ กลุ่มทดลอง 2 จึงขอแสดงการเปรียบเทียบดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 24 เปรียบเทียบลักษณะการสอนในกลุ่มทดลอง 1 กับ กลุ่มทดลอง 2

กลุ่มทดลอง 1	กลุ่มทดลอง 2
1. ใช้ขั้นตอนดำเนินงาน 4 ขั้น (PDCA) และเทคนิคต่าง ๆ ของกลุ่มสร้างคุณภาพ	1. ใช้ขั้นตอนดำเนินงาน 4 ขั้น (PDCA) และเทคนิคต่าง ๆ ของกลุ่มสร้างคุณภาพ 2. ใช้องค์ประกอบด้านจิตวิทยาการเรียน การสอนและทฤษฎีการพัฒนาจริยธรรม 4 องค์ประกอบ คือ ตัวแบบที่ดี การเสริมแรง การแก้ไขข้อบกพร่อง และการมอบงานภาคปฏิบัติธรรมและ คิดตามผล

ข้อสังเกตในขณะดำเนินการทดลอง

1. โต๊ะและเก้าอี้สำหรับนักเรียนมีน้ำหนักมาก ทำให้นักเรียนในกลุ่มทดลอง 1 และ 2 ต้องใช้เวลาในการเคลื่อนย้ายเพื่อจัดที่นั่งเรียนแบบกลุ่ม และเกิดเสียงดังรบกวนห้องข้างเคียง ผู้วิจัยจึงได้แก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยพยายามคิดหาวิธีการเคลื่อนย้ายโต๊ะและเก้าอี้เรียนที่รวดเร็ว พั่นแรง และสะดวกต่อการจัดให้อยู่ในสภาพเดิมหลังเรียน แล้วอธิบายวิธีการพร้อมกับสาธิตให้นักเรียนดูวิธีการจัดโต๊ะ เก้าอี้ ซึ่งก็ช่วยแก้ปัญหาไปไ้บางส่วน

2. การทำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพในหน่วยการเรียนรู้แรก นักเรียนยังขาดความเคยชินในการร่วมกิจกรรมกลุ่ม ต่อมาในหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 และ 3 นักเรียนมีความคล่องตัวในการทำหงานกลุ่มมากขึ้น

3. นักเรียนบางคนในกลุ่มทดลอง 1 และ 2 ไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการทดลอง เช่น ไม่สนใจเรียน เอาจานอื่นขึ้นมาทำ ไม่นำแบบเรียนมาตามที่ครูสั่ง ลุยและเล่นกันในชั้นเรียน ลุกเดินไปเดินมาโดยไม่ขออนุญาตครูก่อน ทำให้ครูต้องเสียเวลาแก้ปัญหา ด้านระเบียบวินัยเหล่านี้เป็นระยะ ๆ ด้วยวิธีการหลายวิธี เช่น พูดจาหวานลอม แสดงความสนใจมากขึ้น จดชื่อไว้ ฯลฯ และสังเกตพบว่าเป็นนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำเป็นส่วนใหญ่ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะครูผู้สอนในกลุ่มทดลอง 1 และ 2 เป็นบุคคลภายนอก มิใช่ครูประจำการของโรงเรียน และไม่มีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนภายในโรงเรียน จึงทำให้นักเรียนบางคนไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการทดลอง

4. ผู้ที่ได้รับเลือกเป็นประธานของกลุ่มสร้างคุณภาพแต่ละกลุ่ม ส่วนใหญ่จะเป็นนักเรียนที่มีผลการเรียนดี

5. บางกลุ่มตั้งเป้าหมายของการรวมกลุ่มในการเรียนค่อนข้างต่ำ ผู้วิจัยได้แก้ปัญหาโดยให้ทุกกลุ่มออกมารายงานให้เพื่อนกลุ่มอื่นฟังเกี่ยวกับเป้าหมายในกลุ่มของตน ซึ่งก็มีบางกลุ่มเปลี่ยนเป้าหมายสูงขึ้น เพราะเกิดการเปรียบเทียบกับกลุ่มอื่น ๆ แต่บางกลุ่มก็ยังเอาเป้าหมายเดิม ดังนั้นวิธีการแก้ปัญห่อีกทางหนึ่ง คือวางเกณฑ์ขั้นต่ำไว้ หรือในกรณีที่มีการตั้งเป้าหมายสูงบ้างต่ำบ้าง อาจนำเป้าหมายของทุกกลุ่มมาเฉลี่ยให้เป็นเป้าหมายเดียวกัน

6. ในชั้นปฏิบัติตามแผน (D) นักเรียนบางกลุ่มยังไม่รู้จักวิธีการรวมกลุ่มเพื่อตัวกัน ทางคนทางนั่งอ่านหนังสือหรือเอกสารประกอบการเรียน ครูจึงเตือนและแนะนำวิธีทำงานกลุ่มว่าต้องมีการปรึกษารื้อกัน มอบหมายงาน แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ และช่วยเหลือกัน ซึ่งก็ได้ผลดี

7. ในชั้นวางมาตรฐานการทำงานหรือแก้ไขแผนใหม่ (A & P) นั้น บางกลุ่มคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มบรรลุเป้าหมายแล้ว แต่จากการดูคะแนนเป็นรายบุคคล ครูพบว่ายังมี

นักเรียน 1 - 2 คน ในกลุ่มได้คะแนนต่ำกว่าเป้าหมายอยู่ จึงยังไม่ให้วางมาตรฐานการทำงาน แต่ให้กลุ่มนั้น ๆ ปรึกษารื้อกันเพื่อหาวิธีช่วยเพื่อนบางคนที่จะคะแนนยังต่ำกว่าเป้าหมายให้ได้คะแนนถึงหรือสูงกว่าเป้าหมายในการรวมกลุ่มการเรียนรู้หน่วยต่อไป

8. ในกลุ่มทดลอง 2 ซึ่งเป็นการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม มีการมอบงานภาคปฏิบัติธรรม คือ แจกใบพิจารณาตนเองให้นักเรียนไปทำเป็นการบ้านทุกสัปดาห์และติดตามผล การติดตามผลได้ใช้หลายวิธี ได้แก่ (1) ให้คะแนนการส่งการบ้าน (2) ครูนำใบพิจารณาตนเองของนักเรียนมาหาความถี่ว่านักเรียนทำความผิดข้อใดมากที่สุดในแต่ละสัปดาห์ แล้วนำไปอภิปรายกับนักเรียนในชั่วโมงเรียนเกี่ยวกับสาเหตุและผลของการทำความผิดข้อนั้น ๆ (3) ให้นักเรียนรวมกลุ่มในการปฏิบัติธรรม (การพิจารณาตนเอง) โดยใช้เทคนิค Q.C. (ทำแผนภูมิกังปลา) จากการทดลองติดตามผลด้วยวิธีการดังกล่าวพบว่า วิธีที่ 1 ช่วยให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจในการส่งงานได้ดี วิธีที่ 2 ครูต้องใช้เวลาและแรงงานค่อนข้างมากเพื่อหาข้อสรุป แต่ไม่เสียเวลาในการอภิปรายกับนักเรียนในชั่วโมงเรียนมากนัก วิธีที่ 3 นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี เพราะได้ปฏิบัติด้วยตนเองทุกขั้นตอน แต่ต้องใช้เวลาในชั่วโมงเรียนมาก โดยเฉพาะในระยะแรก เพราะนักเรียนยังไม่รู้วิธีการและต้องการคำแนะนำจากครู อย่างไรก็ตามในระยะต่อไป เมื่อนักเรียนมีความคล่องตัวขึ้น ครูอาจมอบหมายการรวมกลุ่มในการปฏิบัติธรรมโดยใช้เทคนิค Q.C. นี้ให้นักเรียนทำเป็นการบ้านโดยทำนอกห้องเรียน แล้วมารายงานผลในชั้นเรียนทุก ๆ สัปดาห์

9. ในกลุ่มทดลอง 2 ซึ่งมีการให้แรงเสริมทางบวกแก่กลุ่มที่ปฏิบัติงานกลุ่มบรรลุเป้าหมาย และให้คำแนะนำแก้ไขข้อบกพร่องกลุ่มที่ยังไม่บรรลุเป้าหมายนั้น ปรากฏว่าในหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 กลุ่มสร้างคุณภาพทุกกลุ่มบรรลุเป้าหมายหมด ครูจึงให้แรงเสริมโดยการให้แต่ละกลุ่มผลัดกันดูชิ้นแสดงตัวและผลัดกันปรบมือให้แกกัน ส่วนในหน่วยที่ 2 และ 3 ก็มีทั้งกลุ่มที่บรรลุและไม่บรรลุเป้าหมาย การเสริมแรงกลุ่มที่บรรลุเป้าหมายครูก็เปลี่ยนไปใช้วิธียกย่องชมเชยสลับบ้าง

10. ในการทดสอบย่อย มีนักเรียนบางคนลอกกัน ดูกัน ครูจึงให้นักเรียนสลับเปลี่ยนที่นั่งกันระหว่างกลุ่ม และเน้นให้นักเรียนนำหลักธรรมที่ได้เรียนรู้ไป คือ "สัจจะ" ซึ่งเป็นข้อหนึ่งในพราวาสธรรม 4 มาใช้ในภาคปฏิบัติ ซึ่งก็ได้ผลดีขึ้น

สถิติที่ใช้ในการทดสอบ เครื่องมือและวิเคราะห์ข้อมูล

1. การหาค่าคะแนนเฉลี่ย ใช้สูตร (Minum. 1970 : 57)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย
 X แทน ผลรวมของคะแนน
 N แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

2. การหาความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้สูตร (Edward. 1958 : 104)

$$S = \sqrt{\frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ S แทน ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 $\sum X^2$ แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง
 $(\sum X)^2$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมดยกกำลังสอง
 N แทน จำนวนในกลุ่มตัวอย่าง

3. หาความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพุทธศาสนา จากวิธีของ Kuder - Richardson (KR-20) ใช้สูตร (สมบุญ ธิตพงศ์ 2523 : 122)

$$r_{tt} = \frac{n}{n-1} \frac{(s_t^2 - \sum pq)}{s_t^2}$$

เมื่อ	r_{tt}	แทน ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ
	n	แทน จำนวนข้อในแบบทดสอบ
	s_t^2	แทน ความแปรปรวนของแบบทดสอบทั้งฉบับ
	p	แทน สัดส่วนของคนทำถูกในแต่ละข้อ
	q	แทน สัดส่วนของคนทำผิดในแต่ละข้อเท่ากับ $1 - p$

4. หาความเชื่อมั่นของแบบวัดความสนใจในวิชาพุทธศาสนา ที่นักคิดต่อพุทธศาสนา
แรงงใจไม่สับสนในวิชาพุทธศาสนา และมโนภาพเกี่ยวกับตนเองในการเรียนวิชาพุทธศาสนา
โดยใช้สูตร Coefficient Alpha (Cronbach. 1976 : 126)

$$r_{tt} = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum s_i^2}{s_t^2} \right]$$

เมื่อ	r_{tt}	แทน ความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัดทั้งฉบับ
	n	แทน จำนวนข้อของเครื่องมือวัด
	s_i^2	แทน คะแนนความแปรปรวนรายข้อ
	s_t^2	แทน คะแนนความแปรปรวนของ เครื่องมือทั้งฉบับ
	s_i^2	แทน ผลรวมของคะแนนความแปรปรวนรายข้อ

5. หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้
สูตรของเบรนนัน (Brennan) (โควิท ประวาลพุกษ์ และคนอื่น ๆ 2523 : 205)

$$B = \frac{U}{n_1} - \frac{L}{n_2}$$

เมื่อ	B	แทน อำนาจจำแนก
	U	แทน จำนวนคนตอบถูกกลุ่มสูง
	L	แทน จำนวนคนตอบถูกกลุ่มต่ำ
	n_1	แทน จำนวนคนในกลุ่มสูงทั้งหมด
	n_2	แทน จำนวนคนในกลุ่มต่ำทั้งหมด

6. หาค่าความยากง่ายของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ใช้สูตร
(ลวน สายยศ 2524 : 181)

$$P = \frac{R}{N}$$

เมื่อ P แทน ค่าความยากง่าย
R แทน จำนวนคนที่ทำข้อนั้นถูก
N แทน จำนวนคนที่ทำข้อนั้นทั้งหมด

7. หาค่าอำนาจจำแนกรายชื่อของแบบสอบถามเพื่อวัดทัศนคติต่อพุทธศาสนา
ด้วย t-test (Ferguson. 1971 : 167)

$$t = \frac{\bar{X}_H - \bar{X}_L}{\sqrt{\frac{s_H^2 + s_L^2}{N}}}$$

$\bar{X}_H$ แทน คะแนนเฉลี่ยกลุ่มสูง
 $\bar{X}_L$ แทน คะแนนเฉลี่ยกลุ่มต่ำ
 s_H^2 แทน ความแปรปรวนกลุ่มสูง
 s_L^2 แทน ความแปรปรวนกลุ่มต่ำ
N แทน จำนวนคนในกลุ่มสูง หรือกลุ่มต่ำ

8. หาค่าความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบก่อนสอนและหลังสอน
ใช้สูตร (ลวน สายยศ และ อังคณา สายยศ 2524 : 99)

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{N \sum D^2 - (\sum D)^2}{N - 1}}}$$

D แทน ความแตกต่างของคะแนนแต่ละคู่
N แทน จำนวนคู่

9. เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทศนคติ
 คอพุทธศาสนา ความสนใจในวิชาพุทธศาสนา แรงงูใจใฝ่สัมฤทธิ์ และมโนภาพเกี่ยวกับตนเอง
 ระหว่างกลุ่ม โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One - Way Analysis
 of Variance) (วิเชียร เกตุสิงห์ 2524 : 103)

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	SS_b	$k - 1$	MS_b	MS_b / MS_w
ภายในกลุ่ม	SS_w	$N - k$	MS_w	
รวมทั้งหมด	SS_{total}	$N - 1$		

10. ทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยรายคู่ตามวิธีของ Newman-Keuls
 (Winer. 1971 : 191)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในบทนี้เป็นการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการทดลองพร้อมกับการแปลความหมายจากข้อมูล ผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้เสนอตามลำดับดังนี้

1. เปรียบเทียบลักษณะพื้นฐานระหว่างกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุมก่อนสอน

2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพุทธศาสนาระหว่างวิธีสอน 3 วิธี คือ วิธีสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ วิธีสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม และวิธีสอนตามคู่มือครู

3. เปรียบเทียบทัศนคติต่อพุทธศาสนา ความสนใจในวิชาพุทธศาสนา แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาพุทธศาสนา และมโนภาพเกี่ยวกับตนเอง ระหว่างวิธีสอน 3 วิธี คือ วิธีสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ วิธีสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม และวิธีสอนตามคู่มือครู

4. เปรียบเทียบพฤติกรรมทางคุณธรรมระหว่างวิธีสอน 3 วิธี คือ วิธีสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ วิธีสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม และวิธีสอนตามคู่มือครู

5. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพุทธศาสนาระหว่างก่อนสอนและหลังการสอน ในกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม

6. เปรียบเทียบทัศนคติต่อพุทธศาสนา ความสนใจในวิชาพุทธศาสนา แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาพุทธศาสนา และมโนภาพเกี่ยวกับตนเองระหว่างก่อนสอนและหลังการสอน ในกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม

เปรียบเทียบลักษณะพื้นฐานระหว่างกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม ก่อนสอน

ก่อนการทดลอง ผู้วิจัยได้ให้นักเรียนกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม
ตอบแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพุทธศาสนา แบบสอบถามวัดทัศนคติต่อพุทธศาสนา
ความสนใจในวิชาพุทธศาสนา แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาพุทธศาสนา และมโนภาพเกี่ยวกับ
ตนเองในวิชาพุทธศาสนา คาสติพื้นฐานของแบบวัดก่อนการทดลองปรากฏในตาราง 25

ตาราง 25 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรทั้ง 5 ตัวแปร ใน
กลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม ที่วัดก่อนทำการสอน

	คาสติ	กลุ่มทดลอง 1	กลุ่มทดลอง 2	กลุ่มควบคุม
จำนวนนักเรียนในแต่ละกลุ่ม		43	43	43
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	$\bar{X}$ S.D.	19.604 3.170	19.860 3.151	20.790 3.105
ทัศนคติต่อพุทธศาสนา	$\bar{X}$ S.D.	79.093 6.353	80.558 7.225	81.302 6.292
ความสนใจในวิชาที่เรียน	$\bar{X}$ S.D.	41.790 6.791	42.023 5.400	43.139 5.312
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	$\bar{X}$ S.D.	66.697 8.900	67.069 9.612	69.395 0.903
มโนภาพเกี่ยวกับตนเอง	$\bar{X}$ S.D.	59.860 7.511	57.511 7.362	60.279 6.393

จากตาราง 25 แสดงให้เห็นว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาพุทธศาสนาของกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม ก่อนทำการสอนมีค่า เท่ากับ 19.604, 19.860 และ 20.790 ตามลำดับ ค่าเฉลี่ยของคะแนนทัศนคติต่อ พุทธศาสนาของกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม มีค่าเท่ากับ 79.093, 80.558 และ 81.302 ตามลำดับ ค่าเฉลี่ยของคะแนนความสนใจในวิชาพุทธศาสนา ของกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม มีค่าเท่ากับ 41.790, 42.023 และ 43.139 ตามลำดับ ค่าเฉลี่ยของคะแนนแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาพุทธศาสนาของ กลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม มีค่าเท่ากับ 66.697, 67.069 และ 69.395 ตามลำดับ และค่าเฉลี่ยของคะแนนมโนภาพเกี่ยวกับตนเองในวิชาพุทธศาสนา ของกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม มีค่าเท่ากับ 59.860, 57.511 และ 60.279 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า กลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยในทุกตัวแปรสูงกว่ากลุ่มทดลอง 1 และกลุ่มทดลอง 2 แต่ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานในทุกตัวแปรของกลุ่มควบคุมต่ำกว่า กลุ่มทดลอง 1 และกลุ่มทดลอง 2 จึงนำคะแนนของทั้ง 3 กลุ่ม มาเปรียบเทียบกันที่ละตัวแปร โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way Analysis of Variance) ดังปรากฏผลในตาราง 26 - 30

ตาราง 26 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน เพื่อหาความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ใน
วิชาพุทธศาสนาของกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม จากการทดสอบ
ก่อนสอน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	33.503	16.751	1.696
ภายในกลุ่ม	126	1244.063	9.873	
รวม	128	1277.566		

จากตาราง 26 พบว่า กลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม
มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพุทธศาสนาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
แสดงว่าก่อนดำเนินการทดลอง กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 27 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน เพื่อหาความแตกต่างของทัศนคติต่อ
พุทธศาสนาของกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม จากการทดสอบก่อนสอน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	108.666	54.333	1.233
ภายในกลุ่ม	126	5551.303	44.057	
รวม	128	5659.969		

จากตาราง 27 พบว่า กลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม
มีคะแนนทัศนคติต่อพุทธศาสนาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่า
ก่อนดำเนินการทดลอง กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม มีทัศนคติต่อพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน

ตาราง 28 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน เพื่อหาความแตกต่างของความสนใจ
ในวิชาพุทธศาสนาของกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม จากการทดสอบ
ก่อนสอน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	44.712	22.356	0.675
ภายในกลุ่ม	126	4167.257	33.073	
รวม	128	4211.969		

จากตาราง 28 พบว่า กลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม มีคะแนนความสนใจในวิชาพุทธศาสนาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าก่อนดำเนินการทดลอง กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม มีความสนใจในวิชาพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน

ตาราง 29 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน เพื่อหาความแตกต่างของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาพุทธศาสนาของกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม จากการทดสอบก่อนสอน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	183.813	91.906	1.599
ภายในกลุ่ม	126	7242.141	57.477	
รวม	128	7425.954		

จากตาราง 29 พบว่า กลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม มีคะแนนแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาพุทธศาสนาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าก่อนดำเนินการทดลอง กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน

ตาราง 30 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน เพื่อหาความแตกต่างของมโนภาพเกี่ยวกับตนเองในวิชาพุทธศาสนาของกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม จากการทดสอบก่อนสอน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	191.363	95.681	1.887
ภายในกลุ่ม	126	6388.560	50.702	
รวม	128	6579.923		

จากตาราง 30 พบว่า กลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม มีคะแนนมโนภาพเกี่ยวกับตนเองในวิชาพุทธศาสนาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่า ก่อนดำเนินการทดลอง กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม มีมโนภาพเกี่ยวกับตนเองในวิชาพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งที่เป็นกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพุทธศาสนา ทศนคติต่อพุทธศาสนา ความสนใจในวิชาพุทธศาสนา แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และมโนภาพเกี่ยวกับตนเองในวิชาพุทธศาสนา แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งกำหนดค่าไว้ที่ระดับ .05 จึงสรุปได้ว่า ก่อนดำเนินการทดลอง กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม มีลักษณะต่าง ๆ อันเป็นตัวแปรที่มุ่งศึกษาเท่าเทียมกัน

เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพุทธศาสนาระหว่างวิธีสอน 3 วิธี คือ วิธีสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ วิธีสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม และวิธีสอนตามคู่มือครู

ภายหลังการทดลอง ผู้วิจัยได้ให้นักเรียนในกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม ตอบแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพุทธศาสนา แบบสอบถาม วัดทัศนคติต่อพุทธศาสนา ความสนใจในวิชาพุทธศาสนา แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาพุทธศาสนา โนภาพเกี่ยวกับตนเองในวิชาพุทธศาสนา และให้นักเรียนในกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มเล่นเกม 3 เกม เพื่อสังเกตพฤติกรรมทางคุณธรรม ค่าสถิติพื้นฐานของแบบวัดหลังการทดลองปรากฏดังตาราง 31

ตาราง 31 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรตามในกลุ่มทดลอง 1
กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม ที่วัดหลังจากสอนจบแล้ว

	ค่าสถิติ	กลุ่มทดลอง 1	กลุ่มทดลอง 2	กลุ่มควบคุม
จำนวนนักเรียนในแต่ละกลุ่ม		43	43	43
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	$\bar{X}$ S.D.	25.372 2.803	24.790 2.849	26.046 2.742
ทัศนคติต่อพุทธศาสนา	$\bar{X}$ S.D.	85.039 8.612	85.651 7.210	86.720 7.294
ความสนใจในวิชาพุทธศาสนา	$\bar{X}$ S.D.	43.976 7.452	44.465 6.048	45.906 5.450
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	$\bar{X}$ S.D.	69.883 12.941	72.372 9.928	76.720 8.224
มโนภาพเกี่ยวกับตนเอง	$\bar{X}$ S.D.	63.790 8.835	64.279 10.107	64.186 6.496
พฤติกรรมทางคุณธรรม				
การเคารพกติกา ความเอื้อเฟื้อ (เกมที่ 1)	$\bar{X}$ S.D.	3.500 0.533	3.250 1.281	3.375 0.743
พฤติกรรมการทำงานกลุ่ม (เกมที่ 2)	$\bar{X}$ S.D.	6.333 2.250	6.500 1.378	5.833 1.168
ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ (เกมที่ 3)	$\bar{X}$ S.D.	3.500 1.290	3.500 1.000	4.250 2.629

จากตาราง 31 แสดงให้เห็นว่า หลังจากสอนจบแล้ว ค่าเฉลี่ยของคะแนน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทศนคติต่อพุทธศาสนา ความสนใจในวิชาพุทธศาสนา แรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ และมโนภาพเกี่ยวกับตนเองในวิชาพุทธศาสนา ของกลุ่มควบคุมสูงกว่ากลุ่มทดลอง 1 และกลุ่มทดลอง 2 แต่ค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมทางคุณธรรมของกลุ่มทดลอง 1 และ กลุ่มทดลอง 2 สูงกว่ากลุ่มควบคุมเป็นส่วนใหญ่ จึงนำคะแนนของทั้ง 3 กลุ่มมาเปรียบเทียบกัน ที่ระดับแปร ทังปรากฏผลในตารางต่อไปนี้

ตาราง 32 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาพุทธศาสนา ระหว่างกลุ่มที่สอนแตกต่างกัน 3 วิธี

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	33.968	16.984	2.168
ภายในกลุ่ม	126	987.071	7.833	
รวม	128	1021.039		

จากตาราง 32 ค่า F ไม่นับสำคัญทางสถิติ แสดงว่าวิธีสอนทั้ง 3 วิธี คือ วิธีสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ วิธีสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและ องค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม และวิธีสอนตามคู่มือครู ทำให้ตัวแปรที่เป็น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานข้อ 1 ที่ว่า นักเรียนที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนา จริยธรรม หลังจากการสอนสิ้นสุดลงแล้ว ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพุทธศาสนาสูงกว่า นักเรียนที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและนักเรียนที่สอนโดยใช้คู่มือครู และไม่เป็นไป ตามสมมุติฐานข้อ 2 ที่ว่า นักเรียนที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ หลังจากการสอน สิ้นสุดลงแล้ว ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพุทธศาสนาสูงกว่านักเรียนที่สอนโดยใช้คู่มือครู

เปรียบเทียบทัศนคติต่อพุทธศาสนาระหว่างการสอน 3 วิธี คือ การสอนโดยใช้กิจกรรม
กลุ่มสร้างคุณภาพ การสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยา
และการพัฒนาจริยธรรม และการสอนตามคู่มือครู

เมื่อนำตัวแปรที่เป็นทัศนคติต่อพุทธศาสนามาทำการวิเคราะห์ความแปรปรวน
เพื่อดูว่าวิธีสอนทั้ง 3 วิธี คือ วิธีสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ วิธีสอนโดยใช้กิจกรรม
กลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม และวิธีสอนตามคู่มือครู
เมื่อสอนจบลงแล้ว จะทำให้ตัวแปรที่เป็นทัศนคติต่อพุทธศาสนาแตกต่างกันหรือไม่ จากการทดลอง
ได้ผลออกมาดังนี้

ตาราง 33 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติต่อพุทธศาสนา
ระหว่างกลุ่มที่สอนแตกต่างกัน 3 วิธี

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	55.990	27.995	0.468
ภายในกลุ่ม	126	7533.583	59.790	
รวม	128	7589.573		

จากตาราง 33 ค่า F ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าวิธีสอนทั้ง 3 วิธี คือ
วิธีสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ วิธีสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและ
องค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม และวิธีสอนตามคู่มือครู ทำให้ตัวแปร
ที่เป็นทัศนคติต่อพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานข้อ 1 ที่ว่า นักเรียน
ที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม

หลังจากการสอนสิ้นสุดลงแล้ว ทศนคติต่อพุทธศาสนาสูงกว่านักเรียนที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ และนักเรียนที่สอนโดยใช้คู่มือครู และไม่ปฏิบัติตามสมมุติฐานข้อ 2 ที่ว่า นักเรียนที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ หลังจากการสอนสิ้นสุดลงแล้ว ทศนคติต่อพุทธศาสนาสูงกว่านักเรียนที่สอนโดยใช้คู่มือครู

เปรียบเทียบความสนใจในวิชาพุทธศาสนาระหว่างวิธีสอน 3 วิธี คือ วิธีสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ วิธีสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม และวิธีสอนตามคู่มือครู

เมื่อนำตัวแปรที่เป็นความสนใจในวิชาพุทธศาสนามาทำการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อดูว่าวิธีสอนทั้ง 3 วิธี คือ วิธีสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ วิธีสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม และวิธีสอนตามคู่มือครู เมื่อสอนจบลงแล้ว จะทำให้ตัวแปรที่เป็นความสนใจในวิชาพุทธศาสนาแตกต่างกันหรือไม่ จากการทดลองได้ผลออกมาดังนี้

ตาราง 34 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน เพื่อเปรียบเทียบความสนใจในวิชาพุทธศาสนาระหว่างกลุ่มที่สอนแตกต่างกัน 3 วิธี

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	86.620	43.310	1.066
ภายในกลุ่ม	126	5117.303	40.613	
รวม	128	5203.923		

จากตาราง 34 ค่า F ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าวิธีสอนทั้ง 3 วิธี คือ วิธีสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ วิธีสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม และวิธีสอนตามคู่มือครู ทำให้ตัวแปรที่เป็นความสนใจในวิชาพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานข้อ 1 ที่ว่า นักเรียนที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม หลังจากการสอนสิ้นสุดลงแล้ว ความสนใจในวิชาพุทธศาสนาสูงกว่านักเรียนที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและนักเรียนที่สอนโดยใช้คู่มือครู และไม่เป็นไปตามสมมุติฐานข้อ 2 ที่ว่า นักเรียนที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ หลังจากการสอนสิ้นสุดลงแล้ว ความสนใจในวิชาพุทธศาสนาสูงกว่านักเรียนที่สอนโดยใช้คู่มือครู

เปรียบเทียบแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาพุทธศาสนาระหว่างวิธีสอน 3 วิธี คือ วิธีสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ วิธีสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม และวิธีสอนตามคู่มือครู

เมื่อนำตัวแปรที่เป็นแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาพุทธศาสนามาทำการวิเคราะห์ความแปรปรวน เพื่อดูว่าวิธีสอนทั้ง 3 วิธี คือ วิธีสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ วิธีสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม และวิธีสอนตามคู่มือครู เมื่อสอนจบลงแล้ว จะทำให้ตัวแปรที่เป็นแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาพุทธศาสนาแตกต่างกันหรือไม่ จากการทดลองได้ผลดังนี้

ตาราง 35 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน เพื่อเปรียบเทียบแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
ในวิชาพุทธศาสนาระหว่างกลุ่มที่สอนแตกต่างกัน 3 วิธี

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	1029.875	514.937	4.629*
ภายในกลุ่ม	126	14015.118	111.231	
รวม	128	15044.993		

*ค่า F มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 35 แสดงให้เห็นว่า ค่า F มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (จากการคำนวณได้ $F_{2, 126} = 4.629$) แสดงว่า วิธีสอนทั้ง 3 วิธี คือ วิธีสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ วิธีสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม และวิธีสอนตามคู่มือครู ทำให้แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาพุทธศาสนาแตกต่างกัน

เพื่อให้ทราบต่อไปว่ากลุ่มใดจะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์แตกต่างกันบ้าง จึงทำการวิเคราะห์โดยทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์รายคู่ตามวิธีของ Newman Keuls ต่อไป ดังตาราง 36

ตาราง 36 ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์รายคู่
ตามวิธีของ Newman - Keuls

กลุ่มตัวอย่าง		กลุ่มทดลอง 1	กลุ่มทดลอง 2	กลุ่มควบคุม
	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	69.883	72.372	76.720
กลุ่มทดลอง 1	69.883	-	2.489	6.837**
กลุ่มทดลอง 2	72.372		-	4.348
กลุ่มควบคุม	76.760			-

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

$r = 2$

$r = 3$

$q_{.99} (r, 126)$

3.70

4.20

$\sqrt{MS_{w/n}}$

$q_{.99} (r, 126)$

5.949

6.753

จากตาราง 36 การเปรียบเทียบแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาพุทธศาสนา
ระหว่างกลุ่มทดลอง 2 กับกลุ่มควบคุม และระหว่างกลุ่มทดลอง 1 กับกลุ่มทดลอง 2
พบว่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนการเปรียบเทียบแรงจูงใจ
ใฝ่สัมฤทธิ์ระหว่างกลุ่มทดลอง 1 กับกลุ่มควบคุม พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
ที่ระดับ .01 นั่นคือ กลุ่มทดลอง 1 มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไม่สูงกว่ากลุ่มควบคุม ข้อค้นพบ
ดังกล่าวไม่เป็นไปตามสมมุติฐานข้อ 1 ที่ว่า นักเรียนที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ
และองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม หลังจากการสอนสิ้นสุดลงแล้ว
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาพุทธศาสนาสูงกว่านักเรียนที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ

และนักเรียนที่สอนโดยใช้คู่มือครู และไม่เป็นไปตามสมมุติฐานข้อ 2 ที่ว่า นักเรียนที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ หลังจากการสอนสิ้นสุดลงแล้ว แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาพุทธศาสนาสูงกว่านักเรียนที่สอนโดยใช้คู่มือครู

เปรียบเทียบมโนภาพเกี่ยวกับตนเองในวิชาพุทธศาสนา ระหว่างวิธีสอน 3 วิธี คือ วิธีสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ วิธีสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม และวิธีสอนตามคู่มือครู

เมื่อนำตัวแปรที่เป็นมโนภาพเกี่ยวกับตนเองในวิชาพุทธศาสนา มาทำการวิเคราะห์ความแปรปรวน เพื่อดูว่าวิธีสอนทั้ง 3 วิธี คือ วิธีสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ วิธีสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม และวิธีสอนตามคู่มือครู เมื่อสอนจบลงแล้วจะทำให้ตัวแปรที่เป็นมโนภาพเกี่ยวกับตนเองแตกต่างกันหรือไม่ จากการทดลองได้ผลออกมาดังนี้

ตาราง 37 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน เพื่อเปรียบเทียบมโนภาพเกี่ยวกับตนเอง ระหว่างกลุ่มที่สอนแตกต่างกัน 3 วิธี

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	5.063	2.531	0.034
ภายในกลุ่ม	126	9342.281	74.145	
รวม	128	9347.344		

จากตาราง 37 ค่า F ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าวิธีสอนทั้ง 3 วิธี คือ วิธีสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ วิธีสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม และวิธีสอนตามคู่มือครู ทำให้ตัวแปรที่เป็นมโนภาพเกี่ยวกับตนเองในวิชาพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานข้อ 1 ที่ว่า นักเรียนที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม หลังจากการสอนสิ้นสุดลงแล้ว มโนภาพเกี่ยวกับตนเองในวิชาพุทธศาสนาสูงกว่านักเรียนที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ และนักเรียนที่สอนโดยใช้คู่มือครู และไม่เป็นไปตามสมมุติฐานข้อ 2 ที่ว่า นักเรียนที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ หลังจากการสอนสิ้นสุดลงแล้ว มโนภาพเกี่ยวกับตนเองในวิชาพุทธศาสนาสูงกว่านักเรียนที่สอนโดยใช้คู่มือครู

เปรียบเทียบพฤติกรรมทางคุณธรรมระหว่างวิธีสอน 3 วิธี คือ วิธีสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ วิธีสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม และวิธีสอนตามคู่มือครู

เมื่อนำตัวแปรที่เป็นพฤติกรรมทางคุณธรรมมาทำการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อดูว่า วิธีสอนทั้ง 3 วิธี คือวิธีสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ วิธีสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม และวิธีสอนตามคู่มือครู เมื่อสอนจบลงแล้ว จะทำให้ตัวแปรที่เป็นพฤติกรรมทางคุณธรรมแตกต่างกันหรือไม่จากการทดลองได้ผลออกมาดังนี้

ตาราง 38 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรม
 ด้านความเอื้อเฟื้อและการเคารพกติกา ซึ่งวัดจากการให้กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม
 เล่นเกม "การต่อชิ้นส่วน" (เกมที่ 1)

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	0.250	0.125	0.151
ภายในกลุ่ม	21	17.375	0.827	
รวม	23	17.625		

จากตาราง 38 ค่า F ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าวิธีสอนทั้ง 3 วิธี
 คือ วิธีสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ วิธีสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและ
 องค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม และวิธีสอนตามคู่มือครู ทำให้พฤติกรรม
 ด้านความเอื้อเฟื้อและการเคารพกติกาไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานข้อ 1
 ที่ว่า นักเรียนที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและ
 การพัฒนาจริยธรรม หลังจากการสอนสิ้นสุดลงแล้ว พฤติกรรมทางคุณธรรมสูงกว่านักเรียน
 ที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ และนักเรียนที่สอนตามคู่มือครู และไม่เป็นไปตาม
 สมมุติฐานข้อ 2 ที่ว่า นักเรียนที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ พฤติกรรมทางคุณธรรม
 สูงกว่านักเรียนที่สอนตามคู่มือครู

ตาราง 39 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม ซึ่งวัดจากการให้กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม เล่นเกม "สำรวจดวงจันทร์" (เกมที่ 2)

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	1.444	0.722	0.259
ภายในกลุ่ม	15	41.668	2.777	
รวม	17	43.112		

จากตาราง 39 ค่า F ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าวิธีสอนทั้ง 3 วิธี คือ วิธีสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ วิธีสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม และวิธีสอนตามคู่มือครู ทำให้พฤติกรรมการทำงานกลุ่มซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมทางคุณธรรมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานข้อ 1 ที่ว่า นักเรียนที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม หลังจากการสอนสิ้นสุดลงแล้ว พฤติกรรมทางคุณธรรมสูงกว่านักเรียนที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ และนักเรียนที่สอนตามคู่มือครู และไม่เป็นไปตามสมมุติฐานข้อ 2 ที่ว่า นักเรียนที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ หลังจากการสอนสิ้นสุดลงแล้ว พฤติกรรมทางคุณธรรมสูงกว่านักเรียนที่สอนตามคู่มือครู

ตาราง 40 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์และความเสียสละ ซึ่งวัดจากการให้กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม เล่นเกม "จะเลือกอย่างไรจึงจะได้คะแนนมากที่สุด" (เกมที่ 3)

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	1.50	0.750	0.234
ภายในกลุ่ม	9	28.75	3.194	
รวม	11	30.25		

จากตาราง 40 ค่า F ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าวิธีสอนทั้ง 3 วิธี คือ วิธีสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ วิธีสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม และวิธีสอนตามคู่มือครู ทำให้พฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์และความเสียสละของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานข้อ 1 ที่ว่า นักเรียนที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม หลังจากการสอนสิ้นสุดลงแล้ว พฤติกรรมทางคุณธรรมสูงกว่านักเรียนที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ และนักเรียนที่สอนตามคู่มือครู และไม่เป็นไปตามสมมุติฐานข้อ 2 ที่ว่า นักเรียนที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ หลังจากการสอนสิ้นสุดลงแล้ว พฤติกรรมทางคุณธรรมสูงกว่านักเรียนที่สอนตามคู่มือครู

จากการสังเกตพฤติกรรมทางคุณธรรมในการเล่นเกมที่ 3 คือ เกม "จะเลือก
อย่างไรจึงจะได้คะแนนมากที่สุด" ผู้สังเกตได้ให้ข้อคิดเห็นและรายละเอียดเพิ่มเติม
ดังต่อไปนี้

ตาราง 41 ความเห็นของผู้สังเกตพฤติกรรม

รายการ	ผู้สังเกต	กลุ่มทดลอง 1	กลุ่มทดลอง 2	กลุ่มควบคุม
นักเรียนในกลุ่มได้ให้เหตุผลในแง่คุณธรรม เพื่อนำไปสู่การเลือกหรือขอสรุปมาน้อย เพียงใด				
มาก		3	1	1
ปานกลาง		2	4	5
น้อย		1	1	-
รวม		6	6	6

จากตาราง 41 ในกลุ่มทดลอง 1 ผู้สังเกต 3 คน จากจำนวนทั้งหมด 6 คน
เห็นว่า นักเรียนในกลุ่มได้ให้เหตุผลในแง่คุณธรรม เพื่อนำไปสู่การเลือกหรือขอสรุป
ในปริมาณมาก ผู้สังเกต 2 คน เห็นว่าอยู่ในปริมาณปานกลาง และอีก 1 คน เห็นว่าน้อย
ในกลุ่มทดลอง 2 ผู้สังเกตส่วนใหญ่คือ 4 คน จากจำนวนทั้งหมด 6 คน เห็นว่า
นักเรียนในกลุ่มได้ให้เหตุผลในแง่คุณธรรม เพื่อนำไปสู่การเลือกหรือขอสรุปในปริมาณ
ปานกลาง และผู้สังเกตอีก 2 คน เห็นว่าอยู่ในปริมาณมากและน้อย

ในกลุ่มควบคุม ผู้สังเกตส่วนใหญ่อีก 5 คน จากจำนวนทั้งหมด 6 คน มีความเห็นว่านักเรียนในกลุ่มได้ให้เหตุผลในแง่คุณธรรม เพื่อนำไปสู่การเลือกหรือข้อสรุปในปริมาณปานกลาง และที่เหลืออีก 1 คน เห็นว่าอยู่ในปริมาณมาก

ผู้สังเกตพฤติกรรมได้ระบุคุณธรรม จริยธรรม ที่กลุ่มตัวอย่างยกมากล่าวหรือให้เหตุผลเพื่อนำไปสู่การเลือกหรือข้อสรุป คือ

ในกลุ่มทดลอง 1 ได้มีการกล่าวถึงความซื่อสัตย์ ความจริงใจ ความมีเหตุผล ความร่วมมือ

ในกลุ่มทดลอง 2 ได้มีการกล่าวถึงความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ความจริงใจต่อกัน ความซื่อสัตย์ มีการห้ามเพื่อนไม่ให้พูดโก่ง หรือหักหลังกัน เพื่อทุกกลุ่มจะได้คะแนนเท่าเทียมกัน ยอมรับว่าการโก่งเป็นสิ่งที่ไม่ดี

ในกลุ่มควบคุม ได้มีการกล่าวถึงความซื่อสัตย์ ความจริงใจ

จะเห็นว่าในกลุ่มทดลอง 1 และกลุ่มทดลอง 2 นั้น มีการกล่าวถึงคุณธรรม จริยธรรม ในหลายหัวข้อ หลายประการ ซึ่งมากกว่ากลุ่มควบคุม

เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในวิชาพุทธศาสนา ระหว่างก่อนสอนและหลังการสอนในกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม

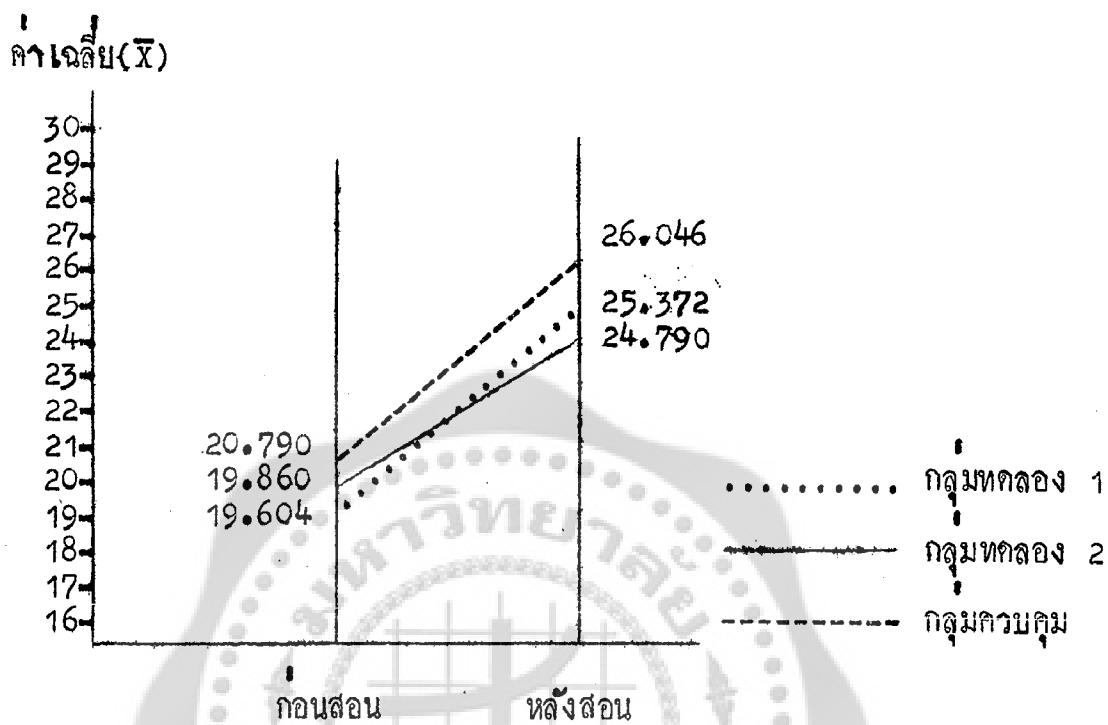
เมื่อวัดผลสัมฤทธิ์ในวิชาพุทธศาสนา ก่อนสอนและวัดหลังจากสอนจบแล้ว ของกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม ปรากฏผลออกมาดังนี้

ตาราง 42 แสดงการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพุทธศาสนาก่อนสอนและ
หลังจากสอนจบแล้วของกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง		df	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{D}$	S_D	t
กลุ่มทดลอง 1	ก่อนสอน	42	19.604	3.170	5.768	2.438	15.511*
	หลังสอน		25.372	2.803			
กลุ่มทดลอง 2	ก่อนสอน	42	19.860	3.151	4.930	3.096	10.439*
	หลังสอน		24.790	2.849			
กลุ่มควบคุม	ก่อนสอน	42	20.790	3.105	5.256	3.086	11.165*
	หลังสอน		26.046	2.742			

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 42 แสดงว่า ทั้งในกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพุทธศาสนาที่วัดก่อนสอนและสอนจบแล้ว แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั่นคือ การสอนทั้ง 3 วิธี คือวิธีสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ วิธีสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม และวิธีสอนโดยใช้คู่มือครู ทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นจากเดิม ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานข้อ 3, 4 และ 5 ที่ว่า นักเรียนที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม นักเรียนที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ และนักเรียนที่สอนโดยใช้คู่มือครู หลังจากสอนจบแล้ว ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพุทธศาสนาสูงขึ้น และเพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนยิ่งขึ้น จึงได้นำข้อมูลจากตาราง 42 มาเขียนเป็นกราฟดังนี้

ภาพประกอบ 19 กราฟเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพุทธศาสนา
 ก่อนสอนและหลังสอนระหว่างกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม

เปรียบเทียบทัศนคติต่อพุทธศาสนา ระหว่างก่อนสอนและหลังการสอนในกลุ่มทดลอง 1
กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม

เมื่อวัดทัศนคติต่อพุทธศาสนา ก่อนสอนและวัดหลังจากสอนจบแล้วของกลุ่มทดลอง 1
กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม ปรากฏผลออกมาดังนี้

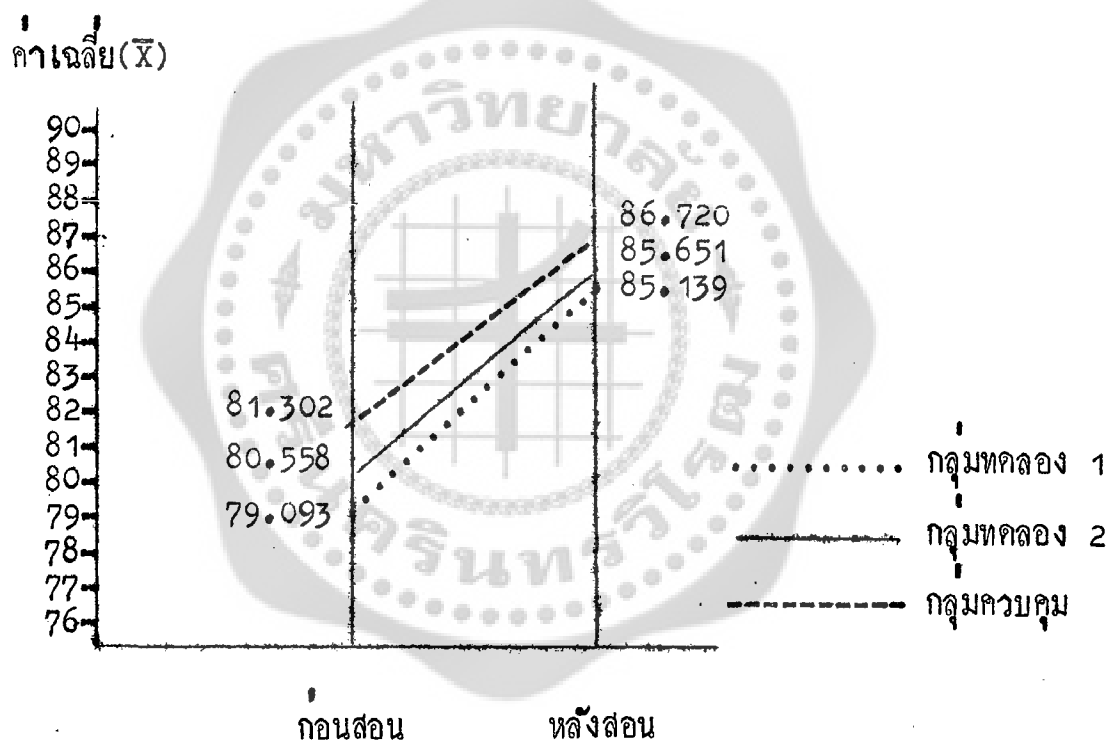
ตาราง 43 แสดงการ เปรียบเทียบทัศนคติต่อพุทธศาสนา ก่อนสอนและหลังจากสอน จบแล้ว
ของกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง		df	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{D}$	S_D	t
กลุ่มทดลอง 1	ก่อนสอน	42	79.093	6.353	6.046	7.644	4.987**
	หลังสอน		85.139	8.612			
กลุ่มทดลอง 2	ก่อนสอน	42	80.558	7.225	5.093	8.094	4.126**
	หลังสอน		85.651	7.210			
กลุ่มควบคุม	ก่อนสอน	42	81.302	6.292	5.418	6.078	5.569**
	หลังสอน		86.720	7.294			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 43 แสดงว่า ทั้งในกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม
ทัศนคติต่อพุทธศาสนาที่วัดก่อนสอนและสอนจบแล้ว แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
ที่ระดับ .01 นั่นคือการสอนทั้ง 3 วิธี คือ วิธีสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ วิธีสอน
โดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม

และวิธีสอนโดยใช้คู่มือครู ทำให้ผู้เรียนมีทัศนคติต่อพุทธศาสนาสูงขึ้นกว่าเดิม ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อ 3, 4 และ 5 ที่ว่า นักเรียนที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม นักเรียนที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ และนักเรียนที่สอนโดยใช้คู่มือครู หลังจากสอนจบแล้ว ทัศนคติต่อพุทธศาสนาสูงขึ้น และเพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนยิ่งขึ้น จึงได้นำข้อมูลจากตาราง 43 มาเขียนเป็นกราฟ ดังนี้

ภาพประกอบ 20 กราฟเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของทัศนคติต่อพุทธศาสนา ก่อนสอนและหลังสอนระหว่างกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม

เปรียบเทียบความสนใจในวิชาพุทธศาสนา ระหว่างก่อนสอนและหลังการสอนในกลุ่มทดลอง 1
กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม

เมื่อวัดความสนใจในวิชาพุทธศาสนา ก่อนสอนและวัดหลังจากสอนจบแล้ว ของ
 กลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม ปรากฏผลออกมาดังนี้

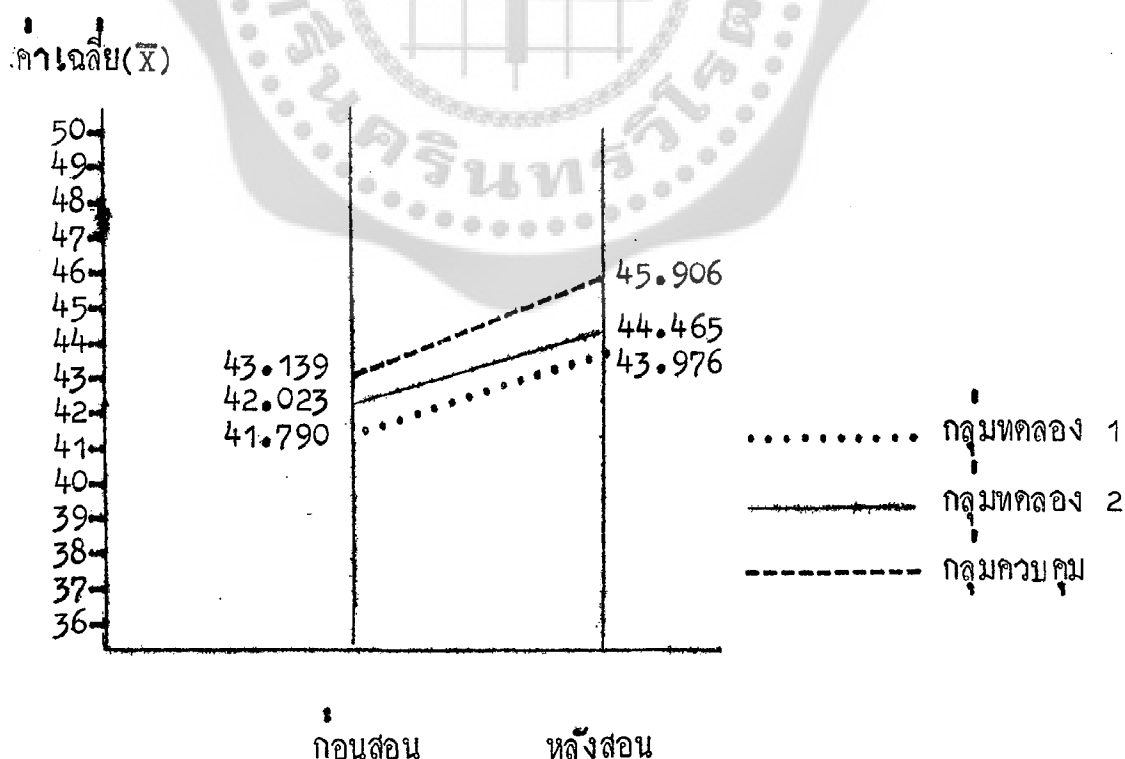
ตาราง 44 แสดงการเปรียบเทียบความสนใจในวิชาพุทธศาสนา ก่อนสอนและหลังจาก
 สอนจบแล้ว ของกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง		df	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{D}$	S_D	t
กลุ่มทดลอง 1	ก่อนสอน	42	41.790	6.791	2.186	6.626	2.163*
	หลังสอน		43.976	7.452			
กลุ่มทดลอง 2	ก่อนสอน	42	42.023	5.400	2.442	6.303	2.540*
	หลังสอน		44.465	6.048			
กลุ่มควบคุม	ก่อนสอน	42	43.139	5.312	2.767	6.286	2.886**
	หลังสอน		45.906	5.450			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 44 แสดงว่า ในกลุ่มทดลอง 1 และกลุ่มทดลอง 2 ความสนใจในวิชาพุทธศาสนาที่วัดก่อนสอนและหลังจากสอนจบแล้ว แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนในกลุ่มควบคุม ความสนใจในวิชาพุทธศาสนาที่วัดก่อนสอนและหลังจากสอนจบแล้ว แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั่นคือ วิธีสอนทั้ง 3 วิธี คือ วิธีสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ วิธีสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม และวิธีสอนโดยใช้คู่มือครู ทำให้ผู้เรียนมีความสนใจในวิชาพุทธศาสนาเพิ่มขึ้นจากเดิม ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานข้อ 3, 4 และ 5 ที่ว่า นักเรียนที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม, นักเรียนที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ และนักเรียนที่สอนโดยใช้คู่มือครู หลังจากสอนจบแล้ว ความสนใจในวิชาพุทธศาสนาสูงขึ้น และเพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนยิ่งขึ้น จึงได้นำข้อมูลจากตาราง 44 มาเขียนเป็นกราฟดังนี้

ภาพประกอบ 21 กราฟเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความสนใจในวิชาพุทธศาสนา ก่อนสอน และหลังสอนระหว่างกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม

เปรียบเทียบแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาพุทธศาสนา ระหว่างก่อนสอนและหลังการสอน
ในกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม

เมื่อวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ก่อนสอนและวัดหลังจากสอนจบแล้วของกลุ่มทดลอง 1
 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม ปรากฏผลออกมาดังนี้

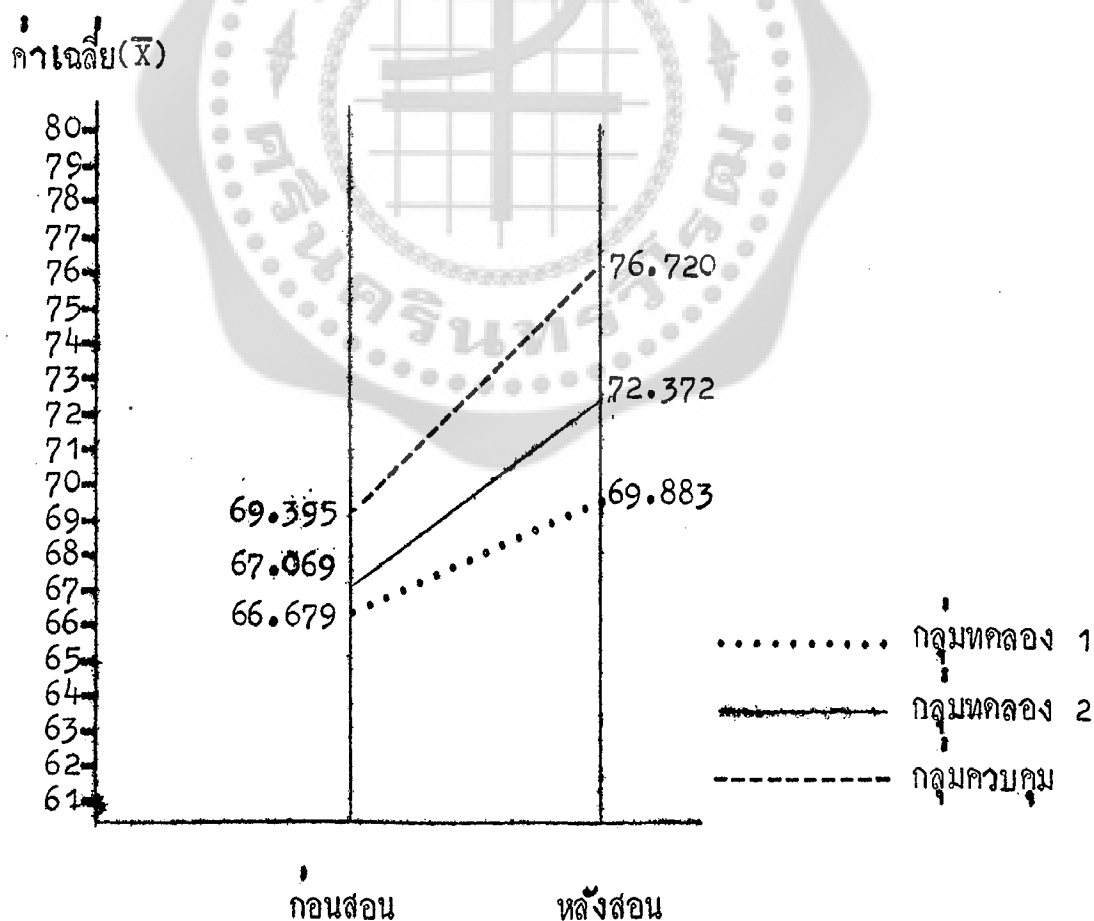
ตาราง 45 แสดงการเปรียบเทียบแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ก่อนสอนและหลังจากสอนจบแล้ว
 ของกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง		df	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{D}$	S_D	t
กลุ่มทดลอง 1	ก่อนสอน	42	66.679	8.900	3.186	11.598	1.801
	หลังสอน		69.883	12.941			
กลุ่มทดลอง 2	ก่อนสอน	42	67.069	9.612	5.303	8.983	3.887*
	หลังสอน		72.372	9.928			
กลุ่มควบคุม	ก่อนสอน	42	69.395	0.903	7.325	6.632	7.243**
	หลังสอน		76.720	8.224			

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 45 แสดงว่า ในกลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
 ในวิชาพุทธศาสนาที่วัดก่อนสอนและหลังจากสอนจบแล้ว แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
 ที่ระดับ .01 นั่นคือ วิธีสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยา
 และการพัฒนาจริยธรรม และวิธีสอนโดยใช้คู่มือครู ทำให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

ในวิชาพุทธศาสนาเพิ่มขึ้นจากเดิม ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานข้อ 3 และ 5 ที่ว่า นักเรียนที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม และนักเรียนที่สอนโดยใช้คู่มือครู หลังจากสอนจบแล้ว แรงงูใจใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาพุทธศาสนาสูงขึ้น ส่วนในกลุ่มทดลอง 1 แรงงูใจใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาพุทธศาสนาที่วัดก่อนสอนและหลังจากสอนจบแล้ว แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคือ วิธีสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพไม่ทำให้แรงงูใจใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาพุทธศาสนาของนักเรียนเพิ่มขึ้นจากเดิม ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานข้อ 4 ที่ว่า นักเรียนที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ หลังจากสอนจบแล้ว แรงงูใจใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาพุทธศาสนาสูงขึ้น และเพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนยิ่งขึ้น จึงได้นำข้อมูลจากตาราง 45 มาเขียนเป็นกราฟดังนี้

ภาพประกอบ 22 กราฟเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของแรงงูใจใฝ่สัมฤทธิ์ก่อนสอนและหลังสอนระหว่างกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม

เปรียบเทียบโนภาพเกี่ยวกับตนเองในวิชาพุทธศาสนา ระหว่างก่อนสอนและหลังการสอน
ในกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม

เมื่อวัดโนภาพเกี่ยวกับตนเองในการเรียนวิชาพุทธศาสนา ก่อนสอนและวัดหลังจาก
 สอนจบแล้วของกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 46

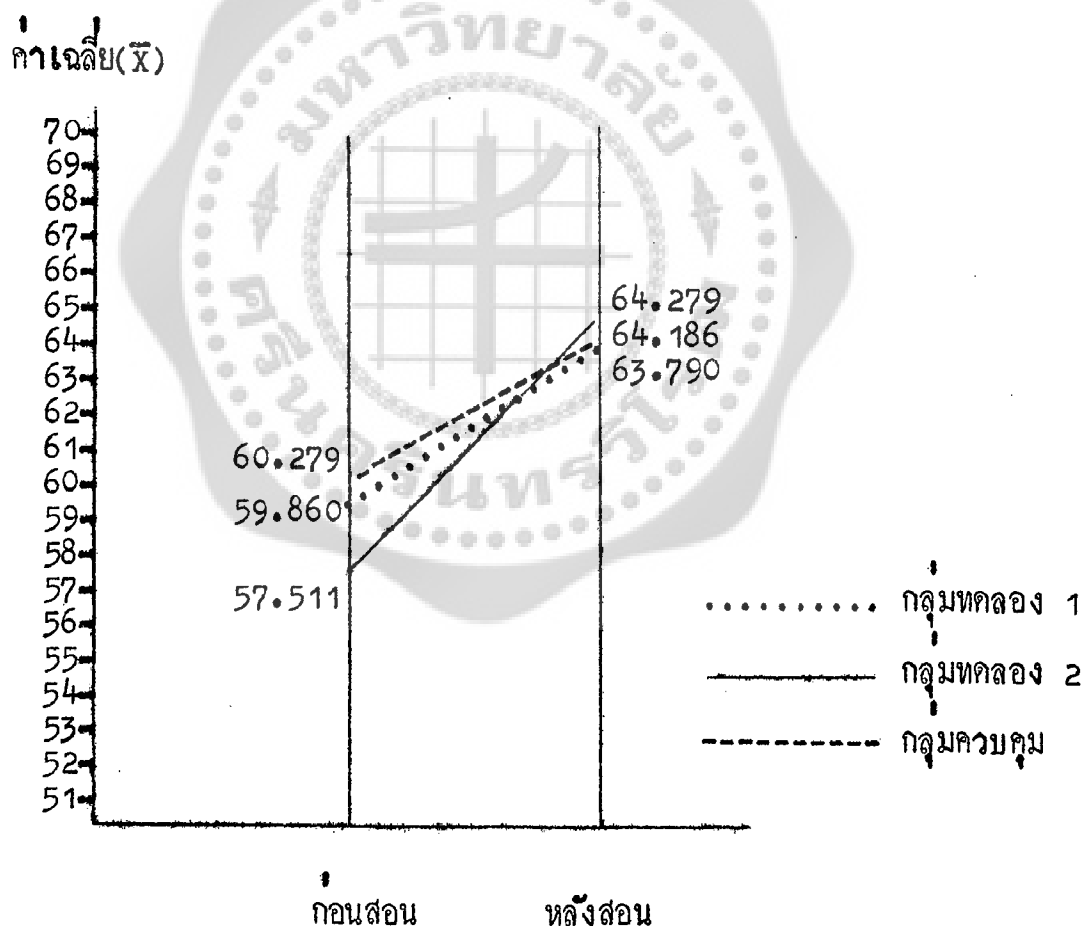
ตาราง 46 แสดงการเปรียบเทียบโนภาพเกี่ยวกับตนเองในวิชาพุทธศาสนา ก่อนสอนและ
 หลังจากสอนจบแล้วของกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง		df	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{D}$	S_D	t
กลุ่มทดลอง 1	ก่อนสอน	42	59.860	7.551	3.930	6.493	3.969*
	หลังสอน		63.790	8.835			
กลุ่มทดลอง 2	ก่อนสอน	42	57.511	7.362	6.768	8.187	5.420**
	หลังสอน		64.279	10.107			
กลุ่มควบคุม	ก่อนสอน	42	60.279	6.393	3.907	7.184	3.566**
	หลังสอน		64.186	6.496			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 46 แสดงว่า ทั้งในกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม
 มโนภาพเกี่ยวกับตนเองในวิชาพุทธศาสนาที่วัดก่อนสอนและสอนจบแล้ว แตกต่างกัน
 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั่นคือ การสอนทั้ง 3 วิธี คือ วิธีสอนโดยใช้กิจกรรม
 กลุ่มสร้างคุณภาพ วิธีสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยา

และการพัฒนาจริยธรรม และวิธีสอนโดยใช้คู่มือครู ทำให้ผู้เรียนมีมโนภาพเกี่ยวกับตนเองสูงขึ้นจากเดิม ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานข้อ 3, 4 และ 5 ที่ว่า นักเรียนที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม นักเรียนที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ และนักเรียนที่สอนโดยใช้คู่มือครู หลังจากสอนจบแล้วมโนภาพเกี่ยวกับตนเองในวิชาพุทธศาสนาสูงขึ้น และเพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนยิ่งขึ้น จึงได้นำข้อมูลจากตาราง 46 มาเขียนเป็นกราฟดังนี้

ภาพประกอบ 23 กราฟเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของมโนภาพเกี่ยวกับตนเองก่อนสอนและหลังสอนระหว่างกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้เป็นทดลองเปรียบเทียบผลของการสอน 3 วิธี คือ การสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม การสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ และการสอนตามคู่มือครู ในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพุทธศาสนา ทศนคติต่อพุทธศาสนา ความสนใจในวิชาพุทธศาสนา แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาพุทธศาสนา มโนภาพเกี่ยวกับตนเองในวิชาพุทธศาสนา และพฤติกรรมการทำความดี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้และผลการวิจัยได้ดังนี้

ความหมายของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนจากการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม และสอนตามคู่มือครู
2. เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติต่อพุทธศาสนา ความสนใจในวิชาพุทธศาสนา แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาพุทธศาสนา และมโนภาพเกี่ยวกับตนเองในวิชาพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม และสอนตามคู่มือครู
3. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการทำความดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนจากการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม และสอนตามคู่มือครู
4. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพุทธศาสนา ระหว่างก่อนสอนและหลังการสอนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนจากการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม และสอนตามคู่มือครู

5. เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติต่อพุทธศาสนา ความสนใจในวิชาพุทธศาสนา แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาพุทธศาสนา และมโนภาพเกี่ยวกับตนเองในวิชาพุทธศาสนา ระหว่างก่อนสอนและหลังการสอนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนจากการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม และสอนตามคู่มือครู

สมมุติฐานในการวิจัย

1. นักเรียนที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม หลังจากการสอนสิ้นสุดลงแล้ว ตัวแปรตามข้อ 1.1 ถึง 1.6 สูงกว่านักเรียนที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ และนักเรียนที่สอนโดยใช้คู่มือครู

- 1.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพุทธศาสนา
- 1.2 ทัศนคติต่อพุทธศาสนา
- 1.3 ความสนใจในวิชาพุทธศาสนา
- 1.4 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาพุทธศาสนา
- 1.5 มโนภาพเกี่ยวกับตนเองในวิชาพุทธศาสนา
- 1.6 พฤติกรรมทางคุณธรรม

2. นักเรียนที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ หลังจากการสอนสิ้นสุดลงแล้ว ตัวแปรตามข้อ 2.1 ถึง 2.6 สูงกว่านักเรียนที่สอนโดยใช้คู่มือครู

- 2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพุทธศาสนา
- 2.2 ทัศนคติต่อพุทธศาสนา
- 2.3 ความสนใจในวิชาพุทธศาสนา
- 2.4 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาพุทธศาสนา
- 2.5 มโนภาพเกี่ยวกับตนเองในวิชาพุทธศาสนา
- 2.6 พฤติกรรมทางคุณธรรม

3. นักเรียนที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยา และการพัฒนาจริยธรรม หลังจากสอนจบแล้ว ตัวแปรตามข้อ 3.1 ถึง 3.5 สูงขึ้น

3.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพุทธศาสนา

3.2 ทศนคติต่อพุทธศาสนา

3.3 ความสนใจในวิชาพุทธศาสนา

3.4 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาพุทธศาสนา

3.5 มโนภาพเกี่ยวกับตนเองในวิชาพุทธศาสนา

4. นักเรียนที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ หลังจากสอนจบแล้ว ตัวแปรตาม ข้อ 4.1 ถึง 4.5 สูงขึ้น

4.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพุทธศาสนา

4.2 ทศนคติต่อพุทธศาสนา

4.3 ความสนใจในวิชาพุทธศาสนา

4.4 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาพุทธศาสนา

4.5 มโนภาพเกี่ยวกับตนเองในวิชาพุทธศาสนา

5. นักเรียนที่สอนโดยใช้คู่มือครู หลังจากสอนจบแล้ว ตัวแปรตามข้อ 5.1 ถึง 5.5 สูงขึ้น

5.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพุทธศาสนา

5.2 ทศนคติต่อพุทธศาสนา

5.3 ความสนใจในวิชาพุทธศาสนา

5.4 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาพุทธศาสนา

5.5 มโนภาพเกี่ยวกับตนเองในวิชาพุทธศาสนา

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรอิสระมี 1 ตัวแปร คือ วิธีสอนซึ่งมี 3 ระดับ คือ วิธีที่ 1 เป็นวิธีสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ วิธีที่ 2 เป็นวิธีสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม วิธีที่ 3 คือวิธีสอนโดยใช้เครื่องมือครู ส่วนตัวแปรตาม คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทศนคติต่อพุทธศาสนา ความสนใจในวิชาที่เรียน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มโนภาพเกี่ยวกับตนเอง และพฤติกรรมทางคุณธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่นำมาใช้ในการทดลองครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 129 คน ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง หลังจากสุ่มตัวอย่างออกจากการพลประชากรแล้วสุ่มใส่กลุ่ม (Random Assignment) 3 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม

เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง เป็นเนื้อหาวิชาพุทธศาสนาตามหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา ส 203 ส 204 เพื่อนบ้านของเรา เรื่อง พระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นวิชาบังคับสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 แบ่งเป็น 3 หน่วย คือ หน่วยที่ 1 โอวาทสาม ความรู้เกี่ยวกับธรรม หน่วยที่ 2 อบายมุขสี่ ขราวาสธรรม จักรสี่ หน่วยที่ 3 สติสัมปชัญญะ พละหา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่แบบวัดจำนวน 5 ฉบับ ซึ่งวัดนักเรียนทั้ง 3 กลุ่ม ก่อนและหลังการสอน คือแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพุทธศาสนา ค่าความเชื่อมั่น 0.883 แบบวัดทัศนคติต่อพุทธศาสนา ค่าความเชื่อมั่น 0.819 แบบวัดความสนใจในวิชาพุทธศาสนา ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.908 แบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาพุทธศาสนา ค่าความเชื่อมั่น 0.935 และแบบวัดมโนภาพเกี่ยวกับตนเองในวิชาพุทธศาสนา ค่าความเชื่อมั่น 0.731 นอกจากนี้มีแบบสังเกตพฤติกรรมทางคุณธรรมของนักเรียน ใช้หลังจากเสร็จสิ้นการสอนแล้วและมีแบบทดสอบย่อย 3 ฉบับ วัดเมื่อสิ้นสุดการเรียนแต่ละหน่วย สื่อการเรียนที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูมือครู ชุดการเรียนด้วยตนเอง เรื่อง กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ สำหรับกลุ่มทดลอง เอกสารประกอบการสอน บัตรงาน

การดำเนินการทดลอง

การดำเนินการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม มีดังนี้

กลุ่มทดลอง 1 ครูแบ่งนักเรียนในชั้นเป็นกลุ่มย่อยประมาณกลุ่มละ 7 คน โดยคละความสามารถ จัดให้หนึ่งเรียนด้วยกันเป็นกลุ่ม แต่ละกลุ่มตั้งชื่อกลุ่ม คำขวัญกลุ่ม เลือกประธาน และเลขานุการ ต่อจากนั้นครูบอกจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมของหน่วยการเรียนรู้ทั้ง 3 หน่วย และให้ผู้เรียนรวมกลุ่มในการเรียนโดยใช้ขั้นตอนและเทคนิคของกลุ่มสร้างคุณภาพ ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 วางแผน (Plan) แต่ละกลุ่มระดมสมองเพื่อระบุปัญหาที่จะเป็นอุปสรรคทำให้การเรียนของกลุ่มไม่บรรลุจุดมุ่งหมาย ทำแผนภูมิทางปลาหางเสือปัญหา กำหนดเป้าหมาย และวางแผนแก้ปัญหา เพื่อให้การเรียนมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ขั้นที่ 2 ปฏิบัติตามแผน (Do) แต่ละกลุ่มศึกษาแบบเรียนและเอกสารประกอบการเรียนร่วมกัน ตามแผนที่วางไว้และตามบัตรงาน ขั้นที่ 3 ตรวจสอบประเมินผล (Check) เป็นการทดสอบย่อย เฉลย แต่ละกลุ่มทำกราฟแท่งแสดงผลคะแนนของกลุ่ม ขั้นที่ 4 แต่ละกลุ่มแก้ไขแผนใหม่หรือวางมาตรฐานการทำงาน (Action) สำหรับเนื้อหาหน่วยที่ 2 และ 3 ก็ดำเนินการตามขั้นตอนที่ 1 ถึง 4 ใหม่

กลุ่มทดลอง 2 ดำเนินการสอนเหมือนในกลุ่มทดลอง 1 ถึงแม้ได้กล่าวมาแล้วทุกประการ แต่มีการมอบงานภาคปฏิบัติธรรมเป็นการบ้านรายบุคคลและติดตามผล และมีการเสริมแรง และแก้ไขข้อบกพร่องจากครูในขั้นตอนที่ 3

กลุ่มควบคุม ใช้วิธีสอนตามคู่มือครู ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ วิธีบรรยาย อธิบาย ชักถาม เขียนรายงานค้นคว้า ทำแบบฝึกหัด และกิจกรรมอื่น ๆ โดยพิจารณาตามความเหมาะสมของเนื้อหา โดยครูทำการสอนเป็นกลุ่มทั้งชั้นเรียน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มที่ละตัวแปรโดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way Analysis of Variance) ถ้า F มีนัยสำคัญทางสถิติ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนเป็นรายคู่ตามวิธีของ Newman-Keuls ทดสอบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการสอน โดยใช้ t-test แบบ Dependent Groups

สรุปผลการวิจัย

เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ของผลการวิจัยโดยตลอด และเพื่อความสะดวกแก่การสรุปผลการวิจัย จึงได้สรุปผลการวิจัยไว้ในตารางเดียวกัน ดังนี้

ตาราง 47 สรุปผลการวิจัย

ตัวแปร	เปรียบเทียบผลการสอบ 3 วิธี	เปรียบเทียบระหว่างก่อนสอน (T_1) กับหลังสอน (T_2)		
		กลุ่มทดลอง 1 (E_1)	กลุ่มทดลอง 2 (E_2)	กลุ่มควบคุม (C)
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	NS	$T_2 >^{**} T_1$	$T_2 >^{**} T_1$	$T_2 >^{**} T_1$
ทัศนคติต่อพุทธศาสนา	NS	$T_2 >^{**} T_1$	$T_2 >^{**} T_1$	$T_2 >^{**} T_1$
ความสนใจในวิชาที่เรียน	NS	$T_2 >^* T_1$	$T_2 >^* T_1$	$T_2 >^{**} T_1$
แรงจูงใจไม่สัมฤทธิ์	E_1 NS E_2 E_2 NS C $E_1 < C$	NS	$T_2 >^{**} T_1$	$T_2 >^{**} T_1$
มโนภาพเกี่ยวกับตนเอง	NS	$T_2 >^{**} T_1$	$T_2 >^{**} T_1$	$T_2 >^{**} T_1$
พฤติกรรมทางคุณธรรม				
เกมที่ 1	NS	-	-	-
เกมที่ 2	NS	-	-	-
เกมที่ 3	NS	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

NS ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลสรุปจากตาราง 47 พอสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพุทธศาสนาของนักเรียนที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพุทธศาสนาของนักเรียนที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพุทธศาสนาของนักเรียนที่สอนโดยใช้คู่มือครูแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
2. ทศนคติต่อพุทธศาสนาของนักเรียนที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ ทศนคติต่อพุทธศาสนาของนักเรียนที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม และทศนคติต่อพุทธศาสนาของนักเรียนที่สอนโดยใช้คู่มือครู แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
3. ความสนใจในวิชาพุทธศาสนาของนักเรียนที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ ความสนใจในวิชาพุทธศาสนาของนักเรียนที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม และความสนใจในวิชาพุทธศาสนาของนักเรียนที่สอนโดยใช้คู่มือครูแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
4. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาพุทธศาสนาของนักเรียนที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ และนักเรียนที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม และนักเรียนที่สอนโดยใช้คู่มือครู ก็แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ และนักเรียนที่สอนโดยใช้คู่มือครูแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคือนักเรียนที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไม่สูงกว่านักเรียนที่สอนโดยใช้คู่มือครู
5. มโนภาพเกี่ยวกับตนเองในวิชาพุทธศาสนาของนักเรียนที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ มโนภาพเกี่ยวกับตนเองของนักเรียนที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม และมโนภาพเกี่ยวกับตนเองของนักเรียนที่สอนโดยใช้คู่มือครูแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

6. พฤติกรรมทางคุณธรรมซึ่งได้แก่ พฤติกรรมเอื้อเฟื้อ เคารพกติกา พฤติกรรมการทำงานกลุ่ม พฤติกรรมซื่อสัตย์ และพฤติกรรมเสียสละของกลุ่มที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ ของกลุ่มที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยา และการพัฒนาจริยธรรม และของกลุ่มที่สอนโดยใช้คู่มือครู ที่วัดเมื่อสอนจบแล้วทั้ง 3 กลุ่ม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

7. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพุทธศาสนาของกลุ่มที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ ของกลุ่มที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยา และการพัฒนาจริยธรรม และของกลุ่มที่สอนโดยใช้คู่มือครูที่วัดหลังการสอน สูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพุทธศาสนาที่วัดก่อนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

8. ทศนคติต่อพุทธศาสนาของนักเรียนในกลุ่มที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ ของนักเรียนในกลุ่มที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม และของนักเรียนในกลุ่มที่สอนโดยใช้คู่มือครูที่วัดหลังการสอน สูงกว่าทศนคติต่อพุทธศาสนาที่วัดก่อนสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

9. ความสนใจในวิชาพุทธศาสนาของกลุ่มที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ ของกลุ่มที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม และของกลุ่มที่สอนโดยใช้คู่มือครูที่วัดหลังการสอน สูงกว่าความสนใจในวิชาพุทธศาสนาที่วัดก่อนสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

10. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ และองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม และของกลุ่มที่สอนโดยใช้คู่มือครูที่วัดหลังการสอน สูงกว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่วัดก่อนสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของกลุ่มที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพที่วัดก่อนสอนและหลังจากสอนจบแล้ว แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

11. มโนภาพเกี่ยวกับตนเองในวิชาพุทธศาสนาของนักเรียนที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ ของนักเรียนที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยา และการพัฒนาจริยธรรม และของนักเรียนที่สอนโดยใช้คู่มือครูที่วัดหลังการสอน สูงกว่ามโนภาพเกี่ยวกับตนเองที่วัดก่อนสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

ในการอภิปรายผล ผู้วิจัยจะแบ่งการอภิปรายออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นการอภิปรายผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล และตอนที่ 2 เป็นการอภิปรายผลทั่วไป

ตอนที่ 1 การอภิปรายผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนจากการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม และสอนตามคู่มือครูพุทธศาสนา จากการศึกษาไม่พบว่านักเรียนทั้ง 3 กลุ่มมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุภาพรรณ พวงจันทเพ็ชร (สุภาพรรณ พวงจันทเพ็ชร 2520 : 50) ซึ่งได้ทดลองใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในการสอนวิชาศีลธรรม หน่วยคุณธรรมเสริมสร้างลักษณะนิสัย กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผลปรากฏว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และ ขวดี นาคทัต (ขวดี นาคทัต 2524 : 43 - 44) ได้วิจัยเรื่องอิทธิพลของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาศีลธรรมและความมีวินัยแห่งตนในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน ผลปรากฏว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาศีลธรรม หน่วยศาสนากับการดำเนินชีวิตไม่แตกต่างกับนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เล็กซ์ (Lex. 1973 : 6093-A) ที่ได้ทำการทดลองเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่เรียนเน้นหนักทางศาสนาและปรัชญา ในมหาวิทยาลัยแห่งรัฐอินเดียนา โดยใช้วิธีเรียนแบบกลุ่มสัมพันธ์และแบบดั้งเดิม ผลการทดลองปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

แต่ผลการวิจัยครั้งนี้ไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาค้นคว้าของ จอห์นสัน และคนอื่น ๆ (Johnson and others. 1981 : 47 - 62) ซึ่งได้รวบรวมงานวิจัยจำนวน 122 เรื่อง ที่ศึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอนแบบให้ผู้เรียนร่วมมือกัน และได้ข้อค้นพบว่า (1) การเรียนการสอนแบบให้ผู้เรียนร่วมมือช่วยเหลือกัน มีประสิทธิผลมากกว่าการให้แข่งขันกัน และแบบแต่ละคนช่วยตัวเอง (2) การสอนแบบให้ผู้เรียนร่วมมือกันในกลุ่ม โดยแข่งขันกันระหว่างกลุ่ม (Intergroup Competition) ได้ผลดีกว่าแบบให้แข่งขันกันระหว่างบุคคล (Interpersonal Competition) และดีกว่าแบบให้แต่ละคนช่วยตัวเอง (Individualistic Effort) และไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สเลวิน (Slavin. 1980 : 315 - 342) ซึ่งได้ศึกษางานวิจัยจำนวน 28 เรื่อง ที่เกี่ยวกับการสอนแบบให้ผู้เรียนเรียนรู้โดยร่วมมือกัน (Cooperative or Team Learning) พบว่า การเรียนแบบร่วมมือกันทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าการเรียนแบบอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติถึง 27 เรื่อง นอกจากนี้ยังไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยภายในประเทศอีกหลายเรื่อง ได้แก่ ผลการวิจัยของ เฉชา นุ่นพันธ์ (เฉชา นุ่นพันธ์ 2525 : 43) ซึ่งศึกษาการใช้กลุ่มสัมพันธ์ในการสอนคณิตศาสตร์นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยของ มณฑา ชงอินเนตร (มณฑา ชงอินเนตร 2521 : 56 - 57) ซึ่งเปรียบเทียบผลการสอนวิชาเรขาคณิต โดยวิธีการระดมการกลุ่มสัมพันธ์ และวิธีสอนแบบธรรมดาในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิจัยของ นพเกา สุนทรเกส (นพเกา สุนทรเกส 2518 : 46) ซึ่งเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์วิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สองกลุ่ม คือ กลุ่มทดลองสอนโดยวิธีเรียนเป็นทีม และกลุ่มควบคุมสอนโดยวิธีบรรยายประกอบการสาธิต ผลปรากฏว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิจัยของ ทรงสถิต กิตติคุณวณิช (ทรงสถิต กิตติคุณวณิช 2521 : 154) ซึ่งได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของการให้นักเรียนสอนกันเอง ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า นักเรียนกลุ่มก่อนที่ได้รับการสอนจากเพื่อน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษสูงกว่านักเรียนกลุ่มก่อนที่ไม่ได้รับการสอนจากเพื่อนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และไม่สอดคล้อง

กับผลการวิจัยของ พรณี โสระโร (พรณี โสระโร 2527 : 49 - 50) ที่ได้ศึกษาผลการให้เพื่อนช่วยสอนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งได้ข้อค้นพบว่า นักเรียนในกลุ่มที่มีเพื่อนช่วยสอนอย่างมีแบบแผน และนักเรียนในกลุ่มที่มีเพื่อนช่วยสอนอย่างอิสระ มีผลสัมฤทธิ์แตกต่างจากนักเรียนในกลุ่มที่ไม่มีเพื่อนช่วยสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ผลการวิจัยครั้งนี้ยังไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เพ็ญจันทร์ วรรณรัตน์ (เพ็ญจันทร์ วรรณรัตน์ 2528 : ง - จ) ที่ได้ศึกษาผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพในการแก้ปัญหาวงจรไฟฟ้าของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และพบว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลของการแก้ปัญหาวงจรไฟฟ้า พฤติกรรมคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น แตกต่างจากนักเรียนกลุ่มที่ไม่ได้รับการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การที่ผลการวิจัยพบว่า การสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ และการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม ไม่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างไปจากนักเรียนในกลุ่มที่สอนโดยใช้คู่มือครู อาจเป็นเพราะว่า

ประการแรก เนื่องจากกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพเป็นกิจกรรมของการรวมกลุ่มกันเพื่อการระดมสมองคิดค้นปัญหา หาสาเหตุปัญหา วิธีแก้ปัญหา วางแผนแก้ปัญหา แล้วจึงนำไปปฏิบัติตามแผน มีการประเมินผลอย่างเป็นระบบ แล้วสรุปเป็นข้อกำหนด การทำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพจึงเป็นการรวมกลุ่มเพื่อการ "คิดค้น" ซึ่งเป็นสิ่งที่ยังไม่คุ้นเคยนักสำหรับเด็กไทย เพราะเด็กส่วนมากจะได้รับแต่เนื้อหาวิชาการที่ป้อนจากครูโดยตรง ถ้าได้มีเวลาฝึกให้นักเรียนคุ้นเคยกับลักษณะวิธีเรียนดังกล่าวให้มากกว่านี้ ผู้วิจัยคิดว่าวิธีสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพน่าจะเป็นวิธีสอนที่ดีกว่าวิธีสอนตามคู่มือครู

ประการที่ 2 การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพเป็นสิ่งสำคัญมากในการทำกลุ่มสร้างคุณภาพ เพราะจะส่งผลต่อการเรียนรู้ในค่านี้อาหาวิชาของนักเรียนด้วยจากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า กว่่านักเรียนในกลุ่มทดลองจะมีความคล่องตัวในการทำกิจกรรมร่วมกัน และมีความรับผิดชอบในหน้าที่เพียงพอ ก็กินเวลาถึงคาบการสอนที่ 7 หรือเมื่อขึ้นหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 แล้ว โอกาสในการเรียนรู้เนื้อหาวิชาของกลุ่มควบคุมจึงมีมากกว่า โดยเฉพาะในช่วงแรกของการทดลอง ซึ่งมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วย

ประการที่ 3 ในการทดลองครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แจกเอกสารประกอบการสอนเพิ่มเติม เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ในเนื้อหาที่เรียนกว้างขวางลึกซึ้งขึ้น ซึ่งได้กระทำเหมือนกันทั้งในกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม นอกจากนี้ในกลุ่มควบคุมยังได้มีการบอกจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมประจำหน่วยการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทราบ และมีการทดสอบย่อย เช่นเดียวกับที่ได้กระทำในกลุ่มทดลองด้วย จากผลการวิจัยพบว่า การบอกจุดมุ่งหมายในการเรียนทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีกว่าการไม่บอกจุดมุ่งหมายในการเรียน (มนตรี เมชาวีวินิจ 2524 : 44 - 45, ขวัญชัย เหมือนเผ่าพงษ์ 2525 : 29, Bassett. 1975 : 12 - 16, Wingard. 1972 : 5621-A) และการสอนโดยมีการสอนย่อย ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าการสอนโดยไม่มีการสอนย่อย (ระมัด โชชัย 2520 : 34, บุญชู ไพจิตร 2521 : 27, Lowry. 1974 : 122 - 124) ด้วยเหตุนี้จึงอาจทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกับกลุ่มทดลองก็เป็นได้

2. การเปรียบเทียบทัศนคติต่อพุทธศาสนา ความสนใจในวิชาพุทธศาสนา แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาพุทธศาสนา และมโนภาพเกี่ยวกับตนเองในวิชาพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนจากการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม และสอนตามคู่มือครูพุทธศาสนา จากการศึกษาพบว่า หลังจากการสอนสิ้นสุดลงแล้ว นักเรียนทั้ง 3 กลุ่มมีทัศนคติต่อพุทธศาสนา ความสนใจในวิชาพุทธศาสนา และมโนภาพเกี่ยวกับตนเองในวิชาพุทธศาสนา แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของกลุ่มควบคุมไม่สูงกว่ากลุ่มทดลอง 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาพุทธศาสนา ระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง 2 กลุ่มทดลอง 1 และกลุ่มทดลอง 2 แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งผลการทดลองไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ส่วนใหญ่ผลสัมฤทธิ์ด้านอารมณ์ ความรู้สึก ในกลุ่มทดลองไม่มีความแตกต่างจากกลุ่มควบคุมนั้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วีระ ด้วงรักษ์ (วีระ ด้วงรักษ์ 2528 : 68 - 70) ซึ่งพบว่านักเรียนที่ทำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ กับนักเรียนที่ทำกิจกรรมปกติ

มีระดับความคิดสร้างสรรค์แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปราณีต มาลัยวงศ์ (ปราณีต มาลัยวงศ์ 2523 : 78 - 79) ที่ได้ศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติต่อวิชาศิลปะศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการสอนปกติ และพบว่าทัศนคติต่อวิชาเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

แต่ผลการศึกษครั้งนี้ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยในต่างประเทศหลายเรื่อง ที่พบว่ากิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพช่วยพัฒนาด้านวิภาวีสัย (Affective Domain) เช่น ทัศนคติ ต่อองค์การหรือหน่วยงาน ความพึงพอใจในงาน แรงจูงใจในการทำงาน ขวัญในการทำงาน ฯลฯ ของกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มทดลอง แตกต่างจากกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Lafaeli. 1984 : 315-A, Gunatilake. 1984 : 1723-B, Sork. 1984 : 576-A, Miskin. 1985 : 3213-A) และไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยภายในประเทศ ได้แก่ ผลการวิจัยของ พัชรีย์ เอี่ยมทัศน์ (พัชรีย์ เอี่ยมทัศน์ 2518 : 49 - 50) ที่ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลการสอนวิชาคณิตศาสตร์ โดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับวิธีสอนแบบธรรมดา ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และพบว่าทัศนคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิจัยของ วิริยะ บุญยะนิวาสน์ (วิริยะ บุญยะนิวาสน์ 2523 : 49) ที่ได้ศึกษาเปรียบเทียบการสอนจริยธรรม โดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการสอนแบบธรรมดา ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และพบว่ากลุ่มทดลองมีพัฒนาการทางทัศนคติทางจริยธรรม สูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ยังไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของสมนึก ทองเอี่ยม (สมนึก ทองเอี่ยม 2528 : ง - จ) ซึ่งพบว่าครู-อาจารย์ที่ผ่านการฝึกอบรมกลุ่มสร้างคุณภาพและทำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพในสภาพการปฏิบัติงานจริงมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ขวัญในการปฏิบัติงาน สัมพันธภาพระหว่างครู-อาจารย์ ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและผลงานสูงกว่า ครู-อาจารย์ ซึ่งไม่ผ่านการฝึกอบรมกลุ่มสร้างคุณภาพ และไม่ได้ทำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การที่ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาความรู้ทางวิชาการของนักเรียนในกลุ่มที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ และนักเรียนในกลุ่มที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม ไม่แตกต่างกันไปจากนักเรียนในกลุ่มที่สอนโดยใช้คู่มือครู อาจจะเป็นเพราะว่า

ประการแรก การสอนตามคู่มือครูในกลุ่มควบคุมมีการให้นักเรียนทำกิจกรรมกลุ่มด้วย เช่น การค้นคว้าและทำรายงานเป็นกลุ่ม ซึ่งกิจกรรมกลุ่มที่นักเรียนทำในกลุ่มควบคุม อาจส่งผลต่อการพัฒนาความรู้ทางวิชาการได้พอ ๆ กับกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ เพราะผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) กันในกลุ่มเช่นเดียวกัน ดังนั้นจึงทำให้การพัฒนาความรู้ทางวิชาการในกลุ่มทดลองไม่แตกต่างจากกลุ่มควบคุม

ประการที่ 2 ครูผู้สอนในกลุ่มควบคุมอาจเผลอให้การเสริมแรงแก่นักเรียนด้วย เพราะการเสริมแรงมีมากมายหลายรูปแบบตั้งแต่สิ่งที่เป็นรูปธรรมไปจนถึงสิ่งที่เป็นนามธรรม จึงทำให้การพัฒนาความรู้ทางวิชาการของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกัน

ประการที่ 3 สภาพห้องเรียน โต๊ะ เก้าอี้ของกลุ่มทดลอง 1 และกลุ่มทดลอง 2 ซึ่งไม่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนแบบกลุ่ม อาจส่งผลต่ออารมณ์ ความรู้สึก และเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาความรู้ทางวิชาการของผู้เรียนในกลุ่มทดลองได้ จึงทำให้การพัฒนาความรู้ทางวิชาการในกลุ่มทดลองไม่แตกต่างจากกลุ่มควบคุม

ประการที่ 4 การวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือวัดความรู้ทางวิชาการโดยให้ผู้เรียนชี้คำตอบ และจากการหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ปรากฏว่าอยู่ในระดับที่น่าพอใจ อย่างไรก็ตามแบบสอบถามวัดชนิดให้ชี้คำตอบยังไม่ใช้เครื่องมือวัดความรู้ทางวิชาการที่ดีที่สุด เพราะมีข้อจำกัดในการแสดงออกด้านอารมณ์ ความรู้สึกของผู้ตอบ

3. การเปรียบเทียบพฤติกรรมทางคุณธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนจากการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม และสอนตามคู่มือครูพุทธศาสนา จากการศึกษาพบว่า นักเรียนทั้ง 3 กลุ่ม มีพฤติกรรมทางคุณธรรม ซึ่งได้แก่ พฤติกรรมเอื้อเฟื้อ การพุดก

พฤติกรรมการทำงานกลุ่ม พฤติกรรมข้อดีและพฤติกรรมเสียสละ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผลการวิจัยครั้งนี้ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ คริกสเมน (Krigsman, 1983 : 1052-B) ที่พบว่า การขาดงานและความเกียจคร้านของพนักงานในกลุ่มทดลองลดน้อยลง หลังจากที่ได้มีการทำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพไปแล้วเป็นเวลา 12 เดือน และไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของโวลฟ์ (Wolff, 1983 : 2184-A) ที่พบว่า โปรแกรมกลุ่มสร้างคุณภาพมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมและการปฏิบัติของข้าราชการมากกว่าการเปลี่ยนด้านทัศนคติ พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด คือ การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น อัตราการหยุดงานลดน้อยลงในสมาชิกกลุ่มสร้างคุณภาพ ซึ่งได้ทำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพมาแล้วเป็นเวลา 17 สัปดาห์ นอกจากนี้ยังไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วรปัญญา ชีรธรรมากร (วรปัญญา ชีรธรรมากร 2528 : 69 - 70) ที่ศึกษาผลของการนำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพมาฝึกให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นำไปใช้แก้ปัญหาความมีระเบียบวินัยในชั้นเรียน โดยใช้เวลาฝึกอบรมปฏิบัติการกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพทั้งสิ้น 36 ชั่วโมง และผลการวิจัยปรากฏว่า นักเรียนที่ใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพมีพฤติกรรมมีระเบียบวินัยในชั้นเรียนลดลงมากกว่านักเรียนที่ไม่ใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การที่พฤติกรรมทางคุณธรรมหลังการทดลองของนักเรียนในกลุ่มที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ นักเรียนในกลุ่มที่สอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม และนักเรียนในกลุ่มที่สอนโดยใช้คู่มือครูไม่แตกต่างกันนี้อาจเนื่องมาจาก

ประการแรก เวลาที่ใช้ในการทดลองจำนวน 14 คาบ หรือ 7 สัปดาห์ อาจจะสั้นเกินไป จึงไม่สามารถพัฒนานักเรียนที่เรียนจากการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพให้มีพฤติกรรมทางคุณธรรมสูงกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุมได้ เพราะจากการวิจัยที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งได้ผลตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ล้วนใช้เวลาในการทดลองยาวนานกว่าระยะเวลาในการทดลองครั้งนี้ทั้งสิ้น

ประการที่ 2 พฤติกรรมทางคุณธรรมมีลำดับขั้นของการเกิดพฤติกรรมหลายขั้นตอนด้วยกัน ดังที่แครธวอลล์และคนอื่น ๆ (Krathwohl and others. 1971 : 176 - 185) ได้กล่าวว่า การเกิดพฤติกรรมทางคุณธรรมซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมด้านวิภาวีสัย (Affective Domain) จะเป็นไปตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นการรับ (Receiving) เป็นขั้นที่มีสิ่งเร้าอย่างใดอย่างหนึ่ง เกิดขึ้นกับบุคคล แล้วบุคคลมีความยินดีหรือสนใจต่อสิ่งเร้านั้น
2. ขั้นการตอบสนอง (Responding) เมื่อบุคคลเกิดการรับหรือให้ความสนใจต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ แล้ว บุคคลจะพยายามกระทำปฏิกิริยาตอบสนองบางอย่างออกมา
3. ขั้นการเห็นคุณค่าหรือการเกิดค่านิยม (Valuing) ในขั้นนี้เป็นขั้นที่บุคคลยอมรับว่าสิ่งเร้านั้นเป็นสิ่งที่มีความค่า
4. ขั้นการจัดระบบคุณค่า (Organization) ขั้นนี้เป็นขั้นที่บุคคลจัดระบบของค่านิยมต่าง ๆ ให้เข้ากลุ่มกัน ทำให้เกิดค่านิยมใหม่สำหรับตัวเองขึ้นมา
5. ขั้นการแสดงลักษณะตามค่านิยมที่ยึดถือ (Characterization by a value) ขั้นนี้เป็นขั้นสุดท้ายที่บุคคลจะนำค่านิยมที่ตนเองยอมรับมาเป็นตัวควบคุมพฤติกรรม ซึ่งพฤติกรรมนี้จะเป็นลักษณะนิสัยของบุคคลต่อไป

จะเห็นได้ว่า การเกิดพฤติกรรมทางคุณธรรมต้องผ่านกระบวนการหลายขั้นตอน ตั้งแต่ขั้นที่ 1 ถึงขั้นที่ 5 จึงจำเป็นต้องใช้เวลานานในการพัฒนา การทดลองครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เวลาในระยะสั้น จึงอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้ผลการทดลองไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ นอกจากนี้พฤติกรรมทางคุณธรรมยังเป็นลักษณะเฉพาะของบุคคล อันเป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพที่อยู่ภายใต้อิทธิพลขององค์ประกอบหลาย ๆ ประการ ทั้งในตัวบุคคลเอง ได้แก่ ความรู้ ความคิด สติปัญญา และองค์ประกอบภายนอก ได้แก่ การอบรมบ่มนิสัย และสภาพแวดล้อมอื่น ๆ อีกด้วย (วัลลภ กันทรพิชัย 2528 : 10)

ประการที่ 3 การวัดพฤติกรรมทางคุณธรรมในการวิจัยครั้งนี้ วัดโดยให้กลุ่มตัวอย่างเล่นเกมต่าง ๆ ซึ่งเป็นสถานการณ์หรือสิ่งเร้าที่ยาวนานกว่าในสถานการณ์ปกติ ดังนั้น

ถ้าตัวคุณธรรมต่าง ๆ มิได้พัฒนาจนฝังลึกมั่นคงในบุคลิกภาพของผู้เรียนแล้ว โอกาสที่ผู้เรียนจะประพฤตินอกกรอบของศีลธรรม จริยธรรมในการเล่นเกม ย่อมเป็นไปได้โดยง่าย การวิจัยครั้งนี้ใช้เวลาทดลองเพียง 14 คาบ และการพัฒนาพฤติกรรมทางจริยธรรมในตัวบุคคลต้องผ่านขั้นตอนและอาศัยเวลาทั้งที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น ดังนั้นจึงทำให้พฤติกรรมทางคุณธรรมของกลุ่มทดลองไม่แตกต่างไปจากกลุ่มควบคุม

4. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพุทธศาสนาระหว่างก่อนสอนและหลังการสอนในกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม จากผลการวิจัยพบว่านักเรียนในกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการสอนสูงกว่าก่อนสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ การที่นักเรียนในกลุ่มทดลอง 1 และ 2 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นกว่าเดิมนี้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ฉันทนา ภาคบังข (ฉันทนา ภาคบังข 2518 : 163) ซึ่งได้ทำวิจัยเรื่องการสอนสังคมศึกษา หน่วยวันสำคัญของชาติ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ และพบว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งยังสอดคล้องกับผลการวิจัยในต่างประเทศของ เดวิดสัน (Davidson. 1974 : 104) ที่ได้ทดลองสอนในชั้นประถมศึกษาด้วยวิธีสอนแบบการเรียนเป็นทีม และสอดคล้องกับผลการทดลองของ ยิง (Young. 1972 : 630) ที่ทดลองสอนในวิชาคณิตศาสตร์ เกรด 7 และ เกรด 8 รวมทั้งสอดคล้องกับผลการทดลองของ ไวเซ็นด์ (Weisend. 1972 : 44) ที่ทดลองสอนในวิชาธุรกิจศิลป์ด้วยวิธีสอนแบบให้นักเรียนเรียนเป็นทีม

การรวมกลุ่มในการเรียนโดยใช้เทคนิคและขั้นตอนของกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพเปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้ความสามารถให้เป็นประโยชน์ โดยทำหน้าที่เป็นผู้สอนและช่วยเหลือเด็กเรียนอ่อนหรือเรียนช้าที่อยู่ในกลุ่มเดียวกับตนเอง การที่ได้มีการถ่ายทอดความรู้ให้แก่อนี้ จะช่วยให้ทั้งสองฝ่ายเกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่เรียนมากยิ่งขึ้น นักเรียนจะเรียนรู้อะไรต่าง ๆ ได้จากกันและกันมากมาย การพูดคุยกับเพื่อนฝูงในวัยเดียวกัน

ช่วยให้การสื่อความหมายง่ายและรวดเร็วยิ่งขึ้น เนื่องจากวัยของนักเรียนใกล้เคียงกัน (Allen. 1976 : 371, Young. 1972 : 630) ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง 1 และกลุ่มทดลอง 2 ซึ่งเรียนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5. การเปรียบเทียบทัศนคติต่อพุทธศาสนา ความสนใจในวิชาพุทธศาสนา แรงจูงใจไม่สัมฤทธิ์ในวิชาพุทธศาสนา และมโนภาพเกี่ยวกับตนเองในวิชาพุทธศาสนา ระหว่างก่อนสอนและหลังการสอนในกลุ่มทดลอง 1 กลุ่มทดลอง 2 และกลุ่มควบคุม พบว่า การวัดค่านิ่วภาววิสัยดังกล่าวในกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม จากการทดสอบหลังสอน สูงกว่า ก่อนสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ การที่นักเรียน ในกลุ่มทดลอง 1 และกลุ่มทดลอง 2 มีการพัฒนาค่านิ่วภาววิสัยสูงขึ้นกว่าเดิม สอดคล้อง กับผลการวิจัยของ วีระ ฝั่งรักษ์ (วีระ ฝั่งรักษ์ 2528 : 60 - 61) ที่พบว่านักเรียน ที่ทำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพมีระดับความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พรรณี ลิ้มปิวัฒนา (พรรณี ลิ้มปิวัฒนา 2523 : 59) และ อัจฉรา จตุรพิชพร (อัจฉรา จตุรพิชพร 2523 : 50) ซึ่งได้ศึกษาการใช้วิธีการ บรรยายการกลุ่มสัมพันธ์ในการสอนจริยธรรมนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และพบว่า หลังการสอนด้วยวิธีการบรรยายการกลุ่มสัมพันธ์ นักเรียนมีพัฒนาการทางทัศนคติเชิงจริยธรรม สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมถวิล วิเศษสมบัติ (สมถวิล วิเศษสมบัติ 2523 : 67 - 68) และวาสิณี ชูสงค์ (วาสิณี ชูสงค์ 2525 : 54) ซึ่งพบว่านักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ได้รับการสอนโดยวิธีการบรรยายการกลุ่มสัมพันธ์มีเจตคติ ต่อวิชาภาษาไทยสูงขึ้นกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การที่นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ และนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม มีการพัฒนาค่านิ่วภาววิสัยหลังการเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเป็นส่วนใหญ่ นั้น เพราะการทำกลุ่มสร้างคุณภาพเปิดโอกาสให้นักเรียนในแต่ละกลุ่มได้ช่วยเหลือกันทางวิชาการ

ซึ่งนอกจากจะเกิดประโยชน์ในค่านิยมสัมฤทธิ์ทางการเรียนแล้ว ยังมีประโยชน์ในด้านการช่วยเปลี่ยนทัศนคติไปในทางบวก (Geer. 1977 : 5909-A) การที่ได้เกิดเองได้มีโอกาสช่วยสอนเด็กก่อนในกลุ่ม จะช่วยให้พฤติกรรมด้านวิภาววิสัย (Affective Domain) ที่ไม่พึงปรารถนาบางอย่าง เช่น ความเบื่อง่าย การมองโลกในแง่ร้าย หรือการมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อโรงเรียน ตลอดจนความผิดปกติทางค่านิยมอื่น ๆ ในเด็กหญิงและเด็กชายลดน้อยลง ทำให้มองเห็นคุณค่าของตัวเอง (Keller. 1968 : 89, Allen and Feldman. 1973 : 1) และยังมีประโยชน์ในการช่วยปลูกฝังคุณลักษณะที่ดี เช่น ความรัก ความสามัคคี ความเสียสละ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความคิดสร้างสรรค์ ฯลฯ ให้เกิดขึ้นในตัวเด็กได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ โรเจอร์ส (Rogers. 1970 : 121 - 122) ได้กล่าวอ้างถึงผลการวิจัยของกิบบ์ (Gibb) ที่พบว่า การทำกิจกรรมกลุ่มให้ผล ส่งเสริม สร้างสรรค์ ทางด้านจิตวิทยามาก กล่าวคือ จะมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านการรับรู้ ทางความรู้สึก มีการตระหนักถึงความรู้สึกของตนเองและของผู้อื่นมากขึ้น ตลอดจนเปิดเผยความรู้สึก มีความจริงใจและเป็นไปอย่างธรรมชาติ มีการเปลี่ยนแปลงทางความสามารถในการควบคุมความรู้สึกต่าง ๆ ของตนเอง มีการแสดงพฤติกรรมที่ตรงกับความรู้สึกของตนเอง มีแนวทางในการสร้างความเข้าใจตนเอง การรู้จักตัดสินใจด้วยตนเอง มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านทัศนคติทั้งต่อตนเองและผู้อื่นมากขึ้น กล่าวคือ บุคคลจะยอมรับตนเอง พัฒนาในเรื่องคุณค่าของตนเอง เข้าใจตนเอง และมีความมั่นใจยิ่งขึ้นในด้านทัศนคติที่ดีต่อผู้อื่น ได้แก่ การให้อ่านาจนลดน้อยลง มีการยอมรับผู้อื่นมากขึ้น ลดการสั่งสอนและควบคุมผู้อื่น อาจกล่าวได้ว่า การทำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ เป็นวิธีการที่ช่วยให้สมาชิกในกลุ่มได้มีพัฒนาการในด้านทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรม เพราะเน้นในด้านการปฏิบัติจริง จากเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้พฤติกรรมด้านวิภาววิสัยส่วนใหญ่หลังการทดลองของกลุ่มทดลอง 1 และกลุ่มทดลอง 2 ซึ่งเรียนจากการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตอนที่ 2 การอภิปรายผลทั่วไป

การรู้จักร่วมมือกันทำงานเป็นกลุ่มโดยมีเป้าหมายร่วมกัน เป็นลักษณะของการทำงานที่เอื้อต่อการพัฒนา การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับการทำงานร่วมกัน โดยมีความสำคัญต่อส่วนรวม (ไพศาล ไกรสิทธิ์ 2524 : 8) จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่า

นักเรียนส่วนใหญ่ในกลุ่มทดลองยังทำงานกลุ่มไม่เป็น และต้องใช้เวลาเพื่อฝึกฝนทักษะการทำงานกลุ่ม ซึ่งกว่าจะสามารถเรียนรู้กระบวนการทำงานกับการเรียนการสอนแบบนี้ก็กินเวลาครึ่งหนึ่งของระยะเวลาการทดลองทั้งหมด และจากการศึกษาสภาพของการทำงานโดยกลุ่มในสังคมไทยทั่วไป ทั้งจากปรากฏการณ์ เอกสาร และผลงานวิจัย มักจะพบว่าการทำงานโดยกลุ่มของคนไทยไม่ค่อยประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร กล่าวคือการทำงานโดยกลุ่มจะค่อยประสิทธิภาพกว่าการทำงานเป็นรายบุคคล (ไพศาล ไกรสิทธิ์ 2524 : 158, ฉวีวรรณ วรรณประเสริฐ 2522 : 47, วริยา ศิวะศรียานนท์ 2523 : 14, และ คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจศึกษาปัญหาและเสนอทางแก้ปัญหาสังคมโดยการพัฒนาวัฒนธรรมการทำงาน 2526 : 22 - 55) จากผลงานวิจัยเรื่อง วัฒนธรรมการทำงานของคนไทยของ ไพศาล ไกรสิทธิ์ (ไพศาล ไกรสิทธิ์ 2524 : 153 - 159) พบว่า เมื่อใดที่คนไทยทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เช่น งานพัฒนาหรือทำงานเพื่อประโยชน์สาธารณะหรือประโยชน์ของกลุ่ม มักมีปัญหาเสมอ เพราะคนไทยทั่วไปชอบทำอะไรตามลำพังตนเองมากกว่าที่จะรับผิดชอบงานร่วมกันเป็นกลุ่ม งานอะไรก็ตามที่ทำงานร่วมกันโดยมีเป้าหมายของกลุ่มในระยะยาว งานนั้นมักจะล้มเหลวหรือดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพโดยยาก เช่น กลุ่มชาวนาสหกรณ์ สหภาพแรงงาน สโมสร พรรคการเมือง สมาคมอาชีพ หรือแม้แต่คณะรัฐมนตรี คนไทยนั้นรวมกลุ่มเป็นองค์การเมื่อไร ความไร้ประสิทธิภาพจะปรากฏให้เห็นทันที งานพัฒนาชุมชนจะต้องล้มเหลว เพราะคนไทยทำงานเป็นกลุ่มเพื่อส่วนรวมไม่เป็น กลุ่มในสังคมไทยโดยเฉพาะกลุ่มทำงานนั้นมักจะเป็นกลุ่มชั่วคราว เป็นกลุ่มของเครือญาติ และเมื่อใดที่บรรลุเป้าประสงค์แล้วกลุ่มจะสลายตัวทันที ซึ่งลักษณะเช่นนี้ทำให้การทำงานเป็นกลุ่มขาดความต่อเนื่อง

จากสภาพปัญหาการทำงานโดยกลุ่มในสังคมไทยดังกล่าวข้างต้น การส่งเสริมและฝึกฝนให้เยาวชนรู้จักการปฏิบัติงานร่วมกัน นับเป็นสิ่งสำคัญและมีความจำเป็นยิ่ง ในการเรียนการสอนจึงต้องพยายามใช้กิจกรรม กระบวนการ หรือวิธีการที่จะเปิดโอกาสให้เยาวชนทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน เช่น นำขั้นตอนและเทคนิคของกลุ่มสร้างคุณภาพ ซึ่งเป็นการทำงานกลุ่มที่มีประสิทธิภาพมาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อปลูกฝังความสำนึกเรื่องความจำเป็นและ

ความสำคัญของการทำงานร่วมกัน และเพื่อพัฒนาความสามารถในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม หรือเป็นหมู่คณะ ซึ่งเด็กไทยส่วนใหญ่ยังขาดอยู่มาก (ชัยยงค์ พรหมวงศ์ 2521 : 7 - 9) ในการวิจัยครั้งนี้ จากการวัดพฤติกรรมการทำงานกลุ่มภายหลังการทดลอง พบว่ากลุ่มทดลอง 1 และกลุ่มทดลอง 2 ซึ่งสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ มีค่าคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมการทำงานกลุ่มที่วัดโดยใช้แบบสังเกตสูงกว่ากลุ่มควบคุม แม้ว่าจะไม่มีนัยสำคัญทางสถิติก็ตาม ซึ่งหากได้ทำการสอนต่อไปอีกระยะหนึ่ง อาจจะทำให้เกิดความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติได้ และจากการสอบถามความเห็นของผู้เรียนในกลุ่มทดลอง 1 และกลุ่มทดลอง 2 เกี่ยวกับการรับรู้ในการเรียนโดยใช้เทคนิคและขั้นตอนของกลุ่มสร้างคุณภาพ พบว่าผู้เรียนส่วนใหญ่ มีทัศนคติในทางบวกต่อวิธีเรียนแบบนี้

เป้าหมายที่สำคัญยิ่งในการสอนวิชาพุทธศาสนา จริยศึกษา คือ การปลูกฝังและพัฒนาพฤติกรรมทางจริยธรรมให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน การสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ เป็นการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนมากกว่าเนื้อหาวิชา ขณะทำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ นอกจากได้ฝึกการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มแล้ว ผู้เรียนยังได้มีโอกาสฝึกฝนและแสดงออกซึ่งคุณธรรม จริยธรรมหลายประการ เช่น ความเอื้อเฟื้อ ความเสียสละ การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนตน ความรับผิดชอบในหน้าที่ ความมีวินัย การเคารพกฎเกณฑ์ กติกาของกลุ่ม และความอดทน การทำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพจึงเปรียบเสมือนสนาม (Field) ให้ผู้เรียนได้นำคุณธรรม จริยธรรมที่ได้เรียนรู้ในภาคทฤษฎีมาใช้อย่างจริงจังอย่างสม่ำเสมอ และในรูปแบบการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยา และการพัฒนาจริยธรรม ยังมีการมอบหมายงานภาคปฏิบัติธรรมโดยให้ผู้เรียนฝึกหัดพิจารณาตนเอง ในการดำเนินชีวิตประจำวันและในการทำงานกลุ่มด้วย ซึ่งการสอนในรูปแบบดังกล่าว สอดคล้องกับความเชื่อของนักการศึกษาและนักจิตวิทยาหลายท่านที่เห็นว่า การสอนจริยธรรม ต้องเน้นการให้ปฏิบัติและการนำไปใช้ และยังสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของแผนการศึกษาชาติ และสภาวะการณ์ทางการศึกษาปัจจุบัน ที่ต้องการให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน รู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่นในสังคม ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักคิด รู้จักทำ และสามารถ

แก้ปัญหาได้ นอกจากนี้ยังเป็นรูปแบบการสอนที่เหมาะสมกับเด็กวัยรุ่น ซึ่งเป็นวันที่กำลังสนใจ การรวมกลุ่มกับผู้ที่อยู่ในวัยเดียวกัน และต้องการการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน (Piaget. 1968 : 39 - 41) ดังนั้นในการสอนเพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียนนั้น กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพเป็นวิธีสอนวิธีหนึ่งที่น่าจะได้นำมาพิจารณาเป็นกิจกรรมการเรียนการสอน แม้ว่าจะต้องมีการเตรียมการในด้านต่าง ๆ มาก แต่ผลที่ได้รับนั้นคุ้มค่า เพราะช่วยให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้คุณธรรม จริยธรรมจากการปฏิบัติ อันนำไปสู่การเกิดพฤติกรรมทางจริยธรรมขึ้น ในตัวผู้เรียน ซึ่งนับเป็นเป้าหมายสูงสุดของการสอนพุทธศาสนาและจริยศึกษา

ข้อดีของการวิจัย

1. การพัฒนารูปแบบการสอนจากการวิจัยนี้ กระทำจากการสังเคราะห์ทฤษฎี และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง มีขั้นตอนเป็นระบบ สามารถนำไปทดลอง ดัดแปลง ปรับปรุง ให้เหมาะสมกับงานในแต่ละระดับชั้น แต่ละวิชาได้
2. เป็นงานวิจัยเกี่ยวกับการสอนจริยธรรมที่ให้ความสำคัญและมุ่งวัดด้านวิภาววิสัย และพฤติกรรม

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

1. ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า การสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ การสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม และการสอนตามคู่มือครู มีประสิทธิภาพในการพัฒนาสมรรถภาพของผู้เรียนในด้าน ประชาานวิสัย (Cognitive Domain) ด้านวิภาววิสัย (Affective Domain) และด้านพฤติกรรมทาง คุณธรรมไม่แตกต่างกัน ดังนั้นการสอนวิชาพุทธศาสนาสามารถใช้วิธีสอนดังกล่าวได้ทั้ง 3 วิธี
2. ควรมีการเผยแพร่การสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ และการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม ให้แก่ครู สอนพุทธศาสนาและสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการผลิตครู โดยวิธีการต่อไปนี้

2.1 การฝึกอบรมหรือพัฒนาครูสอนพุทธศาสนาให้สามารถนำเทคนิคและขั้นตอนของกลุ่มสร้างคุณภาพไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในสถานศึกษาที่ตนสังกัดอยู่ โดยครูอาจทำได้ใน 2 แนวทาง คือ

2.1.1 นำเทคนิคและขั้นตอนของกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพไปใช้สอนนักเรียนของตน โดยสอนให้นักเรียนรวมกลุ่มในการเรียนเพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และสอนให้รวมกลุ่มในการปฏิบัติธรรมโดยการพิจารณาตนเอง เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียน

2.1.2 นำเทคนิคและขั้นตอนของกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพไปใช้แก้ปัญหาและเพิ่มประสิทธิภาพของงาน เช่น หาสาเหตุว่าทำไมนักเรียนจึงไม่สนใจเรียนวิชาพุทธศาสนา และดำเนินการแก้ไข นอกจากนี้จะนำไปใช้ปฏิบัติงานในโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการจริยธรรมในสถานศึกษา โดยทำเป็นโครงการย่อย ๆ คือ โครงการรณรงค์รักษาความสะอาด โครงการพัฒนาความมีระเบียบวินัย ความประหยัด การตรงต่อเวลา ฯลฯ

2.2 การทำเป็นหลักสูตรการศึกษา เพื่อฝึกผู้ที่จะออกไปเป็นครู โดยบรรจุในวิชาวิธีสอนทั่วไปและวิธีสอนวิชาเฉพาะ เพื่อให้ศึกษาคูมีความรู้ความเข้าใจและทักษะในการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ สามารถนำไปใช้ขณะฝึกสอนและเมื่อจบออกไปเป็นครูประจำการแล้ว

3. จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ และต่อการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม และนักเรียนในกลุ่มดังกล่าวมีค่าคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมการทำงานกลุ่มสูงกว่ากลุ่มควบคุม ครูจึงควรนำกลุ่มสร้างคุณภาพมาใช้ในการสอนพุทธศาสนาและวิชาอื่น ๆ เพื่อฝึกพฤติกรรมการทำงานกลุ่มที่ดีแก่ผู้เรียน ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่เยาวชนและคนไทยส่วนใหญ่ยังขาดอยู่

4. ในการสอนวิชาพุทธศาสนา จริยศึกษา ครูควรส่งเสริมให้นักเรียนนำหลักธรรมที่ได้เรียนรู้ในภาคทฤษฎีไปใช้ปฏิบัติจริง เช่น ให้นักเรียนฝึกหัดพิจารณาตนเองในชีวิตประจำวันในการทำงานกลุ่ม เป็นต้น เพราะการลงมือปฏิบัติจะก่อให้เกิดพฤติกรรมทางจริยธรรม ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของการสอนจริยธรรม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเรื่องนี้ซ้ำอีกกับกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ เพื่อหาผลการวิจัยที่แน่นอนยิ่งขึ้น โดยมีการวางแผนการวิจัยและควบคุมตัวแปรภายนอกต่าง ๆ ที่จะเข้ามามีผลต่อตัวแปรตามให้รัดกุมยิ่งขึ้น เช่น จัดสภาพห้องเรียน โต๊ะ เก้าอี้ ให้เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนแบบกลุ่ม จัดครูผู้สอนของทุกกลุ่มให้มีลักษณะใกล้เคียงกัน เช่น เป็นครูประจำการของโรงเรียนทั้งหมด หรือใช้ผู้สอนคนเดียวกันทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
2. ควรจะได้มีการติดตามผลเป็นระยะหลังการทดลอง 1, 3 และ 6 เดือน เพื่อดูความคงทนของการเรียนรู้หรือการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตาม
3. ควรศึกษาตัวแปรตามหรือตัวแปรเป้าหมายอื่น ๆ ที่จะเป็นผลผลิตของการทำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ เช่น ความสามารถในการคิด ในการใช้เหตุผล ในการแก้ปัญหา ลักษณะการเป็นผู้นำ ความมีวินัยในตนเอง ความคิดสร้างสรรค์ เพราะตัวแปรดังกล่าวบางตัว ก็เป็นคุณสมบัติที่หลักสูตรประถมศึกษา มัธยมศึกษาต้องการเน้นให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน
4. การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาผลของการสอนที่มีต่อนักเรียนทั้งชั้นซึ่งลดความสามารถ โดยไม่ได้ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างนักเรียนกลุ่มที่มีสติปัญญาแตกต่างกัน จึงควรเปรียบเทียบดูว่า นักเรียนที่มีสติปัญญาระดับใดได้รับผลจากการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพมากที่สุด ข้อค้นพบที่ได้จะเป็นประโยชน์สำหรับโรงเรียนที่ยังใช้วิธีจัดชั้นเรียนตามระดับสติปัญญา ความสามารถ ทำให้สามารถนำวิธีสอนแบบนี้ไปใช้ได้กว้างขวางขึ้น
5. ควรนำตัวแปรด้านอื่น ๆ เช่น เพศ การอบรมเลี้ยงดู ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ระดับอายุ เข้ามาเกี่ยวข้องของการวิจัยด้วย เพื่อศึกษาว่าตัวแปรเหล่านี้มีอิทธิพลต่อผลการวิจัยหรือไม่ เพียงใด ข้อค้นพบที่ได้จะเป็นการเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการ และอาจเป็นประโยชน์ในการวางนโยบายและแนวปฏิบัติในการพัฒนาจริยธรรมแก่นักเรียนไทยต่อไป

6. ถ้าจะให้การทำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพได้ผลดีและเป็นไปอย่างราบรื่น ก่อนดำเนินการทดลอง ควรจะมีการฝึกหัดเทคนิคต่าง ๆ ที่จำเป็น เช่น การระดมสมอง การทำแผนภูมิทางปลา เทคนิคการทำงานเป็นทีม เทคนิคการประชุม ควบคู่ไปกับการให้นักเรียนศึกษาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่องกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ โดยเฉพาะเทคนิคการทำงานเป็นทีม ถ้าสามารถฝึกให้ได้ถึงระดับที่นักเรียนรู้สึกเห็นคุณค่าและความสำคัญของการทำงานเป็นทีม ก็จะช่วยให้เอื้อต่อการเรียนการสอนให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพขึ้น

7. ควรทดลองสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ หรือกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ และองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรมกับกลุ่มตัวอย่างกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยทำการศึกษาแบบชว่งยาว (Longitudinal Study) เพื่อจะได้เห็นพัฒนาการของตัวแปรตามหรือตัวแปรเป้าหมายในกลุ่มตัวอย่างได้ชัดเจนขึ้น

8. ควรศึกษาโดยใช้วิธีการวัดที่นอกเหนือจากให้นักเรียนตอบแบบสอบถามหรือรายงานตนเองด้วย โดยประเมินผลหรือรายงานการสำรวจจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู ผู้อยู่ใกล้ชิด ว่านักเรียนเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้าง เพราะการวัดผลจริยธรรมควรใช้เทคนิควิธีหลาย ๆ อย่างประกอบกัน ซึ่งจะช่วยให้ได้ข้อมูลที่เชื่อถือได้มากขึ้น

9. ควรศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนพุทธศาสนา จริยศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ เพิ่มขึ้น เช่น รูปแบบผสมกันระหว่างคู่มือครูและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม รูปแบบผสมกันระหว่างคู่มือครูและกลุ่มสร้างคุณภาพ เป็นต้น เพื่อหาวิธีสอนที่มีประสิทธิภาพสูงในการพัฒนาจริยธรรม

บรรณานุกรม

- กันยา ประสงค์เจริญ ผลการใช้เทคนิคแม่แบบเพื่อพัฒนาวินัยในตนเองด้านความรู้ลึก
รับผิดชอบ ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2526,
85 หน้า อัดสำเนา
- การศาสนา, กรม กระทรวงศึกษาธิการ "ทรงแสดงโอวาทปาฏิโมกข์" พระไตรปิฎก
ภาษาไทย ฉบับหลวงเล่มที่ 10 หน้า 50 - 61 พิมพ์ครั้งที่ 3 โรงพิมพ์การศาสนา
2521
- การศาสนา, กรม กระทรวงศึกษาธิการ "ทรงตรัสเรื่องกรรม และวิบากของกรรม"
พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวงเล่มที่ 21 หน้า 287 - 295 พิมพ์ครั้งที่ 3
โรงพิมพ์การศาสนา 2521
- การศาสนา, กรม กระทรวงศึกษาธิการ "ทุจรีตวรรค 5" พระไตรปิฎกภาษาไทย
ฉบับหลวงเล่มที่ 22 หน้า 276 - 277 พิมพ์ครั้งที่ 3 โรงพิมพ์การศาสนา 2521
- กิติมา ปรีดีติลล คำอธิบายเรื่องกลุ่มสร้างคุณภาพ เอกสารประกอบการประชุมโครงการ
สารานุกรมศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
2527, 8 หน้า อัดสำเนา
- เกรียงศักดิ์ ภัทรพงศ์พันธ์ พัฒนาการการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษา
ระดับปริญญาตรี วิทยาลัยครูพิษณุโลกสงครามด้วยวิธีแสดงบทบาทสมมุติ วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2526, 124 หน้า อัดสำเนา
- โกวิท ประวาลพุกษ์ และสมศักดิ์ สิ้นธุระเวช การประเมินในชั้นเรียน วัฒนาพานิช
2523, 280 หน้า
- โกสินทร์ รังสยาพันธ์ การศึกษากับปัญหาความสลับปรกเป็นพิษ ปริญญานิพนธ์ กศ.ค.
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2521, 256 หน้า อัดสำเนา
- ขวัญชัย เหมือนเผ่าพงษ์ การศึกษาเปรียบเทียบผลการเรียนรู้จากหนังสือการ์ตูนเรื่องที่
ระบุและไม่ระบุจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2525, 38 หน้า อัดสำเนา

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน "ปัญหาอาชญากรรม :

ขอเท็จจริงในรอบ 5 ปี" วารสารเศรษฐกิจและสังคม 2 : 45 - 50 2525

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน สำนักราชเลขาธิการ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529)

โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย 2524, 433 หน้า

คณะกรรมการการศึกษาปัญหาและเสนอทางแก้ปัญหาโดยการพัฒนาวัฒนธรรมการทำงาน

รายงานการศึกษาวิเคราะห์ปัญหา บทที่ 4 ปัญหาการทำงานและการประกอบอาชีพ

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ 2526

ไม่ระบุจำนวนหน้า อัดสำเนา

ควน ชาวหนู หน่วยการสอนสังคมศึกษาเพื่อปลูกฝังค่านิยมแก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2516, 133 หน้า อัดสำเนา

จรรจา สุวรรณทัต "ประวัติความเป็นมาของการวัดค่านิยมในวิทยานิพนธ์ในประเทศไทย"

วารสารการวัดผลการศึกษา 19(7) : 1 - 13 พฤษภาคม - สิงหาคม 2528

จินดา อาจินสมมาตร ปัญหาการสอนจริยธรรมชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่งและสองในเขต

การศึกษา 2 วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2522 อัดสำเนา

จุไร รังสิกรพุม การทดลองการถ่ายทอดค่านิยมทางวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่เด็กวัยรุ่น

ในจังหวัดนครราชสีมา วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2524, 145 หน้า อัดสำเนา

เจริญ วัชรรังษี คู่มือปฏิบัติการกิจกรรม กสค. โรงพิมพ์อักษรประเสริฐ ม.ป.ป.,

100 หน้า

ฉลวยศรี มีใจเย็น การทดลองใช้การแสดงผลสัมฤทธิ์เพื่อพัฒนาจริยธรรมด้านความ

กตัญญูแก่ผู้ปกครองของเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 วิทยานิพนธ์ กศ.ม. 2526, 114 หน้า

อัดสำเนา

ฉวี นาคสินธุ์ การทดลองสอนเรื่องความรักชาติแก่เด็กที่มีระดับพัฒนาการทางสติปัญญา

ต่างกัน วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2525,

134 หน้า อัดสำเนา

ฉวีวรรณ วรรณประเสริฐ สังคมไทย แพรวพิทยา 2522, 270 หน้า

นันทนา ภาคบงกช การสอนสังคมศึกษาหน่วย "วันสำคัญของชาติ" ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
ด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ วิทยานิพนธ์ กศ.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2518,
164 หน้า อัดสำเนา

ชวลี นาคทัต อิทธิพลของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนศีลธรรม
และควมมีวินัยแห่งตน วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
2524, 189 หน้า อัดสำเนา

ชไมพร มุขโต ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มในการพัฒนาความซื่อสัตย์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2525, 131 หน้า
อัดสำเนา

ชัยพร วิชาวุธ "การนำ Q.C. Circle มาใช้ในโรงเรียน" วารสารครุศาสตร์
2 : 68 - 84 ตุลาคม - ธันวาคม 2526

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ ระบบสื่อการสอน โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2521,
197 หน้า

ชนิกา วิทยุณีเกียรติ การทดลองการถ่ายทอดคัมภีร์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่เด็กวัยรุ่นใน
จังหวัดเชียงใหม่ วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
2524, 151 หน้า อัดสำเนา

ชม ภูมิภาค "บทบรรณาธิการ" วารสารการศึกษา 1 : 5 ตุลาคม 2523

ชะออน ทองสงโสม เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยและความรับผิดชอบ
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ใช้และไม่ใช้ชุดการเรียนด้วยตนเองเป็นรายบุคคล
วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2525, 141 หน้า
อัดสำเนา

ญาณิ ทองพลับ การทดลองสอนควมมีวินัยทางสังคมด้วยชุดการสอนในกลุ่มการงาน
และพื้นฐานอาชีพชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร 2525, 230 หน้า อัดสำเนา

ฐิติมา ช่างไม้ การทดลองการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่เด็กวัยรุ่นใน

จังหวัดราชบุรี ปริญญาณพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

2524, 126 หน้า อัดสำเนา

ดวงเคื่อน พันธุมนาวิณ พฤติกรรมศาสตร์ เล่ม 2 : จิตวิทยาจริยธรรมและจิตวิทยาภาษา

ไทยวัฒนาพานิช 2524, 130 หน้า

การณี วงษ์อยู่น้อย การพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์โดยวิธีการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม

ปริญญาณพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2525, 83 หน้า

อัดสำเนา

เคษา นุ่นพันธ์ ผลของการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

คณิตศาสตร์ ความภูมิใจในตนเอง และทัศนคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถม

ศึกษาปีที่ 1 ปริญญาณพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

2525, 156 หน้า อัดสำเนา

ทรงรัชฎ์ ศตะนาวิณ "การสอนศิลปกรรม" วิสามัญศึกษา 2 : 15 กันยายน 2508

ทรงสถิต กิตติคุณวัจนะ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของการให้นักเรียนสอนกันเอง

วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2522, 59 หน้า อัดสำเนา

ทศพร มณีศรีขำ การพัฒนาจริยธรรมด้านความสามัคคีโดยใช้กิจกรรมกลุ่ม ปริญญาณพนธ์

กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2524, 99 หน้า อัดสำเนา

ทวี ชนะตระกูล และคนอื่น ๆ คู่มือกลุ่มสัมพันธ์สำหรับวิทยากร ใช้ในการอบรมการสร้าง

ทีมงานในโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราช กองอนามัยครอบครัว กรมอนามัย กระทรวง

สาธารณสุข 2522

พิพยรัตน์ บรรจงเขียน การทดลองสอนเรื่องความซื่อสัตย์แก่เด็กที่มีระดับพัฒนาการทาง

สติปัญญาต่างกัน ปริญญาณพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

2525, 148 หน้า อัดสำเนา

ทิศนา แคมมณี และคนอื่น ๆ กลุ่มสัมพันธ์ : ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ เล่ม 1

บูรพาศิลป์การพิมพ์ 2522, 249 หน้า

ทศนา แฉมณี และคนอื่น ๆ คู่มือการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เล่ม 1 โรงพิมพ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2522, 101 หน้า

เทพเกา สุนทรเกส การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์วิชาวิทยาศาสตร์โดยวิธีสอนแบบการเรียนรู้

เป็นทีมกับการเรียนรู้แบบบรรยายประกอบการสาธิต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

วิทยานิพนธ์ ค.ม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2518 อัดสำเนา

นภา กลัณาสุต การสร้างชุดการสอนเรื่อง "ความกตัญญู ความเชื่อเพื่อ และความ

สามัคคี" สำหรับห้องเรียนแบบศูนย์การเรียนรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 วิทยานิพนธ์ ค.ม.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2521, 254 หน้า อัดสำเนา

นวลศิริ เปาโรหิตย์ จิตวิทยาพัฒนาการ โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2520,

340 หน้า

นิพนธ์ ไทพานิช "การนำระบบ Q.C. Circle มาใช้ในการบริหารโรงเรียน

(การบริหารแบบมีส่วนร่วม)" ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2526 อัดสำเนา

นิภา วิจิตรศิริ ผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

ปีที่ 1 โรงเรียนหนองแคสรีกิจพิทยา จังหวัดสระบุรี วิทยานิพนธ์ กศ.ม.

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2525, 121 หน้า

บัญชา ศรีประมง กิจกรรมเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ อมรินทร์การพิมพ์ 2521,

253 หน้า

บุญชู ไพจิตร ผลของการทดสอบย่อยที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของ

นักเรียนชั้น ม.1 วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

2521, 33 หน้า อัดสำเนา

บุญยงค์ นิสกวาณิชย์ การทดลองสอนเรื่องความมีระเบียบวินัยแก่เด็กที่ระดับพัฒนาการ

ทางสติปัญญาต่างกัน วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

2525, 144 หน้า อัดสำเนา

ประคิษฐ์ พรหมเสนา การนำวิธีสอนในสมัยพุทธกาลมาใช้สอนจริยศึกษาในระดับประถมศึกษา

วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2523, 173 หน้า อัดสำเนา

ประวิทย์ จงวิศาล ศิริชัย.เซอร์เคิล : รูปแบบหนึ่งของการบริหาร สมาคมการจัดการงาน
บุคคลแห่งประเทศไทย 2526, 144 หน้า

ประสาร มาลากุล "การศึกษากับการพัฒนาคุณภาพชีวิต" วารสารเศรษฐศาสตร์ 1 : กรกฎาคม-
กันยายน 2526

ประเสริฐศรี เอื้อนครินทร์ การทดลองใช้เทคนิคแม่แบบเพื่อพัฒนาจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์
ปริญญาโท กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2524, 71 หน้า
อัดสำเนา

ปราณี มาลัยวงศ์ การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
ที่เรียนวิชาศิลปศึกษาโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการสอนแบบปกติ ปริญญาโท
กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2523, 234 หน้า อัดสำเนา

ปรีชา ศรีสมยศ การเปรียบเทียบการสอนจริยศึกษาโดยการแสดงบทบาทสมมติและการใช้
การอภิปรายกลุ่มระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ปริญญาโท กศ.ม. มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2528, 221 หน้า อัดสำเนา

ปิ่นประภา บุตรไสว การศึกษาเปรียบเทียบวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนและวิธีสอนแบบปกติ
ที่ส่งผลให้เกิดทัศนคติต่อบุคลิกภาพประชาธิปไตยและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปริญญาโท กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
2523, 152 หน้า อัดสำเนา

เปื้อง กุมท "สู่ทางในการนำเทคโนโลยีมาช่วยปรับปรุงคุณภาพของการศึกษาในระดับ
ประถมศึกษา" ใน ประมวลบทความเกี่ยวกับนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา
หน้า 149 - 151 โรงพิมพ์คุรุสภา 2517

พยอม คันทณี บทบาทของการสอนแบบสืบสวนสอบสวนที่ส่งผลต่อการพัฒนาการด้านบุคลิกภาพ
ทางแรงจูงใจไปสัมฤทธิ์ ความคิดในการสร้างสังคม และผลสัมฤทธิ์ทางวิชาวิทยาศาสตร์
ปริญญาโท กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2516, 108 หน้า

พรรณี ลิ้มวิวัฒนา การใช้วิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในการสอนจริยธรรมระดับชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 6 วิทยานิพนธ์ คศ.ม. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2523, 136 หน้า อัดสำเนา

พรณี โสชะโร ผลของการให้เพื่อนช่วยสอนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์
เจตคติต่อคณิตศาสตร์ และความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
ปริญญาโท กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2527, 172
อัครา

พระศาสนโศภน สวดมนต์แปล พิมพ์ครั้งที่ 9 มหามกุฏราชวิทยาลัย 2526
พริ้มเพรา นิตมร ผลการใช้หนังสือภาพที่มีตัวละครเป็นสัตว์กับหนังสือภาพที่มีตัวละคร
เป็นคนต่อคุณธรรมความเชื่อเพื่อแผ่ของผู้อ่าน 2 กลุ่มอายุ ปริญญาโท กศ.ม.
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2526, 134 หน้า อัครา

พัชรีย์ เอี่ยมทัศน์ การเปรียบเทียบผลการสอนวิชาคณิตศาสตร์โดยวิธีกระบวนการกลุ่ม
สัมพันธ์และวิธีสอนแบบธรรมชาติในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 วิทยานิพนธ์ ค.ม.
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2519, 169 หน้า อัครา

พิจิตรา พงษ์จินดากร การทดลองสอนเรื่องความรับผิดชอบแก่เด็กที่มีระดับพัฒนาการ
ทางสติปัญญาต่างกัน ปริญญาโท กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
2525, 160 หน้า อัครา

พินาญ ลำอาจศรี การทดลองสอนจริยศึกษาด้วยวิธีสอนแบบชนิดคิดเคทในชั้น ป.6
ปริญญาโท กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2527, 272 หน้า
อัครา

พิสิษฐ์ สร้อยชูร่า การเปรียบเทียบการสอนแบบเดิมกับการสอนแบบสืบสวนสอบสวน
ที่ส่งผลต่อทัศนคติแบบธรรมชาติปไทย ปริญญาโท กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร 2520, 51 หน้า อัครา

พุทธทาสภิกขุ บรมธรรม พิมพ์ครั้งที่ 4 ธรรมทานมูลนิธิ 2525, 864 หน้า
เพ็ญจันทร์ วรรณรัตน์ ผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มควบคุมคุณภาพในการแก้ปัญหาวงจรไฟฟ้า
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 วิทยานิพนธ์ ค.ม. 2528, 145 หน้า อัครา

เพ็ญศรี หงส์สวัสดิ์ ผลของการฝึกอบรมการพัฒนาตนเองในการปฏิบัติงานของบุคลากร
สาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา วิทยานิพนธ์ วท.ม. มหาวิทยาลัยมหิดล 2528,
284 หน้า อัครา

ไพโรจน์ คารามาต การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อบุคลิกภาพ
ประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 วิชาสังคมศึกษา โดยวิธีสอนแบบซินดิเคต
กับการสอนตามหลักสูตรพุทธศักราช 2521 ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัย
 ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2524, 120 หน้า อัดสำเนา

ไพโรจน์ พูลยรัตน์ การทดลองฉายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่เด็กวัยรุ่นในเขต
การศึกษา 3 ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
 2524, 153 หน้า

ไพศาล ไกรสิทธิ์ วัฒนธรรมการทำงานของคนไทย ปริญญาณิพนธ์ กศ.ค. มหาวิทยาลัย
 ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2524, 367 หน้า อัดสำเนา

ภนิกา กุศลกุล โปรแกรมการเตรียมครูระดับปริญญาตรีเพื่อสอนวิชาสังคมศึกษา
วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2518, 243 หน้า อัดสำเนา

มณฑา ชงอินเนตร การเปรียบเทียบผลการสอนวิชาเรขาคณิตโดยวิธีกระบวนการกลุ่ม
สัมพันธ์และวิธีการสอนแบบธรรมดาในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 วิทยานิพนธ์ ค.ม.
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2521, 201 หน้า อัดสำเนา

มนตรี เมธาวิวินิจฉัย ผลของการบอกจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้น ม.4 ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 ประสานมิตร 2524, 50 หน้า อัดสำเนา

มหามกุฏราชวิทยาลัย อภิขัมมัตถสังคมาลีและอภิธรรมมัตถวินิภาวินิฎฐา (ฉบับแปลเป็นไทย)
 หน้า 234 - 241 พิมพ์ครั้งที่ 3 มหามกุฏราชวิทยาลัย 2520

บุพดี เตชะอังสุร การทดลองใช้หนังสือตะลุงเป็นสื่อกลางเพื่อพัฒนาริยธรรมค่านิยม
แห่งตนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 ประสานมิตร 2525, 106 หน้า อัดสำเนา

ระมัด โชชัย การศึกษาผลของการทดสอบย่อยที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและ
ความวิตกกังวลของนักศึกษาวิชาเอกวิทยาศาสตร์ ระดับ ป.กศ.สูง ที่มีต่อการเรียน
วิชาเคมี ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2520,
 37 หน้า อัดสำเนา

ละเอียดยุทธศาสตร์ แผนการเรียนการสอนเป็นกลุ่มที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้ใกล้เคียงกับผลการสอน
แบบครูหนึ่งคนต่อนักเรียนหนึ่งคน วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร 2528, 305 หน้า อุดมสำเนา

ลัดดาการณ ฌ ระนอง การทดลองใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความมีวินัยในตนเอง
วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2525, 114 หน้า
อุดมสำเนา

ลาวัญย์ ถนองจันทร์ การบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาไทย พุทธศักราช 2521 ศูนย์พัฒนา
หลักสูตร กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ 2522, 22 หน้า อุดมสำเนา
ลวน สายยศ และอังคณา สายยศ หลักการวิจัยทางการศึกษา ทวีกิจการพิมพ์
2524, 286 หน้า

วชิรญาณวโรรส, สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยา พุทธศาสนสุภาษิต เล่ม 1
พิมพ์ครั้งที่ 27 โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย 2521, 82 หน้า

วรรณภา ศิริทรัพย์การ การศึกษาพัฒนาการการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรีด้วยวิธีการแสดงบทบาทสมมติ
วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2526, 96 หน้า อุดมสำเนา

วรรณิ์ คีวกุล การทดลองถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่เด็กวัยรุ่นในจังหวัดนครปฐม
วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2524, 148 หน้า
อุดมสำเนา

วัญญา ชีรธรรมการ ผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มควบคุมคุณภาพในการแก้ปัญหาระเบียบ
วินัยในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. 2528,
130 หน้า อุดมสำเนา

วริยา คีวะศรียานนท์ และทวีวัฒน์ ปุณทริกวิวัฒน์ บุคลิกภาพและนิสัยของคนไทยใน
ทรรศนะของชาวตะวันตกสมัยอยุธยา - พ.ศ. 2475 ไทยวัฒนาพานิช 2523,
152 หน้า

วัชร วงษ์สด การทดลองสอนเรื่องความเชื่อเพื่อเผื่อแผ่แก่เด็กที่มีระดับพัฒนาการ
ทางสติปัญญาต่างกัน ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 ประสานมิตร 2526, 163 หน้า อัดสำเนา

วัลลภ กันทรพิชัย วิจัยสนเทศ 52(5) : 9 - 22 มกราคม 2528

วาสิณี ชูสงค์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อวิชาหลักภาษาเพื่อการสื่อสาร
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ปริญญานิพนธ์ กศ.ม.
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2525, 188 หน้า อัดสำเนา

วิชัย วงษ์ใหญ่ การพัฒนาหลักสูตรและการสอน โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม 2521,
 162 หน้า

วิชาการ, กรม กระทรวงศึกษาธิการ คู่มือครูสังคมศึกษา ส 203 - ส 204 เพื่อนบ้าน
ของเรา เรื่อง พระพุทธศาสนา โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว 2528, 187 หน้า

วิชาการ, กอง สถิติคดีของศาลคดีเด็กและเยาวชน สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ
 กระทรวงยุติธรรม 2525 อัดสำเนา

วิเชียร เกตุสิงห์ สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย กองวิจัยการศึกษา สำนักงาน
 คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2524, 181 หน้า

หลักการสร้างและวิเคราะห์เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย สำนักพิมพ์เรือนอักษร
 2524, 153 หน้า

วิเชียร คำจันทร์ การเปรียบเทียบผลการสอนวิชาสังคมศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
โดยใช้การสอนแบบศูนย์การเรียนกับการสอนแบบปกติ ปริญญานิพนธ์ กศ.ม.
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2522, 136 หน้า อัดสำเนา

วิบูลลักษณ์ ธรรมลักขณา ผลการฝึกวิธีพัฒนาตนเองที่มีต่อความตั้งใจเรียนของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนมัธยมสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
 ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2526, 129 หน้า

วิมล อยู่ไว การศึกษาผลการอ่านหนังสือการ์ตูนเรื่องโคราเอมอนต่อทัศนคติเชิงจริยธรรม
ของนักเรียนประถมศึกษาในจังหวัดลพบุรี ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัย
 ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2527, 282 หน้า อัดสำเนา

วิธียะ บุญยะนิวาสน์ การเปรียบเทียบการสอนจริยธรรมโดยวิธีการกระบวนการกลุ่ม
สัมพันธ์กับการสอนแบบธรรมดาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2523, 145 หน้า อัดสำเนา

วิธีบาภรณ์ ชัยชลทรัพย์ การทดลองสอนความกตัญญูแก่ผู้แก่แก่ที่มีระดับพัฒนาการ
ทางสติปัญญาต่างกันโดยวิธีการกลุ่มสัมพันธ์ วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2525, 130 หน้า อัดสำเนา

วิธีะ ผังรักษ์ การศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา
ตอนต้น โดยการทดลองทำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ วิทยานิพนธ์ กศ.ม.

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2528, 119 หน้า อัดสำเนา

วุฒิชัย จานงค์ การจูงใจในองค์การธุรกิจ สำนักพิมพ์โอเคเอ็นส์ไตร์ 2525, 146 หน้า

ศิริรณภา จามรมาน การทดลองสอนความยุติธรรมแก่เด็กที่มีระดับพัฒนาการทางสติปัญญา
ต่างกันโดยวิธีการกลุ่มสัมพันธ์ วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประสานมิตร 2525, 129 หน้า อัดสำเนา

ศึกษาธิการ, กระทรวง การวิเคราะห์พฤติกรรมของครูและนักเรียนในชั้นเรียนที่สอนวิชา
สังคมศึกษาในระดับประถมศึกษาตอนต้น โรงพิมพ์การศาสนา 2518, 77 หน้า

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 จงเจริญการพิมพ์ 2520,
 252 หน้า

รายงานผลการประเมินการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521
ในปีการศึกษา 2522 2523, 27 หน้า อัดสำเนา

แผนพัฒนาจริยศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ โรงพิมพ์การศาสนา 2527,
 61 หน้า

ศึกษาธิการเขต 1, สำนักงาน สรุปการติดตามและแนะนำการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น
ประจำปีงบประมาณ 2523 สำนักงานศึกษาธิการ เขต 1 2524 อัดสำเนา

ศึกษาธิการเขต 5, สำนักงาน "การติดตามผลแนะนำการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษา 2521"

วิจัยสนเทศ 4 : 6 - 26 มกราคม 2524

สกล เพ็ญแท้ ผลการใช้วิธีอภิป्रायกลุ่มในการยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมในเด็ก
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มาจากสภาพสังคมในโรงเรียนที่ต่างกัน วิทยานิพนธ์ กศ.ม.

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2525, 222 หน้า อัดสำเนา
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, สำนักฝึกอบรม การพัฒนาการทำงานเป็นหมู่คณะ
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2509, 120 หน้า

สมใจ สุริยะกุล การสร้างบทเรียนสื่อประสมในวิชาจริยศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
ในอำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร 2523, 218 หน้า อัดสำเนา

สมชาย พุ่มพิมล การทดลองสอนเรื่องความเมตตา กรุณา แก่เด็กที่มีระดับพัฒนาการทาง
สติปัญญาต่างกัน วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
2525, 166 หน้า อัดสำเนา

สมชาย สิงห์พันธุ์ การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและควมมีวินัยในตนเอง
ในการสอนจริยธรรมกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยวิธีสอนแบบซินดิเคตและการสอน
ตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา วิทยานิพนธ์ กศ.ม.
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2527, 123 หน้า อัดสำเนา

สมนึก ทองเอี่ยม ผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพงานต่อการรับรู้สภาพการปฏิบัติงาน
ของครู - อาจารย์ในวิทยาลัยเกษตรกรรมชลบุรี วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย 2528, 152 หน้า อัดสำเนา

สมบูรณ์ ชิตพงศ์ เทคนิคการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนสังคมศึกษา
สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
2523, 140 หน้า

สมบูรณ์ โพธิ์งาม การสำรวจมิติกระบวนการสร้างสรรค์จริยธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษา
ในแหล่งค่อยพัฒนาของกรุงเทพมหานคร วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2524, อัดสำเนา

สมพร เพ็ชสีทา การอภิปรายเรื่องสัจจะสังคมในค่านิยมธรรม คณะกรรมการส่งเสริม

ศีลธรรมและจิตใจ สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ 2525

สมพร บัวทอง สังคมที่พึงปรารถนา เอกสารแผนปลิวประกอบการบรรยายวิชา วิจัย 715

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ม.ป.ป. 7 หน้า อัดสำเนา

สมพร พลอยงาม การทดลองสอนความเชื่อมั่นในตนเองแก่เด็กที่มีระดับพัฒนาการ

ทางสติปัญญาต่างกันโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ ปรินิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประสานมิตร 2525, 129 หน้า อัดสำเนา

สมยศ นาวิการ การบริหารตามสถานการณ์ บรรณกิจ 2523, 359 หน้า

การพัฒนาองค์กรและการจูงใจ ดวงกมล 2521, 225 หน้า

สมเดช ลีแสง การทดลองสอนการยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษา

ปีที่ 6 ปรินิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2525,

111 หน้า อัดสำเนา

สรรพกิจโกศล, ขุน "การเกิดของอุกตกรรม" คู่มือการศึกษาวิถีชีวิตสังคมวิภาค

พระอภิธรรมมัตถสังคหะ ปรีเฉพที่ 5 หน้า 90 - 104 พิมพ์ครั้งที่ 2 โรงพิมพ์อำนวยการ

2521

สำเนียง เพชรจอม การทดลองสอนเรื่องความสุภาพอ่อนน้อมแก่เด็กที่มีระดับพัฒนาการ

ทางสติปัญญาต่างกันโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ ปรินิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประสานมิตร 2525, 151 หน้า อัดสำเนา

สุขสมร ประพัฒน์ทอง อิทธิพลของการใช้นิทานสำหรับเด็กและการอบรมเลี้ยงดูที่มีต่อพฤติกรรม

ไปสัมผัสของเด็ไทย วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2521,

184 หน้า อัดสำเนา

สุจิตรา บัวคว่ำ การศึกษาการสอนจริยศึกษาด้วยการใช้และไม่ใช้การแสดงบทบาทสมมุติ

ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปรินิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประสานมิตร 2526, 126 หน้า อัดสำเนา

สุนทร สุนันท์ชัย เทคนิคและวิธีสอนสังคมศึกษา โรงพิมพ์สหพันธ์ 2514, 348 หน้า

สุนันหา ลิ้มอารีย์ การเปรียบเทียบผลการเรียนวิชาสังคมศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

โดยการใ้บทเรียนโมดูลกับการสอนปกติ ปรินญานินพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2521, 258 หน้า อัดสำเนา

สุนีย์ ชินศักดิ์ชัย การทดลองใช้หุ่นเชิดมือเป็นแม่แบบเพื่อพัฒนาจริยธรรมด้านความเชื่อเพื่อ

ของเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ปรินญานินพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประสานมิตร 2525, 61 หน้า อัดสำเนา

สุนีย์ ชุมจิต การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทัศนคติด้านมนุษยสัมพันธ์ของ

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนหน่วย "ชีวิตในบ้าน" ด้วยการสอนแบบใช้และไม่ใช้

การแสดงบทบาทสมมุติ ปรินญานินพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

2523, 182 หน้า

สุพล บุญทรง การเปรียบเทียบการสอนจริยศึกษาในชั้นประถมศึกษาด้วยกิจกรรมกลุ่ม

สัมพันธ์กับกิจกรรมที่เสนอแนะในหลักสูตร วิทยาลัษนเศรษฐวรรค์ 2524, 159 หน้า

อัดสำเนา

สุภาพร จันทรศิริโยธิน ผลการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มที่มีต่อการพัฒนาความมีวินัยในตนเอง

ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบางกะปิ กรุงเทพมหานคร ปรินญานินพนธ์

กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2526, 127 หน้า อัดสำเนา

สุมิตร คุณานุกร หลักสูตรและการสอน โรงพิมพ์ชวนพิมพ์ 2523, 271 หน้า

สุวัฒน์ เงินจำ "กลุ่มส่งเสริมคุณภาพ" ใน พัฒนศึกษาศาสตร์ : ประมวลบทความซึ่งเน้น

การประยุกต์เพื่อการพัฒนาประเทศ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประสานมิตร 2527, 177 หน้า

เสนาะ อุณาภูด "การพัฒนาทรัพยากรบุคคลในหน่วยราชการและรัฐวิสาหกิจด้วยระบบ

คิวิ.ซี. กับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6" คิวิ.ซี. เอกสาร

ประกอบการประชุมทางวิชาการและการจัดมหกรรมคิวิ.ซี. ครั้งที่ 1 ระหว่างวันที่ 3-4

ธันวาคม 2528 ณ สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ. เรื่องแสง

การพิมพ์ 2528, 78 หน้า

- โสภณ ปรากฏณ์ การพัฒนาองค์การ โรงพิมพ์มิตรสยาม 2521, 218 หน้า
- หน่วยศึกษานิเทศกรรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 3 ทดลองรูปแบบการสอนจริยธรรม
แบบปรับพฤติกรรมและเสริมสร้างเจตคติในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษา
ปีที่ 1 ของเขตการศึกษา 3 เอกสารฉบับที่ 35/2525, 82 หน้า
- หน่วยศึกษานิเทศก์เขตการศึกษา 12 กรมสามัญศึกษา รายงานการวิจัยเรื่องการใช้กิจกรรม
ฝึกจริยธรรมแก่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เอกสารฉบับที่ 30/2527, 96 หน้า
- อรทัย จันทวิชานวนษ์ รูปแบบของนิทานที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบของนักเรียนประถมศึกษา
ปีที่ 4 ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2523,
151 หน้า อัดสำเนา
- อรุณ รักธรรม การพัฒนาองค์การ การสร้างและพัฒนาการทำงานเป็นทีม โอเคียนสโตร์
2524, 334 หน้า
- อัญญา จตุรพิชพร การสอนจริยธรรมด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในระดับชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 6 วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2523, 66 หน้า อัดสำเนา
- อัศนี ศรีสุข การศึกษาทัศนคติในการอนุรักษ์ธรรมชาติและผลสัมฤทธิ์ในการเรียนเรื่อง
สิ่งแวดล้อมด้วยบทเรียนสำเร็จรูปของนักเรียนชั้นประถมปีที่ 4 ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม.
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2521, 155 หน้า อัดสำเนา
- อวยชัย โชคบุญยสิทธิ์ การศึกษาผลสัมฤทธิ์และทัศนคติต่อวิชาสังคมศึกษา เรื่อง "การพัฒนา
ประเทศ" ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการเรียนเป็นทีม ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม.
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2525, 115 หน้า อัดสำเนา
- อวยชัย โรจนนิรันดร์กิจ ผลของการฝึกอานาปานสติสมาธิในพุทธศาสนาต่อการพัฒนา
การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม วิทยานิพนธ์ วท.ม. สาขาจิตวิทยาคลินิก
มหาวิทยาลัยมหิดล 2526, 83 หน้า อัดสำเนา
- อาชีวศึกษา, กรม กระทรวงศึกษาธิการ คู่มือปฏิบัติงานตามโครงการจริยธรรมในสถานศึกษา
โรงเรียนสารพัดช่างพระนคร 2529, 117 หน้า

อุบลวรรณ ภวานันท์ การทดลองการถ่ายทอดคัมภีรทางวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่เด็กวัยรุ่น
ในจังหวัดนครราชสีมา วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 ประสานมิตร 2523, 163 หน้า อัดสำเนา

อุไรวรรณ ชูประเจริญ การเปรียบเทียบการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนทวีธาภิเศก ระหว่างการสอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่ม
สัมพันธ์กับการสอนแบบธรรมคา วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 2527, 147 หน้า อัดสำเนา

กุนตา นพคุณ "คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น : คุณภาพชีวิตในเชิงการศึกษา"
วารสารครุศาสตร์ 1 : กรกฎาคม - กันยายน 2526

เอกชัย กี่สุขพันธ์ การควบคุมคุณภาพในโรงเรียน รุ่งเรืองสำนึกการพิมพ์ 2528,
 153 หน้า

อำไพ มหาสิทธิ์กุล การทดลองการถ่ายทอดคัมภีรทางวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่เด็กวัยรุ่น
ในจังหวัดจันทบุรี วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
 2525, 136 หน้า อัดสำเนา

Ames, Donald Franklin. "Participative Leadership Theory and
 Practice : Evolution, Implementation, and Implication,"
Dissertation Abstracts International. 45(6) : 1581-A,
December, 1984.

Allen, Vernon L. "Research on Children Tutoring Children :
 A Critical Review," Review of Educational Research. 46 :
355 - 380, Summer, 1976.

Andiorio, Joanne Marie. "Quality Circles : Their Development
 and Implementation in a Health Care Setting and Evaluation
 of Their Effect on Hospital Employees' Perceptions of Certain
 Elements of Their Organization," Dissertation Abstracts
International. 46(3) : 784-B, September, 1985.

Anyaocha, Anthony Omenihu. "An Analysis of the Application of
 Quality Circles on Education," Dissertation Abstracts
International. 46(4) : 848-A, October, 1985.

Bandura, A. Social Learning Theory Prentice Hall, 1977. 247 p.

- Bassett, Ronald E. "Effect of Training in the Use of Behavioral Objective on Student Achievement," The Journal of Experimental Education. 44 : 12 - 16, Winter, 1975.
- Benjamin, Ellen Rose. "Participation and the Attitude of Organizational Commitment : a Study of Quality Circles," Dissertation Abstracts International. 43(9) : 3062-B, March, 1983.
- Benscoter, George Marshall." A Study of the Effects of Training in the Use of Selected Quality Circle Data Collection and Analysis Tools Upon Leader/Group Interaction Patterns and a Group's Ability to Extract Factual Information from a Data Set," Dissertation Abstracts International. 44(2) : 368-A, August, 1983.
- Bloom, Benjamin S. Human Characteristic and School Learning. McGraw-Hill, 1976. 283 p.
- Christian, James George. "Quality Circles in a Residential Institution for the Mentally Retarded : A Case Study," Dissertation Abstracts International. 45(9) : 2707-A, March, 1985.
- Cronbach, S.L. The Depenability of Behavioral Measurement Theory of Generalisability for Score and Profile. Wiley, 1976. 410 p.
- Dakken, David Ryan. "Attitudes of Principals in Iowa Public Schools Regarding the Desirability/Feasibility of Using Quality Circles Procedures with Procedures with Professional Staff Members," Dissertation Abstracts International. 46(9) : 2495-A, March, 1986.
- Davidson, Demis. "Learning Mathematics in a Group Situation," Mathematics Teacher. 21(1) : 101 - 106, February, 1974.
- Deighton, Lee C. ed. "Small Group Instruction," The Encyclopedia of Education. p. 229 - 233, The Macmillan Company and Free Press, 1971.
- Edward, Allen L. Statistical Analysis. New York, Rinehart, 1958. 234 p.
- Elvins, Jane Patton. "Communication in Quality Circles : Members" Perceptions of Their Participation and It's Effects on Related Organizational Communication Variables," Dissertation Abstracts International. 45(9) : 2693-A, March, 1985.

- Fenton, Edwin. The New Social Studies. New York, Holts, 1967. 144 p.
- Ferguson, George A. Statistical Analysis in Psychology and Education. McGraw-Hill Book Company : New York, 1971. 492 p.
- Flanders, J.P. "A Review of Research on Imitative Behavior," Psychological Bulletin. 69(5) : 316 - 337, 1968.
- Gage, N.L. ed. Handbook of Research on Teaching. McNally and Company, 1970.
- Glass, Gene V., McGraw, Barry, and Smith, Mary Lee. Meta-Analysis in Social Research. Sage Publication, 1981. 278 p.
- Glass, G. and J.C. Stanley. Statistical Methods in Education and Psychology. Prentice - Hall, 1970. 596 p.
- Gomez, Mike. "Does Employee Participation Increase Worker Productivity and Perception of Improved Quality of Work Life ?" Dissertation Abstracts International. 44(5) : 1510-A, November, 1983.
- Grady, James Frances. "An Investigation of the Relationship between Employee Participation in Quality Circles and Changes in Their Work Life Quality and Productivity," Dissertation Abstracts International. 46(3) : 989-B, September. 1985.
- Gunatilake, Sarath. "An Exploratory Study of Quality Circles and Team Building in Two Hospital Settings," Dissertation Abstracts International. 45(6) : 1723-B, December, 1984.
- Holmes, Horace. "Quality Circles in Public Sector Bureaucracies : Will They Work ?" Dissertation Abstracts International. 46(2) : 515-A, August, 1985.
- Ingle, Sud. Quality Circles Master Guide. Prentice-Hall, 1982. 246 p.
- Johnson, David W. and others. "Effect of Cooperative, Competitive, and Individualistic Goal Structures on Achievement : A Meta - Analysis," Psychological Bulletin. 89(1) : 47 - 62, 1981.
- Krathwohl, David R. and others. Taxonomy of Educational Objectives : Affective Domain. New York : David McKay Co. Inc., 1971, 196 p.

- Krigsman, Naomi. "Quality Control Circles and Feedback : Effects on Productivity and Absenteeism," Dissertation Abstracts International. 45(3) : 1052-B, September, 1984.
- Rafaeli, Anat. "Quality Circles as a Form of Employee Participation and Job Design," Dissertation Abstracts International. 45(1) : 315-A, July, 1984.
- LeFurgy, W.G. and G.W. Waloshin. "Immediate and Long-Term Effects of Experimentally Induced Social Influence in the Modification of Adolescents Moral Judgement," Journal of Personality and Social Psychology. 12 : 104. - 110, 1969.
- Lex, J.J. "Attitude Change of Seminary Students Associated with a Course in Group Dynamics," Dissertation Abstracts International. XXXIII : 6093-A, May, 1975.
- Lickona, Thomas. ed. "Research on Piaget's Theory of Moral Development," Moral Development and Behavior : Theory, and Social Issues. Holt, Rinehart and Winston, 1976. 430 p.
- Littell, Monte Ralph. "Impact of a Modified Quality Circle Approach in the Clark County School District," Dissertation Abstracts International. 44(10) : 2942-A, April, 1984.
- Lowry, G.L. "The Quiz Section Effects on Performance Test in Chemistry," Journal of Chemical Education. 51(2) : 122 - 124, February, 1974.
- Minum, Edwar W. Statistical Reasoning in Psychology and Education. John Wiley and Sons, 1970. 405 p.
- Miskin, Val Dee. "Participation in Successful Quality Circles and Its Relationship to Leader Behavior and Employee Job Satisfaction," Dissertation Abstracts International. 45(11) : 3213-A, May, 1986.
- /Moran, Anne H. "Process Training Skills for the Quality Circle Leader," Dissertation Abstracts International. 43(12) : 4186-A, June, 1983.
- Pesek, James Gregory. "An Analysis of Quality Circles and Participant Attitudes," Dissertation Abstracts International. 46(3) : 759-A, September, 1985.
- Piaget, Jean. Six Psychological Studies. Random, 1968. 170 p.
- Purkey, William M. Self-Concept and School Achievement. N.J. Prentice-Hall Inc., 1970.

- Reynolds, Richard Byron. "An Investigation of the Effectiveness of Quality Circles Applications in the United States," Dissertation Abstracts International. 45(12) : 3693-A, June, 1985.
- Rogers, Carl R. Encounter Groups. Harper and Row, 1970, 174 p.
- Sharan, Shlomo. "Cooperative Learning in Small Groups : Recent Methods and Effects on Achievement, Attitudes, and Ethnic Relations," Review of Educational Research. 50(2) : 241 - 271, Summer, 1980.
- Shores, David L. "An Exploratory Study into the Relationship between Quality Circles and Job Satisfaction," Dissertation Abstracts International. 45(7) : 2014-A, January, 1985.
- Slavin, Robert E. "Cooperative Learning," Review of Educational Research. 50(2) : 315 - 342, Summer, 1980.
- Smith, Carol. "An Analysis of Selected Elements of Quality Circles in Midwestern United States Firms," Dissertation Abstracts International. 45(1) : 135-A, July, 1984.
- Sork, James Lawrence. "An Investigation of the Attitudinal Effects of Quality Circle Participation on Teachers in an Educational Setting," Dissertation Abstracts International. 46(3) : 576-A, September, 1985.
- Walberg, Herbert J. "Improving the Productivity of America's Schools," Educational Leadership. 41(8) : 19 - 27, May, 1984.
- Weisend, Barbara Jean. "Team Learning in Basic Business," Business Education Forum. 16 : 44 - 45, January, 1974.
- Winer, B.J. Statistical Principles in Experimental Design. 2nd ed. New York, McGraw-Hill Book Company, 1971. 907 p.
- Wingard, Harold. "The Effect of Presenting and Discussing Specifically State Behavioral Objective on Learning in a Ninth Grade Unit on Sex Education," Dissertation Abstracts International. 37 : 5621-A, March, 1977.
- Wolff, Paul John. "Quality Circle Intervention : Structure, Process, Results," Dissertation Abstracts International. 45(7) : 2184-A, January, 1985.

Young, Carolyn. "Team Learning," The Arithmetics Teacher.
19(8) : 630 - 634, December, 1972.

Zahra, Shaker A. "An Exploratory Empirical Assessment of
Quality Circles," Dissertation Abstracts International.
43(6) : 2030-A, December, 1982.

Zahran, Hamed. "The Self-Concept in the Psychological Guidance
of Adolescents," The British Journal of Educational Psychology.
37 : 225 - 339, June, 1967.

ภาคผนวก ก.

ผลการวิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือ
หนังสือติดต่อขอความร่วมมือ
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

ตาราง 48 แสดงค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพุทธศาสนา

ข้อที่	p	r	ข้อที่	p	r
1	.58	.84	16	.32	.46
2	.33	.66	17	.55	.73
3	.75	.36	18	.68	.64
4	.72	.36	19	.58	.34
5	.78	.45	20	.67	.61
6	.33	.66	21	.55	.91
7	.75	.50	22	.77	.27
8	.32	.46	23	.72	.36
9	.37	.37	24	.58	.27
10	.41	.50	25	.66	.39
11	.71	.55	26	.58	.50
12	.55	.38	27	.73	.36
13	.60	.48	28	.71	.55
14	.46	.91	29	.67	.61
15	.33	.66	30	.62	.67

ตาราง 49 แสดงค่าอำนาจจำแนก (t) เป็นรายข้อของแบบสอบถามวัดทัศนคติต่อ
พุทธศาสนา

ข้อ	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		ค่าอำนาจจำแนก (t)
	$\bar{X}$	s^2	$\bar{X}$	s^2	
1ก.	3.91	.09	2.36	.25	8.959
1ข.	4.00	0	2.91	.09	10.900
2ก.	3.91	.09	3.00	.20	5.352
2ข.	3.82	.16	3.18	.76	2.285
3ก.	4.00	0	3.27	.42	3.650
3ข.	4.00	0	2.73	.42	6.350
4ก.	4.00	0	3.55	.27	3.214
4ข.	3.91	.09	2.64	1.05	4.018
5ก.	3.64	.25	1.91	.09	10.176
5ข.	3.73	.22	2.09	1.20	4.555
6ก.	3.55	.27	2.45	.67	3.666
6ข.	3.36	.45	2.55	.67	2.612
7ก.	3.91	.09	2.27	.42	7.454
7ข.	4.00	0	2.55	.47	7.250
8ก.	4.00	0	3.09	.29	5.352
8ข.	4.00	0	3.36	.25	4.571
9ก.	4.00	0	3.00	.40	5.000
9ข.	3.91	.09	2.45	.67	5.615

ตาราง 49 (ต่อ)

ข้อ	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		ค่าอำนาจจำแนก (t)
	$\bar{x}$	s^2	$\bar{x}$	s^2	
10ก.	4.00	0	2.73	.82	4.884
10ข.	3.91	.09	2.55	.87	4.533
11ก.	3.82	.16	2.09	.89	5.580
11ข.	4.00	0	2.64	.65	5.666
12ก.	3.36	.25	2.55	.47	3.115
12ข.	3.82	.16	3.18	.16	3.764
13ก.	4.00	0	3.27	.22	5.214
13ข.	4.00	0	3.64	.25	2.571

ที่ ทม 1007/2472

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พฤศจิกายน พ.ศ. 2529

เรื่อง ขออนุญาต

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล

บัณฑิตวิทยาลัย ขอรับรองว่า นางสาว สักดิ์ศรี ปาณะอุ

เป็นนิสิตระดับ ☒ ปริญญาเอก สาขา การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร☐ ปริญญาโท วิชาเอก

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

นิสิตผู้นี้มีความประสงค์จะมากลั่นเพื่อขอความสะดวกในการศึกษาค้นคว้า เพื่อทำ
ปริญญานิพนธ์ เรื่อง การใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพในการสอนวิชาพระพุทธศาสนานักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ทั้งนี้อยู่ในความควบคุมดูแลของ

รศ. ดร. โชติ เพชรรัตน์

ประธาน

รศ. ดร. วิชัย วงษ์ใหญ่

กรรมการ

รศ. ดร. สมบูรณ์ ชิตพงศ์

กรรมการ

ผศ. นายแพทย์ โรจน์รุ่ง สุวรรณสุทธิ

กรรมการ

สิ่งที่นิสิตขอขออนุญาต คือ ขอทดลองใช้เครื่องมือในการวิจัยกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 3 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยทำแบบทดสอบและคอบแบบสอบถาม เพื่อเป็นข้อมูล
ในการทำปริญญานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าท่านจะกรุณาให้ความร่วมมือในครั้งนี้ และขอขอบคุณ
ในความช่วยเหลืออนุเคราะห์ใดๆที่ท่านจะโปรดให้แก่นิสิตผู้นี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(นางวชิรญา บัวศรี)

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 2584119

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ
ที่ตรวจแก้ไขเครื่องมือในการวิจัย

1. รองศาสตราจารย์ ดร.โชติ เพชรชื่น สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
2. รองศาสตราจารย์ ดร.วิชัย วงษ์ใหญ่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์โรจน์รุ่ง สุวรรณสุทธิ ภาควิชารังสีวิทยา คณะแพทยศาสตร์
ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล
4. รองศาสตราจารย์ แพทย์หญิงศรีธรรม ธนะภูมิ ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์
โรงพยาบาลรามาธิบดี
5. อาจารย์สมทรง เพ็งสุวรรณ ภาควิชาการพยาบาลสูติศาสตร์
นรีเวชวิทยา คณะพยาบาลศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิภา แก้วศรีงาม ภาควิจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
7. รองศาสตราจารย์ ดร.รุจิร ภูสาระ ภาควิชาทดสอบและวิจัย คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
8. รองศาสตราจารย์ รัศมี ภิบาลแทน ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ภาคผนวก ข.

จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมประจำหน่วยการเรียนรู้

แบบทดสอบย่อย

จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมประจำหน่วยการเรียนรู้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1

เนื้อหา : โอวาท 3 ความรู้เกี่ยวกับกรรม

เมื่อจบการเรียนรู้หน่วยที่ 1 แล้ว นักเรียนควรจะสามารถ

1. บอกความหมาย ความสำคัญ และองค์ประกอบของโอวาท 3 ได้
2. อธิบายเหตุและผลในการทำความชั่วในอกุศลกรรมบถ 10 ได้
3. บอกองค์ประกอบของการทำความดีได้
4. บอกความหมายและประเภทของการทำสมาธิได้
5. ทำอานาปานสติสมาธิขั้นต้นได้
6. อธิบายความหมายและความเชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรมตามหลักพุทธศาสนาได้
7. อธิบายหลักกรรมซึ่งเป็นเรื่องของเหตุและผล โดยยกตัวอย่างและวิเคราะห์จากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้
8. ปฏิบัติงานกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น รู้จักรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่ม ทำงานได้เหมาะสมตามบทบาทของตนเอง แบ่งหน้าที่ภายในกลุ่มได้อย่างเหมาะสม ผลงานกลุ่มบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ฯลฯ (ข้อนี้เพิ่มเฉพาะกลุ่มทดลอง 1 และ 2)

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2

เนื้อหา : อายุมุข 4, ขราวาสธรรม 4, จักร 4

เมื่อจบการเรียนรู้หน่วยที่ 2 แล้ว นักเรียนควรจะสามารถ

1. บอกความหมายและชนิดของอายุมุขได้
2. อธิบายถึงโทษของการหมกมุ่นในอายุมุขแต่ละอย่าง และคุณของการเว้นอายุมุขนั้น ๆ ได้
3. อธิบายได้ว่าอายุมุขเป็นทางนำไปสู่การก่ออกุศลกรรมบถ 10 และยกตัวอย่างได้

4. บอกวิธีที่จะหลีกเลี่ยงอบายมุขได้
5. บอกความหมายและองค์ประกอบของฆราวาสธรรมได้
6. อธิบายประโยชน์ของฆราวาสธรรมแต่ละข้อได้
7. อธิบายประกอบกรยกตัวอย่างได้ว่า หลักฆราวาสธรรม จักร 4 เป็นเรื่องของการทำความดี ซึ่งตรงกับหลักโอวาท 3 ข้อที่ 2
8. บอกความหมายและอธิบายจักร 4 แต่ละข้อได้
9. อธิบายลักษณะของบัณฑิตและกัลยาณมิตรได้
10. ปฏิบัติงานกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ข้อนี้เพิ่มเฉพาะกลุ่มทดลอง 1 และ 2)

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3

เนื้อหา : สติสัมปชัญญะ พละ 5

เมื่อจบการเรียนรู้หน่วยที่ 3 แล้ว นักเรียนควรจะสามารถ

1. บอกความหมายและความสำคัญของสติสัมปชัญญะได้
2. ยกตัวอย่างประโยชน์ของการมีสติสัมปชัญญะในชีวิตประจำวันได้
3. อธิบายความหมายและองค์ประกอบของพละ 5 ได้
4. อธิบายถึงความสัมพันธ์ของพละ 5 กับการทำสมาธิได้
5. ยกตัวอย่างประโยชน์ของพละ 5 เมื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการทำงานและการเรียนหนังสือได้
6. ปฏิบัติงานกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ข้อนี้เพิ่มเฉพาะกลุ่มทดลอง 1 และ 2)

กำหนดวันทดสอบ

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ทำการทดสอบวันที่ 7 พฤศจิกายน 2529

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ทำการทดสอบวันที่ 26 พฤศจิกายน 2529

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ทำการทดสอบวันที่ 8 ธันวาคม 2529

การทดสอบจะออกข้อสอบตามจุดมุ่งหมายที่ได้ระบุไว้แล้ว ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ข้างต้น

แบบทดสอบย่อยหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 (คะแนนเต็ม 20 คะแนน)

ชื่อ.....นามสกุล.....ห้องเรียนเลขที่.....

จงนำตัวอักษรหน้าข้อความทางขวามือ มาใส่ลงหน้าข้อความทางซ้ายมือ ซึ่งมีความสัมพันธ์กัน

1. นิจนาพณู	ก. การทำจิตให้บริสุทธิ์ตลอดไป
2. โอวาทปาฏิโมกข์	ข. ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา
3. สมาธิ	ค. ผลในปฏิสนธิกาลของอกุศลกรรมบถ 10 ทั้ง 10 ข้อ
4. ทศกัณฐิ 4	ง. การทำความดีในพุทธศาสนา
5. บุญกิริยาวัตถุ 10	จ. ศีล สมาธิ และปัญญา
	ฉ. การทำจิตให้บริสุทธิ์ชั่วขณะ
	ช. ละชั่ว ทำดี และทำจิตให้บริสุทธิ์
	ซ. เชื่อว่าทำดีไม่ได้ดี ทำชั่วไม่ได้ชั่ว

จงเขียนวงกลมล้อมรอบตัวอักษรหน้าข้อที่นักเรียนเห็นว่าถูกต้องที่สุด

1. การทำความดีในพุทธศาสนา ผู้ทำจะต้องมีคุณสมบัติอะไรบ้าง
 - ก. เมตตา มุทิตา อุเบกขา
 - ข. ทาน ศีล ภาวนา
 - ค. ศรัทธา เจตนา 4 จิตเป็นมหากุศล
 - ง. สัจจะ วิริยะ สติสัมปชัญญะ และพละ 5
2. บุคคลต่อไปนี้ ใครมีความเชื่ออันถูกต้องตามหลักพุทธศาสนา
 - ก. สมชายมีชีวิตที่ลุ่ม ๆ คอน ๆ ประกอบอาชีพไม่ก้าวหน้า จึงเข้าวัดเพื่อให้พระรศน้ามั่นใจให้
 - ข. โกศลบริจาคทาน ปล่อยนกปล่อยปลาเป็นประจำโดยหวังว่าตนเองจะพ้นภัยและอายุยืน

- ค. วินัยเชื่อว่าวิถีชีวิตของคนเราจะสุขก็ดี จะทุกข์ก็ดี ขึ้นอยู่กับดวงชะตาและ
โชควาสนาทั้งสิ้น
- ง. ชาตินายเชื่อว่าสิ่งชั่วร้ายที่เกิดขึ้นกับวิถีชีวิตของคนเราเกิดจากผลกรรมเป็นเหตุสำคัญ
มิใช่เกิดจากความบังเอิญ
3. พระพุทธเจ้าประกาศโอวาทปาฏิโมกข์ในวันใด
- ก. เช้าพรรษา
- ข. มาฆบูชา
- ค. วิสาขบูชา
- ง. อาสาฬหบูชา
4. ผลในประวัติศาสตร์ของความเห็นผิดคือข้อใด
- ก. มีรูปธรรม
- ข. ตายโดยถูกประทุษร้าย
- ค. ได้รับความอับอายเป็นอาจีน
- ง. ห่างไกลจากรัศมีแห่งพระธรรม
5. ผลในประวัติศาสตร์ของการลักทรัพย์คือข้อใด
- ก. มีความอดอยาก
- ข. มีผู้ปล้นร่ำรวยมาก
- ค. ทาทางไม่สง่าผ่าเผย
- ง. จิตไม่เที่ยงคล้ายวิกลจริต

คำเฉลย

แบบทดสอบหน่วยการเรียนรู้ที่ 1

จงนำตัวอักษรหน้าข้อความทางขวามือ มาใส่ลงหน้าข้อความทางซ้ายมือ ซึ่งมีความสัมพันธ์กัน

<u>ข</u>	1. นิจนาทิจฉฐิ
<u>ช</u>	2. โฉวพาฏิโฆกซ์
<u>ฉ</u>	3. สมนาธิ
<u>ค</u>	4. ทคคิฏมิ 4
<u>ง</u>	5. บญกิริยาวัตถุ 10

จงเขียนวงกลมล้อมรอบตัวอักษรหน้าข้อที่นักเรียนเห็นว่าถูกต้องที่สุด

1. ค
2. ง
3. ข
4. ง
5. ก

แบบทดสอบย่อยหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 (คะแนนเต็ม 20 คะแนน)

ชื่อ.....นามสกุล.....ห้องเรียนเลขที่.....

จงเขียนวงกลมล้อมรอบตัวอักษรหน้าข้อที่นักเรียนเห็นว่าถูกต้องที่สุด

1. ทางไปสู่ความเสื่อมเรียกว่าอะไร

- ก. นรกภูมิ
- ข. อมยมนุษย์
- ค. อมายภูมิ
- ง. โลก โกรธ หลง

2. ข้อใดที่ถือว่าเป็นโทษจากการเพิกขางคืน

- ก. ทำให้เสียสุขภาพ
- ข. ทำให้ปัญญาเสื่อม
- ค. ทำให้เป็นที่ระแวงของคนทั่วไป
- ง. ทำให้เกิดการทะเลาะวิวาท

3. ถ้านักชกชวณแจวหนีโรงเรียนไปเที่ยว แต่แจวไม่ทำตาม จัดได้ว่าแจวมีคุณธรรมข้อใด

- ก. ทมะ
- ข. ชันติ
- ค. สัจจะ
- ง. วิริยะ

4. การคืบหน้ามาอาจเป็นทางนำไปสู่การกระทำความชั่วทางกาย ซึ่งได้แก่ข้อใด

- ก. พุกเพื่อเจอ
- ข. ยกพวกตีกัน
- ค. กล่าวคำหยาบ
- ง. อาฆาตพยาบาท

5. ข้อใดต่อไปนี้สามารถจัดอยู่ในเรื่องของการทำความดีซึ่งเป็นหลักโอวาปาฏิโมกข์ข้อที่ 2
- ก. อบายมุข 4
 - ข. อริยสัจ 4
 - ค. อกุศลกรรมบถ 10
 - ง. ขรวาสาธรรม 4
6. ข้อใดไม่อยู่ในอบายมุข 4
- ก. การคบคนชั่วเป็นมิตร
 - ข. เป็นนักร้องเพลงลูกทุ่ง
 - ค. ความเป็นนักแสดงสุรา
 - ง. ความเป็นนักแสดงการพนัน
7. ต่อบอกกับน้องว่าจะเอาหนังสือมาคืนตอนบ่ายโมงครึ่งของวันที่ 25 พฤศจิกายน นี้ แต่พอถึงวันเวลานัดต่อก็ไม่มาตามนัด แสดงว่าต่อยังไม่มี
- ก. สัจจะต่อหน้าที่
 - ข. สัจจะต่อความดี
 - ค. สัจจะต่อวาจา
 - ง. สัจจะต่อการทำงาน

จงเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงหน้าข้อที่ถูก และเขียนเครื่องหมาย ✕ หน้าข้อที่ผิด

- กัลยาณมิตรได้แก่ ผู้ที่มีศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ และปัญญา
- บัณฑิตในทางธรรมคือ ผู้ที่มีฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา
- การเชื่อในกฎแห่งกรรมที่ว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ถือว่าเป็นการตั้งตนไว้ในทางที่ชอบ
- ปฏิรูปเพศวาสะ หมายถึงการรู้จักเลือกคบคนดี
- ขรวาสาธรรมเป็นธรรมะหรือข้อปฏิบัติสำหรับบรรพชิต
- การคบคนชั่วเป็นมิตรเป็นทางนำหรือชักจูงให้เราล่วงอกุศลกรรมบถ 10 ได้
- โทษของการเล่นการพนันข้อหนึ่งคือ ไม่มีใครเชื่อถือถ้อยคำ
- จักร 4 หมายถึง ธรรมะ 4 ประการที่ช่วยให้เกิดความสามัคคี

จงนำตัวอักษรหน้าข้อความทางขวามือ มาใส่ลงหน้าข้อความทางซ้ายมือ ซึ่งมีความสัมพันธ์กัน

1. อัครสัมมาปณิธิ	ก. ใช้จ่ายทรัพย์สินที่หามาได้ตามใจชอบ
2. สัปปริตูปัสสยะ	ข. เจ้าผู้มีภรรยาหลายคน
3. ขาดมราวาสธรรมข้อหมะ	ค. การตั้งตนไว้ในทางที่ชอบ
4. มีมราวาสธรรมข้อจาละ	ง. ข้าราชการที่ไม่ฉ้อราษฎร์บังหลวง
5. มีมราวาสธรรมข้อจัจจะ	จ. การเคารพบุคคลที่ควรเคารพ
	ฉ. การคบกับบัณฑิตและกัลยาณมิตร
	ช. ใจคับแคบคิดเอาเปรียบผู้อื่น
	ซ. การอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี
	ด. ผู้ที่บริจาคโลหิตให้สภากาชาด

คำเฉลย

แบบทดสอบหน่วยการเรียนรู้ที่ 2

จงเขียนวงกลมล้อมรอบตัวอักษรหน้าข้อที่นักเรียนเห็นว่าถูกต้องที่สุด

1. ข
2. ค
3. ก
4. ข
5. ง
6. ข
7. ค

จงเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงหน้าข้อที่ถูกต้อง และเขียนเครื่องหมาย X หน้าข้อที่ผิด

- ✓ 1.
- ✗ 2.
- ✓ 3.
- ✗ 4.
- ✗ 5.
- ✓ 6.
- ✓ 7.
- ✗ 8.

จงนำตัวอักษรหน้าข้อความทางขวามือ มาใส่ลงหน้าข้อความทางซ้ายมือ ซึ่งมีความสัมพันธ์กัน

- ค 1. อัครสัมมาปณิธิ
- ฉ 2. สัมปยุตตปิณฑะ
- ก 3. ขากษรวาสนกรรมขอพระ
- ณ 4. นิขรวาสนกรรมขอจากะ
- ง 5. นิขรวาสนกรรมขอสัจจะ

การทดสอบย่อยหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 (คะแนนเต็ม 20 คะแนน)

ชื่อ.....นามสกุล.....ห้องเรียนเลขที่.....

1. ในการทำสมาธิจะต้องสร้างคุณสมบัติข้อใดให้เกิดขึ้น
 - ก. จักร 4
 - ข. พละ 5
 - ค. วจี 4
 - ง. มโน 3
2. นายพินิจเป็นหัวหน้าครอบครัว อาศัยอยู่ในตึกแถวแห่งหนึ่ง ในเวลา 1.00 น. ของคืนวันหนึ่งได้เกิดเพลิงไหม้ขึ้นที่ห้องใกล้เคียง เมื่อนายพินิจรู้สึกตัวตื่นขึ้นเขาจำเป็นต้องใช้ธรรมะข้อใดเป็นประการแรก
 - ก. การมีสัจจะ
 - ข. การรู้จักอกทน
 - ค. การมีอุทิศหาวิธีระ
 - ง. การมีสติสัมปชัญญะ
3. การที่เราเพียรพยายามละเว้นความชั่วและสร้างคุณงามความดีโดยไม่ทอดยวเรียกได้ว่าเรามีธรรมะข้อใด
 - ก. สัจจะ
 - ข. วิริยะ
 - ค. จาคะ
 - ง. หิริ
4. ในขณะที่นักเรียนกำลังเรียนหนังสืออยู่ และรู้ตัวว่าตนเองกำลังเรียนหนังสืออยู่นักเรียนกำลังปฏิบัติธรรมะในข้อใด
 - ก. พละ 5
 - ข. สติ
 - ค. สัมปชัญญะ
 - ง. อิทธิบาท 4

5. ลักษณะ 4 ประการของวิริยะใดแก่วิชา

ก. ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา

ข. ศรัทธา หิริ โอตตัปปะ จาคะ

ค. ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมาปัตตตา

ง. เพียรละและเพียรป้องกันไม่ให้ความชั่วเกิด เพียรสร้างและเพียรรักษาความดี

6. ข้อใดต่อไปนี้แสดงถึงการขาดสติสัมปชัญญะ

ก. อุษาอุณเฌอง ๆ แทนแม่ เมื่อแม่ไปธุระนอกบ้าน

ข. แต่งลิ้นนำแบบเรียนพุทธศาสนามาโรงเรียนเป็นประจำ จึงถูกครูดุเสมอ ๆ

ค. คำเตรียมตัวและตั้งใจสอบวิชาพุทธศาสนา

ง. นิสาลงรถเมล์เมื่อถึงป้ายที่ตนต้องการจะลง

จงเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงหน้าข้อที่ถูก และเขียนเครื่องหมาย ✕ หน้าข้อที่ผิด

1. การมีสติหรือการพิจารณาตนเองอยู่เสมอจะช่วยป้องกันไม่ให้เราทำความชั่ว คือ อกุศลกรรมบถ 10
2. การมีศรัทธาอันถูกต้องในพุทธศาสนาไม่จำเป็นต้องใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรอง
3. ความไม่ประมาท คือการมีสติทุกเมื่อ
4. พละ 5 ช่วยในการทำงานและการปฏิบัติธรรมบรรลุผลตามความมุ่งหมาย
5. ในการทำสมาธิ เมื่อจิตมีความสงบเกิดขึ้น ความสงบนี้เป็น "ผล" ที่เกิดจาก "เหตุ" คือ ศรัทธา ความเพียร สติ ความตั้งใจมั่น และปัญญา

จงนำตัวอักษรหน้าข้อความทางขวามือ มาใส่ลงหน้าข้อความทางซ้ายมือซึ่งมีความสัมพันธ์กัน

1. ปัญญา	ก. ความรอบรู้ เข้าใจสิ่งในเหตุผล
2. พลละ 5	ข. ความตั้งใจมั่น
3. สติสัมปชัญญะ	ค. ธรรมะมีอุปการะมาก
4. สมาธิ	ง. ความเชื่อในหลักกรรมและการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า
5. พาหุสัจจะ	จ. ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา
6. บัณฑิตมีโอวาท	ฉ. ความเป็นผู้ไต่ป็นไค้พ้งมาก
7. ทำให้ขาดสติ	ช. เชื่อว่าบุญบาปไม่มีจริง
8. ศรัทธา	ซ. พระพุทธเจ้าตรัสเรื่องความไม่ประมาท
9. ภาวนามยปัญญา	ฌ. ของมีนเมาและสิ่งเสพติด
	ญ. ธรรมะหรือข้อปฏิบัติสำหรับฆราวาส
	ฎ. การเที่ยวกลางคืน
	ป. ปัญญาที่เกิดจากการลงมือปฏิบัติให้เห็นจริง

คำเฉลย

แบบทดสอบหน่วยการเรียนรู้ที่ 3

จงเขียนวงกลมล้อมรอบตัวอักษรหน้าข้อที่นักเรียนเห็นว่าถูกต้องที่สุด

1. ข
2. ง
3. ข
4. ค
5. ง
6. ข

จงเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงหน้าข้อที่ถูก และเขียนเครื่องหมาย ✕ หน้าข้อที่ผิด

- ✓ 1.
- ✕ 2.
- ✓ 3.
- ✓ 4.
- ✓ 5.

ให้นำตัวอักษรหน้าข้อความทางขวามือ มาใส่ลงหน้าข้อความทางซ้ายมือ ซึ่งมีความสัมพันธ์กัน

<u>ก</u>	1. ปัญญา
<u>จ</u>	2. พลละ 5
<u>ค</u>	3. สติสัมปชัญญะ
<u>ข</u>	4. สมภาณี

- ฉ 5. พายุสัจจะ
- ช 6. บัณฑิตโอรส
- ฌ 7. ทำให้ขาดสติ
- ง 8. ศรัทธา
- ป 9. ภาวนามยปัญญา

ภาควิชาคหกรรมศาสตร์

แบบทดสอบ

แบบสอบถาม

แบบวัดพฤติกรรมทางคุณธรรม

แบบวัดความรู้ในวิชาพุทธศาสนา

คำแนะนำในการตอบ

จงเขียนวงกลมล้อมรอบตัวอักษรหน้าข้อที่ท่านเห็นว่าถูกต้องที่สุด
ตัวอย่าง

๐) พระพุทธเจ้ามีพระนามเดิมว่าอะไร

- ก. เทวทัต
- ข. ยศกุลบุตร
- ค. พิมพิสาร
- ง. สิทธัตถะ

1. สรุปโอวาทปาฏิโมกข์ที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ได้แก่

- ก. ศีล สมาธิ และปัญญา
- ข. ละชั่ว ทำดี และทำจิตให้บริสุทธิ์
- ค. ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา
- ง. ศรัทธา ความเพียร สติ สมาธิ และปัญญา

2. คำกล่าวใดตรงกับหลักพุทธศาสนา

- ก. พรหมลิขิต
- ข. กรรมลิขิต
- ค. เทวดาคัดใจ
- ง. โชคเคราะห์ดวงชะตาบันดาล

3. ข้อใดเป็นโทษจากการเล่นการพนัน

- ก. เป็นบ่อเกิดแห่งโรค
- ข. ได้ชื่อว่าไม่รักษาศีล
- ค. เป็นเหตุให้ไม่รู้จักอาย
- ง. ความเสื่อมทรัพย์ในปัจจุบัน

4. ข้อใดที่สนับสนุนว่า คำสอนของพระพุทธเจ้ามีเหตุผล
 - ก. ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว
 - ข. ทำดีขึ้นสวรรค์ ทำชั่วตกนรก
 - ค. ทำเวรได้กรรม ทำกรรมได้เวร
 - ง. ทำชั่วครั้งเดียว ความเป็นบุญหมด
5. ความชั่วในอกุศลกรรมบถ 10 ได้แก่ข้อใด
 - ก. กาย 3 วจี 3 มโน 4
 - ข. กาย 4 วจี 3 มโน 3
 - ค. กาย 3 วจี 4 มโน 3
 - ง. กาย 4 วจี 4 มโน 2
6. การพูดคำหยาบหมายถึงข้อใด
 - ก. การพูดในสิ่งที่ไร้สาระ
 - ข. การพูดเพื่อให้ผู้อื่นเจ็บช้ำน้ำใจ
 - ค. การพูดเพื่อให้ผู้อื่นแตกแยกกัน
 - ง. การพูดในสิ่งที่ไม่เป็นความจริง
7. แข่งม้า แข่งวัว ชนไก่ ถือเป็นความชั่วในข้อใด
 - ก. อบายมุข
 - ข. มุสาวาท
 - ค. อทินนาทาน
 - ง. สัมผัสปลापะ
8. ผลของการคิดร้ายต่อผู้อื่นในปวัตติกาลคือข้อใด
 - ก. ถูกโจรปล้น
 - ข. ยากจนคนแค้น
 - ค. ไม่สบายบ่อย ๆ
 - ง. ห่างไกลจากภคินีแห่งพระธรรม

9. นายแดงถูกเพื่อนล้อโดยไม่เป็นความจริง แสดงว่าในคดีนายแดงเคยทำกรรมข้อใด
- ฆาตกรรม
 - ลักทรัพย์
 - พวดยศ
 - พวดยศเสีย
10. เหตุของการไม่ทำความชั่ว คือข้อใด
- การทำสมาธิ
 - การศกบาตร
 - การทำวิบัติสนา
 - การพิจารณาตนเอง
11. ด.ช.ต้องไปถูกพุ่มบอลไปถูกกระจกหน้าต่างแตกโดยไม่มีผู้ใดเห็น แต่ ด.ช.ต้องมีความสำนึกผิด จึงไปสารภาพผิดกับคุณครู การกระทำเช่นนี้แสดงว่า ด.ช.ต้องมีคุณธรรมข้อใด
- ขันติ
 - ซื่อสัตย์
 - มีระเบียบวินัย
 - กตัญญูทเวท
12. ผลของการพวดยศในปวัคคคกาลคือข้อใด
- พ้นไม่เป็นระเบียบ
 - ยากจนอดอยาก
 - ถูกนินทาบ่อย ๆ
 - ปัญญาอ่อน

13. คำกล่าวที่ว่า "เข้าฝูงหงส์เป็นหงส์ เข้าฝูงกาเป็นกา" เป็นคติเตือนใจให้ละเว้น
อบายมุขข้อใด
- การเล่นการพนัน
 - เที่ยวกลางคืน
 - เที่ยวดูการละเล่น
 - คบคนชั่วเป็นมิตร
14. ข้อใดที่แสดงให้เห็นถึงการมีฆราวาสธรรมข้อจากะ
- มาโรงเรียนก่อนคนอื่น
 - ช่วยกิจกรรมของโรงเรียน
 - ส่งการบ้านตรงตามเวลาทุกครั้ง
 - เก็บของตกได้แล้วนำมาให้ครู
15. การหยิบของผู้อื่นไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาต เรียกว่า
- เห็นผิด
 - การฆาตกรรม
 - การลักทรัพย์
 - การพูดคำหยาบ
16. นักเรียนที่ตั้งใจเรียนตามสัญญาที่ให้ไว้กับพ่อแม่ ครู อาจารย์ แสดงว่านักเรียน
มีคุณธรรมข้อใด
- ทาน
 - สัจจะ
 - ทมะ
 - อหิงสา
17. สัมปยุตตปิฎก หมายถึงข้อใด
- การสะสมความดีไว้
 - การรู้จักคบคนดี
 - การรู้จักคบคนมีชื่อเสียง
 - การอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี

18. ประโยชน์ที่ได้จากการเรียนเรื่อง อบายมุข 4 มีหลายประการ ยกเว้นข้อใด
- ก. ภูมิโษของการพนัน
 - ข. รู้จักหลักเลี้ยงยาเสพติด
 - ค. รู้จักหลักหรือวิธีการทำสมาธิ
 - ง. รู้จักเลือกคบกับกัลยาณมิตร
19. สติสัมปชัญญะ หมายถึงข้อใด
- ก. ความสงบเสงี่ยม
 - ข. ความอดทนและอดกลั้น
 - ค. ความระลึกได้และรู้ตัวอยู่เสมอ
 - ง. การรู้จักหักห้ามใจของตนเอง
20. ข้อใดแสดงว่าได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีที่สุด
- ก. บ้านของนารีตั้งอยู่ใกล้วัด
 - ข. นที่เรียนอยู่ในโรงเรียนวัด
 - ค. พ่อแม่อบรมลึนให้มึคุณธรรมอยู่เสมอ
 - ง. นพพรอาศัยอยู่กับหลวงลุงมาตั้งแต่เด็ก
21. ปุพเพกตปุญญา หมายถึงข้อใด
- ก. การอยู่ในถิ่นที่เหมาะสม
 - ข. การคบหาสมาคมกับสัคบุตร
 - ค. การตั้งตนไว้ในทางที่ชอบ
 - ง. การสะสมความดีไว้เป็นทุน
22. พินิจรับอาสาคณแม่จะขี้จักรยานไปชื้อน้ำตาลทรายที่ร้านค้าหน้าปากซอย ขณะที่ขี้จักรยานอยู่นั้น เขาควรใช้หลักธรรมข้อใดมากที่สุด
- ก. พละ 5
 - ข. อบายมุข 4
 - ค. สติสัมปชัญญะ
 - ง. ขราวาสธรรม 4

23. จักร 4 หมายถึงอะไร
- ก. ธรรมทำให้งาม
 - ข. ธรรมอันเป็นเครื่องผูกมิตร
 - ค. ธรรมที่จะนำชีวิตไปสู่ความเจริญ
 - ง. ธรรมอันไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม
24. สัมมาสมาธิและมิจฉาสมาธิมีความแตกต่างกันอย่างไร
- ก. ทานั่งขณะทำสมาธิ
 - ข. ความเร็วในการหายใจ
 - ค. เจตนาในการทำสมาธิ
 - ง. ระยะเวลาในการทำสมาธิ
25. การปลุกฝังเพื่อให้เกิดผล 5 นั้น จะต้องเริ่มต้นจากสิ่งใดเป็นอันดับแรก
- ก. ความเชื่อโดยอาศัยตำรา
 - ข. ความเชื่อจากเสียงข้างมาก
 - ค. ความเชื่อโดยการเคหาหรือคาดคะเน
 - ง. ความเชื่อโดยใช้สติปัญญาพิจารณา
26. การทำสมาธิคืออะไร
- ก. การนั่งหลับตาภาวนา
 - ข. การทำจิตให้บริสุทธิ์ตลอดไป
 - ค. การฝึกจิตให้ตั้งมั่นกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพียงสิ่งเดียว
 - ง. การปฏิบัติเพื่อความรู้แจ้งเห็นจริงและเข้าถึงนิพพาน
27. พระวาสธรรมเป็นธรรมะเพื่อสอนตนเองด้านใด
- ก. การรู้จักเคารพในสิ่งที่ควรเคารพ
 - ข. การรู้จักความชั่วของสังคมมนุษย์ที่เราอยู่
 - ค. การรู้จักปฏิบัติตนเพื่ออยู่ร่วมกันในสังคม
 - ง. การรู้จักควบคุมตนเองไม่ให้ตกสู่อบายมุข

28. บุคคลในข้อใดต่อไปนี้ที่เข้าลักษณะ "มามีค ไปสว่าง"
- ก. รุจน์ กำพร้าพ่อแม่ มัวสมอยู่กับพวกอันธพาล
 - ข. รมย์ ถูกขายยอคีตรัฐมนตรี ถูกจับในข้อหาค้าเฮโรอีนในต่างประเทศ
 - ค. รัฐ ขาพิการทั้ง 2 ข้างมาแตกกำเนิด เรียนจบปริญญา 2 สาขา เพื่อบริหารความชั่ว และทำดีสม่ำเสมอ
 - ง. รงค์ ถูกขายพ่อค้าเพชร พิจารณาตนเองอย่างสม่ำเสมอเพื่อที่จะไม่ทำความชั่ว ให้เกิดขึ้น
29. การที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสำเร็จพระสัมมาสัมโพธิญาณด้วยพระองค์เอง ก็เพราะทรงใช้หลักธรรมข้อใดมากที่สุด
- ก. ทมะ
 - ข. วิริยะ
 - ค. กัลยาณมิตร
 - ง. พรหมวิหาร
30. ในการทำสมาธิ ความสงบที่เกิดขึ้นเป็น "ผล" ที่เกิดจาก "เหตุ" ซึ่งเราได้สร้างขึ้น "เหตุ" นั้นก็คือ
- ก. ศรัทธา ความเพียร สติ ความตั้งใจมั่น และปัญญา
 - ข. ศรัทธา ศีล พานุสัจจะ จาคะ และปัญญา
 - ค. จักขุ โสตะ ฆานะ กาย และมโน
 - ง. รูปะ สัททะ คันธะ รสะ และโณสุพพะ

แบบวัดทัศนคติคอปุทธศาสนา

คำแนะนำในการตอบ

จงอ่านข้อความแต่ละข้อให้เข้าใจแจ่มแจ้งก่อน แล้วขีด ✓ บนเส้นใดเส้นหนึ่งใน 4 เส้นที่ตรงกับความคิดเห็นหรือสิ่งที่ท่านจะกระทำจริง

ตัวอย่าง

0. นายแก้วเป็นภารโรง ได้นำกระดาษพิมพ์ดีดและกระดาษชำระของโรงเรียนไปใช้ที่บ้านเป็นประจำ เพราะเห็นว่า เป็นของส่วนรวมซึ่งใคร ๆ ก็น่าจะเอาไปใช้ได้บ้าง

ก. ท่านเห็นด้วยกับการกระทำของนายแก้วหรือไม่

เห็นด้วยอย่างยิ่ง

เห็นด้วย

ไม่เห็นด้วย

ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ข. ถ้าท่านเป็นนายแก้ว ท่านจะทำเช่นนั้นหรือไม่

เป็นประจำ

บ่อย ๆ

เป็นบางครั้ง

ไม่ทำเลย

1. สมชายเดินทางกลับบ้านโดยรถเมล์ประจำทางสายหนึ่ง มีคนโดยสารเกือบเต็มรถ เขาได้ขึ้นท้ายรถ กระเป๋าตกลงมาลงอยู่กับการเก็บค่าโดยสารที่ด้านหน้าก็พอดีถึงป้ายลง สมชายก็ลงโดยที่ไม่ได้ชำระค่าโดยสาร เขาคิดว่าค่าโดยสารเพียงเล็กน้อยคงไม่เป็นไร และเขาก็ประหยัดค่ารถได้ 1 เที่ยว

ก. ท่านเห็นด้วยกับการกระทำของสมชายหรือไม่

เห็นด้วยอย่างยิ่ง

เห็นด้วย

ไม่เห็นด้วย

ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ข. ถ้าท่านเป็นสมชาย ท่านจะทำเช่นนั้นหรือไม่

ทุกครั้ง

บ่อย ๆ

เป็นบางครั้ง

ไม่ทำเลย

2. จุฬารอบหยิบยางลบของเพื่อนไปใช้โดยไม่ขออนุญาต เพราะคิดว่าเป็นเพื่อนกันคงไม่เป็นไร และทำเช่นนี้เป็นประจำ

ก. ท่านเห็นด้วยกับการกระทำของจุฬาหรือไม่

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
-------------------	----------	-------------	----------------------

ข. ถ้าท่านเป็นจุฬา ท่านจะทำเช่นนั้นหรือไม่

เป็นประจำ	บ่อย ๆ	เป็นบางครั้ง	ไม่ทำเลย
-----------	--------	--------------	----------

3. "ทำดียอมได้รับผลดี ทำชั่วยอมได้รับผลชั่ว"

ก. ท่านเห็นด้วยกับคำกล่าวนี้หรือไม่

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
-------------------	----------	-------------	----------------------

ข. ท่านได้นำหลักหรือความเชื่อดังกล่าวมาใช้ในการดำเนินชีวิตของท่านมากน้อยเพียงใด

เป็นประจำ	บ่อย ๆ	เป็นบางครั้ง	ไม่ใช้เลย
-----------	--------	--------------	-----------

4. ต๋อยลืมนำคินน้ำมันมาจากบ้าน จึงนำเงินค่าอาหารกลางวันที่มีอยู่เพียง 5 บาท ไปซื้อคินน้ำมันที่ร้านใกล้โรงเรียน คินน้ำมันราคาก่อนละ 3 บาท ต๋อยได้ให้เหรียญ 5 บาท แก่พ่อค้า แต่ได้รับทอนมา 2 เหรียญ คือเหรียญ 5 บาท กับเหรียญ 1 บาท ต๋อยจึงนำเงินที่พ่อค้าทอนผิดไปคืนให้แก่พ่อค้า

ก. ท่านเห็นด้วยกับการกระทำของต๋อยหรือไม่

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
-------------------	----------	-------------	----------------------

ข. ถ้าท่านเป็นต๋อย ท่านจะทำเช่นนั้นหรือไม่

ทุกครั้ง	บ่อย ๆ	เป็นบางครั้ง	ไม่ทำเลย
----------	--------	--------------	----------

5. แดงชอบรับประทานหอยแครงมาก จึงซื้อหอยแครงที่ยังเป็น ๆ มาลวกและปรุงเป็นอาหารเสมอ ๆ โดยคิดว่าคงไม่เป็นบาป เพราะธรรมชาติสร้างสัตว์ชนิดนี้ให้มาเป็นอาหารของมนุษย์

ก. ท่านเห็นด้วยกับการกระทำของแดงหรือไม่

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
-------------------	----------	-------------	----------------------

ข. ถ้าท่านเป็นแดง ท่านจะทำเช่นนั้นหรือไม่

เป็นประจำ	บ่อย ๆ	เป็นบางครั้ง	ไม่ทำเลย
-----------	--------	--------------	----------

6. คุณไปซื้อของที่ร้านขายของแห่งหนึ่ง ขณะที่คุณยืนดูของที่ต้องการอยู่นั้น คุณเห็นหญิงยากจนคนหนึ่งอุ้มลูกเล็ก ๆ มาเป็นลับ ๆ ล่อ ๆ อยู่ข้างร้านแว่นตาส่งเกตเห็นคุณนั้นได้แอบหยิบขนมหวานไป 2 ชิ้นแล้วรีบเดินหนีไป บังเอิญเจ้าของร้านสังเกตเห็นว่าขนมที่วางไว้หายไป จึงถามคุณว่าเห็นใครเข้ามาขโมยขนมไปหรือไม่ ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร

ก. ถ้าคุณบอกเจ้าของร้านตามตรง

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
-------------------	----------	-------------	----------------------

ข. ถ้าคุณบอกเจ้าของร้านว่าคุณไม่รู้ไม่เห็น

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
-------------------	----------	-------------	----------------------

7. ที่บ้านของสมศรีมีแมลงวันชุกชุมมาก สมศรีจึงหาทางจำกัดโดยไปซื้อถ้ำสำหรับจับแมลงวัน มาวางไว้ตามจุดต่าง ๆ ในบ้าน สมศรีรู้สึกสนุกที่ได้เห็นแมลงวันบินมาติดถ้ำซึ่งเหนียว แล้วคืบไปคืบมา บินไปไหนไม่ได้

ก. ท่านเห็นด้วยกับการกระทำของสมศรีหรือไม่

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
-------------------	----------	-------------	----------------------

ข. ถ้าท่านเป็นสมศรี ท่านจะทำเช่นนั้นหรือไม่

เป็นประจำ	บ่อย ๆ	เป็นบางครั้ง	ไม่ทำเลย
-----------	--------	--------------	----------

8. ขณะที่เขี้ยวกำลังนั่งเรียนหนังสืออยู่ เพื่อนที่นั่งใกล้สลับหมึกออกจากปากกา บังเอิญหมึกกระเด็นมาเปื้อนเสื้อของเขี้ยว ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร

ก. ถ้าเขี้ยวสลับหมึกให้เมื่อนเสื้อคนนั้นบ้าง เพื่อเป็นการสั่งสอนให้เพื่อนคนนั้นทำอะไร ด้วยความระมัดระวังขึ้น

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
-------------------	----------	-------------	----------------------

ข. ถ้าเขี้ยวให้อภัยเพื่อนคนนั้น เพราะเขาไม่มีเจตนา

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
-------------------	----------	-------------	----------------------

9. หนูอยากได้ปากกาคำทองสวย ๆ สักคำ แต่ไม่มีเงินซื้อ บังเอิญวันหนึ่งหนูเดินไปพบกระเป๋าสตางค์ตกอยู่ริมถนน ในกระเป๋ามีเงินอยู่ 200 บาท และไม่มีหลักฐานแสดงว่าเป็นกระเป๋าของใคร ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร

ก. ถ้าหนูเอาเงินไปมอบให้ตำรวจประกาศหาเจ้าของต่อไป เหตุผลก็คือการถือเอาของของคนอื่นมาเป็นของตนเป็นสิ่งที่ไม่ดี

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
-------------------	----------	-------------	----------------------

ข. ถ้าหุ่ยเก็บเงินนั้นไว้ใช้เอง เหตุผลก็คือไม่มีหลักฐานแสดงว่าเป็นของใคร

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
-------------------	----------	-------------	----------------------

10. ในการสอบคราวหนึ่ง ข้าพเจ้าทำข้อสอบไม่ได้ เพราะไม่ได้เตรียมตัวมาล่วงหน้า เพื่อนที่นั่งข้าง ๆ ส่งสารจึงแอบส่งกระดาษคำตอบให้ข้าพเจ้า ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร

ก. ถ้าข้าพเจ้ารับกระดาษคำตอบของเพื่อนมาดู เพราะจะได้ไม่สอบตก

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
-------------------	----------	-------------	----------------------

ข. ถ้าข้าพเจ้าไม่ยอมรับกระดาษคำตอบของเพื่อนมาดู เพราะการทุจริตในการสอบเป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
-------------------	----------	-------------	----------------------

11. ชาญเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และชอบการทำสมาธิ ชาญทำสมาธิเพราะอยากเห็นสิ่งต่าง ๆ และอยากเรียนเก่ง ๆ

ก. ท่านเห็นด้วยกับการกระทำของชาญหรือไม่

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
-------------------	----------	-------------	----------------------

ข. ถ้าท่านเป็นชาญ ท่านจะทำเช่นนั้นหรือไม่

เป็นประจำ	บ่อย ๆ	เป็นบางครั้ง	ไม่ทำเลย
-----------	--------	--------------	----------

12. ขณะที่สายใจกำลังนั่งรับประทานอาหารอยู่ในร้านแห่งหนึ่ง ได้มีขอทานคนหนึ่งเดินเข้ามาในร้านเพื่อขอเงินจากสายใจ สายใจจึงรีบหยิบเหรียญ 5 บาทส่งให้แก่ขอทาน เพราะอยากให้ขอทานออกไปจากบริเวณนั้นเร็ว ๆ

ก. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับการกระทำของสายใจ

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
-------------------	----------	-------------	----------------------

ข. ถ้าท่านเป็นสายใจ ท่านจะทำเช่นนั้นหรือไม่

เป็นประจำ	บ่อย ๆ	เป็นบางครั้ง	ไม่ทำเลย
-----------	--------	--------------	----------

13. พิกุลกับบรรพตเป็นเพื่อนนักเรียนด้วยกัน บรรพตเป็นคนที่ชอบพูดคุย ส่วนพิกุลชอบเป็นฝ่ายฟังมากกว่า วันหนึ่งบรรพตพูดกับพิกุลว่า "เชื่อไหมว่าเราไปโลกพระอังคารเมื่อไรก็ได้ เธออยากไปกับเราไหม เราพาไปได้เลยฟรี ๆ สวยงามมากเลย....."

ก. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับการกระทำของบรรพต

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
-------------------	----------	-------------	----------------------

ข. ถ้าท่านเป็นบรรพต ท่านจะทำเช่นนั้นหรือไม่

เป็นประจำ	บ่อย ๆ	เป็นบางครั้ง	ไม่ทำเลย
-----------	--------	--------------	----------

โปรดอ่านข้อความแต่ละข้อ แล้วขีดเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องทางขวามือเพียง
ช่องเดียว ของใดช่องหนึ่งที่ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน

	ใช่	ไม่แน่ใจ	ไม่ใช่
1. ข้าพเจ้าชอบเรียนวิชาพุทธศาสนามากกว่าวิชาอื่น			
2. ข้าพเจ้าคิดว่าวิชาพุทธศาสนาเป็นวิชาที่น่าเบื่อหน่าย			
3. ข้าพเจ้าชอบซักถามครูเมื่อไม่เข้าใจหรือมีข้อสงสัย ในบทเรียนวิชาพุทธศาสนา			
4. ข้าพเจ้าชอบทำการบ้านวิชาพุทธศาสนาที่ครูมอบหมายให้			
5. ข้าพเจ้าเข้าเรียนวิชาพุทธศาสนาตรงเวลา			
6. พุทธศาสนาเป็นวิชาที่ยาก ซึ่งเรียนแล้วไม่สนุกสนานเลย			
7. ข้าพเจ้าเข้าเรียนวิชาพุทธศาสนาด้วยความพึงพอใจ			
8. พุทธศาสนาเป็นวิชาที่สำคัญที่สุดที่ควรจะต้องอุทิศเวลา ในการเรียนอย่างมาก			
9. เวลาเพื่อนร่วมชั้นซักถามปัญหาวิชาพุทธศาสนา ข้าพเจ้าก็ให้ความสนใจแก้ปัญหาเหล่านั้นด้วย			

19. ข้าพเจ้านำเนื้อหาพุทธศาสนา ซึ่งนอกเหนือไปจาก
ที่มีอยู่ในแบบเรียนมาถามครู
20. พุทธศาสนาเป็นวิชาหนึ่งที่น่าสนใจมาก และข้าพเจ้า
จะพยายามค้นคว้าในเรื่องนี้ต่อไป

ใช่	ไม่แน่ใจ	ไม่ใช่

แบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในวิชาพุทธศาสนา

คำแนะนำในการตอบ

โปรดอ่านข้อความแต่ละข้อ แล้วขีดเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องทางขวามือ
เพียงข้อเดียว ข้อใดข้อหนึ่งที่ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน

	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. เนื้อหาพุทธศาสนาเรื่องใดที่ยังไม่รู้ ข้าพเจ้า ยิ่งอยากรู้เสมอ					
2. ข้าพเจ้าจะพยายามทำคะแนนวิชาพุทธศาสนา ให้สูงกว่าเพื่อน ๆ ในชั้นเรียน					
3. ข้าพเจ้าตั้งใจทำการบ้านวิชาพุทธศาสนา แต่พอทำไปไม่นาน ข้าพเจ้าจะรู้สึกเบื่อ และหยุดทำ					
4. ข้าพเจ้ามีใจจดจ่ออยู่กับงานวิชาพุทธศาสนา ที่ได้รับมอบหมายจนกว่าจะทำสำเร็จ แม้ว่า จะต้องใช้ความพยายามอย่างมาก					
5. ข้าพเจ้าสามารถอดทนได้ เพื่อความหวังใน การเรียนพุทธศาสนาตามที่ต้องการ					
6. ข้าพเจ้ามีความรู้สึกที่ไม่มีสิ่งใดมีค่า เท่าเทียมกับความสำเร็จที่ได้รับจาก การเรียนพุทธศาสนา					

7. ข้าพเจ้าปรารถนาอย่างยิ่งที่จะใช้เวลา
นาน ๆ สนทนาหรืออภิปรายปัญหาทาง
พุทธศาสนากับครูหรือผู้
8. ในการทำงานเกี่ยวกับวิชาพุทธศาสนา
ข้าพเจ้าจะพยายามทำจนสุดความสามารถ
เสมอ
9. ข้าพเจ้ามีความคิดอยู่เสมอว่าอนาคตของ
ตนเองขึ้นอยู่กับความสำเร็จในการเรียน
10. ในบทเรียนพุทธศาสนาที่ยาก ๆ นั้น
ข้าพเจ้าจะพยายามทำจนสุดความสามารถ
เสมอ
11. ข้าพเจ้ามีความปรารถนาที่จะเป็นผู้ที่มี
ความมั่นใจในความสามารถของตนเอง
12. ถ้าข้าพเจ้าได้ใช้ความสามารถของตน
เต็มที่ในการทำงานวิชาพุทธศาสนา
ข้าพเจ้าจะภูมิใจมาก
13. ข้าพเจ้าอยากค้นคว้าหาความรู้ในวิชา
พุทธศาสนาเพิ่มเติมจากที่ครูได้สอนไปแล้ว

[illegible]

14. ข้าพเจ้าชอบเปรียบเทียบผลงานในวิชา
พุทธศาสนาของคนกับผู้อื่นเพื่อปรับปรุง
ให้ดีขึ้น
15. ข้าพเจ้าจะทุ่มเทเวลาสำหรับงาน
ในวิชาพุทธศาสนาที่ยาก ๆ ให้มากขึ้น
16. ถ้าทำคะแนนวิชาพุทธศาสนาในครั้งแรก
ไม่ค่อยดี ข้าพเจ้าจะพยายามแก้ตัวให้ได้
ในครั้งต่อไป
17. เมื่อประสบความล้มเหลวในการเรียน
วิชาพุทธศาสนา ข้าพเจ้ามักเกิดความ
ท้อถอย หมดความพยายาม
18. ข้าพเจ้าอยากให้ผู้ปกครองชื่นชมใน
ความรู้ความสามารถของข้าพเจ้า
19. ข้าพเจ้าจะมีความพยายามมากขึ้น
เมื่อรู้ว่ามีความรู้ในวิชาพุทธศาสนา
น้อยกว่าเพื่อน ๆ
20. ข้าพเจ้าต้องการรอบรู้ในวิชาพุทธศาสนา

[illegible]

แบบวัดมโนภาพเกี่ยวกับตนเองในวิชาพุทธศาสนา

คำแนะนำในการตอบ

โปรดอ่านข้อความแต่ละข้อ แล้วขีดเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องทางขวามือ
เพียงข้อเดียว ข้อใดข้อหนึ่งที่ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน

	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1. ข้าพเจ้ารู้สึกว่าคุณเองเรียน วิชาพุทธศาสนาได้ดีกว่าวิชา อื่น ๆ					
2. ถ้าครูให้เลือกที่จะตอบปัญหา วิชาใด ข้าพเจ้าขอเลือกตอบ ปัญหาวิชาพุทธศาสนา					
3. ข้าพเจ้าไม่ค่อยเสียใจต่อการ ทำข้อสอบพุทธศาสนาฉีกพลาค เพราะข้าพเจ้าพร้อมที่จะแก้ตัว ใหม่เสมอ					
4. เมื่อสามารถเรียนวิชา พุทธศาสนาในระดับนี้ได้ ข้าพเจ้า ก็คงเรียนวิชาพุทธศาสนาใน ระดับที่สูงกว่านี้ได้					

	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
5. ถึงข้าพเจ้าจะสนใจวิชาอื่น มากขึ้น แต่ความสามารถ ในวิชาพุทธศาสนาของ ข้าพเจ้าก็มีได้ลดลง					
6. ความสามารถในวิชา พุทธศาสนาของข้าพเจ้า เพียงพอต่อการทำงานกลุ่ม อย่างมีประสิทธิภาพได้					
7. ข้าพเจ้ารู้สึกผิดหวังในผล การเรียนวิชาพุทธศาสนา					
8. บิดามารดาหรือผู้ปกครอง เห็นว่าข้าพเจ้าอ่อนในวิชา พุทธศาสนา					
9. ผลงานในวิชาพุทธศาสนา ของข้าพเจ้าที่ผ่านมา เป็น ที่ยอมรับว่ามีคุณภาพ เสมอ					
10. ข้าพเจ้าจะพอใจอย่างมาก ถ้าได้ใช้ความสามารถใน วิชาพุทธศาสนาของตนให้ เป็นประโยชน์ต่อคนอื่น					

	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
11. ข้าพเจ้ารู้สึกกลัวในการสอบ วิชาพุทธศาสนา					
12. เมื่อมีผู้มาพูดคุยเกี่ยวกับ พุทธศาสนากับข้าพเจ้า ข้าพเจ้ารู้สึกเฉย ๆ ไม่อยากแสดงความคิดเห็น					
13. ถ้ามีการอภิปรายปัญหาใน วิชาพุทธศาสนา ข้าพเจ้า คิดว่าจะเอาชนะคนอื่นได้					
14. ข้าพเจ้ารู้สึกยุ่งยากใจใน การเรียนวิชาพุทธศาสนา					
15. ถ้ามีการแข่งขันตอบปัญหา เกี่ยวกับวิชาพุทธศาสนา ข้าพเจ้าคิดว่าจะเอาชนะ คนอื่นได้					
16. ยิงนานไปก็ยิ่งรู้ว่าข้าพเจ้า ไม่เก่งในวิชาพุทธศาสนา					

	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
17. ข้าพเจ้ามีความรู้เกี่ยวกับ เรื่องต่าง ๆ ในวิชา พุทธศาสนาอีกมากมาย นอกเหนือจากที่เรียนใน ชั้นเรียน					
18. ถ้าจัดอันดับความรู้ความ สามารถในวิชาพุทธศาสนา แล้ว ข้าพเจ้าอยู่ในกลุ่ม คนเก่งคนหนึ่ง					
19. ข้าพเจ้าขาดความมั่นใจใน ตนเองเมื่อต้องออกไป รายงานหน้าชั้นในวิชา พุทธศาสนา					
20. เมื่อจัดให้ข้าพเจ้าเรียน วิชาพุทธศาสนากับคน เก่ง ๆ ข้าพเจ้ารู้สึกว่า มีคนเก่งกว่าข้าพเจ้า หลายคน					

การวัดพฤติกรรมทางคุณธรรม

วัดผู้เรียนในสถานการณ์ที่สร้างขึ้นโดยผู้วิจัย 3 สถานการณ์ คือ 1) ให้เล่นเกม "การต่อชิ้นส่วน" 2) ให้เล่นเกม "สำรวจดวงจันทร์" 3) ให้เล่นเกม "จะเลือกอย่างไรจึงจะได้คะแนนมากที่สุด"

สถานการณ์ที่ 1 (คะแนนเต็ม 6 คะแนน)

ให้ผู้เรียนเล่นเกม "การต่อชิ้นส่วน" โดยแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่ม ๆ แต่ละกลุ่มมีสมาชิก 5 คน

พฤติกรรมที่ต้องการวัด ได้แก่ การเคารพกติกา ความเอื้อเฟื้อ

ก. การเคารพกติกา

เกณฑ์ประเมินพฤติกรรม พิจารณาพฤติกรรมของกลุ่มว่าปฏิบัติตามกติกาหรือไม่ กติกาได้แก่

1. ห้ามพูด
2. ห้ามขอหรือแสดงอาการกิริยาหรือส่งสัญญาณใด ๆ ที่จะเป็นการขอชิ้นส่วนจากคนอื่น
3. ห้ามช่วยกันจัดชิ้นส่วน

การให้คะแนน

- 3 = ดี หมายถึง กลุ่มปฏิบัติตามกติกาได้ 3 ข้อ
- 2 = พอใช้ หมายถึง กลุ่มปฏิบัติตามกติกาได้เพียง 2 ข้อ
- 1 = ต้องปรับปรุง หมายถึง กลุ่มปฏิบัติตามกติกาได้เพียง 1 ข้อ

ข. ความเอื้อเฟื้อ

เกณฑ์ประเมินพฤติกรรม พิจารณาพฤติกรรมของนักเรียนในกลุ่มดังต่อไปนี้

1. สมาชิกไม่นั่งดูค้าย เมื่อต่อรูปภาพของตนเสร็จแล้ว
2. สมาชิกในกลุ่มมากกว่าร้อยละ 75 มีความไวต่อความต้องการและความรู้สึกของคนอื่น

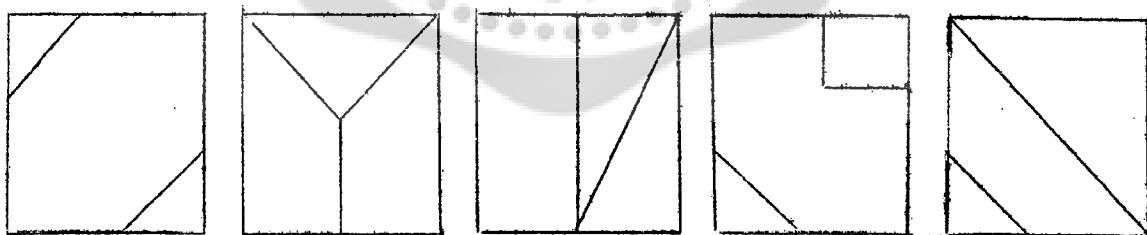
3. สมาชิกในกลุ่มมากกว่าร้อยละ 75 มีการส่งชิ้นส่วนให้แกกัน
4. สมาชิกในกลุ่มมากกว่าร้อยละ 75 รู้จักให้ควยเหตุผล คือดูความจำเป็น และกาลเทศะ มิใช่ให้เรื่อยเปื่อย
5. งานเสร็จภายในเวลาและถูกต้อง

การให้คะแนน

- 3 = ดี หมายถึง กลุ่มปฏิบัติได้ 4 - 5 ข้อ
- 2 = พอใช้ หมายถึง กลุ่มปฏิบัติได้ 3 ข้อ
- 1 = ควรปรับปรุง หมายถึง กลุ่มปฏิบัติได้เพียง 2 ข้อ

อุปกรณ์การเล่นเกม

1. กฎเกณฑ์หรือกติกาในการเล่น (เขียนในบัตรคำติดบนกระดานดำ เพื่อให้ผู้เล่นเกมรับทราบ)
2. รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส 5 รูปเท่ากันทุกรูป แบ่งตามลักษณะและขนาดดังนี้

เกม "การต่อชิ้นส่วน"

แบบสังเกตพฤติกรรม

โปรดพิจารณาว่ากลุ่มที่ท่านสังเกตมี หรือ ไม่มีพฤติกรรมต่อไปนี้ แล้วใส่เครื่องหมาย ✓
ลงในช่องทางขวามือให้ครบทุกข้อ

พฤติกรรม

1. สมาชิกในกลุ่มพูดคุยกันขณะเล่นเกมการต่อชิ้นส่วน
2. สมาชิกขอหรือแสดงอาการกิริยาหรือส่งสัญญาณใด ๆ เพื่อขอชิ้นส่วนกัน
3. สมาชิกช่วยกันจัดชิ้นส่วน
4. สมาชิกบางคนนั่งดูกาย เมื่อต่อรูปของตนเสร็จแล้ว
5. สมาชิกส่วนใหญ่ (คือ 3 คน หรือมากกว่า) มีความไวต่อความต้องการและความรู้สึกของคนอื่น
6. สมาชิกส่วนใหญ่ (คือ 3 คน หรือมากกว่า) มีการส่งชิ้นส่วนให้แกกัน
7. สมาชิกส่วนใหญ่ (คือ 3 คน หรือมากกว่า) รู้จักให้เหตุผลคือดูความจำเป็นและกาลเทศะ มิใช่ให้เรื่อยเปื่อย
8. งานเสร็จภายในเวลาและถูกต้อง

มี	ไม่มี

กลุ่มนี้ต่อชิ้นส่วนเสร็จ ใช้เวลา.....นาที

ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้สังเกต (ถ้ามี).....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้สังเกตพฤติกรรม

กลุ่มที่.....ห้องเรียนเลขที่.....

สถานการณ์ที่ 2 (คะแนนเต็ม 9 คะแนน)

ให้ผู้เรียนปฏิบัติงานกลุ่มร่วมกันในการเล่น เกม "สำรวจดวงจันทร์"

พฤติกรรมที่ต้องการวัด ได้แก่ พฤติกรรมการทำงานกลุ่ม ซึ่งมีพฤติกรรมย่อย 3 พฤติกรรม คือ การรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่ม ความสามารถในการตัดสินใจโดยใช้ความเห็นร่วมกันและประสิทธิภาพการทำงานกลุ่ม

ก. การรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่ม

เกณฑ์ประเมินพฤติกรรม

1. นักเรียนไม่พูดแข่งหรือแย้งพูดในขณะที่สมาชิกอื่นภายในกลุ่มกำลังพูดแสดงความคิดเห็น
2. นักเรียนไม่แสดงอารมณ์หรือกิริยาที่ไม่เหมาะสมในขณะที่สมาชิกอื่นภายในกลุ่มกำลังพูดแสดงความคิดเห็น
3. นักเรียนไม่พูดแสดงความคิดเห็นเป็นส่วนใหญ่เพียงคนเดียว
4. นักเรียนยอมปฏิบัติตามความคิดเห็นที่ถูกต้องของกลุ่ม

การให้คะแนน

- 3 = ดี หมายถึง นักเรียนปฏิบัติได้ทั้ง 4 ข้อ
 2 = พอใช้ หมายถึง นักเรียนปฏิบัติได้ 3 ข้อ
 1 = ควรปรับปรุง หมายถึง นักเรียนปฏิบัติได้เพียง 2 ข้อ

ข. ความสามารถในการตัดสินใจโดยใช้ความเห็นร่วมกัน

เกณฑ์ประเมินพฤติกรรม

1. ไม่โต้เถียงกันเพื่อยืนยันความเห็นของแต่ละคน แต่ใช้เหตุผลเป็นพื้นฐานสำหรับการยอมรับกัน
2. ไม่มีการแก้ปัญหาโดยการลงมติด้วยคะแนนเสียงข้างมาก หรือโดยการจับฉลากหรือโดยการเสี่ยงทาย หรือในลักษณะคล้ายคลึงกัน

3. ไม่มีการเปลี่ยนใจ เพียงเพื่อ จัดข้อขัดแย้งและเพื่อให้ตกลงกันได้เสร็จไป โดยมีได้มีเหตุผลสนับสนุน

4. ในการตัดสินใจของกลุ่ม มีการสำรวจเหตุผลที่นำไปสู่การตัดสินใจในเรื่องนั้น ๆ ว่าแต่ละคนมีเหตุผลสนับสนุนในการตัดสินใจของตนเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน หรือ สอดคล้องต่อกันหรือไม่

การให้คะแนน

3 = ดี หมายถึง นักเรียนปฏิบัติได้ทั้ง 4 ข้อ

2 = พอใช้ หมายถึง นักเรียนปฏิบัติได้ 3 ข้อ

1 = ควรปรับปรุง หมายถึง นักเรียนปฏิบัติได้ 2 ข้อ

ค. ประสิทธิภาพการทำงานกลุ่ม

เกณฑ์ประเมินพฤติกรรม

การให้คะแนนดูจากผลต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของแต่ละคนในกลุ่มกับคะแนนของกลุ่ม อัตราเปรียบเทียบใช้ดังนี้

0 - 5	ดีมาก	ให้ 5 คะแนน
6 - 10	ดี	ให้ 4 คะแนน
11 - 15	ปานกลาง	ให้ 3 คะแนน
16 - 20	ควรปรับปรุง	ให้ 2 คะแนน
มากกว่า 20	ควรปรับปรุงอย่างยิ่ง	ให้ 1 คะแนน

อุปกรณ์การเล่น sheet เกม "สำรวจดวงจันทร์" ซึ่งแจกให้แก่ผู้เรียนทุกคนดังต่อไปนี้

ชื่อ กลุ่มที่

เกมสำรวจดวงจันทร์

ท่านเป็นนักบินอวกาศผู้หนึ่งซึ่ง เดินทางไปสำรวจผิวดวงจันทร์ ได้แยกยานลงดวงจันทร์ ออกจากยานลำแม่ โดยมีกำหนดนัดพบกัน ณ จุดนัดพบแห่งหนึ่งทางคานส์ว่างบนพื้นผิวดวงจันทร์ แต่ปรากฏว่ายานลงดวงจันทร์ของท่านเกิดขัดข้อง ท่านจึงต้องบังคับยานลงห่างจากจุดนัดพบ ประมาณ 200 ไมล์ ในการลงครั้งนี้ เครื่องกลไกหลายอย่างในตัวยานได้รับความเสียหาย จนกระทั่งใช้การไม่ได้ ความปลอดภัยในชีวิตของท่านจึงขึ้นอยู่กับการเดินทางบนผิวดวงจันทร์ เป็นระยะทาง 200 ไมล์ เพื่อไปพบยานลำแม่ ณ จุดนัดพบ

มีสิ่งของ 15 รายการ (ดูในตาราง) ซึ่งเหลืออยู่ในยานโดยไม่ได้รับความเสียหาย ภารกิจของท่าน คือการจัดลำดับความสำคัญของรายการสิ่งเหล่านี้ เพื่อประโยชน์ในการนำ ติดตัวเดินทางไปพบยานลำแม่ รายการที่สำคัญหรือจำเป็นที่สุดให้ใช้หมายเลข 1 และเรียงลำดับ ไปจนถึงหมายเลข 15 ซึ่งมีความสำคัญหรือจำเป็นน้อยที่สุด

รายการ	(1) ผล แตกต่าง	(2) ลำดับ ที่ทาน เลือก	(3) ลำดับที่ ถูกตอง	(4) ลำดับ ที่กลุ่ม เลือก	(5) ผล แตกต่าง
ไม้ขีดไฟ					
อาหารสังเคราะห์					
เชือกไนลอน					
ร่มชูชีพ					
เครื่องทำความร้อนชนิดหิวได้					
ปืนพกขนาด .45 จำนวน 2 กระบอก					
นมผงหนึ่งลัง					
แผนที่ควงการ					
แพชวยชีวิต					
เข็มทิศแม่เหล็ก					
ถังออกซิเจนขนาด 200 ปอนด์ 2 ถัง					
น้ำสะอาด 2 แกลลอน					
พลูสัญญาณ					
กระเป๋ารรจยาและเครื่องปฐมพยาบาล					
เครื่องรับส่งวิทยุใช้พลังงานจากดวงอาทิตย์					
ผลรวม					

การตัดสินใจโดยใช้ความเห็นร่วมกัน

เมื่อท่านได้ตัดสินใจด้วยตนเอง (ตามแบบ 1) แล้ว ให้ดำเนินการประชุมกลุ่ม พิจารณาคัดสินใจโดยใช้ความเห็นร่วมกันว่า สิ่งของรายการใดควรจัดอยู่ในลำดับความสำคัญ ที่เท่าใด การมีความเห็นร่วมกันเป็นสิ่งที่กระทำโดยยาก และการจัดลำดับความสำคัญของ รายการสิ่งของต่าง ๆ มักจะไม่ได้รับความเห็นร่วมกันอย่างสมบูรณ์ แต่อย่างไรก็ตาม ขอให้ ท่านพยายามตกลงร่วมกันโดยยึดถือ เหตุผลและระดับความพอใจ และ ความพอใจ ตาม ขอบวินิจฉัยร่วมกันนั้น ๆ

ขอแนะนำในการตัดสินใจโดยใช้ความเห็นร่วมกัน มีดังนี้

1. ขอให้หลีกเลี่ยงการโต้เถียง โดยยืนยันความเห็นของแต่ละบุคคลเป็นเรื่อง วินิจฉัย พยายามให้อยู่บนรากฐานของความมีเหตุผลและพิจารณาถึงปฏิกริยาของสมาชิกในกลุ่ม
2. ขอให้หลีกเลี่ยง "การแพะ - ชนะ" พยายามขจัดการอภิปรายที่ก่อให้เกิด ฝ่ายแพและฝ่ายชนะ แต่พยายามหาทางออกที่ทั้งสองฝ่ายยอมรับ
3. ขอย้ำให้มีการเปลี่ยนใจ เพียงเพื่อ จัดข้อขัดแย้งและเพื่อให้ตกลงกันเสร็จไป โดยมีได้มีเหตุผลสนับสนุนหรือไม่ตรงกับเป้าหมายที่เราต้องการ
4. ขอให้หลีกเลี่ยงการแก้ปัญหาโดยการลงมติด้วยคะแนนเสียงข้างมากหรือโดยการ จับสลากหรือโดยการเสี่ยงทาย หรือในลักษณะคล้ายคลึงกัน
5. พยายามเข้าใจว่า ความเห็นที่แตกต่างกันนั้นเป็นเรื่องธรรมดาและมีคุณค่า มากกว่าจะเป็นอุปสรรคในการตัดสินใจ โดยปกติแล้วการเสนอข้อคิดเห็นมาก ๆ ย่อมทำให้เกิดข้อขัดแย้งมากด้วย แต่การที่มีข้อคิดเห็นมาก ๆ ทำให้เราได้อะไรที่แท้จริง หรือมีทางเลือก ในการวินิจฉัย

6. ในการตัดสินใจโดยใช้ความเห็นร่วมกัน ควรจะตั้งเป็นข้อสงสัยขึ้นไว้ก่อน เราควรจะได้สำรวจเหตุผลที่นำไปสู่การตัดสินใจในเรื่องนั้น ๆ ว่าแต่ละคนมีเหตุผลสนับสนุน ในการตัดสินใจของตนเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน หรือสอดคล้องต่อกันหรือไม่

ในการกรอกแบบรวมผลของกลุ่ม (แบบที่ 2) ให้กรอกลำดับที่แต่ละบุคคลตัดสินใจ เสียก่อน เมื่อมีความเห็นร่วมกันแล้วจึงกรอกลำดับที่กลุ่มได้ตัดสินใจ สำหรับของ "ลำดับที่ ถูกต้อง" และ "ผลแตกต่าง"

สถานการณ์ที่ 3 (คะแนนเต็ม 10 คะแนน)

ให้เขียนเล่นเกม "จะเลือกอย่างไรจึงจะได้คะแนนมากที่สุด"

พฤติกรรมที่ต้องการวัด ได้แก่ การรักษาคำพูด ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ

ก. การรักษาคำพูด

เกณฑ์ประเมินพฤติกรรม พิจารณาจากการเล่นเกมในรอบที่ 5, 8 และ 10

การให้คะแนน

กลุ่มที่รักษาคำพูดที่ให้ไว้กับกลุ่มอื่น ให้ 1 คะแนน

กลุ่มที่ไม่รักษาคำพูดที่ให้ไว้กับกลุ่มอื่น ให้ 0 คะแนน

ข. ความซื่อสัตย์และความเสียสละ

เกณฑ์ประเมินพฤติกรรม พิจารณาจากการเล่นเกมในรอบที่ 1, 2, 3, 4, 6, 7 และ 9

การให้คะแนน

ถ้ากลุ่มใดเลือก ก ให้ 0 คะแนน เพราะแสดงว่า ไม่ซื่อสัตย์ ไม่เสียสละ

ถ้ากลุ่มใดเลือก ข ให้ 1 คะแนน เพราะแสดงว่า ซื่อสัตย์ เสียสละ

อุปกรณ์การเล่นเกม sheet เกม "จะเลือกอย่างไรจึงจะได้คะแนนมากที่สุด" ซึ่งแจกให้แก่
ผู้เรียนทุกคนดังต่อไปนี้

ชื่อ สกุล กลุ่มที่

เกม จะเลือกอย่างไรจึงจะได้คะแนนมากที่สุด

คำแนะนำและข้อปฏิบัติ

1. แบ่งผู้เล่นเป็น 4 กลุ่ม
2. การเล่นเกมจะมีทั้งหมด 10 รอบ ในแต่ละรอบกลุ่มของท่านจะต้องตกลงใจว่าจะเลือก "ก" หรือ "ข"
3. ผลจากการเล่นในแต่ละรอบขึ้นอยู่กับลักษณะการเลือกของทุกกลุ่มรวมกัน ดังนี้

การเลือก (ถ้า)

ผล

ทุกกลุ่มเลือก "ก"	เสีย	กลุ่มละ	100	คะแนน
3 กลุ่มเลือก "ก"	ได้	กลุ่มละ	100	คะแนน
1 กลุ่มเลือก "ข"	เสีย		300	คะแนน
2 กลุ่มเลือก "ก"	ได้	กลุ่มละ	200	คะแนน
2 กลุ่มเลือก "ข"	เสีย	กลุ่มละ	200	คะแนน
1 กลุ่มเลือก "ก"	ได้		300	คะแนน
3 กลุ่มเลือก "ข"	เสีย	กลุ่มละ	100	คะแนน
ทุกกลุ่มเลือก "ข"	ได้	กลุ่มละ	100	คะแนน

4. ก่อนที่แต่ละกลุ่มจะตกลงใจเลือก จะต้องทำการปรึกษากันระหว่างสมาชิกที่อยู่ในกลุ่มเดียวกัน และเมื่อจะเริ่มรอบที่ 5, 8 และ 10 ท่านจะต้องปรึกษากับเพื่อนร่วมกลุ่มเดียวกันและกลุ่มอื่น ๆ ด้วย ก่อนที่จะตกลงใจเลือก

รอบที่	ปรึกษากับ	เวลาที่ให้	การเลือก (ใส่ วงกลม)	ลักษณะ การเลือก ของกลุ่ม (ทุกทีม)	ผล ได้/เสีย (คะแนน)	ผลรวม สุทธิ (คะแนน)
1	เพื่อนร่วมทีม	2 นาที	ก ข	ก...ข...		
2	เพื่อนร่วมทีม	1 นาที	ก ข	ก...ข...		
3	เพื่อนร่วมทีม	1 นาที	ก ข	ก...ข...		
4	เพื่อนร่วมทีม	1 นาที	ก ข	ก...ข...		
5	ทีมอื่น ๆ เพื่อนร่วมทีม	3 นาที 1 นาที	ก ข	ก...ข...		*รอบพิเศษ ผลได้คุณควาย 3 (3 เทา)
6	เพื่อนร่วมทีม	1 นาที	ก ข	ก...ข...		
7	เพื่อนร่วมทีม	1 นาที	ก ข	ก...ข...		
8	ทีมอื่น ๆ เพื่อนร่วมทีม	3 นาที 1 นาที	ก ข	ก...ข...		*รอบพิเศษ ผลได้คุณควาย 5 (5 เทา)
9	เพื่อนร่วมทีม	1 นาที	ก ข	ก...ข...		
10	ทีมอื่น ๆ เพื่อนร่วมทีม	3 นาที 1 นาที	ก ข	ก...ข...		*รอบพิเศษ ผลได้คุณควาย 10 (10 เทา)
		20 นาที				

แบบสังเกตพฤติกรรม

สำหรับผู้สังเกตประจำกลุ่ม

เกม "จะเลือกอย่างไรจึงจะได้คะแนนมากที่สุด"

จากการสังเกตพฤติกรรม ท่านพบว่านักเรียนในกลุ่มที่ท่านสังเกตได้ปรึกษากับเพื่อนร่วมทีม โดยให้เหตุผลในแง่คุณธรรม เพื่อนำไปสู่การเลือกหรือข้อสรุป มากน้อยเพียงใด

☐

มาก

☐

ปานกลาง

☐

น้อย

ตัวคุณธรรม จริยธรรมที่ยกขึ้นมากล่าวอ้างกัน มีอะไรบ้าง (โปรดระบุโดยละเอียด)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ ผู้สังเกตพฤติกรรม
กลุ่มที่ ห้องเรียนเลขที่

หมายเหตุ

มาก	หมายถึง	จำนวนคนที่แสดงพฤติกรรมร้อยละ 80 ขึ้นไป
ปานกลาง	หมายถึง	จำนวนคนที่แสดงพฤติกรรมร้อยละ 50 - 79
น้อย	หมายถึง	จำนวนคนที่แสดงพฤติกรรมร้อยละ 49 ลงมา

แบบสังเกตพฤติกรรม

สำหรับการรกรกลาง เกม "จะเลือกอย่างไรจึงจะไ้คะแนนมากที่สุด"

รอบที่ 5 ผลการปรึกษากับทีมอื่น ๆ

กลุ่ม 1 บอกกับทีมอื่น ๆ ว่าจะเลือก ...

กลุ่ม 3 บอกกับทีมอื่น ๆ ว่าจะเลือก ...

กลุ่ม 2 บอกกับทีมอื่น ๆ ว่าจะเลือก ...

กลุ่ม 4 บอกกับทีมอื่น ๆ ว่าจะเลือก ...

รอบที่ 8 ผลการปรึกษากับทีมอื่น ๆ

กลุ่ม 1 บอกกับทีมอื่น ๆ ว่าจะเลือก ...

กลุ่ม 3 บอกกับทีมอื่น ๆ ว่าจะเลือก ...

กลุ่ม 2 บอกกับทีมอื่น ๆ ว่าจะเลือก ...

กลุ่ม 4 บอกกับทีมอื่น ๆ ว่าจะเลือก ...

รอบที่ 10 ผลการปรึกษากับทีมอื่น ๆ

กลุ่ม 1 บอกกับทีมอื่น ๆ ว่าจะเลือก ...

กลุ่ม 3 บอกกับทีมอื่น ๆ ว่าจะเลือก ...

กลุ่ม 2 บอกกับทีมอื่น ๆ ว่าจะเลือก ...

กลุ่ม 4 บอกกับทีมอื่น ๆ ว่าจะเลือก ...

จากการสังเกตพฤติกรรมการปรึกษากันในรอบที่ 5, 8 และ 10 ท่านมีความเห็นว่านักเรียน
ไ้ให้เหตุผลในแง่คุณธรรม เพื่อนำไปสู่การเลือกหรือข้อสรุป มากน้อยเพียงใด

☐ มาก

☐ ปานกลาง

☐ น้อย

ตัวคุณธรรม จริยธรรมที่ยกขึ้นมากล่าวอ้างกัน มีอะไรบ้าง (โปรดระบุ)

.....
.....

ลงชื่อ ผู้ทำหน้าที่กรกลาง
ห้องเรียนเลขที่

หมายเหตุ

มาก	หมายถึง	จำนวนคนที่แสดงพฤติกรรมร้อยละ 80 ขึ้นไป
ปานกลาง	หมายถึง	จำนวนคนที่แสดงพฤติกรรมร้อยละ 50 - 79
น้อย	หมายถึง	จำนวนคนที่แสดงพฤติกรรมร้อยละ 49 ลงมา

ภาคผนวก ง.

ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองเรื่อง "กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ"

คำแนะนำการเรียน

1. ชุดการเรียนด้วยตนเอง เรื่อง กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ มี 2 หน่วย
คือ หน่วยที่ 1 ความหมาย หลักการพื้นฐาน และขั้นตอนดำเนินงาน
ของกิจกรรมสร้างคุณภาพ
หน่วยที่ 2 เทคนิคที่ใช้ในการทำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ
2. ศึกษาแนวคิดของชุดการเรียนก่อนเริ่มเรียนหน่วยที่ 1
3. ก่อนศึกษาแต่ละหน่วย โปรดอ่านหัวเรื่อง สารสังเขป และจุดประสงค์
ของหน่วยนั้น ๆ
4. เมื่อศึกษาแต่ละหน่วยเรียบร้อยแล้ว ให้ทำแบบทดสอบตอนท้ายด้วย

แนวคิดของชุดการเรียนรู้

ปัจจุบันนี้ได้มีแนวความคิดที่จะนำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ (Quality Control circle) มาประยุกต์ใช้ในระบบการศึกษามากขึ้น ในการเรียนนั้น นักเรียนสามารถนำเทคนิคและขั้นตอนดำเนินงานของกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ มาใช้ปรับปรุงคุณภาพและแก้ไขปัญหาการเรียนได้ นักเรียนจึงควรจะได้ทราบ และเข้าใจเกี่ยวกับกลุ่มสร้างคุณภาพ เพื่อที่จะสามารถนำมาปรับใช้ในการเรียน ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1

เรื่อง ความหมาย หลักการพื้นฐาน และขั้นตอนดำเนินงานของกลุ่มสร้างคุณภาพ

โปรดศึกษาหัวเรื่อง สารสังเขป และจุดประสงค์ของหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 แล้วจึง
ศึกษารายละเอียดต่อไป

หัวเรื่อง

1. ความหมายของกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ
2. หลักการพื้นฐานของกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ
3. ขั้นตอนดำเนินงานของกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ

สารสังเขป

1. กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ หมายถึง กลุ่มคนขนาดเล็ก ๆ ในสถานที่ทำงานเดียวกัน รวมตัวกันอย่างอิสระ เพื่อทำกิจกรรมในด้านปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาตนเองและพัฒนาซึ่งกันและกัน ซึ่งจะส่งผลไปยังการปรับปรุงคุณภาพของหน่วยงาน แต่ละกลุ่มมีจำนวนสมาชิก 3 - 10 คน สมาชิกของกลุ่มเลือกตั้งหัวหน้ากลุ่มและเลขานุการกลุ่มกันเองตามแบบประชาธิปไตย เพื่อเป็นผู้นำและผู้ประสานงานในการทำกิจกรรมของกลุ่ม
2. หลักการพื้นฐานของกลุ่มสร้างคุณภาพ คือ เพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการปรับปรุงและพัฒนาหน่วยงานของตน เคารพในความเป็นมนุษย์ด้วยกัน เปิดเผยความสามารถของมนุษย์ และดึงเอาความสามารถที่ไม่มีที่สิ้นสุดออกมาใช้
3. ขั้นตอนดำเนินงานของกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ คือ ใช้วงจรเดมิง (Deming Cycle) หรือเรียกย่อ ๆ ว่า PDCA ได้แก่ วางแผนแก้ปัญหา (Plan) ดำเนินการแก้ปัญหาตามแผนที่วางไว้ (Do) ตรวจสอบและเปรียบเทียบผล (Check) และวางมาตรฐานและปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น (Action)

จุดประสงค์ เมื่อศึกษาหน่วยการเรียนรู้จบแล้ว ผู้เรียนควรจะสามารถ

1. บอกความหมายของกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพได้
2. อธิบายหลักการพื้นฐานของกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพได้
3. ระบุนั่นขั้นตอนดำเนินงานของกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพได้

บทเรียนเรื่อง

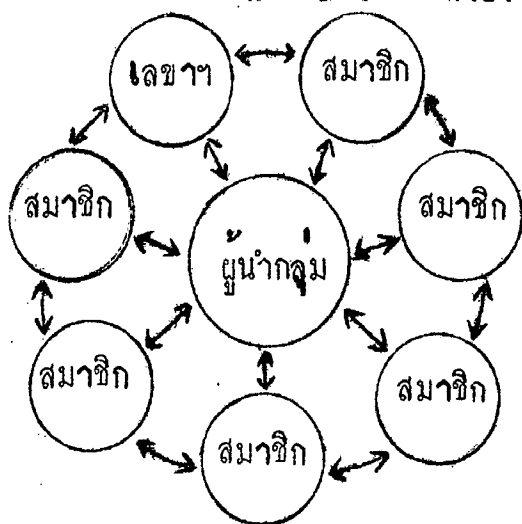
ความหมาย หลักการพื้นฐาน และขั้นตอนดำเนินงานของกลุ่มสร้างคุณภาพ

กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ (Quality Control Circle or Quality Circle) เรียกย่อ ๆ ว่า Q.C.C. หรือ Q.C. เป็นกระบวนการแก้ปัญหาด้วยกลุ่ม โดยอาศัยหลักของวงจรเคมิง (Plan-Do-Check-Action) รวมทั้งใช้เทคนิคในการแก้ปัญหา ดังภาพข้างล่าง

Q.C. คืออะไร

กระบวนการแก้ปัญหา
ด้วยกลุ่มโดยอาศัย
(P-D-C-A) + เทคนิค
ต่าง ๆ

"กลุ่ม" หมายถึงกลุ่มคนขนาดเล็ก ๆ (3 - 10 คน) ในสถานที่ทำงานเดียวกัน รวมตัวกันอย่างอิสระ เพื่อทำกิจกรรมในการแก้ปัญหาหรือปรับปรุงงานของตน ซึ่งจะส่งผลไปยังคุณภาพขององค์กรหรือหน่วยงาน ทั้งนี้โดยไม่มีการบังคับ และกิจกรรมที่ทำนั้นจะต้องสอดคล้องหรือไม่ขัดกับนโยบายของหน่วยงาน

ตามปกติแล้ว กลุ่ม Q.C.
จะประกอบไปด้วย

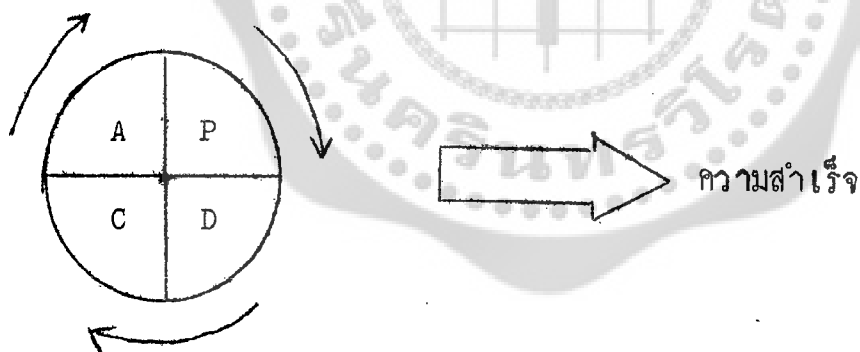
1. หัวหน้ากลุ่ม
2. เลขานุการกลุ่ม
3. สมาชิกกลุ่ม

หลักการพื้นฐานของกิจกรรม Q.C.

- เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงและพัฒนาหน่วยงาน
- เพื่อสร้างสถานที่ทำงานให้น่าอยู่ โดยเคารพในความเป็นมนุษย์
- เพื่อแสดงออกในความสามารถของมนุษย์ ซึ่งมีอยู่อย่างไม่มีขีดจำกัด และดึงออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์

ขั้นตอนดำเนินงานของกลุ่ม Q.C.

กลุ่ม Q.C. ใช้วิธีดำเนินงานตามขั้นตอนที่เรียกว่า วงจรเดมिंग (Deming Cycle) ตามชื่อผู้เชี่ยวชาญ Dr. W.E. Deming ดังแสดงในภาพ

ขั้นตอนทั้ง 4 ของวงจรเดมिंग เรียกว่า PDCA ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีความหมายและกิจกรรมที่ใช้เรียงตามลำดับ ดังนี้

1. P = Plan หมายถึง การวางแผนแก้ปัญหา ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมย่อย ๆ ดังนี้

- 1.1 การระบุปัญหา
- 1.2 การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา
- 1.3 การจัดอันดับความสำคัญสาเหตุของปัญหา

1.4 การกำหนดเป้าหมายการแก้ปัญหา

1.5 การวางแผนแก้ปัญหา

2. D = Do หมายถึง การดำเนินการแก้ปัญหาตามแผนที่วางไว้

3. C = Check หมายถึง การตรวจสอบดูว่า หลังจากแก้ปัญหาแล้ว
สภาพของปัญหานั้นใกล้เคียงจนถึง เป้าหมายที่ทางกลุ่มได้ตั้งไว้หรือไม่

4. A = Action หมายถึง ในกรณีหลังที่ตรวจสอบผลแล้วปรากฏว่า
ไม่ได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ก็จะต้องมีการแก้ไขแผนใหม่ แล้วลงมือแก้ไขปัญหาคตามแผนใหม่
เสร็จแล้วตรวจสอบผลอีก ถ้ายังไม่ได้ตามเป้าหมายก็ต้องกลับไปวางแผนอีก ถ้าในกรณี
ที่ตรวจสอบผลแล้วได้ผลตามเป้าหมาย จะต้องมีการสรุปรายงานผล และตั้ง เป็นมาตรฐาน
การทำงานต่อไป

แบบทดสอบ

1. เขียนเครื่องหมาย ✓ ลงหน้าข้อความที่เป็นความหมายที่ถูกต้องของกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ

1.1 สมาชิกประชุมกันเป็นประจำ

1.2 สมาชิกทำกิจกรรมด้วยความสมัครใจและร่วมมือกันอย่างต่อเนื่อง

1.3 เพื่อพัฒนาตนเอง เท่านั้น ไม่ส่งผลไปยังการปรับปรุงคุณภาพของหน่วยงาน

1.4 เพื่อเพิ่มพูนขีดความสามารถในส่วนบุคคลให้มากยิ่งขึ้น

1.5 กิจกรรมที่ทำไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงาน

1.6 เป็นการทำงานแบบต่างคนต่างทำ

1.7 หัวหน้ากลุ่มต้องมีบทบาทและพหุมากกว่าคนอื่น ๆ ในกลุ่ม

1.8 เป็นการร่วมกันทำกิจกรรมในการแก้ไขปัญหา ลดปัญหา ป้องกันปัญหา หรือปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง

2. จงอธิบายหลักการพื้นฐานของกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ

.....

.....

.....

3. จงระบุขั้นตอนดำเนินงานของกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ และอธิบายแต่ละขั้นตอนพอสังเขป

.....

.....

.....

.....

.....

.....

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2

เรื่อง เทคนิคที่ใช้ในการทำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ

ไปรคศึกษาหัวเรื่อง สารสังเขป และจุดประสงค์ของหน่วยการเรียนรู้ที่ 2
แล้วจึงศึกษารายละเอียดต่อไป

หัวเรื่อง

1. ความหมายของเทคนิคต่าง ๆ ที่ใช้ในกิจกรรม
กลุ่มสร้างคุณภาพ
2. หลักหรือวิธีการใช้เทคนิคต่าง ๆ
3. ประโยชน์ของเทคนิคต่าง ๆ ที่ใช้ในกิจกรรม
กลุ่มสร้างคุณภาพ

สารสังเขป

ในการทำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ ผู้ปฏิบัติกิจกรรมจำเป็นต้องใช้เครื่องมือหรือเทคนิคต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ เทคนิคทางสถิติ กราฟ แผนภูมิพาเรโต แผนภูมิแกงปลา เทคนิคการระดมสมอง เทคนิคการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา ผู้ทำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ ควรจะได้ทราบความหมาย หลักหรือวิธีการใช้เทคนิคต่าง ๆ ดังกล่าว ตลอดจนประโยชน์ของเทคนิคแต่ละชนิด เพื่อจะได้สามารถนำมาใช้ได้เหมาะสม และเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

จุดประสงค์ เมื่อศึกษาหน่วยการเรียนรู้นี้จบแล้ว ผู้เรียนควรจะสามารถ

1. บอกความหมาย หลักการใช้ และประโยชน์ของเทคนิคต่าง ๆ
ที่ใช้ในกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพได้
2. ใช้เทคนิคดังกล่าวได้ เช่นสามารถหาค่าเฉลี่ย คำนวณ
ทำแผนภูมิแกงปลา แผนภูมิพาเรโต ฯลฯ

บทเรียนเรื่อง

เทคนิคที่ใช้ในการทำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ

เทคนิคสำคัญ ๆ ที่ใช้เป็นเครื่องมือสำหรับดำเนินกิจกรรมสร้างคุณภาพเพื่อแก้ปัญหา มีดังต่อไปนี้

1. เทคนิคทางสถิติ หลักสถิติเบื้องต้นที่จำเป็น คือ

1.1 การหาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเฉลี่ยเป็นตัวเลขตัวหนึ่งที่ใช้แทนข้อมูลชุดหนึ่ง คำนวณได้จากสูตร

$$\text{ค่าเฉลี่ย} = \frac{\text{ผลบวกของข้อมูลทั้งหมด}}{\text{จำนวนข้อมูลทั้งหมด}}$$

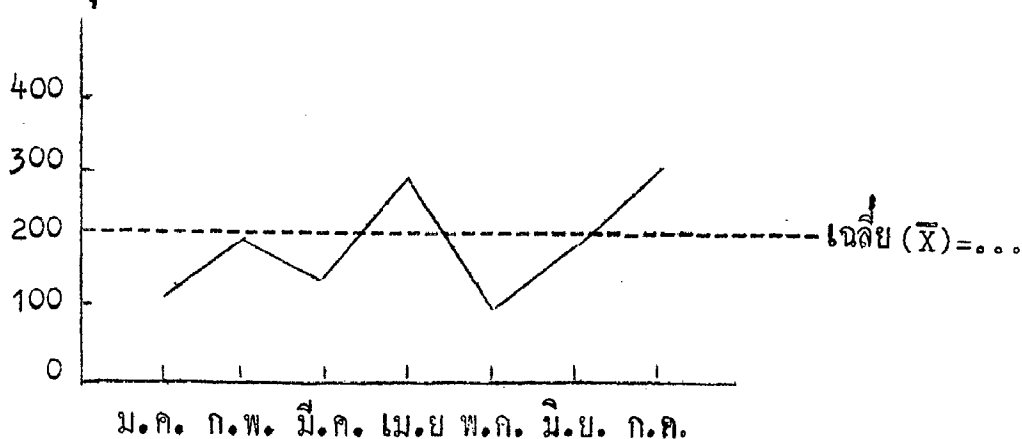
1.2 การหาเปอร์เซ็นต์ (ร้อยละ) การหาเปอร์เซ็นต์ของอะไร ก็หมายถึง เทียบกับ 100 หรือ พูดง่าย ๆ ว่าเอา 100 เป็นหลัก วิธีคำนวณที่ง่ายที่สุดคือใช้หลัก บัญญัติไตรยางค์

2. กราฟ (Graphs) เป็นการเขียนรูปหรือเส้นแทนข้อมูลเพื่อให้เห็นความแตกต่างของข้อมูลได้ง่ายและทำให้เข้าใจง่าย กราฟมีอยู่หลายชนิด แต่ที่นิยมใช้กันมากมีอยู่ 2 ชนิด คือ

2.1 กราฟเส้น (Line Graphs) ใช้เขียนแสดงข้อมูลต่อเนื่องกัน เช่น เวลา เพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของข้อมูลในช่วงเวลาต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน

ตัวอย่าง (กราฟเส้นแสดงจำนวนสินค้าที่ไม่ได้คุณภาพในรอบ 7 เดือน)

จำนวน
สินค้าไม่ได้คุณภาพ (ชิ้น)

ประโยชน์ เพื่อใช้เสนอข้อมูลที่ต่อเนื่อง เช่น เวลา วันที่ เดือน และปี ทำให้เข้าใจง่ายและสะดวกในการเปรียบเทียบ

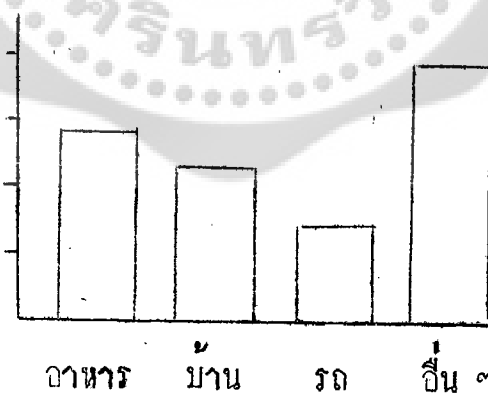
วิธีทำ

1. เขียนเส้นแนวกิ่ง เป็นค่าข้อมูล (อย่าลืมหน่วย)
2. เขียนเส้นแนวนอน เป็นค่าข้อมูลต่อเนื่อง เช่น เวลา
3. กำหนด (พลอต) จุดตามข้อมูลที่ต้องการทำกราฟ
4. โยงจุดต่าง ๆ ด้วยเส้นตรง
5. หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เมื่อต้องการจะหาค่าเฉลี่ย
6. เขียนชื่อและรายละเอียดของกราฟไว้อย่างบนหรือล่างของรูปภาพ

2.2 กราฟแท่ง (Bar Graphs) เป็นกราฟที่ใช้ความสูงแทนขนาดของข้อมูล มักใช้กับข้อมูลที่แยกออกจากกัน

ตัวอย่าง (กราฟแท่งแสดงค่าใช้จ่ายต่าง ๆ)

ค่าใช้จ่าย (บาท)

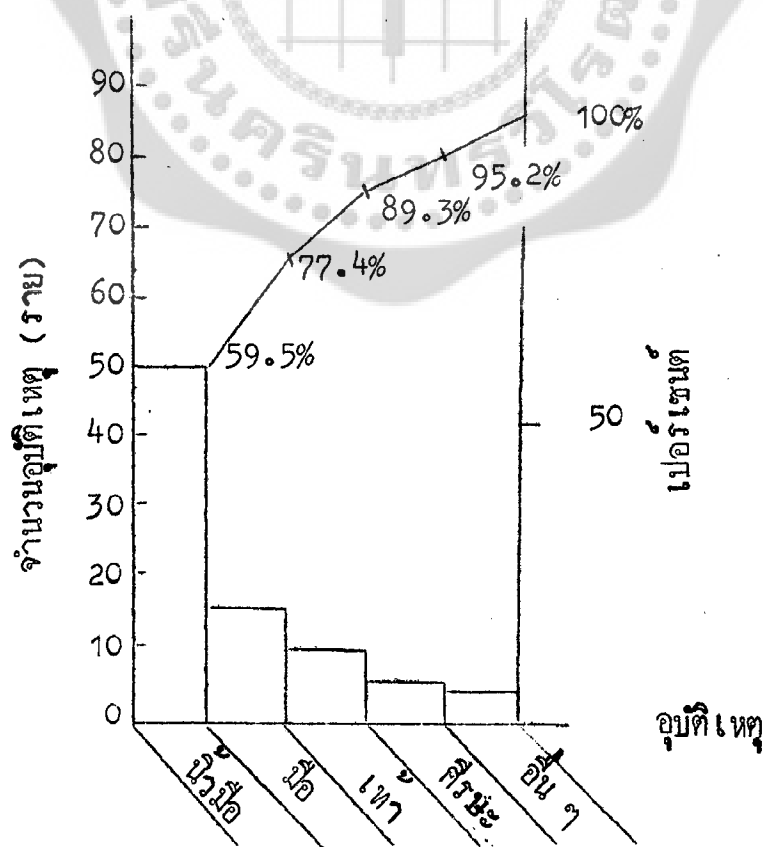
ประโยชน์ เพื่อใช้เสนอข้อมูลทำให้เข้าใจง่ายและรวดเร็ว

3. แผนภูมิพาเรโต (Pareto Diagram)

"แผนภูมิพาเรโต" เป็นกราฟแท่งที่เรียงลำดับขนาดของข้อมูล เพื่อใช้เปรียบเทียบดูว่าหัวข้อของข้อมูลแต่ละชุดมีความสำคัญมากน้อยต่างกันอย่างไร เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาเลือกหัวข้อเรื่องที่สำคัญมาแก้ไขก่อนหลังตามลำดับ

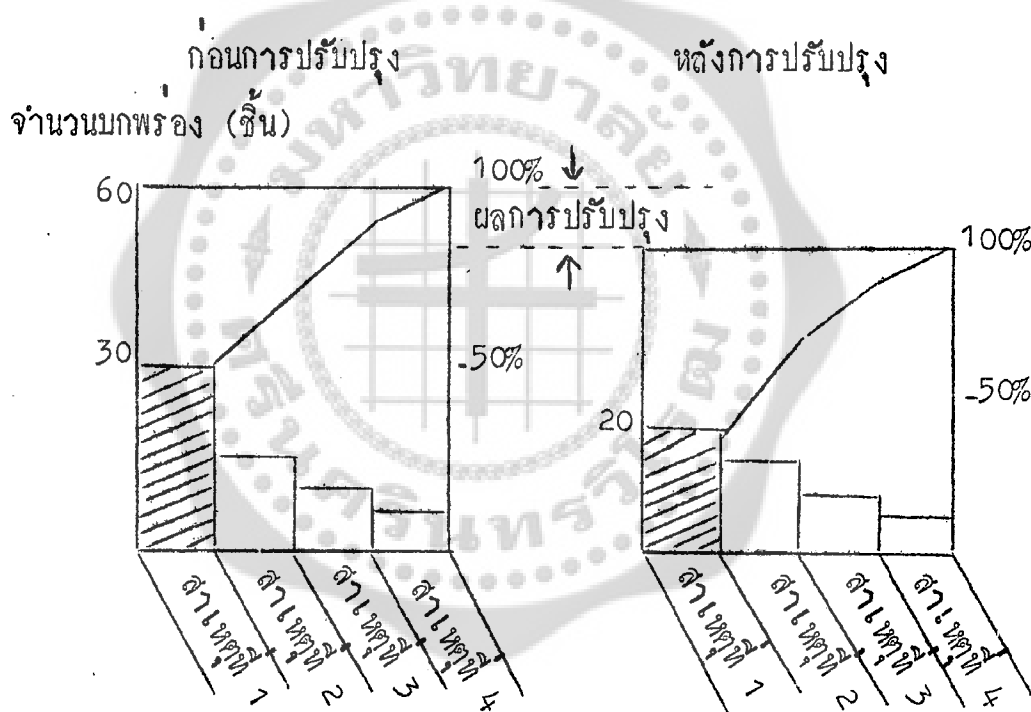
ตัวอย่าง (แผนภูมิพาเรโตแสดงอุบัติเหตุ)

อุบัติเหตุ	จำนวน (ราย)	จำนวน สะสม	เปอร์เซ็นต์	เปอร์เซ็นต์ สะสม
1. นิ้วมือ	50	50	59.5	59.5
2. มือ	15	65	17.9	77.4
3. เท้า	10	75	11.9	89.3
4. ศีรษะ	5	80	5.9	95.2
5. อื่น ๆ	4	84	4.8	100.0
รวม	84		100.0	

ประโยชน์

1. แยกปัญหาเล็กที่สำคัญออกจากปัญหาใหญ่
2. ชี้ให้เห็นความแตกต่างของข้อมูลจากมากไปหาน้อยตามลำดับ
3. ใช้เป็นหลักในการเลือกปัญหามาทำการแก้ไขเพื่อทำ Q.C. (จากตัวอย่างควรเลือกอุบัติเหตุที่นิ้วมือมาทำการแก้ไขก่อนเพราะมีปัญหามากที่สุด)
4. ใช้เปรียบเทียบเพื่อให้เห็นความแตกต่างของผลการปรับปรุงแก้ไขก่อนและหลังทำกิจกรรม Q.C. ดังตัวอย่าง

(หมายเหตุ : สเกล "จำนวน" ทางซ้ายมือของทั้งสองรูปนั้นจะต้องเป็นสเกลเดียวกัน)

วิธีทำ

1. เก็บรวบรวมข้อมูลแยกตามหัวข้อต่าง ๆ เช่น ใช้ตารางตรวจสอบ (Check Sheet)
2. เขียนตารางแสดงหัวข้อของสาเหตุหรือปัญหา จำนวน จำนวนสะสม เปอร์เซนต์ เปอร์เซนต์สะสม (ดูตัวอย่างตารางที่แสดงมาแล้ว)

3. นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้จากขั้นตอนที่ 1 มาบรรจุลงในตาราง โดยเรียงลำดับข้อมูลจากมากไปหาน้อย เสร็จแล้วคำนวณจำนวนสะสมของข้อมูล

4. คำนวณเปอร์เซ็นต์ของข้อมูลแต่ละตัว (เทียบร้อยละจากข้อมูลทั้งหมด)

5. คำนวณเปอร์เซ็นต์สะสม (สะสมแล้วต้องได้ 100%)

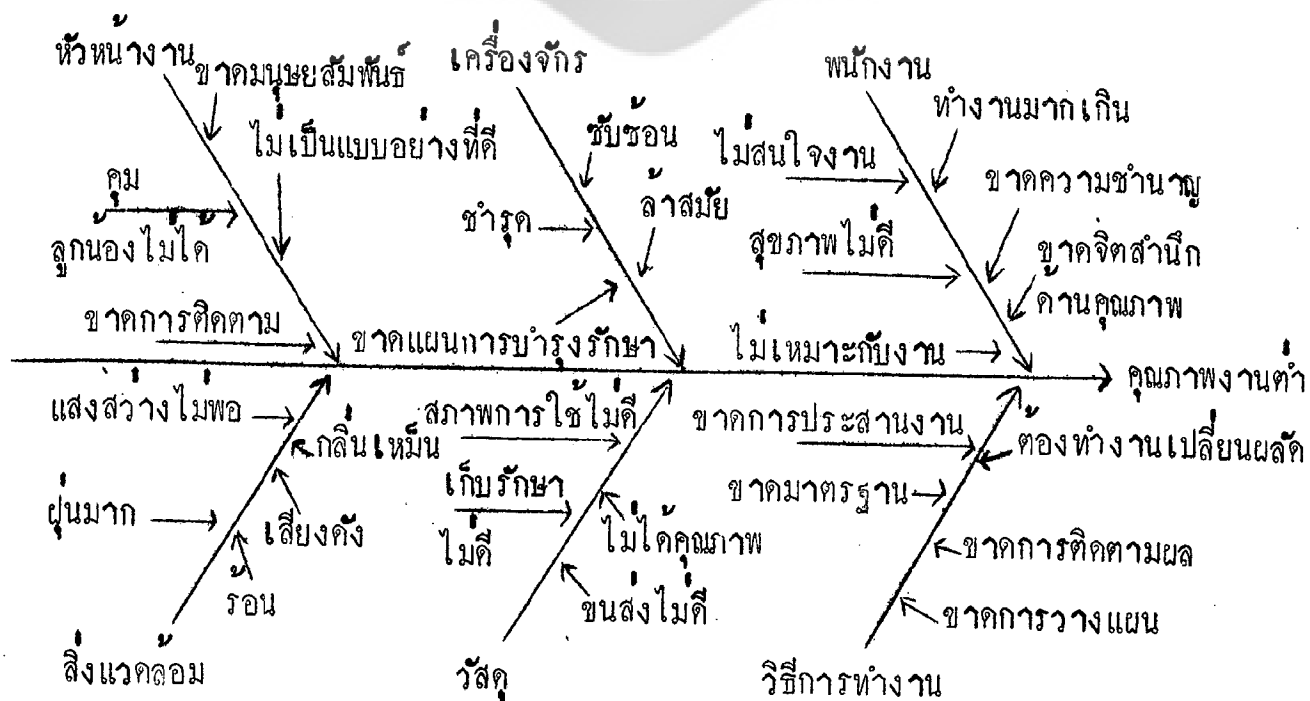
6. เขียนกราฟแท่ง โดยให้แกนตั้ง ซ้ายมือ แสดงจำนวน ส่วนขวามือแสดงเปอร์เซ็นต์ และให้แกนนอนแสดงการจำแนกของปัญหาหรือข้อมูล (ดูตัวอย่าง) โดยให้ความสูงของกราฟแต่ละแท่งแสดงจำนวนหรือ % ของข้อมูลแต่ละหัวข้อตามลำดับ (ยกเว้น "อื่น ๆ" ซึ่งจะต้องเอาไว้แท่งสุดท้ายเสมอ)

7. ลากกราฟเส้นแสดงการสะสมของข้อมูล (ทั้งจำนวนและ %) (ดูตัวอย่าง)

8. ลงรายละเอียดต่าง ๆ ของแผนภูมิพาเรโต เช่น เป็นพาเรโตแสดงอะไร แหล่งของข้อมูล ฯลฯ

4. แผนภูมิแก๊งปลา (Fishbone Diagram หรือ Cause & Effect Diagram หรือ Ishikawa Diagram)

"แผนภูมิแก๊งปลา" เป็นแผนภูมิที่ใช้ในการระดมสมองเพื่อวิเคราะห์หาสาเหตุต่าง ๆ (Causes) ที่มีผล (Effects) ต่อคุณภาพของผลิตภัณฑ์หรือการให้บริการ
ตัวอย่าง แผนภูมิแก๊งปลา

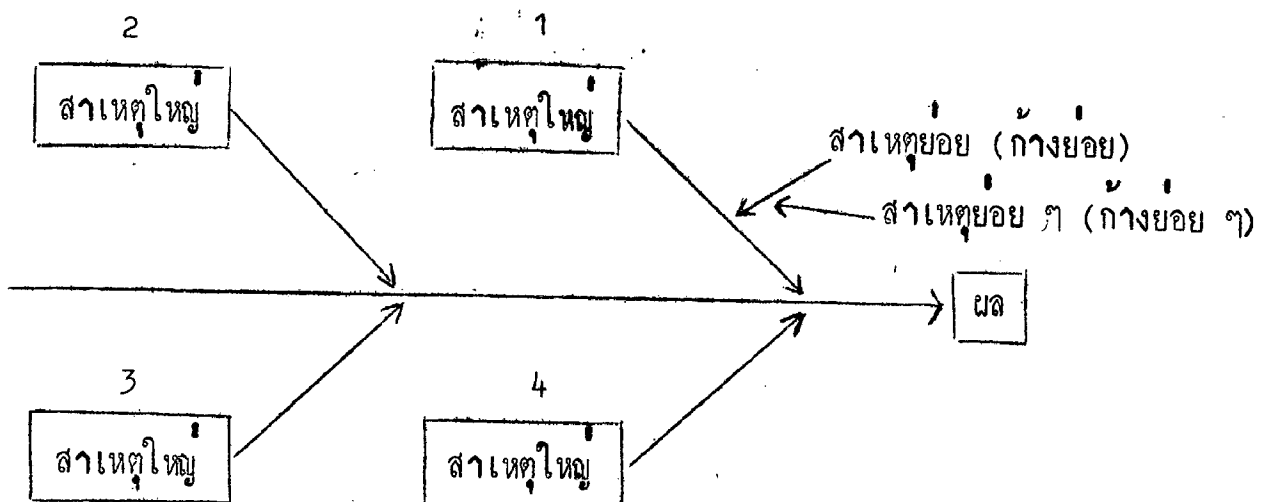
ประโยชน์

1. ใช้เป็นเครื่องมือในการระดมสมองจากสมาชิกของกลุ่ม
2. ทำให้ทราบสาเหตุของผลที่เกิดขึ้น ซึ่งสาเหตุที่ได้นั้นจะละเอียด ลึกซึ้ง และมีขั้นตอนตามเหตุตามผล ซึ่งสะดวกที่จะนำสาเหตุนั้น ๆ ไปพิจารณาแก้ไข
3. เป็นเครื่องมือซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ในการวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ ได้มากมาย

วิธีทำ

การเขียนแผนภูมิแก๊งปลา มีหลักดังต่อไปนี้

1. กำหนดหัวข้อ (ผล) ที่สนใจจะหาสาเหตุของ "ผล" นั้น เช่น การขาดงาน การขายตกต่ำ สินค้าขาดคุณภาพ ฯลฯ
2. เขียนลูกศรหันไปทางใดทางหนึ่งที่ยอมรับคือหันจากซ้ายไปขวา (แกนกลางของปลา)
3. เขียน "ผล" ไว้ที่หัวลูกศร (หัวปลา)
4. เขียนสาเหตุใหญ่ (สำคัญ) เป็นแก๊งปลาหันเข้าหาแกนกลาง (แก๊งใหญ่) ซึ่งสาเหตุใหญ่นี้อาจมีหลายสาเหตุสุดแล้วแต่ลักษณะของผลนั้น
5. เขียนสาเหตุย่อยที่ทำให้เกิดสาเหตุใหญ่ โดยทำเป็นลูกศรย่อย (แก๊งย่อย) หันเข้าหาสาเหตุใหญ่ (แก๊งใหญ่)
6. เขียนสาเหตุย่อย ๆ (แก๊งย่อย ๆ) ที่ทำให้เกิดสาเหตุย่อย (ถ้าสามารถระดมความคิดต่อไปได้)

ข้อควรระวังในการเขียนแผนภูมิแกงปลา

1. "ผล" ซึ่งอยู่ที่หัวลูกศร (หัวปลา) จะต้องกระจางชี้ว่าเป็นอะไรแน่
2. สาเหตุใหญ่ (ก้างใหญ่) แต่ละอันนั้นจะต้องไม่ขึ้นแก่กัน (Independent)
3. มีหัวลูกศรกำหนดทิศทางของก้างปลาให้ชัดเจน
4. มีสาเหตุย่อยและสาเหตุย่อย ๆ ให้มากที่สุดเท่าที่จะระดมความคิดได้

โดยพยายามถาม "ทำไม ?" ตลอดเวลา

5. ตอนเขียนก้างย่อยและก้างย่อย ๆ นั้น จะต้องตรวจเช็คอยู่เสมอว่าอะไรเป็นสาเหตุก่อน อะไรเป็นสาเหตุหลัง เช่น ฝนตกก่อนถนนลื่น หรือ ถนนลื่นก่อนฝนตก ฯลฯ

6. การระดมความคิดควยก้างปลาไม่จำเป็นต้อง "พูด" เสมอไป อาจจะใช้วิธีการเขียนในเศษกระดาษบ้างก็ได้ในบางครั้ง

7. อย่าหมกมุ่นใจเมื่อเขียนก้างปลาไม่ได้ในระยะแรก เพราะก้างปลานั้นค่อย ๆ แล้วเหมือนจะง่าย แท้จริง ๆ แล้วไม่ง่าย แต่ก็ไม่ยากจนเกินความสามารถของเรา ก้างปลานั้นเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในการทำ Q.C. เมื่อออกเขียนก้างปลาไประยะหนึ่งจะพบว่ามีความสนุกและความสามารถเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ นำมาทบทวนกับปัญหา

5. เทคนิคการระดมสมอง (Brainstorming) มีประโยชน์สำหรับการกระตุ้นให้สมาชิกของกลุ่ม Q.C. ได้พัฒนาความคิด เพื่อค้นหาปัญหา หาสาเหตุของปัญหา และแนวทางแก้ไข การใช้เทคนิคระดมสมองจึงเป็นเทคนิคช่วยให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการแก้ปัญหา

หลักการระดมสมอง มีดังนี้

5.1 ต้องไม่มีการวิพากษ์วิจารณ์ความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่มไม่ว่ากรณีใด ๆ เพราะจะเป็นการขัดขวางความคิดของผู้อื่น

5.2 พยายามปล่อยความคิดให้เป็นอิสระ ต้องการเสนอความคิดเห็นอะไรก็แสดงออกมา ไม่ต้องกลัวว่าจะซ้ำกับความคิดคนอื่น หรือกลัวว่าเป็นความคิดที่ผิดหรือไม่เข้าท่า

5.3 ต้องเข้าใจว่าการระดมสมองนั้นมุ่งปริมาณ ไม่ใช่คุณภาพ เพราะจะมีการคัดเลือกความคิดเหล่านั้นภายหลัง

5.4 ถ้าคิดอะไรยังไม่ได้ ให้พยายามต่อความคิดซึ่งกันและกัน คือคิดต่อจากข้อเสนอแนะของผู้อื่น

6. เทคนิคการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา ในการตัดสินใจเลือกปัญหาขึ้นมาทำกิจกรรม Q.C. จะต้องหาความสำคัญของปัญหา พิจารณาปัญหาที่สำคัญที่สุดมาแก้ไขก่อน

หลักการหาความสำคัญของปัญหา

6.1 กรณีมีข้อมูลทางสถิติ ให้ใช้หลักของแผนภูมิพาเรโต

6.2 กรณีไม่มีข้อมูลทางสถิติ ให้ใช้วิธีลงคะแนนโดยกลุ่ม ดังตัวอย่าง

การประเมินความสำคัญหรือความจำเป็นเร่งด่วนของปัญหา

ปัญหา	สมาชิกคนที่										รวม	เฉลี่ย	อันดับ
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10			
-คุดกันขณะครูสอน	30	20	10	15	25	20	20	25	20	15	200	20.0	3
-มาโรงเรียนสาย	20	10	15	15	15	30	20	15	10	10	160	16.0	4
-หนีโรงเรียน	30	40	35	50	30	25	40	30	35	45	360	36.0	1
-ความประพฤติไม่เรียบร้อย	20	30	40	20	30	25	20	30	35	30	280	28.0	2
รวม	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	1000	100.0	

- หมายเหตุ 1. นำหนักคะแนนแต่ละปัญหาให้ตามความสำคัญหรือความจำเป็น เมื่อรวมคะแนนทั้ง 4 ปัญหา ต้องมีค่าเท่ากับ 100 เสมอ
2. ค่าเฉลี่ย คำนวณจาก

ผลรวมคะแนนของสมาชิกแต่ละคนตามแนวนอน

จำนวนสมาชิก (10)

3. ผลของค่าเฉลี่ยมีค่าเป็นร้อยละของการประเมินการตัดสินใจที่มีต่อแต่ละปัญหา

การคัดเลือกปัญหาเพื่อนำขึ้นมากำเนินการแก้ไข

นำปัญหาจากตารางประเมินความสำคัญหรือความจำเป็นเร่งด่วนขึ้นมากำเนินการตามเกณฑ์ด้านล่างนี้ คัดปัญหาที่ไม่เข้าเกณฑ์ออก หลังจากนั้นจึงเลือกปัญหาเข้าเกณฑ์ที่มีอันดับความสำคัญหรือความจำเป็นเร่งด่วนสูงสุดขึ้นมากำเนินการแก้ไขต่อไป

อันดับ	ปัญหา	เกณฑ์					ผลประโยชน์	
		มีความรุนแรงมาก	สามารถแก้ไขได้เอง	ใช้เวลาไม่มากนัก	เสียค่าใช้จ่ายน้อย	เกี่ยวข้องกับทุกคนในกลุ่ม	คงไว้	คัดออก
1								
2								
3								
4								

ผลสรุป ปัญหาที่เลือกขึ้นมากำเนินการแก้ไข คือ

แบบทดสอบ

1. อ่านข้อความแต่ละข้อ แล้วพิจารณาเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว โดยเขียนวงกลมล้อมรอบตัวอักษรหน้าข้อความนั้น
 - 1.1 สินค้าชุดหนึ่งมี 6 ชิ้น เมื่อนำมาชั่งดูพบว่ามีน้ำหนักดังนี้ 2, 3, 5, 3, 4 และ 1 กิโลกรัม ตามลำดับ น้ำหนักเฉลี่ยของสินค้าชุดนี้เท่ากับเท่าใด
 - ก. 2 กิโลกรัม
 - ข. 3 กิโลกรัม
 - ค. 5 กิโลกรัม
 - ง. 8 กิโลกรัม
 - 1.2 บริษัทแห่งหนึ่งมีพนักงานหญิง 50 คน และพนักงานชาย 150 คน ในบริษัทนี้มีพนักงานหญิงที่เปอร์เซ็นต์ของพนักงานทั้งหมด
 - ก. 15%
 - ข. 20%
 - ค. 25%
 - ง. 50%
 - 1.3 เทคนิคข้อใดสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการระดมสมองได้ดีที่สุด
 - ก. กราฟเส้น
 - ข. กราฟแท่ง
 - ค. แผนภูมิแกงปลา
 - ง. การหาค่าเฉลี่ย
 - 1.4 เทคนิคที่ใช้เปรียบเทียบเพื่อให้เห็นความแตกต่างของผลการปรับปรุงแก้ไขก่อนและหลังทำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ คือ
 - ก. แผนภูมิพาเรโต
 - ข. แผนภูมิแกงปลา
 - ค. การระดมสมอง
 - ง. การประเมินความสำคัญของปัญหา

1.5 การระดมสมองเพื่อให้ได้ผลดีควรยึดหลักการข้อใด

- ก. วิจารณ์หรือประเมินความคิดเห็นซึ่งกันและกันได้
- ข. สมาชิกแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
- ค. สมาชิกคัดค้านความคิดเห็นของคนอื่น ๆ ในกลุ่มได้
- ง. เน้นที่คุณภาพ ดังนั้นสมาชิกต้องกลั่นกรองความคิดเห็นก่อนพูด

2. จงเขียนแผนภูมิพาเรโตจากข้อมูลต่อไปนี้

ลักษณะการกระทำผิดวินัยของเด็กนักเรียนโรงเรียนหนึ่ง เก็บข้อมูลได้ดังนี้

ลักษณะการกระทำผิด	จำนวน	ร้อยละ	ร้อยละสะสม
ก. หนีโรงเรียน	60	30	30
ข. การพนัน	50	25	55
ค. ลักขโมย	42	21	76
ง. ทะเลาะวิวาท	30	15	91
จ. ยาเสพติด	18	9	100
รวม	200	100	

3. จงเขียนแผนภูมิกางปลาแสดง "สาเหตุ" ของ "ผล" ต่อไปนี้

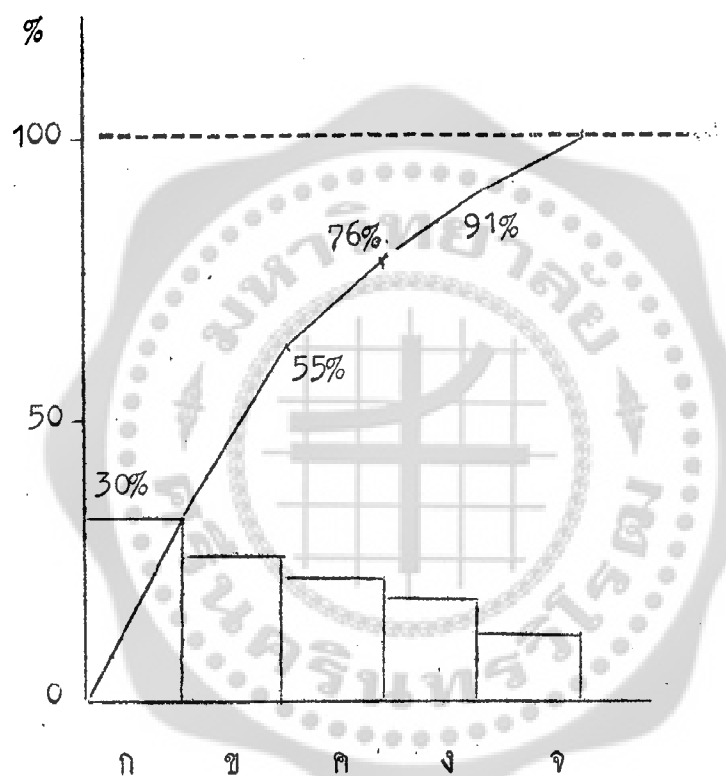
3.1 การสอนขาดประสิทธิภาพ

3.2 มาทำงานสาย

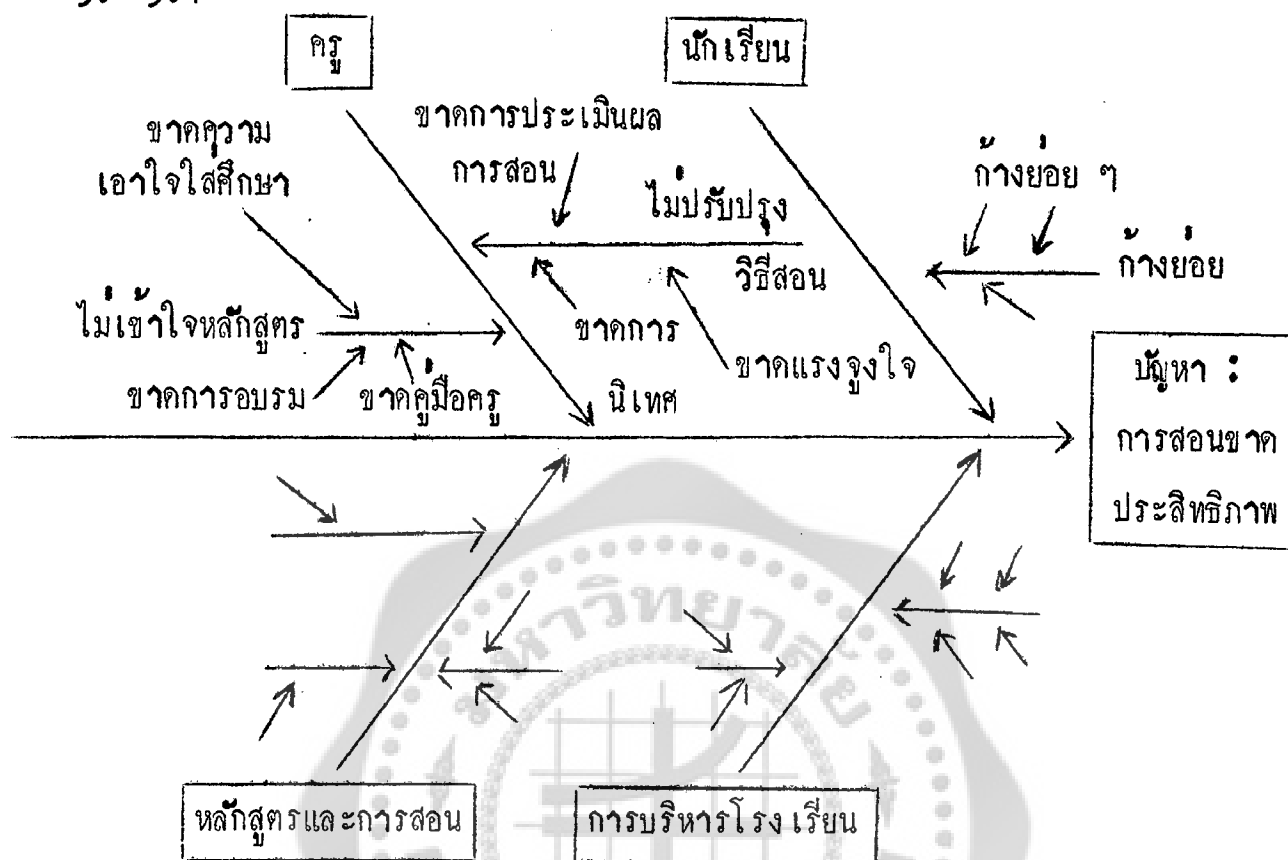
แนวคำตอบ

1. 1.1 ข 1.2 ค 1.3 ค 1.4 ก 1.5 ข

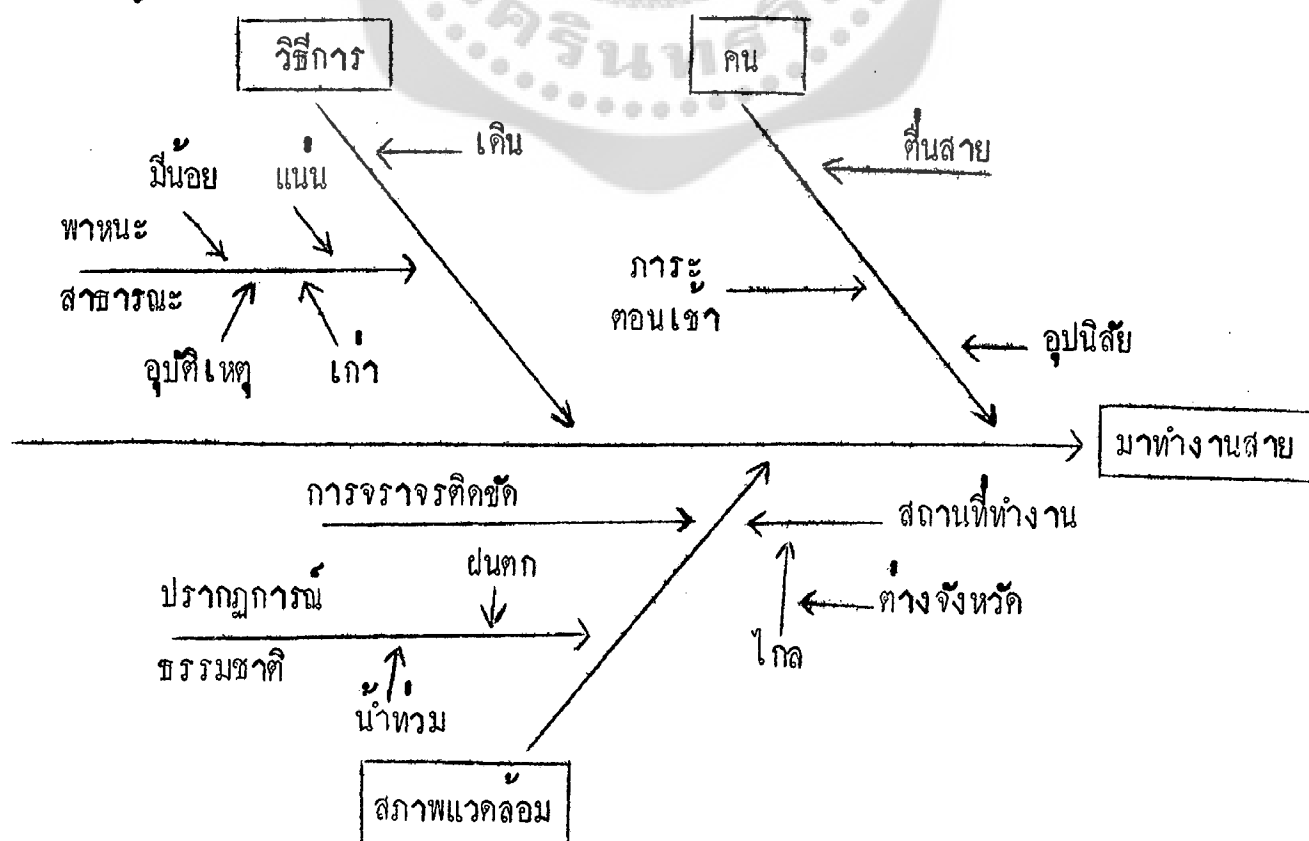
2.

3. 3.1

3.2

ภาคผนวก จ.

กิจกรรมการเรียนรู้การสอนตามคู่มือครู

กิจกรรมการเรียนรู้การสอนตามคู่มือครู
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1

เนื้อหา โอวาท 3 ความรู้เกี่ยวกับกรรม

เวลาเรียน 4 คาบ

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

คาบที่ 1

1. ครูบอกจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมของหน่วยการเรียนรู้ทั้ง 3 หน่วย
2. ครูนำเข้าสู่บทเรียนโดยให้นักเรียนดูภาพจากหนังสือพิมพ์ เช่น ภาพรถชนกัน ภาพคดีอาชญากรรม แล้วถามนักเรียนว่าเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นได้อย่างไร มีวิธีป้องกันอย่างไร
3. ให้นักเรียนบอกความหมายของคำว่า "โอวาท" และ "โอวาท 3"
4. ครูอธิบายองค์ประกอบของโอวาท 3 และให้นักเรียนยกตัวอย่างประกอบ ในแต่ละข้อ

คาบที่ 2

1. ครูนำเข้าสู่บทเรียนโดยให้นักเรียนดูภาพนรก แล้วให้นักเรียนอธิบายภาพ
2. ให้นักเรียนประมาณ 7 - 9 คน เล่าจินตนาการของนรกและสวรรค์ตามความนึกคิดของแต่ละคน หลังจากนั้นครูสรุป
3. ครูถามนักเรียนว่า ถ้าไม่ต้องการตกนรก และได้ขึ้นสวรรค์จะมีวิธีการทำอย่างไร ตามความรู้ความเข้าใจของนักเรียน
4. ครูอธิบายประกอบการซักถามนักเรียนเรื่องผลของกรรม
5. ให้นักเรียนสวดมนต์ไหว้พระ

คาบที่ 3

1. ครูให้นักเรียนสวดมนต์ไหว้พระ
2. ให้นักเรียนฝึกทำสมาธิ และแผ่กุศล

3. ครูอธิบายประกอบการซักถามนักเรียนถึงประโยชน์ของการนำเสนอ
มาใช้ในชีวิตประจำวัน

คาบที่ 4

1. ให้นักเรียนฝึกทำสมาธิ
2. ครูทบทวนเนื้อหาที่นักเรียนเรียนไปแล้วและยังไม่เข้าใจ
3. ครูให้นักเรียนทำแบบทดสอบย่อยหน่วยการเรียนรู้ที่ 1

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2

เนื้อหา ขรവാสดธรรม อายมม 4 จักร 4

เวลาเรียน 5 คาบ

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

คาบที่ 1

1. ครูอธิบายประกอบการซักถามนักเรียนเกี่ยวกับหลักขรวาสดธรรม
2. ครูสรุปพร้อมยกตัวอย่างประโยชน์ของขรวาสดธรรมในแต่ละ

องค์ประกอบ

3. ให้นักเรียนเล่านิทานเกี่ยวกับเรื่องสัจจะและขันติ
4. ให้นักเรียนทำแบบฝึกหัด

คาบที่ 2 - 3

1. ครูให้นักเรียนดูภาพข่าวในหนังสือพิมพ์ ซึ่งมีคดีที่เกี่ยวข้องกับอายมม
แล้วให้อธิบายภาพ

2. ครูสรุปเกี่ยวกับเรื่องอายมม 4

3. ครูแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ 5 คน และให้เข้าห้องสมุด
เพื่อค้นคว้าและทำรายงานตามหัวข้อที่ครูมอบหมายให้

คาบที่ 4 - 5

1. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มผลัดเปลี่ยนกันอ่านและศึกษารายงานการค้นคว้าของกลุ่มอื่น ๆ
2. ให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดและเปลี่ยนกันตรวจ
3. ครูสรุปบทเรียน
4. ครูให้นักเรียนทำแบบทดสอบย่อยหน่วยการเรียนรู้ที่ 2

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3

เนื้อหา สติสัมปชัญญะ พละ 5

เวลาเรียน 5 คาบ

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

คาบที่ 1 - 2

1. ครูแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม มอบ เข็ม ซึ่งมีเบอร์และขนาดต่าง ๆ กัน ให้แก่ทุกกลุ่ม ๆ ละ 10 เล่ม แล้วให้แข่งขันกันร้อยค้าย เข็ม เข็ม
2. ครูถามถึงผลงานและวิธีการทำงานของแต่ละกลุ่ม แล้วสรุป
3. ครูให้ความหมายของสติสัมปชัญญะและพละ 5 พร้อมทั้งยกตัวอย่าง และให้นักเรียนดูภาพประกอบจากข่าวในหนังสือพิมพ์

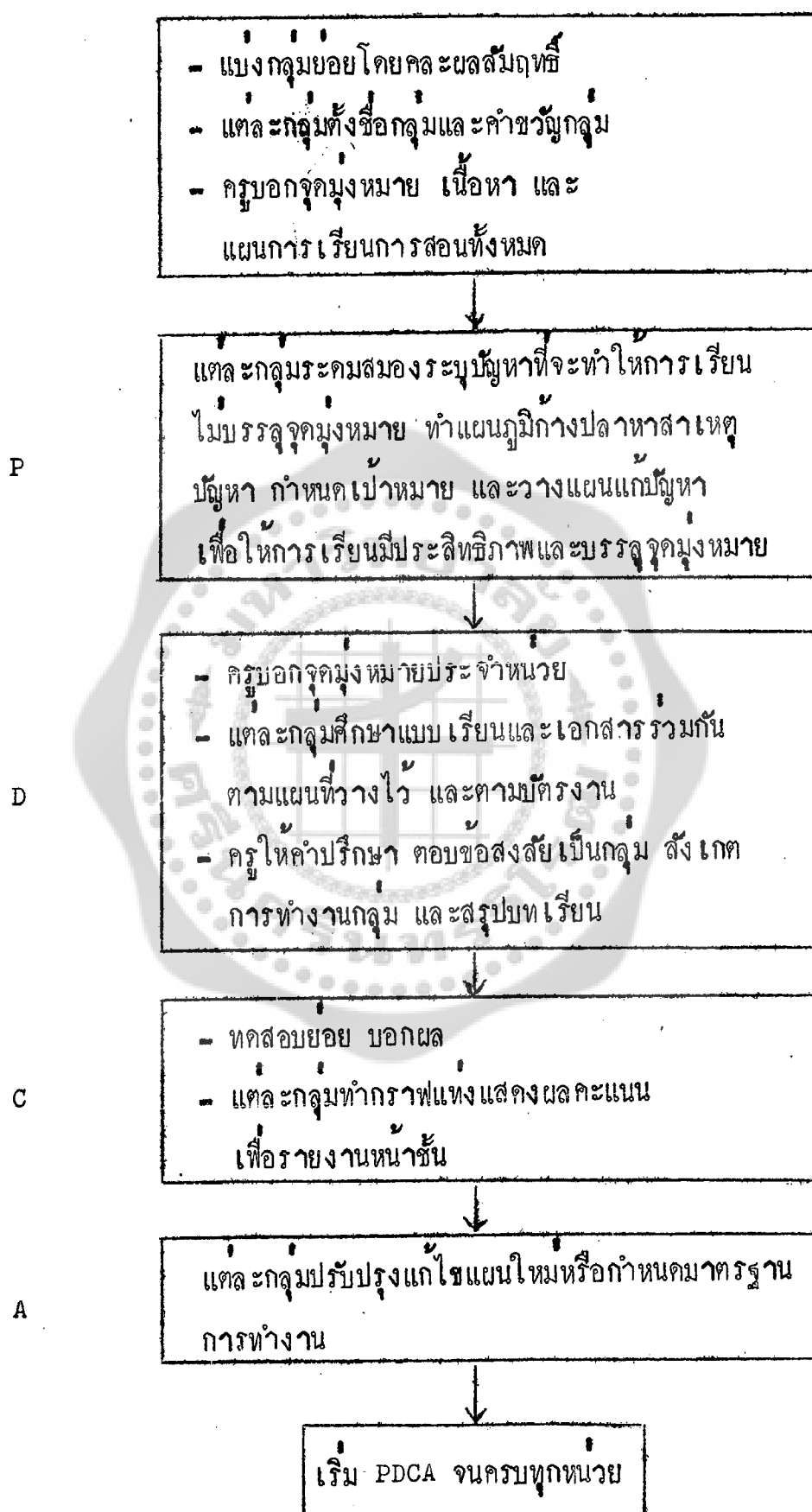
คาบที่ 3 - 5

1. ครูทบทวนเนื้อหาเรื่องสติสัมปชัญญะ พละ 5
2. ให้นักเรียนตอบคำถามเกี่ยวกับเนื้อหาที่เรียน
3. ครูให้นักเรียนทำแบบทดสอบย่อยหน่วยการเรียนรู้ที่ 3
4. ครูสรุปและทบทวนเนื้อหาที่เรียนตั้งแต่หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 - 3

ภาคผนวก ฉ.

เอกสารประกอบการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ

ตาราง แสดงการดำเนินการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ

กลุ่มทดลอง 1	
คาบ ที่	Pretest
1	แจกชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง แบ่งกลุ่มย่อย ตั้งชื่อ คำขวัญกลุ่ม ครูบอกจุดมุ่งหมายและแผนการเรียนรู้ทั้ง 14 คาบ
2	P
3	D
4	D
5	C (หน่วยที่ 1)
6	A + P
7	D
8	D
9	C (หน่วยที่ 2)
10	A + P
11	D
12	D
13	C (หน่วยที่ 3)
14	แต่ละกลุ่มเสนอผลงานรวมและสรุป
	Posttest

กิจกรรมการเรียนรู้การสอนในคาบที่ 1

- แบ่งกลุ่มย่อยโดยผลสัมฤทธิ์
- แต่ละกลุ่มตั้งชื่อกลุ่มและคำขวัญกลุ่ม
- ครูบอกจุดมุ่งหมาย เนื้อหา และแผนการเรียนรู้ทั้งหมด

ใบรายงานผลการตั้งชื่อกลุ่ม คำขวัญกลุ่ม
กลุ่มที่

ชื่อกลุ่ม

คำขวัญประจำกลุ่ม

สมาชิก จำนวน คน

สมาชิกกลุ่ม

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

ประธาน

เลขานุการ

เป้าหมายการรวมกลุ่มในการเรียน จะให้คะแนนเฉลี่ยของการทดสอบของกลุ่ม =%
หรือ คะแนน (การทดสอบแต่ละครั้งคะแนนเต็ม 20 คะแนน)

1. หลักการทำงานกลุ่มที่ดี

- 1.1 ทุกคนต้องยอมรับอุดมการณ์เดียวกัน
- 1.2 ถือความถูกต้อง ซึ่งไม่จำเป็นต้องถูกใจ
- 1.3 ประนีประนอมกันโดยมีน้ำใจของความร่วมมือ เพื่อบรรลุเป้าหมายรวมอันเดียวกัน
- 1.4 ให้อภัยซึ่งกันและกัน
- 1.5 อพยายามเอาเปรียบกัน
- 1.6 ถือว่าทุกคนมีความสำคัญเท่ากัน
- 1.7 เคารพในสิทธิและเสรีภาพส่วนตัวของผู้อื่น
- 1.8 อย่าเด่นแต่ผู้เดียว ต้องเห็นทั้งกลุ่ม
- 1.9 ถือว่าการมีปัญหาก่เกิดขึ้นนับเป็นของธรรมดา
- 1.10 เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นอย่าเก็บไว้หรือนำไปพูดลับหลัง แต่ให้พูดกันให้เข้าใจ
- 1.11 รู้จักแบ่งงานกันและประสานงานกัน
- 1.12 มีความเป็นอิสระในการทำงานพอสมควร
- 1.13 ต้องปฏิบัติตามกฎหรือระเบียบของกลุ่มอย่างเคร่งครัด
- 1.14 ยอมรับผิดเมื่อทำผิด
- 1.15 เมื่อมีการขัดแย้งกันในกลุ่มให้ถือว่ามองปัญหาค้นถ้าน

2. หน้าที่ของสมาชิกแต่ละประเภทในการประชุมกลุ่ม

2.1 หน้าที่ประธาน

- 2.1.1 ช่วยให้งานดำเนินไปด้วยดีบรรลุเป้าหมาย
- 2.1.2 สามารถดึงความรู้และประสบการณ์จากสมาชิกแต่ละคนมาใช้ให้เป็นประโยชน์ของงานของกลุ่ม ให้สมาชิกแต่ละคนได้ทำงานที่ตนถนัดและสามารถ
- 2.1.3 กระตุ้นให้สมาชิกที่เข้าประชุมแสดงความคิดเห็น
- 2.1.4 เป็นผู้สรุปผลการประชุม

2.2 หน้าที่เลขานุการ

2.2.1 บันทึกการประชุม

2.2.2 เตรียมรายงานการประชุม

2.2.3 เตรียมระเบียบวาระการประชุมร่วมกับประธาน

2.2.4 นัดและเตือนการประชุม

2.3 หน้าที่ของสมาชิกผู้เข้าประชุม

2.3.1 เตรียมความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับการประชุม

2.3.2 ให้ออกความคิดเห็นต่อที่ประชุมตามหลักฐานและข้อมูลที่นำมา

2.3.3 พิจารณาและอภิปราย เรื่องของการประชุมตามแนวทางของเหตุผล

3. การประชุมที่มีประสิทธิภาพ วัดได้ควยสิ่งต่อไปนี้

3.1 ได้ผลการประชุมตามที่ต้องการ

3.2 ใช้เวลาน้อย

3.3 สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น

3.4 ไม่เป็นขอให้เกิดแห่งการแตกแยกความสามัคคี

กิจกรรมการเรียนรู้การสอนในชั้นวางแผน (P) ใช้เวลา 1 คาบ

- แต่ละกลุ่มระดมสมองระบุปัญหาที่จะทำให้การเรียนรู้ไม่บรรลุจุดหมาย ทำแผนภูมิผังปลาหางเสือของปัญหา กำหนดเป้าหมาย และวางแผนแก้ปัญหา เพื่อให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพ และบรรลุจุดหมาย

กลุ่มที่

ขั้นตอนที่ 1

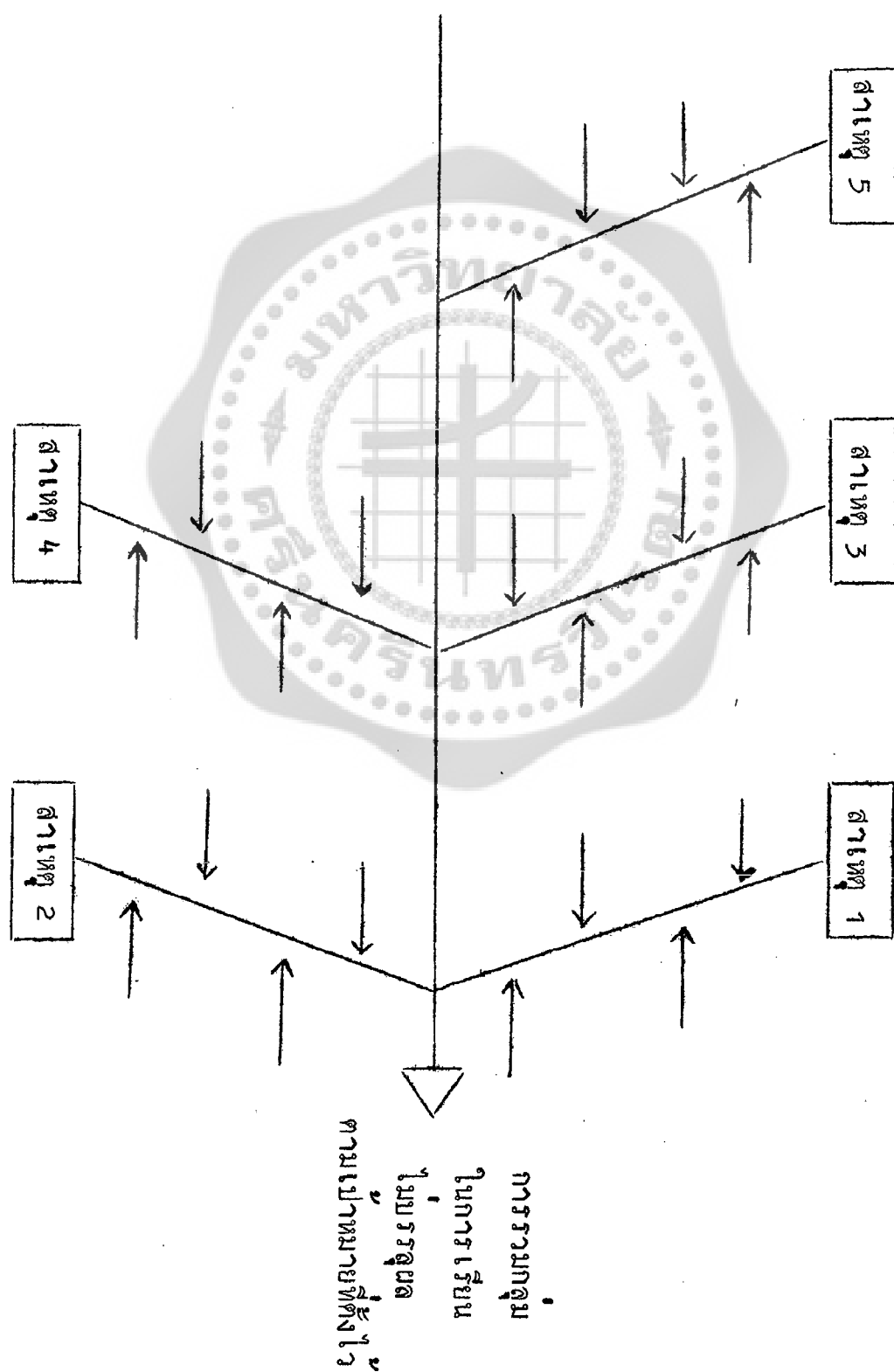
ทุกคนในกลุ่มช่วยกันคิดหาสาเหตุที่จะทำให้การรวมกลุ่มในการเรียนรู้ไม่บรรลุตามเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้

สาเหตุที่จะทำให้การรวมกลุ่มในการเรียนรู้ไม่บรรลุตามเป้าหมายมีดังนี้

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.
12.
13.
14.
15.

ขั้นตอนที่ 2

จัดประเภทหรือจำแนกสาเหตุที่เขียนออกมาได้ในขั้นตอนที่ 1 ให้ลงในแผนภูมิแก๊งปลา

ขั้นตอนที่ 3

เลือกเฉพาะสาเหตุหรือปัญหาที่มีความสำคัญหรือความจำเป็นและสามารถแก้ไข
ได้เองออกมา 5 ปัญหา แล้วใส่ลงในตารางข้างล่างนี้

ปัญหา	เกณฑ์					ผลประโยชน์	
	มีความ รุนแรง มาก	สามารถ แก้ไข ได้เอง	ใช้เวลา ไม่ มากนัก	เสียค่า ใช้จ่าย น้อย	เกี่ยวข้องกับ ทุกคน ในกลุ่ม	คง ไว้	คัด ออก
1.							
2.							
3.							
4.							
5.							

พิจารณาว่าปัญหาทั้ง 5 ข้อข้างบนนี้ ข้อใดมีความสำคัญหรือจำเป็นเร่งด่วนสูงสุด
ที่ต้องเลือกขึ้นมาดำเนินการแก้ไข โดยใช้เกณฑ์ทางขวามือเป็นหลัก

ผลสรุป ปัญหาที่เลือกขึ้นมาดำเนินการแก้ไข คือ

ขั้นตอนที่ 4

ทุกคนในกลุ่มช่วยกันหาวิธีแก้ปัญหานั้นที่เลือกขึ้นมา แล้วใส่ลงในตาราง

ปัญหาที่เลือกขึ้นมาแก้ไข	วิธีการแก้ไข (อาจมีมากกว่า 1 วิธี)

ขั้นตอนที่ 5

แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมารายงานผลการประชุมกลุ่มให้เพื่อน ๆ กลุ่มอื่นฟัง

แบบฟอร์มการรายงานผลการประชุมกลุ่ม
กลุ่มที่

1. สาเหตุที่ทำให้การรวมกลุ่มในการเรียนไม่บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ จำแนกได้เป็นสาเหตุใหญ่ ๆ คือ
 - 1.
 - 2.
 - 3.
 - 4.
 - 5.
2. ปัญหาหรือสาเหตุที่มีความสำคัญหรือความจำเป็นซึ่งคัดเลือกไว้ 5 ปัญหา คือ
 - 1.
 - 2.
 - 3.
 - 4.
 - 5.
3. ปัญหาที่เลือกขึ้นมาดำเนินการแก้ไข คือ
4. วิธีการแก้ไขใดแก้ไข
.....
.....

กิจกรรมการเรียนรู้การสอนในชั้นปฏิบัติตามแผน (D) ใช้เวลา 2 คาบ

- ครูบอกจุดมุ่งหมายประจำหน่วย
- แต่ละกลุ่มศึกษาแบบ เรียนและเอกสารร่วมกันตามแผนที่วางไว้ และตามบัตรงาน
- ครูให้คำปรึกษา ตอบข้อสงสัยเป็นกลุ่ม สังเกตการทำงานกลุ่ม และสรุปบทเรียน

บัตรงานสำหรับชั้นปฏิบัติตามแผน (D)

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1

1. ให้ประธานกลุ่มอ่านเนื้อหา จุดประสงค์ของหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ให้เพื่อนสมาชิกในกลุ่มฟัง
2. ให้สมาชิกกลุ่มศึกษาแบบเรียนและเอกสารร่วมกัน เอกสารที่ให้ศึกษาร่วมกัน คือ
 - 2.1 แบบเรียนหน้า 28 - 32
 - 2.2 เอกสารหมายเลข 1 "ความเชื่อในเหตุและผลในการทำความชั่ว"
 - 2.3 เอกสารหมายเลข 2 "การทำความดีให้สม่ำเสมอ"
 - 2.4 เอกสารหมายเลข 3 "การทำจิตให้บริสุทธิ์ชั่วขณะ (สัมมาสมาธิ)"
3. เมื่อศึกษาแบบเรียน เอกสาร และอภิปรายร่วมกัน ตัวกันเองในกลุ่มแล้ว หากยังมีข้อสงสัยอยู่ ให้ประธานยกมือขึ้น เพื่อให้ครูมาตอบปัญหาหรือข้อสงสัยของกลุ่มได้
4. ในตอนท้ายชั่วโมงให้ทุกกลุ่มฟังครูสรุปสาระสำคัญของหน่วยการเรียนรู้ที่ 1

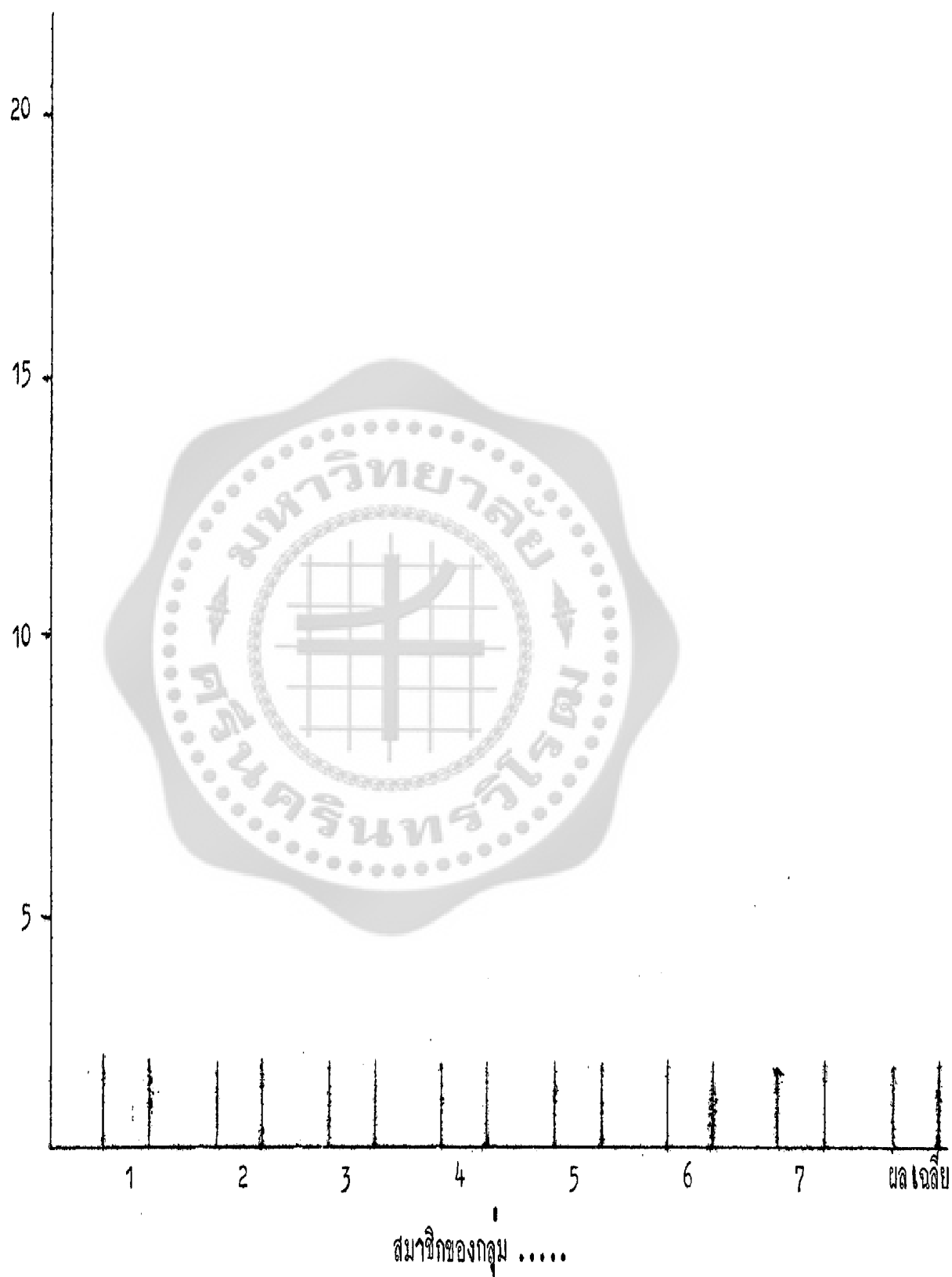
กิจกรรมการเรียนรู้การสอนในชั้นตรวจสอบประเมินผล (C) ใช้เวลา 1 คาบ

- ทดสอบย่อย เฉลยคำตอบ
- แต่ละกลุ่มทำกราฟแท่งแสดงผลคะแนน เพื่อรายงานหน้าชั้น

บัตรงานสำหรับชั้นตรวจสอบประเมินผล (C)

1. หลังการทดสอบย่อย ให้แต่ละกลุ่มช่วยกันทำกราฟแท่งแสดงคะแนนของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม และคะแนนเฉลี่ยของกลุ่ม ตลอดจนแสดงระดับเป้าหมายที่ต้องการบรรลุให้ชัดเจน (ดูตัวอย่างได้จากที่ครูยกขึ้นแสดงหน้าชั้น)
2. กรอกแบบฟอร์มรายงานผลการรวมกลุ่มในการเรียนที่แต่ละกลุ่มได้รับแจก
3. แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมารายงานผลการรวมกลุ่มในการเรียน

คะแนน

แบบฟอร์มรายงานผลการรวมกลุ่มในการเรียน
กลุ่มที่

ชื่อกลุ่ม

คำขวัญประจำกลุ่ม

สมาชิกจำนวนทั้งหมด คน

สมาชิกกลุ่ม

1.

ประธาน

2.

เลขานุการ

3.

สมาชิก

4.

สมาชิก

5.

สมาชิก

6.

สมาชิก

7.

สมาชิก

ตั้งเป้าหมายไว้ว่า คะแนนเฉลี่ยของกลุ่ม =% หรือ คะแนน

ผลที่ออกมาคือ คะแนนเฉลี่ยของกลุ่ม =% หรือ คะแนน

สรุป

☐

การรวมกลุ่มในการเรียนหน่วยที่ บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

☐

การรวมกลุ่มในการเรียนหน่วยที่ ไม่บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

กิจกรรมการเรียนรู้การสอนในชั้นกำหนดมาตรฐานการทำงานหรือวางแผนใหม่ (A & P)

ใช้เวลา 1 คาบ

- แต่ละกลุ่มกำหนดมาตรฐานการทำงานหรือวางแผนใหม่

บัตรงานสำหรับชั้นกำหนดมาตรฐานการทำงานหรือวางแผนใหม่ (A & P)

1. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มพิจารณากราฟแท่งแสดงคะแนนของแต่ละคนในกลุ่ม และคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มจากการทดสอบย่อยในคาบที่แล้ว
2. กลุ่มที่บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ให้ช่วยกันอภิปรายและระดมความคิดเพื่อกำหนดหรือวางแผนมาตรฐานการทำงานของกลุ่ม ส่วนกลุ่มที่ยังไม่บรรลุเป้าหมาย ให้ช่วยกันปรึกษาหารือเพื่อวางแผนใหม่
3. ให้ทุกกลุ่มออกมารายงานผลการประชุมในกลุ่มของตนให้เพื่อน ๆ กลุ่มอื่นฟัง

กิจกรรมการเรียนการสอนในคาบที่ 14 (คาบสุดท้าย)

- กลุ่มสร้างคุณภาพทุกกลุ่มเสนอผลงานรวมและสรุปผลการรวมกลุ่มในการเรียน พร้อมทั้ง
แสดงกราฟแท่งประกอบ

การรายงานสรุปผลการรวมกลุ่มในการเรียน

กลุ่มที่

ชื่อกลุ่ม

คำขวัญประจำกลุ่ม

สมาชิกจำนวนทั้งหมด คน

ตั้งเป้าหมายไว้ คะแนนเฉลี่ยของกลุ่ม =% หรือ คะแนน

ผลโดยสรุป คือ ในการทดสอบจำนวน 3 ครั้ง คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มบรรลุเป้าหมาย
ที่ตั้งไว้ ครั้ง

ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับประสบการณ์ในการรวมกลุ่มการเรียน

.....

.....

.....

.....

.....

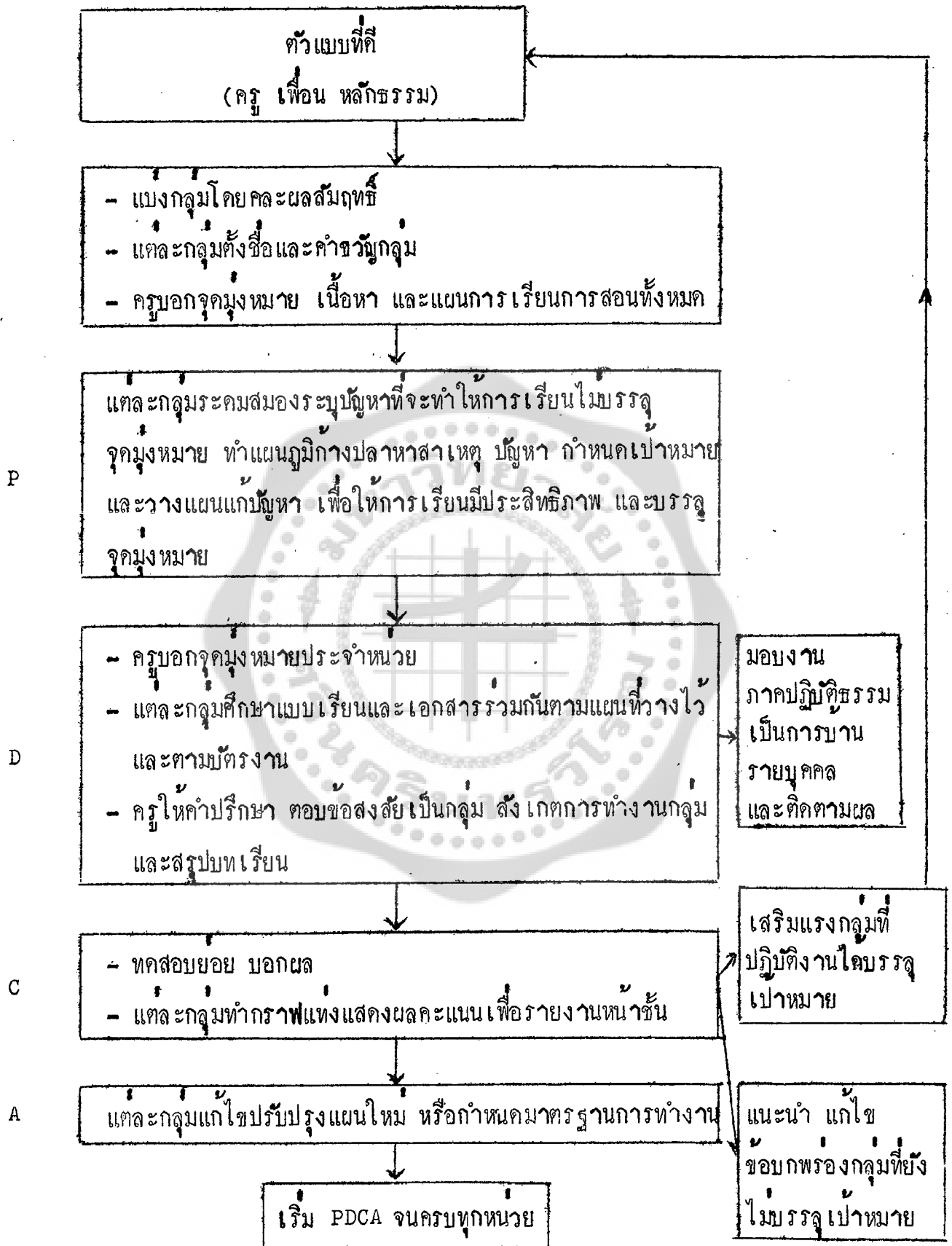
.....

กลุ่มทดลอง 1 และกลุ่มทดลอง 2 ซึ่งได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ ได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับประสบการณ์ในการทำกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ โดยการรวมกลุ่มในการเรียน ซึ่งพอจะประมวลได้ดังนี้

1. ทำให้ผู้เรียนรู้จักแบ่งหน้าที่กันในการทำงาน มีความรับผิดชอบดีขึ้น สามัคคี ประนีประนอมกัน
2. ทำให้เกิดความร่วมมือในการทวิกัน ทำงานร่วมกันอย่างเป็นระเบียบ
3. ทำให้ผู้เรียนรู้จักการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ สามัคคีปรองดองกัน รู้จักช่วยเหลือกันและกัน เปลี่ยนแปลงบรรยากาศการเรียน ให้มีความแตกต่างไปจากที่เป็นอยู่เดิม ทำให้ไม่จำเจ
4. ทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนวิชาพุทธศาสนามากขึ้น จากที่ไม่สนใจก็สนใจมากขึ้น
5. เป็นการเรียนที่สนุกสนาน ไม่น่าเบื่อ ผู้เรียนได้เกื้อกูลกัน รู้จักกันดีขึ้น
6. ทำให้เกิดความสามัคคีในกลุ่ม และสามารถทำงานเป็นกลุ่มได้ ได้มีโอกาสฝึกธรรมะในกลุ่ม
7. ทำให้ผู้เรียนสนิทสนมคุ้นเคยกันมากขึ้น รู้จักการทำงานเป็นทีม เข้าใจในวิชาพุทธศาสนามากขึ้น รู้จักการพิจารณาตนเองมากขึ้น มีเหตุผลในการกระทำสิ่งต่าง ๆ
8. เป็นวิธีการเรียนที่น่าสนใจ ผู้เรียนได้ปรึกษาหารือกัน มีจุดประสงค์ที่แน่นอนในการเรียน และมีแรงผลักดันให้บรรลุเป้าหมาย
9. สมาชิกบางคนในกลุ่มมีความกระตือรือร้นที่จะทำงาน แต่มีบางคนไม่ยอมให้ความร่วมมือในการทำงาน
10. วิธีเรียนแบบนี้ยังไม่ค่อยได้ผล เพราะบางคนไม่ค่อยชอบแสดงความคิดเห็น บางคนถือความคิดของตนเองเป็นใหญ่ และกลุ่มยังขาดความสามัคคี
11. ยังมีการรวมกลุ่มกันน้อย ไม่ค่อยทวิกันมากเท่าที่ควร

ภาคผนวก ซ.

เอกสารประกอบการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ
และองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม

ภาพประกอบ แสดงรูปแบบการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบ
ทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม

ตาราง แสดงการดำเนินการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบ
ทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม

กลุ่มทดลอง 2	
คาบ ที่	Pretest
	แจกชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง
1	แบ่งกลุ่มย่อย ตั้งชื่อ และคำขวัญกลุ่ม ครูบอกจุดมุ่งหมายและแผนการเรียนรู้ทั้ง 14 คาบ
2	P
3	D
4	D
5	C (หน่วยที่ 1)
6	A + P
7	D
8	D
9	C (หน่วยที่ 2)
10	A + P
11	D
12	D
13	C (หน่วยที่ 3)
14	แจกกลุ่มเสนอผลงานรวมและสรุป
	Posttest

มอบงานภาคปฏิบัติธรรม
และติดตามผล

เสริมแรง
แก้ไขข้อบกพร่อง

มอบงานภาคปฏิบัติธรรม
และติดตามผล

เสริมแรง
แก้ไขข้อบกพร่อง

มอบงานภาคปฏิบัติธรรม
และติดตามผล

เสริมแรง
แก้ไขข้อบกพร่อง

ใบพิจารณาตนเอง

ชื่อ สกุล ชั้น อายุ ปี
 ศึกษารายละเอียดที่ทำความผิด ตามจำนวนครั้งที่ทำในแต่ละวัน

อตุลลกรรณมถ 10	อาทิตย	จันทร	อังคาร	พุธ	พฤหัสบดี	ศุกร์	เสาร์	รวม
1. ฆาตกรรม								
2. ลักทรัพย์								
3. ประพฤติผิดในกาม								
4. พดโกหก								
5. พดสอเสียด								
6. พดคำหยาบ								
7. พดเพอเจอ								
8. อยากโตของผู้อื่น								
9. พยาบาท								
10. การเห็นผิด								
รวม								
ข้อบกพร่องทางโลก								
1. ดินสายุ								
2. ลืมปิดน้ำ ปิดไฟ พัดลม								
3. รับประทานอาหารไม่เรียบร้อย								
4. ขี้เกียจเรียนหนังสือ								
5. ส่งเสียงดังขณะผู้อื่นทำงาน								
6. ทิ้งขยะไม่ถูกที่								
7. กิริยามารยาทไม่เรียบร้อย								
8. ดูทีวีมากเกินไป								
9. สุรุ่ยสุร่าย								
10. ไม่เชื่อฟังพ่อแม่								
รวม								
ทำสมาธิ (นาที)								

ความคิดเห็นและขอเสนอแนะ

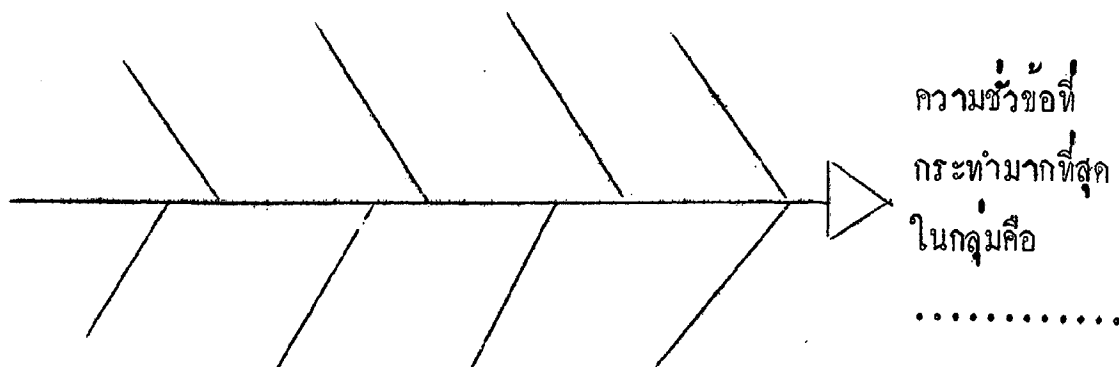
รูปแบบการสอนในกลุ่มทดลอง 2 ที่เพิ่มขึ้นจากกลุ่มทดลอง 1 คือ การมอบหมายงานภาคปฏิบัติธรรมิให้แก่นักเรียนทุกคน ทุกสัปดาห์ ซึ่งมีลักษณะดังที่ปรากฏในหน้า 331 นอกจากนี้ยังนำเทคนิคของกลุ่มสร้างคุณภาพมาใช้ในการปฏิบัติธรรมิ ดังรายละเอียดดังนี้

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน เรื่อง "การพิจารณาตนเอง" ใช้เวลา 1 คาบ

1. ครูนำเข้าสู่บทเรียนเรื่องใบพิจารณาตนเอง
2. ครูแจกกระดาษให้นักเรียนทุกคนในแต่ละกลุ่ม คนละ 1 แผ่น แล้วให้แต่ละคนเขียนความชั่วทั้ง 10 ข้อ ในอนุศลกรรมบท 10 ลงในกระดาษ
3. ให้นักเรียนพิจารณาตนเองว่า ใน 1 วันที่ผ่านมา ได้ล่วงอนุศลกรรมบท 10 ข้อใดบ้าง ข้อละกี่ครั้ง บันทึกจำนวนครั้งลงไปในแต่ละข้อ
4. ให้หัวหน้ากลุ่มสร้างคุณภาพแต่ละกลุ่มรวบรวมข้อมูลจากสมาชิกทุกคนในกลุ่มเรียงลำดับความชั่วในอนุศลกรรมบท 10 ของกลุ่ม จากจำนวนที่ทำผิดสูงสุด ไปหาน้อยสุด
5. เลือกความชั่วข้อที่กระทำมากที่สุดในกลุ่ม มาปรึกษาหารือกันในกลุ่มเพื่อหาสาเหตุของปัญหา (โดยเขียนเป็นแผนภูมิแกงปลา) และวิธีแก้ไข ดังนี้

แผนภูมิแกงปลาแสดงสาเหตุของปัญหาและวิธีแก้ไข

สาเหตุ

วิธีการแก้ไข

6. กลุ่มสร้างคุณภาพแต่ละกลุ่มเสนอผลงาน

7. ครุสรูปเกี่ยวกับผลงานกลุ่ม และการพิจารณาตนเอง ไม่ตั้งอยู่ในความประมาท
เนื้อหาและวิธีการที่ครุสรูป

7.1 ครุสรูปสาเหตุที่ทำให้นักเรียนทำความชั่ว โดยดึงจากผลงานของนักเรียน มาจัดเข้ากลุ่ม เป็นสาเหตุจากตนเอง สาเหตุจากผู้อื่น และสาเหตุจากสิ่งแวดล้อม

7.2 ตัวเลขที่ปรากฏนี้เป็นตัวเลขความชั่วที่นักเรียนแต่ละคนรวบรวมมาจาก ตัวเอง โดยการพิจารณาตนเอง ไม่ได้มีการบังคับ

7.3 แต่ละกลุ่มมีตัวเลขความชั่วไม่ใช่น้อยใน 1 วัน การมองตนเอง ขูขอบกพร่องของตัวเอง ทำให้ได้เรียนรู้ธรรมชาติของตนเองว่า ได้ทำความชั่วมากน้อย เพียงใดใน 1 วัน หากคูณด้วย 7 วัน 30 วัน 365 วัน จำนวนนี้จะมากขึ้น สิ่งนี้เป็น ข้อเท็จจริงที่เห็นได้ และได้สร้างหรือสมมุติขึ้น แต่นำมาจากพวกนักเรียนเอง

7.4 นักเรียนจะได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพิจารณาตนเอง จะได้นำไปสู่การแก้ไข เพราะการสร้างเหตุที่ชั่ว ผลที่ได้รับย่อมเป็นผลที่ชั่ว ผู้ที่ได้รับกรรมคือ ผู้ที่ใดสร้างกรรมนั้นขึ้น เมื่อตระหนักในเรื่องกรรม นักเรียนจะได้ระมัดระวังไม่สร้างเหตุ ที่ไม่ดีขึ้น เพราะถ้าล่วงออกสุทธกรรม 10 ข้อใดข้อหนึ่งไปแล้ว ผู้ที่จะได้รับผลกรรมก็คือ ตัวนักเรียนเอง

ภาควิชาคณิตศาสตร์

เอกสารประกอบการสอนสำหรับกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม

เอกสารหมายเลข 1

ความเชื่อในเหตุและผลในการทำชั่ว (อกุศลกรรมบถ 10)ก. การกระทำความชั่วทางกาย 3 ประการ(1) เหตุ ปาณาติบาต (การฆ่าสัตว์) ที่จะให้ผลย่อมประกอบด้วยคุณสมบัติดังนี้คือ

1. สัตว์นั้นยังมีชีวิตอยู่จริง ๆ
2. เรารู้ว่าสัตว์นั้นมีชีวิตอยู่
3. มีจิตหรือเจตนาที่จะฆ่าสัตว์นั้นให้ตาย
4. ทำความเพียรเพื่อฆ่าสัตว์นั้น (ความเพียรพยายามเพื่อฆ่าแบ่งออกเป็น 6 ประการ)
 - 4.1 ทำการฆาตกรรมของตนเอง
 - 4.2 ใช้ให้ผู้อื่นฆ่า หรือใช้วาจาทำการฆ่า
 - 4.3 ใช้อาวุธเป็นเครื่องทำการฆ่า
 - 4.4 ฆาตด้วยหลุมพราง (มีการวางแผนนานาประการเพื่อให้สัตว์นั้นตาย)
 - 4.5 สังหารด้วยวิชาคุณ (พิษทางไสยศาสตร์)
 - 4.6 สังหารด้วยฤทธิ์
5. สัตว์นั้นก็ตายเพราะความเพียรนั้น

ผล ที่ได้รับจากปาณาติบาต (การฆ่าสัตว์) ได้แก่ปฏิสนธิกาล คือ ทุกคติภูมิ 4 คือ นรก เปต อสุรกาย สัตว์เดรัจฉาน

- ปวัตติกาล
1. ทพพลภาพ
 2. รูปไม่งาม
 3. กาลังกายอ่อนแอ
 4. กาลังกายเฉื่อยชา
 5. กาลังปัญญาไม่องไว

6. เป็นคนฉลาดหาวคกแล้ว
7. มาตนเองหรือถูกผู้อื่นมา
8. โรคภัยเบียดเบียน
9. ความพินาศของบริวาร
10. อายุสั้น

(2) เหตุ อทินนาทาน (ลักทรัพย์) ที่จะให้ลดข้อประกอบด้วยคุณสมบัติดังนี้คือ

1. ทรัพย์นั้นเป็นทรัพย์ของผู้อื่น
2. ผู้กระทำการลักทรัพย์รู้โดยชัดแจ้งว่าทรัพย์นั้นเป็นทรัพย์ของผู้อื่น
3. มีจิตหรือมีเจตนาที่จะลักทรัพย์นั้นให้ได้
4. มีความเพียรพยายามที่จะลักทรัพย์นั้น (ความเพียรพยายามที่จะลักทรัพย์แบ่งออกเป็น 6 ประการ)
 - 4.1 ทำการลักทรัพย์นั้นด้วยตนเอง
 - 4.2 ใช้อื่นทำการลักทรัพย์นั้น
 - 4.3 ทำการลักทรัพย์นั้นโดยใช้อาวุธเป็นเครื่องประกอบ
 - 4.4 ทำการลักทรัพย์โดยใช้เครื่องปกปิดไม่ให้เจ้าหน้าที่ได้
 - 4.5 ทำการลักทรัพย์โดยใช้วิชาคุณ (ไสยศาสตร์ เช่น สะกดให้เจ้าของทรัพย์หลับ)
 - 4.6 ทำการลักทรัพย์ด้วยฤทธิเดช (เช่น คำคาถาไปลักทรัพย์นั้น)
5. ได้ทรัพย์มาสำเร็จเพราะความเพียรที่ลักทรัพย์นั้น

ผล ที่ได้รับจากอทินนาทาน (ลักทรัพย์) คือ

ปฏิสนธิกาล คือ ทุกคติภูมิ 4 คือ นรก เปต อสุรกาย สัตว์เดรัจฉาน

ปวัตติกาล 1. คอยทรัพย์

2. ยากจนคนแค่น

3. มีความอดอยาก

4. ไม่ได้ในสิ่งที่ตนปรารถนา

5. พินาศในการค้าการขาย

6. ทรัพย์สินของคนพินาศเพราะอัคคีภัย อุทกภัย ราชภัย และ
โจรภัย เป็นต้น

(3) เหตุ กามาเมสัจฉาจารย์ (ผิคุประเวณี) ที่จะให้ผลย่อมประกอบด้วยคุณสมบัติ
ดังนี้ คือ

1. วัตถุที่ไม่ควรไป (ผู้ที่ไม่สมควรเสพตามกฎหมายหรือตามประเพณี)
2. มีจิตคิดที่จะเสพ
3. มีความพากเพียรพยายามที่จะเสพ (กระทำเองด้วยความเพียรเพื่อ
ได้เสพรสกามคุณ)
4. พอใจในการทำมกค (พอใจในการเดินทางที่ผิด)

ผล ที่ได้รับจากกามาเมสัจฉาจารย์ (ผิคุประเวณี) ได้แก่

ปฏิสนธิกาล คือ ทุกภุมิ 4 คือ นรก เปต อสุรกาย สัตว์เดรัจฉาน

ปวัตติกาล 1. มีผู้เกลียดชังมาก

2. มีผู้ปองร้ายมาก

3. ชัดสนในทรัพย์สิน

4. ขากจนอดอยาก

5. เป็นผู้หญิง

6. เป็นกระเทย

7. เป็นชายในตระกูลต่ำ

8. ได้รับความอับอายเป็นอาจีน

9. ร่างกายไม่สมบูรณ์

10. มากไปด้วยความวิตกห่วงใย

11. พลัดพรากจากผู้ที่ตนรัก

ข. การกระทำความชั่วทางวาจา 4 ประการ

(1) เหตุ มุสาวาท (พูดโกหก) ที่จะให้ผลย่อมประกอบด้วยคุณสมบัติดังนี้ คือ

1. เรื่องที่พูดนั้นเป็นเรื่องที่ไม่จริง (วัตถุเพี้ยน)
2. มีจิตหรือเจตนาคิดที่จะพูดโกหก
3. ประกอบด้วยความเพียรที่โกหกให้คนเชื่อ (โดยหลักการที่จะให้คนเชื่อ 3 ประการ)
 - 3.1 พูดมั่วสั่วด้วยตนเอง
 - 3.2 ให้ผู้อื่นเป็นผู้กล่าวคำโกหกแทนตัว
 - 3.3 พูดหรือโฆษณาคำโกหกออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร
4. ผู้ที่ได้ฟังหรืออ่านลายลักษณ์อักษรแล้วก็มีความเชื่อตามนั้น

ผล ที่ได้รับจาก มุสาวาท (พูดโกหก)

ปฏิสันนิกาล คือ ทุกคติภูมิ 4 คือ นรก เปรต อสุรกาย สัตว์เดรัจฉาน

ปวัตติกาล 1. พูดไม่ซัด

2. พันไม่เป็นระเบียบ

3. ปากเหม็นมาก

4. ใจตัวร้อนจัด

5. ตาไม่อยู่ในระดับปรกติ

6. พูดด้วยปลายลิ้นหรือปลายปาก

7. ทาทางไม่สง่าผ่าเผย

8. จิตไม่เที่ยงคล้ายวิกลจริต

(2) เหตุ บิสุฉาวาจา (พูดส่อเสียด) ที่จะให้เกิดผลย่อมประกอบด้วยคุณสมบัติดังนี้ คือ

1. มีคนหมู่มากหรือน้อยที่ต้องการให้เขามีความแตกแยกซึ่งกันและกันเกิดขึ้น
2. มีความปรารถนาหรือเจตนาต้องการให้คนหมู่นั้นแตกแยกกัน

3. เพื่ยรพยายามที่จะให้เขาแตกแยกกัน (โดยหลักการทำได้ 2 ประการ)

3.1 วจีปโยค คือ การกล่าวคว่ำวาจาให้เขามีความแตกแยกกัน

3.2 กายปโยค คือ การแสดงกิริยาบู้ไปให้เขาแตกแยกกันโดยไม่
ออกเสียง

4. คนในหมู่คณะนั้นก็มักใจเชื่อใน "วจีปโยค หรือ กายปโยค" ที่แสดง
ออกไป

ผล ที่ได้รับจาก ปิณณาวาจา (พูดส่อเสียด)

ปฏิสนธิกาล คือ ทุกคติภูมิ 4 คือ นรก เปต อสุรกาย สัตว์เดรัจฉาน

ปวัตติกาล 1. ต่ำหนืดทนของตนเอง

2. แตกมิตรสหาย

3. มักถูกล้อโดยไม่มีความจริง

4. ถูกบัณฑิตตำหนิติเตียน

(3) เหตุ ฆราวาจา(กล่าวคำหยาบ) ที่จะให้เกิดผลย่อมประกอบด้วยคุณสมบัติ
ดังนี้ คือ

1. มีคนอื่นที่จะฟังคำว่าให้เขามีความเจ็บช้ำน้ำใจ

2. เหตุที่จะกล่าวให้เขามีความเจ็บช้ำน้ำใจนั้น เพราะเหตุว่ามีจิตโกรธ
เคืองเขา

3. จึงแสดงคำหยาบ หรือแสดงอาการหยาบเพื่อให้เขาเจ็บช้ำน้ำใจ
(โดยหลักการทำได้ 2 ประการ)

3.1 วจีปโยค คือ การกล่าวทางวาจาให้เขามีความเจ็บช้ำน้ำใจ

3.2 กายปโยค คือ การแสดงกิริยาบู้ไปให้เขามีความเจ็บช้ำน้ำใจ

ผล ที่ได้รับจากฆราวาจา (กล่าวคำหยาบ)

ปฏิสนธิกาล คือ ทุกคติภูมิ 4 นรก เปต อสุรกาย สัตว์เดรัจฉาน

ปวัตติกาล 1. พินาศในทรัพย์

2. มีกายและวาจาหยาบ

3. ไก่ยืนเสียง เกิดความไม่พอใจ

4. ตายด้วยอาการง่วง

(4) เหตุ สัมผัสปลาดิบ (กล่าวคำเพื่อเจ้อ) ที่จะให้เกิดผลย่อมประกอบด้วยคุณสมบัติดังนี้ คือ

1. มุ่งกล่าวคำที่ไร้แก่นสารไม่มีประโยชน์ หรือเจตนานั้นเอง
2. กล่าวคำที่ไม่มีประโยชน์นั้นออกไป

ผล ที่ได้รับจากสัมผัสปลาดิบ (พูดเพื่อเจ้อ)

ปฏิสนธิกาล คือ ทุกคติภูมิ 4 คือ นรก เปต อสุรกาย สัตว์เดรัจฉาน

- ปวัตติกาล
1. อธิมมวาทบุคคล
 2. ไม่มีอำนาจ
 3. ไม่มีผู้เลื่อมใสในคำพูด
 4. จิตไม่เที่ยง คือวิกลจริต

ค. การกระทำความชั่วทางใจ 3 ประการ

(1) เหตุ อภิชฌา (อยากได้ของผู้อื่น) ที่จะให้เกิดผลย่อมประกอบด้วยคุณสมบัติดังนี้ คือ

1. ทรัพย์สินหรือของเหล่านั้นเป็นของผู้อื่น
2. มีความเพ่งเล็งที่จะให้ได้ทรัพย์สินหรือของเหล่านั้นมาเป็นของตน

ผล ที่ได้รับจากอภิชฌา (อยากได้ของเขา)

ปฏิสนธิกาล คือ ทุกคติภูมิ 4 คือ นรก เปต อสุรกาย สัตว์เดรัจฉาน

- ปวัตติกาล
1. ปฏิสนธิในตระกูลต่ำ
 2. มักได้รับความติเตียน
 3. ชักสนใจลาภสักการะ
 4. เลื่อมในทรัพย์สินและคุณงามความดี

(2) เหตุ พยาบาท (ผูกใจเจ็บ) ที่จะให้เกิดผลย่อมประกอบด้วยคุณสมบัติดังนี้
คือ

1. มีสัตว์อื่นเพื่อทำลาย
2. มีจิตหรือเจตนาคิดทำลายเพื่อให้สัตว์นั้นประสบความพินาศ

ผล ที่ได้รับจากพยาบาท (ผูกใจเจ็บ)

ปฏิสนธิกาล คือ ทุกคติภูมิ 4 คือ นรก เปต อสุรกาย สัตว์เดรัจฉาน

ปรตติกาล 1. มีรูปทรม

2. อายุสั้น
3. มีโรคภัยเบียดเบียน
4. ตายโดยถูกประทุษร้าย

(3) เหตุ มิจฉาทิฎฐิ (ความเห็นผิด) ที่จะให้เกิดผลย่อมประกอบด้วยคุณสมบัติ
ดังนี้ คือ

1. มีความตั้งมั่นอยู่ในอารมณ์ที่ผิด
2. เชื่อและยินดีพอใจในอารมณ์ที่ผิดนั้น

ผล ที่ได้รับจากมิจฉาทิฎฐิ (เห็นผิด)

ปฏิสนธิกาล คือ ทุกคติภูมิ 4 คือ นรก เปต อสุรกาย สัตว์เดรัจฉาน

ปรตติกาล 1. มีปัญญาทรม

2. เป็นผู้มีความไม่เพียบคน
3. ปฏิสนธิในพวกคนป่าที่ไม่รู้อะไร
4. ห่างไกลจากรัศมีแห่งพระธรรม

หมายเหตุ ความหมาย "เรื่องการค้าสุรา"

สุรา หมายถึงของมีนเมา การค้าสุราจัดอยู่ในประเภทอกุศลกรรมประเภท
เมสฺมิจฉาจาร"

เหตุ องค์ประกอบในการค้าสุรา

1. สิ่งนั้นเป็นของมีนเมา

2. มีเจตนาเพื่อจะตีหรือเสพหรือกิน
3. กระทำการตี การเสพ การกิน
4. สุรานั้นล่วงล้ำคองไปแล้ว

ผล ที่จะได้รับ

ปฏิสนธิกาล คือ ทุกติภูมิ 4 คือ นรก เปต อสุรกาย สัตว์เดรัจฉาน

ปรวัติกาล 1. ทรัพย์ถูกทำลาย

2. เกิดวิवादหมาง

3. เป็นบ่อเกิดของโรค

4. เสื่อมเกียรติ

5. หมดยางอาย

6. บัญญาเสื่อมถอย

หนังสืออ้างอิง

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ "กรรมปถวรรคที่ 7" พระไตรปิฎก

ฉบับหลวงที่ 21 พิมพ์ครั้งที่ 3 โรงพิมพ์การศาสนา 2521 หน้า 312 - 314

ขุนสรพกิจโกศล "การเกิดขึ้นของอกุศลกรรม" คู่มือการศึกษาวิธีวิมุตตสังคหวิภาค

พระอภิธรรมมัตถสังคหะ ปริเฉทที่ 5 พิมพ์ครั้งที่ 2 โรงพิมพ์อัมพลวิทยา 2521

หน้า 90 - 103

เอกสารหมายเลข 2

โอวาทปาฏิโมกข์ข้อที่ 2 การทำความดีให้สม่ำเสมอ

เมื่อเราละความชั่วสม่ำเสมอตลอดไปแล้ว ก็สามารถสร้างคุณงามความดีให้เกิดขึ้น บุญกุศลก็เกิดในตัวของเรา ถ้าสร้างบุญกุศลด้วยความเมตตา บุญกุศลก็ไม่เกิดขึ้น แต่ประการใด การทำความดีต้องพยายามสร้างเป็นประจำสม่ำเสมอด้วยปัญญา เพื่อความเจริญอันคงทนที่ชีวิตจะได้รับสม่ำเสมอ ไม่ล้ม ง่าย ๆ คอน ๆ

คุณงามความดีที่เราจะทำก็คือ "บุญกิริยาวัตถุ 10" ได้แก่

1. ทาน
2. ศีล
3. ภาวนา
4. การหมกคณที่ควรเคารพ
5. ขวนขวายในกิจที่ชอบ
6. การแผ่กุศลผลบุญ
7. การอนุโมทนาบุญ
8. การฟังธรรม
9. การให้ธรรมเป็นทาน
10. การทำความเห็นตรงตามความจริง

การสร้างบุญกิริยาวัตถุ 10 เราจะต้องมีคุณสมบัติ คือ

1. ศรัทธา คือ เชื่อด้วยเหตุและผลอันถูกต้อง อันได้แก่
 - 1.1 เชื่อว่ากรรมและวิบากกรรมมีจริง
 - 1.2 เชื่อว่าบุญบาปเป็นของมีจริง
 - 1.3 เชื่อว่านรกสวรรค์เป็นของมีจริง
 - 1.4 เชื่อว่าใครทำดีก็ได้รับผลดี ใครทำชั่วก็ได้รับผลชั่ว

2. เจตนา 4 คือ

2.1 เจตนาก่อนทำบุญ

2.2 เจตนาขณะทำบุญ

2.3 เจตนาหลังทำบุญเสร็จแล้วใหม่ ๆ

2.4 เจตนาหลังทำบุญเสร็จไปนานแล้ว

3. จิตเป็นมหากุศลดวงใดดวงหนึ่งใน 8 ดวง คือ

3.1 จิตที่เกิดพร้อมด้วยความดีใจ ประกอบด้วยญาณ ไม่มีสังขาร
กระตุ้นเตือน

3.2 จิตที่เกิดพร้อมด้วยความดีใจ ประกอบด้วยญาณ มีสังขาร
กระตุ้นเตือน

3.3 จิตเกิดพร้อมด้วยความดีใจ ปราศจากญาณ ไม่มีสังขาร
กระตุ้นเตือน

3.4 จิตที่เกิดพร้อมด้วยความดีใจ ปราศจากญาณ มีสังขารกระตุ้นเตือน

3.5 จิตที่เกิดพร้อมด้วยความเฉย ประกอบด้วยญาณ ไม่มีสังขารกระตุ้น
เตือน

3.6 จิตที่เกิดพร้อมด้วยความเฉย ประกอบด้วยญาณ มีสังขารกระตุ้น
เตือน

3.7 จิตที่เกิดพร้อมด้วยความเฉย ปราศจากญาณ ไม่มีสังขารกระตุ้น
เตือน

3.8 จิตที่เกิดพร้อมด้วยความเฉย ปราศจากญาณ มีสังขารกระตุ้นเตือน

จิตที่เป็นมหากุศล 8 ดวงนี้ ไม่ใช่เกิดขึ้นได้ง่าย ๆ เพราะจิตมหากุศลนี้จะ
เกิดขึ้นได้ในผู้ที่มีการพิจารณาตนเองโดยสม่ำเสมอ ไม่ตั้งอยู่ในความประมาทในเรื่อง
ของกรรม ไม่ทำความชั่วทั้งทางกาย วาจา และใจ ผู้ที่ตั้งอยู่ในความประมาท ไม่
พิจารณาตนเองโดยสม่ำเสมอ เมื่อเวลาทำกุศลจะทำด้วยการหวังผล "โลภมูลจิต
8 ดวง" จะเกิดขึ้นแทนโดยไม่รู้ตัว เพราะโลภมูลจิต 8 ดวงนี้คล้ายคลึงกับมหากุศลจิต
8 ดวงมาก

หนังสืออ้างอิง

ขุนสรพกิจโกศล คู่มือการศึกษาวិธีวิมุตตสังคหวิภาค พระอภิขัมมัตถสังคหะ ปริเฉทที่ 5
พิมพ์ครั้งที่ 2 โรงพิมพ์อ่ำพลวิทยา 2521 หน้า 104

มหามกุฏราชวิทยาลัย อภิขัมมัตถสังคบาสิและอภิธรรมัตถวิภาวินิฎฐา (ฉบับแปลเป็น
ไทย) หน้า 234 - 241 พิมพ์ครั้งที่ 3 มหามกุฏราชวิทยาลัย 2520

เอกสารหมายเลข 3

การทำจิตให้บริสุทธิ์ชั่วขณะ (สัมมาสมาธิ)

(คัดลอกจาก คู่มือการปฏิบัติงานตามโครงการจริยธรรมในสถานศึกษา

กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ โรงเรียนสารพัดช่างพระนคร 2529)

การฝึกหัดทำสมาธิซึ่งจะกล่าวถึงต่อไปนี้ มีจุดมุ่งหมายให้นักเรียนสามารถฝึกหัดทำอานาปานสติสมาธิในขั้นต้นด้วยตนเองได้ แต่เคล็ดลับในการที่จะฝึกสมาธิให้เกิดผลขึ้นได้นั้น ผู้ฝึกจะต้องมีพื้นฐานที่สำคัญ คือ

- (1) การไม่ตั้งอยู่ในความประมาท
- (2) การพิจารณาตนเองโดยสม่ำเสมอ

การฝึกหัดทำอานาปานสติสมาธิในขั้นต้นนี้ เป็นแต่เพียงการฝึกหัดเพื่อมาทำความรู้จักกับการละความชั่วในทางใจตามโอวาทปาฏิโมกข์ในข้อที่ 1 เป็นการพิสูจน์ความจริงของธรรมชาติตามพระธรรมคำสอนในเรื่องของเหตุและผลว่า เหตุคือ—>ผลคือ, เหตุชั่ว—>ผลชั่ว โดยผู้ฝึกหัดมีการพิจารณาตนเองแล้วว่า จิตใจของตัวเรานั้นถ้าไม่ฝึกหัดอบรมก็จะตกไปในทางที่ชั่ว จึงเตือนตนเองไม่ให้ตั้งอยู่ในความประมาทในเรื่องของกรรม มีความพากเพียรพยายามในทางที่ชอบที่จะละความชั่วออกไปจากจิตใจของตัวเราเอง จึงมาฝึกหัดอบรมจิตให้มีความตั้งมั่นในการระลึก ลมหายใจที่ผ่านเข้าออกในช่องจมูกที่จุดของลมกระทบ ไม่ให้จิตใจของเราตกไปในทางที่ชั่ว ถ้าสามารถละความชั่วออกไปจากจิตใจของเราได้ตามพระธรรมคำสอนแล้ว คุณงามความดีย่อมเกิดขึ้น ความสงบจึงเป็นผลที่ตามมา ซึ่งเป็นเรื่องของเหตุและผลตามพระธรรมคำสอนนั่นเอง

ผู้ที่ฝึกหัดละความชั่วทั้งทางกาย วาจา และใจ โดยการพิจารณาตนเองและไม่ตั้งอยู่ในความประมาทในเรื่องของกรรมอย่างสม่ำเสมอ เดินแต่ละขั้นตอนตามโอวาทปาฏิโมกข์ คือ (1) ละชั่ว (2) ทำดี (3) ทำจิตให้บริสุทธิ์-ทำจิตให้บริสุทธิ์ชั่วขณะ (สัมมาสมาธิ)-ทำจิตให้บริสุทธิ์ตลอดไป(ปัญญา) ย่อมสามารถจะเข้าถึงธรรมอันถูกต้องได้ในที่สุด

การทำสมาธิคืออะไร

การทำสมาธิ คือ การฝึกจิต ให้ตั้งมั่นกับ
สิ่งใดสิ่งหนึ่งเพียงสิ่งเดียว

ทำไมจึงต้องทำสมาธิ

๑. เพื่อละความชั่วในจิตใจออกไปชั่วขณะ ทำให้จิตใจมั่นคง สงบ เยือกเย็น แจ่มใส ไม่ฟุ้งซ่าน
๒. ทำให้ร่างกายคลายความตึงเครียด
๓. เป็นการสร้างกุศลอย่างหนึ่งในพุทธศาสนา

การทำสมาธิมีกี่ประเภท

แตกต่างกันอย่างไร

การทำสมาธิมี ๒ ประเภท คือ

๑. สัมมาสมาธิ เป็นสมาธิในทางที่ถูกต้อง คือ ต้องมีเจตนาในการทำสมาธิเพื่อละความชั่วในจิตใจ ออกไปชั่วขณะและสร้างคุณงามความดีให้เกิดขึ้นเป็นการทำจิตให้บริสุทธิ์ชั่วขณะ

๒. มิงกาสมาธิ เป็นสมาธิในทางที่ผิด คือ มีเจตนาในการทำสมาธิ ด้วยโลภะ โทสะ และ โมหะ ได้แก่

๒.๑ โลภะ คือ หวังผลต่าง ๆ ที่คิดว่าจะเกิดขึ้นจากการทำสมาธิ เช่น อยากได้อิทธิฤทธิ์ อยากเห็นสิ่งต่าง ๆ อยากได้กุศลมาก ๆ อยากเรียนเก่ง เป็นต้น

๒.๒ โทสะ คือ มีจิตคิดร้ายต่อผู้อื่น เช่น ทำพิธีกรรมไสยศาสตร์ทำร้ายผู้อื่น เป็นต้น

๒.๓ โมหะ คือ ความหลง เช่น การทำสมาธิที่เข้าใจให้เฉย ๆ ไม่รับรู้อารมณ์ใดทั้งหมด ไม่มีการรับรู้ตามสภาวะความเป็นจริงตามธรรมชาติที่เกิดขึ้นหรือเป็นการทำสมาธิ ด้วยความมกมกายปราศจากเหตุและผล

การทำมิงกาสมาธิ เหล่านี้ เป็นการสร้างความชั่ว ให้เกิดขึ้น

เราจะทำสมาธิให้เกิดขึ้นได้อย่างไร

การทำสมาธิมีอยู่หลายวิธี วิธีหนึ่งก็คือ “อานาปานสติสมาธิ” หมายถึง การใช้ลมหายใจเป็นอารมณ์ในการทำสมาธิ ได้แก่ การระลึกรู้ลมหายใจที่ผ่านเข้าออกที่บริเวณจมูกตรงจุดของลมกระทบเพียงแห่งเดียวเท่านั้น ซึ่งมีวิธีการดังต่อไปนี้

ขั้นเตรียมตัวก่อนทำสมาธิ มี ๖ ขั้นตอน ได้แก่

๑. นั่งในท่าที่สบาย ให้กล้ามเนื้อทุกส่วนได้พัก
๒. ละทิ้งความกังวลใด ๆ ชั่วขณะ
๓. สูดลมหายใจเข้าลึก ๆ แล้วผ่อนลมหายใจออกช้า ๆ
๔. ต้องมีความเชื่อว่าบุญบาปมีจริง
เราทำกรรมอย่างไร ก็ได้รับผลอย่างนั้น
 - ๔.๑ ทำกรรมชั่ว ย่อมได้รับผลชั่ว
 - ๔.๒ ทำกรรมดี ย่อมได้รับผลดี
 - ๔.๓ การที่เราได้รับความทุกข์ทางกาย และใจ
เป็นเพราะเราได้ทำความชั่วมาแล้วใน
อดีตนั่นเอง

หยุดทำบาป!

๕. ต้องมีความอดทนต่ออุปสรรคต่าง ๆ ได้แก่

๕.๑ อดทนต่อความทุกข์ยาก ลำบากต่าง ๆ

เช่น อากาศร้อน มีเสียงรบกวน ฯลฯ

๕.๒ อดทนต่อความทุกข์ทรมานที่กำลังได้รับ

อยู่ เช่น ปวดศีรษะ หรือมีอาการ

ไม่สบายต่าง ๆ เป็นต้น

๕.๓ อดทนต่อความเฝ้าหวาดด้วยกิเลสตัณหา

เช่น อยากนอน อยากดูโทรทัศน์

อยากสูบบุหรี่ มีจิตใจฟุ้งซ่าน และมี

จิตใจเศร้าหมอง

ต้องอดทน

๖. ต้องสร้าง อิทธิบาท ๔ ให้เกิดขึ้น คือ

๖.๑ มีความพอใจ ที่จะฝึกจิตของเราให้สงบ

๖.๒ มีความพากเพียร ที่จะประพฤติปฏิบัติ

ให้ถูกต้องสม่ำเสมอ

๖.๓ มีจิตใจจดจ่อ อยู่ในระลึกรู้ลมหายใจ

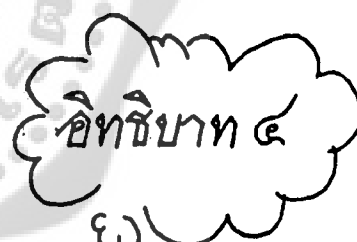
เข้า-ออก แต่เพียงสิ่งเดียว ไม่ซัดส่ายไป

ทางใด

๖.๔ ก่อนที่จะประพฤติปฏิบัติ จะต้องใช้

ปัญญาพิจารณากลั่นกรองด้วยเหตุด้วย

ผลอันถูกต้อง

๖

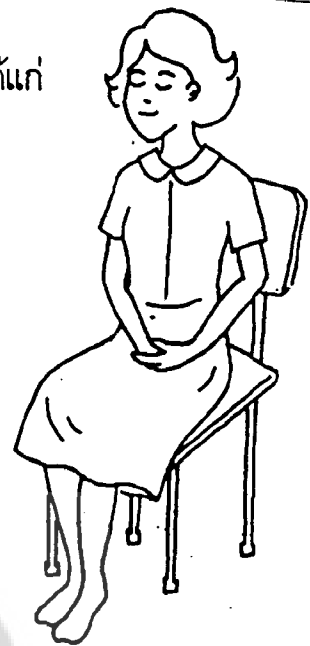

ขั้นตอนในการฝึก อานาปานสติสมาธิ มี ๘ ขั้นตอน ได้แก่

๑. นั่งหลับตา
๒. ละอารมณ์ต่าง ๆ ออกไปชั่วขณะ
๓. มีเจตนาที่จะละความชั่วออกไปจากจิตใจของเรา
เพราะเรามีความเชื่อด้วยเหตุและผลว่า

เหตุดี - ผลดีก็ตามมา

เหตุชั่ว - ผลชั่วก็ตามมา

๔. พยายามที่จะสร้างสติ ในการระลึกรู้ลมหายใจเข้า-ออก ที่บริเวณจมูกที่จุดของลมกระทบเพียงแห่งเดียวเท่านั้น อาจใช้การภาวนาช่วย คือ

หายใจเข้า ภาวนา “พุทธ”

หายใจออก ภาวนา “โธ”

๕. พยายามรักษาสติ คือ การระลึกรู้ธรรมชาติของลมหายใจเข้า-ออกที่จุดของลมกระทบอยู่ตลอดเวลา

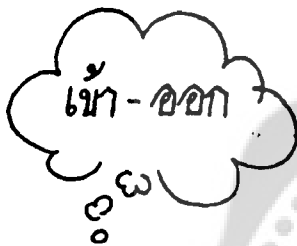
๖. เมื่อจิตมีความสงบเกิดขึ้นแล้ว ให้ปฏิบัติดังนี้

- ๖.๑ ระงับอย่าเผลอสติ พยายามระลึกรู้ธรรมชาติของลมหายใจเข้า-ออกให้มีความมั่นคงยิ่งขึ้น อย่าให้จิตใจซัดส่ายไปที่ใด

๖.๒ สร้างคุณสมบัติ คือ อินทรีย์ ๕ ให้มีความสม่ำเสมอ ไม่ให้ตัวหนึ่งตัวใด
ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ได้แก่

ก. สรัทธา คือ ความเชื่อในเหตุและผลว่ากรรมมีจริง ผลของกรรมมีจริง

ข. ความเพียรชอบ ๔ ประการ คือ

๑. เพียรระความชั่วในจิตใจออกให้หมด โดยละ
ความฟุ้งซ่าน ความวิตกกังวล หรือความ
สงสัยลังเลออกไป

๒. เพียรสร้างคุณงามความดีให้เกิดขึ้นในจิตใจ
คือ สร้างสติในการระลึกรู้ลมหายใจเข้า-ออก
ที่จุดของลมกระทบเท่านั้น

๓. เพียรรักษาความดีที่สร้างไว้ ไม่ให้เสื่อม
สลายไป คือ รักษาสติในการระลึกรู้ลม
หายใจเข้า-ออกให้สม่ำเสมอ

๔. เพียรป้องกันไม่ให้จิตใจของเราตกไปในทางที่
ชั่ว คือ ไม่ให้ความฟุ้งซ่าน ความวิตกกังวล
เข้ามาสู่จิตใจได้อีก

ค. สติ คือ การระลึกรู้ความจริงของธรรมชาติ ได้แก่ ธรรมชาติของ
ลมหายใจที่ผ่านเข้า-ออก ที่จุดของลมกระทบ

ง. ความตั้งใจมั่น ที่จะระลึกรู้แต่ลมหายใจเข้า-ออก ที่จุดของลมกระทบ
เพียงอย่างเดียวเท่านั้น

จ. ปัญญา คือ รู้ว่า การฝึกจิตให้มีความสงบเกิดขึ้นได้นั้น จะต้องสร้างที่
“เหตุ” ไม่ใช่ต้องการ “ผล”

๗. เมื่อจิตมีความสงบเกิดขึ้นเต็มที่ ฟังระลึกถึงความสงบนี้เป็น “ผล” ที่เกิดจาก “เหตุ” คือ ศรัทธา ความเพียร สติ ความตั้งมั่น และปัญญา ซึ่งเราสร้างให้เกิดขึ้น เพราะฉะนั้นเราควรเตือนตัวเองโดยสม่ำเสมอว่า

สิ่งทั้งหลายย่อมเกิดจากเหตุ

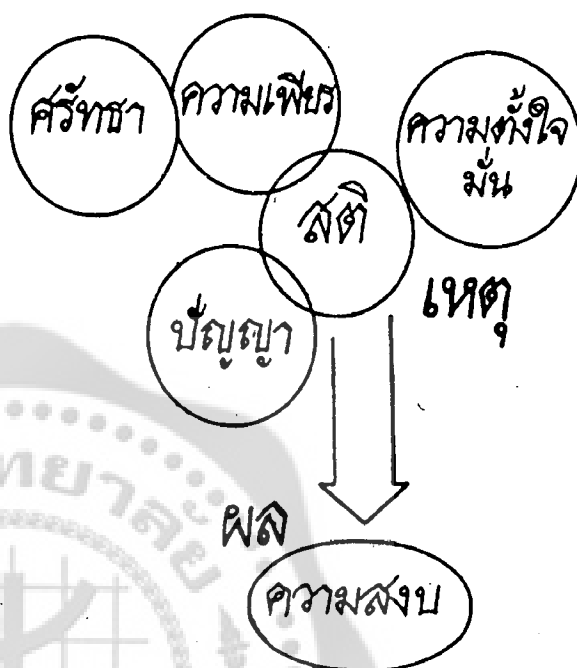
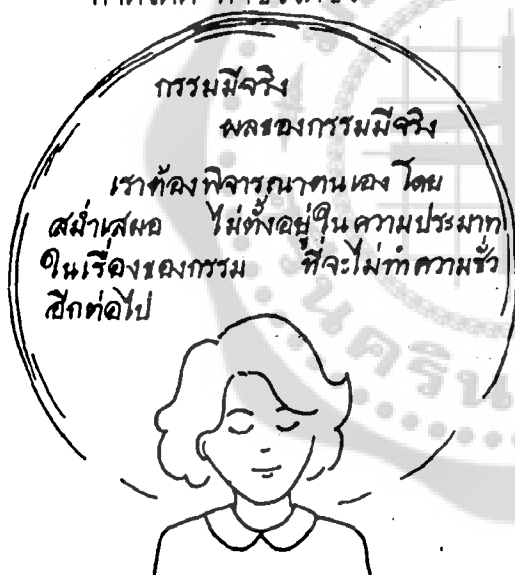
เหตุดี ผลดีก็ตามมา

เหตุชั่ว ผลชั่วก็ตามมา

นั่นคือ

กรรมมีจริง ผลของกรรมมีจริง

ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

ดังนั้น เราจึงควรพิจารณาตนเองโดยสม่ำเสมอ และไม่ตั้งอยู่ในความประมาทในเรื่องของกรรม ที่จะไม่กระทำความชั่วทั้งทางกาย วาจา และใจ ไปตลอดชีวิตของเรา

๘. เมื่อจะออกจากสมาธิ ให้ปฏิบัติดังนี้

๘.๑ ค่อย ๆ ลดความสงบในจิตใจลงมา

๘.๒ สูดลมหายใจเข้า-ออก ให้แรงขึ้น

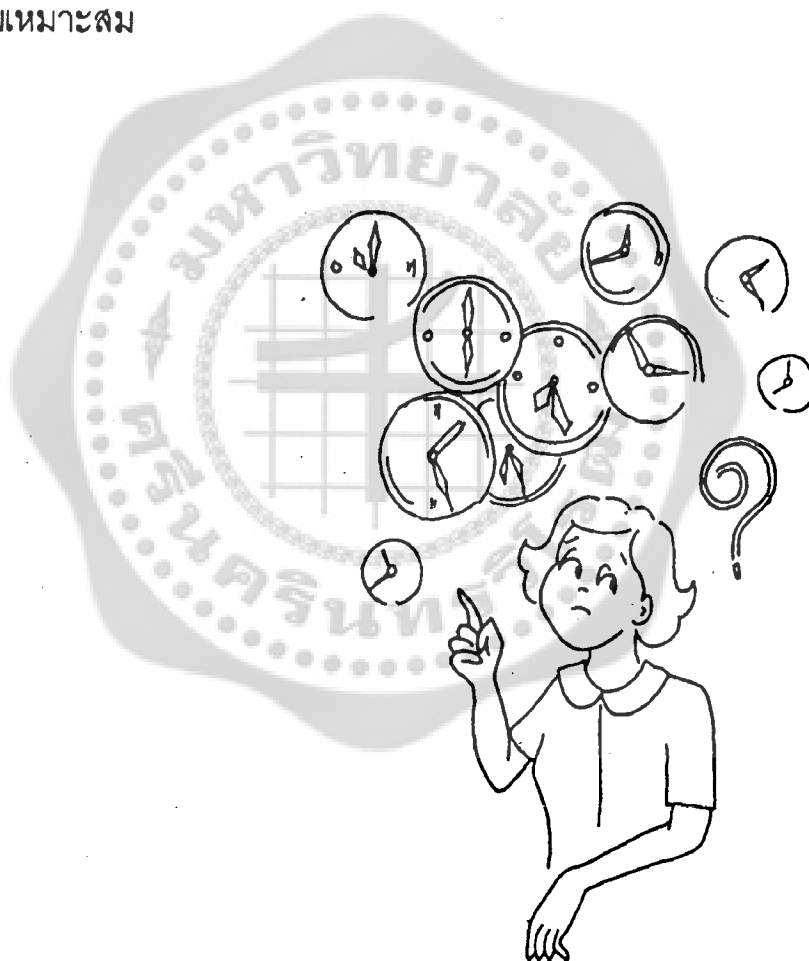
๘.๓ ค่อย ๆ สังเกตความสงบของจิตใจของเราที่ลดลงมา ความตั้งมั่นจะค่อย ๆ หายไป ความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ จะเข้ามาสู่จิตใจของเรามากขึ้น

๘.๔ เมื่อความสงบลดลงมาอยู่ในสภาวะปกติแล้ว จึงค่อยลืมตาขึ้น ถอยออกจากสมาธิ

เราจะทำสมาธิเมื่อใดบ้าง

การทำสมาธิ ต้องทำให้สม่ำเสมอเป็นประจำทุกวัน หลังตื่นนอนตอนเช้า และก่อนนอน หรือในขณะที่มีเวลาว่าง

ครั้งแรก อาจใช้เวลาประมาณ ๑๕-๓๐ นาที ต่อไปค่อยๆ เพิ่มขึ้นเป็น ๑ ชั่วโมง หรือตามความเหมาะสม

ภาคผนวก ฅ.

ตัวอย่างผลงานของกลุ่มสร้างคุณภาพ

ใบรายงานผลการตั้งชื่อกลุ่ม คำขวัญกลุ่ม

กลุ่มที่ 3

ชื่อกลุ่ม เปลวเทียนสองธรรม

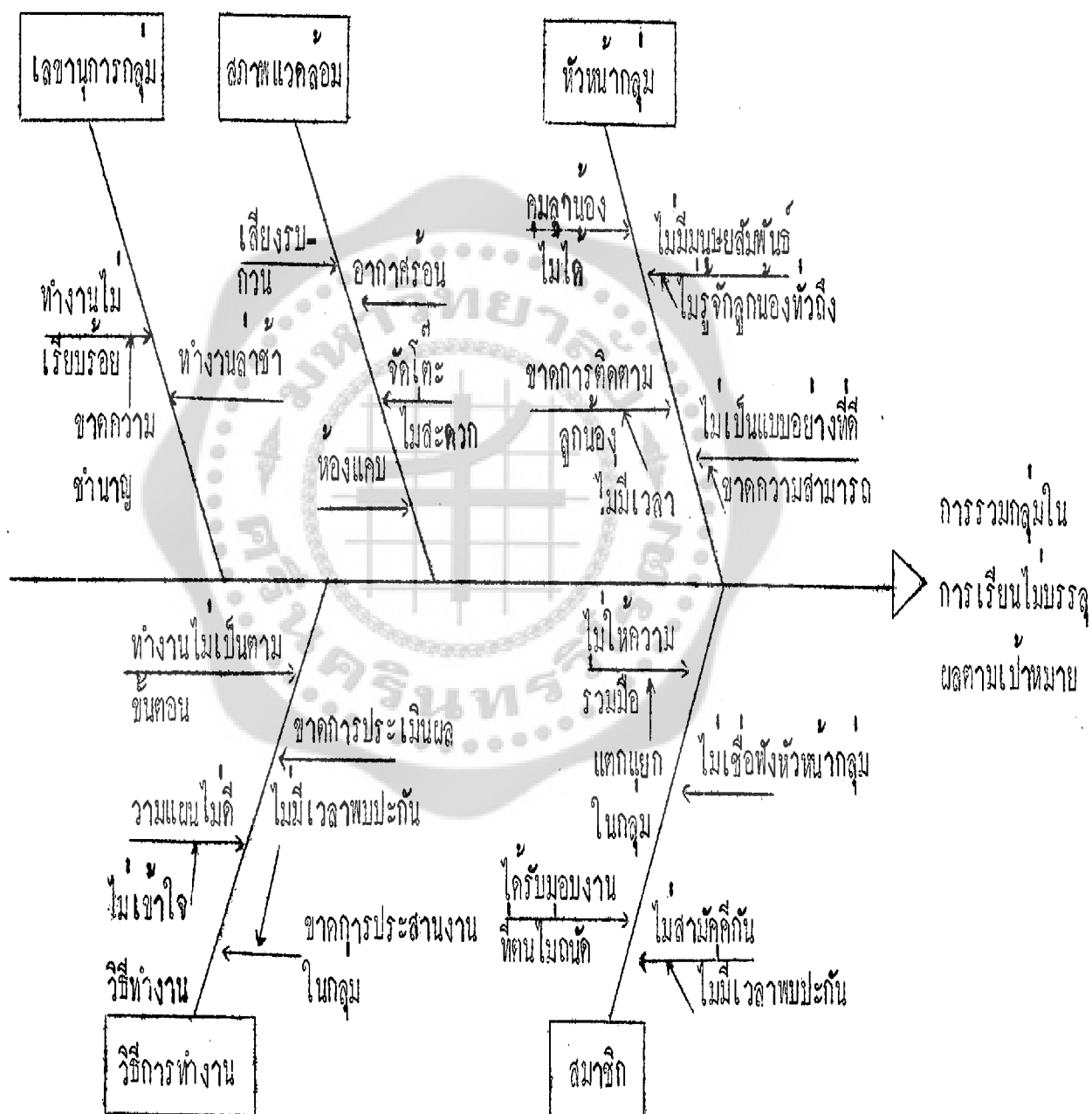
คำขวัญประจำกลุ่ม ธรรมะแห่งชีวิต มั่นคงจิตใจผ่องใส

สมาชิก จำนวน 7 คน

สมาชิกกลุ่ม	1.	ค.ญ. กตัญญูลี	วิจิตรนิย	ประธาน
	2.	ค.ญ. รุ่งจิตต์	จันทร์ภาณุ	เลขานุการ
	3.	ค.ญ. จุฑารัตน์	นำชัยวงศ์	
	4.	ค.ญ. วีรพรรณ	ธีระพงษ์	
	5.	ค.ช. ยุทธพงศ์	ศิลประเสริฐ	
	6.	ค.ช. ทรงพล	ไตรเนตร	
	7.	ค.ช. อังกร	โกศลประคิมฐ์	

เป้าหมายการรวมกลุ่มในการเรียน จะให้คะแนนเฉลี่ยของการทดสอบของกลุ่ม =

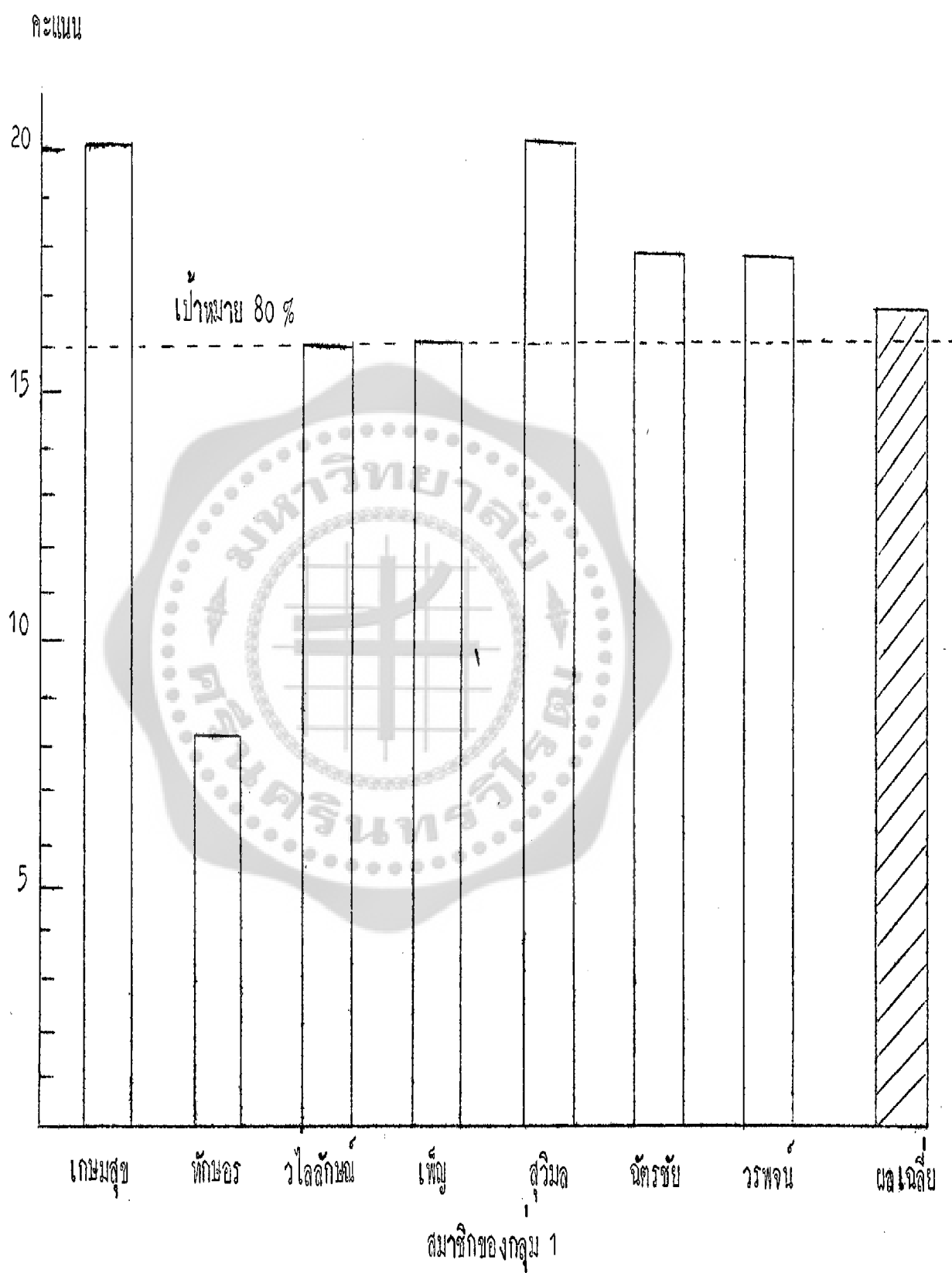
90 % หรือ 18 คะแนน (การทดสอบแต่ละครั้งคะแนนเต็ม 20 คะแนน)

แบบฟอร์มการรายงานผลการประชุมกลุ่ม

กลุ่มที่ 2

1. สาเหตุที่ทำให้การรวมกลุ่มในการเรียนไม่บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ จำแนกได้เป็นสาเหตุใหญ่ ๆ คือ
 1. หัวหน้ากลุ่ม
 2. สมาชิกกลุ่ม
 3. เลขานุการ
 4. วิธีการทำงาน
 5. สภาพแวดล้อม
2. ปัญหาหรือสาเหตุที่มีความสำคัญหรือความจำเป็นซึ่งคัดเลือกไว้ 5 ปัญหา คือ
 1. สมาชิกไม่มีเวลาพบปะกัน
 2. สมาชิกไม่สามัคคีกัน
 3. วิธีการทำงานไม่เป็นตามขั้นตอน
 4. การวางแผนไม่ดี
 5. สมาชิกไม่ให้ความร่วมมือ
3. ปัญหาที่เลือกขึ้นมากำเนินการแก้ไข คือ สมาชิกไม่มีเวลาพบปะกัน
4. วิธีการแก้ไขได้แก่ พยายามหาเวลาพบปะกัน โดยกำหนดเวลาที่แน่นอนไว้ล่วงหน้า เช่น ตอนพักเที่ยง หลังเลิกเรียน

แบบฟอร์มรายงานผลการรวมกลุ่มในการเรียน

กลุ่มที่ 1

ชื่อกลุ่ม สาขิตราม' 86

คำขวัญประจำกลุ่ม รวมแรงแข่งขัน ช่วยกันพัฒนา

สมาชิกจำนวนทั้งหมด 7 คน

สมาชิกกลุ่ม

1. ค.ช. เกษมสุข	บุญเจริญ	ประธาน
2. ค.ญ. สุวิมล	สงากชกร	เลขานุการ
3. ค.ญ. เพ็ญ	สัมมาร์ตน	สมาชิก
4. ค.ช. นัทรชัย	นัทรเจริญมงคล	สมาชิก
5. ค.ญ. ทักษอร	นำชัยวงศ์	สมาชิก
6. ค.ญ. วไลลักษณ์	โชคศิลาพร	สมาชิก
7. ค.ช. วรพจน์	พัฒนวิจิตร	สมาชิก

ตั้งเป้าหมายไว้ว่า

คะแนนเฉลี่ยของกลุ่ม = 80 % หรือ 16 คะแนน

ผลที่ออกมาคือ

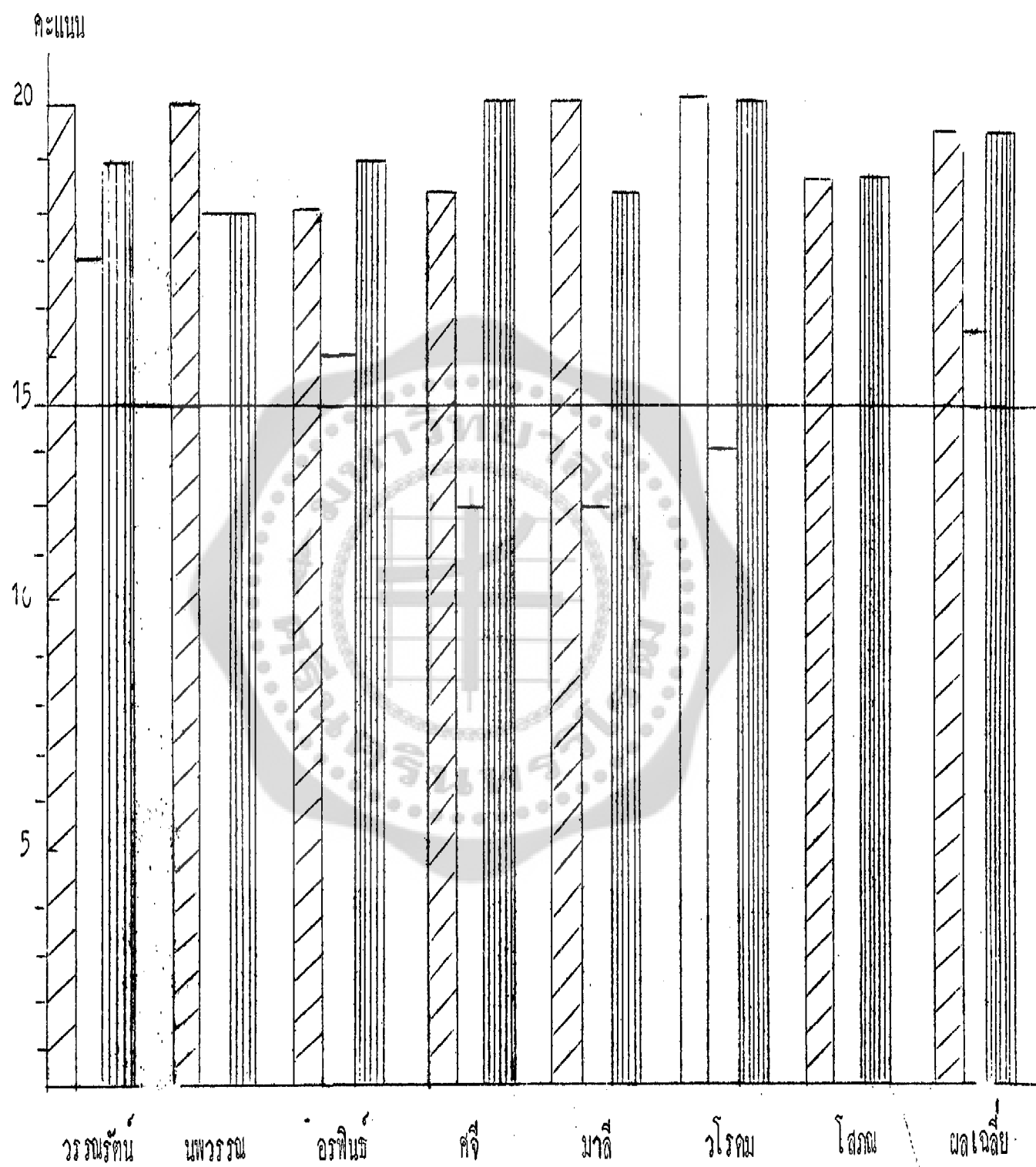
คะแนนเฉลี่ยของกลุ่ม = 82.5 % หรือ 16.5 คะแนน

สรุป

☒
☐

การรวมกลุ่มในการเรียนหน่วยที่ 1 บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

การรวมกลุ่มในการเรียนหน่วยที่ 1 ไม่บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

สมาชิกของกลุ่ม 4

การรายงานสรุปผลการรวมกลุ่มในการเรียน

กลุ่มที่ 4

ชื่อกลุ่ม ชอด้ก

คำขวัญประจำกลุ่ม โลกสวยด้วยธรรม

สมาชิกจำนวนทั้งหมด 7 คน

ตั้งเป้าหมายไว้ว่า คะแนนเฉลี่ยของกลุ่ม = 70 % หรือ 14 คะแนน

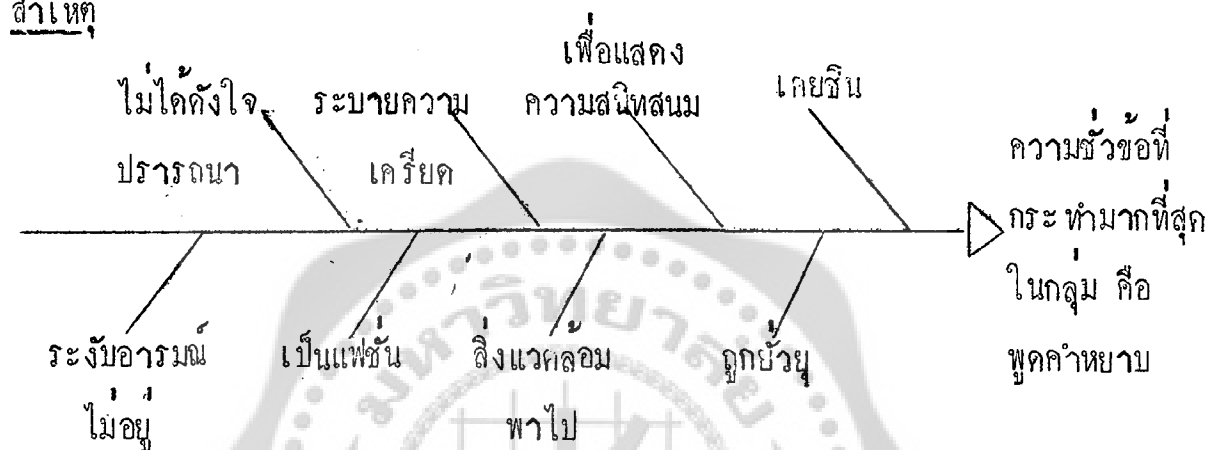
ผลโดยสรุป คือ ในการทดสอบจำนวน 3 ครั้ง คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ 3 ครั้ง

ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับประสบการณ์ในการรวมกลุ่มการเรียน

1. ทำให้เกิดความสามัคคีในกลุ่ม
2. ได้มีโอกาสฝึกธรรมะในกลุ่ม

การนำเทคนิค Q.C. มาใช้ในการปฏิบัติธรรม
(ผลงานของกลุ่มทดลอง 2)

สาเหตุ

สาเหตุ	วิธีแก้ไข
1. เคยชิน 2. ถูกยั่วยุ 3. สิ่งแวดล้อมพาไป 4. เพื่อแสดงความสนิทสนม ระบายความเครียด 5. เป็นแพ้นั้น 6. ระวังอารมณ์ไม่อยู่ 7. ไม่ได้ตั้งใจปรารถนา	1. พยายามแก้ไขนิสัยใหม่ 2. ฝึกให้มีความอดทน 3. เปลี่ยนสิ่งแวดล้อมใหม่ให้ดีขึ้น คบเพื่อนดี 4. หาวิธีอื่นที่ดีกว่า 5. เชื่อมั่นในตนเอง ไม่ทำตามผู้อื่นในสิ่งไม่ถูกต้อง 6. พยายามระวังอารมณ์ ควบคุมสติ 7. ฝึกให้เป็นคนมีเหตุผล ไม่ใช่อารมณ์

ประวัตินิติติปริญญาเอก

ชื่อ นางสาว ศักดิ์ศรี ปาณะกุล

วัน เดือน ปีเกิด 10 กุมภาพันธ์ 2491

สถานที่เกิด กรุงเทพมหานคร

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2496 - 2504 โรงเรียนเซนต์ฟรังซิสซาเวียร์คอนแวนต์ กรุงเทพมหานคร

พ.ศ. 2505 - 2509 โรงเรียนสตรีวิทยา กรุงเทพมหานคร

ได้รับวุฒิประกาศนียบัตรมัธยมศึกษา

พ.ศ. 2510 - 2513 คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ได้รับวุฒิ ค.บ. (เกียรตินิยม)

พ.ศ. 2515 - 2516 คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ได้รับวุฒิ ค.ม. (การสอนสังคมศึกษา)

พ.ศ. 2522 - 2524 Miami University, Ohio, U.S.A.

ได้รับวุฒิ M.Ed. (Curriculum & Supervision)

ประวัติการรับราชการ

พ.ศ. 2514-ปัจจุบัน ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ตำแหน่งปัจจุบัน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ระดับ 6 ภาควิชาหลักสูตรและการสอน

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง